

ДЕЙВИД ЕБЕРСКОФ

МОМИЧЕТО ОТ ДАНИЯ

UNIVERSAL

А. Вана и Фрэнк и Едди Регенард

Момичето от Дания е изящен и затрогващ дебютен роман за една от най-страстните и необикновени любовни истории на XX в.

Вдъхновена от истинска история, тази книга рисува задълбочен портрет на един брак и задава въпроса: Как да постъпиш, когато човека, когото обичаш, трябва да се промени?

Романът започва с въпрос. Жена моли съпруга си за простичка услуга, докато двамата рисуват в ателието си, и това поставя началото на неочаквана трансформация. *Момичето от Дания* преплита действителни събития с художествена измислица, представя по неповторим интимността на брака и разказва забележителната история на Лили Елбе – първият мъж, подложил се на операция за смяна на пола, и жена, разкъсвана между семейството и собствените си амбиции и желания.

Книгата е избрана от *New York Times* за "Забележителна книга на годината"; печели литературната наградата *Ламбда* за роман, разглеждащ проблемите на транссексуалните хора; печели наградата на фондация "Розентал", връчвана от Американската академия за изкуства и литература; финалист за наградата *Млади лъвове* и наградата *Стоунуол*.

Дейвид Еберсхоф създава забележителен, богат, изпълнен с въображение свят. С изящни изразни средства той потапя читателя в атмосферата на Дания през 30-те години на XX в. и разказва необикновена и трогателна любовна история, в която двама души се сблъскват със загадъчния вътрешен свят на другия. Интелигентният и деликатен подход на автора превръщат *Момичето от Дания* в забележително литературно събитие.

The New York Times

Новаторски и увлекателен роман, пленяващ с изтънчения си стил.

San Francisco Chronicle

- [МОМИЧЕТО ОТ ДАНИЯ](#)
- [ПЪРВА ЧАСТ](#)
 - [ПЪРВА ГЛАВА](#)
 - [ВТОРА ГЛАВА](#)
 - [ТРЕТА ГЛАВА](#)
 - [ЧЕТВЪРТА ГЛАВА](#)
 - [ПЕТА ГЛАВА](#)
 - [ШЕСТА ГЛАВА](#)
 - [СЕДМА ГЛАВА](#)
 - [ОСМА ГЛАВА](#)
 - [ДЕВЕТА ГЛАВА](#)
 - [ДЕСЕТА ГЛАВА](#)
 - [ЕДИНАЙСЕТА ГЛАВА](#)

- [ДВАНАЙСЕТА ГЛАВА](#)
 - [ВТОРА ЧАСТ](#)
 - [ТРИНАЙСЕТА ГЛАВА](#)
 - [ЧЕТИРИНАЙСЕТА ГЛАВА](#)
 - [ПЕТНАЙСЕТА ГЛАВА](#)
 - [ШЕСТНАЙСЕТА ГЛАВА](#)
 - [СЕДЕМНАЙСЕТА ГЛАВА](#)
 - [ОСЕМНАЙСЕТА ГЛАВА](#)
 - [ТРЕТА ЧАСТ](#)
 - [ДЕВЕТНАЙСЕТА ГЛАВА](#)
 - [ДВАЙСЕТА ГЛАВА](#)
 - [ДВАЙСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА](#)
 - [ДВАЙСЕТ И ВТОРА ГЛАВА](#)
 - [ДВАЙСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА](#)
 - [ЧЕТВЪРТА ЧАСТ](#)
 - [ДВАЙСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА](#)
 - [ДВАЙСЕТ И ПЕТА ГЛАВА](#)
 - [ДВАЙСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА](#)
 - [ДВАЙСЕТ И СЕДМА ГЛАВА](#)
 - [ДВАЙСЕТ И ОСМА ГЛАВА](#)
 - [ДВАЙСЕТ И ДЕВЕТА ГЛАВА](#)
 - [БЕЛЕЖКА НА АВТОРА](#)
 - [БЛАГОДАРНОСТИ](#)
 - [За книгата:](#)
 - [notes](#)
 - [1](#)
-

МОМИЧЕТО ОТ ДАНИЯ

На Марк Нелсън

ДЕЙВИД ЕБЕРСХОФ

intense

София, 2016

ПЪРВА ЧАСТ

Първа част

Копенхаген,
1925 г.

ЖЕНА МУ РАЗБРА ПЪРВА.

– Ще ми направиш ли услуга? – провикна се Грета от спалнята през онзи следобед. – Имам нужда от помощта ти.

– Разбира се – отвърна Айнар, без да откъсва очи от платното. – Каквото поискаш.

Денят бе хладен заради студения вятър, който духаше от Балтийско море. Намираха се в апартамента си във Вдовичи дом, а Айнар, дребен мъж почти на трийсет и пет години, рисуваше по памет протока Категат през зимата. Черната вода бе бурна и злокобна, погребала стотици рибари, завръщащи се в Копенхаген с осоления си улов. Съседът им на долния етаж беше моряк – мъж с яйцевидна глава, който непрекъснато ругаеше жена си. Докато рисуваше сивите извивки на вълните, Айнар си представяше как морякът се дави, вдигнал отчаяно ръка, и крещи с дрезгав от водка глас, че жена му е пристанищна курва. Така преценяваше как точно да смеси боите: достатъчно сиво, че да погълне подобен човек, да удави хрипливия му крясък.

– Идвам след минутка – каза Грета, по-млада от съпруга си и красива, с широко, кръгло лице. – Тогава ще започнем.

Айнар и по това се различаваше от жена си. Той рисуваше пейзажи – малки правоъгълници, огрени от косата юнска светлина или слабото януарско слънце. Грета рисуваше портрети, често в цял ръст, на местни влиятелни особи с розови устни и лъскави зализани коси. Хер И. Глюкстет, финансистът на Копенхагенското свободно пристанище. Кристиан Делгор, придворен кожар. Ивар Кнудсен от корабостроителната фирма "Бурамайстер и Вейн". Днес трябваше да рисува Анна Фонсмарк, мецосопрано от Датската кралска опера. Директори и индустриалци поръчваха на Грета портрети, които след това окачваха в кабинети, над шкафове с документи или по коридори, олющени от преминаването на колички.

Грета се появи на вратата.

– Нали не възразяваш да прекъснеш работа за малко? – попита тя. – Нямаше да те моля, ако не беше важно. Анна отново отмени уговорката. Ще obuеш ли чорапите ѝ? И обувките?

Априлското слънце осветяваше Грета в гръб и сияеше върху копринените чорапи в ръката ѝ. През прозореца Айнар зърна Кръглата кула, извисяваща се като огромен тухлен комин, и пърпорещия над нея самолет на Германските аеролинии, отправил се на ежедневния си обратен курс към Берлин.

– Грета? За какво говориш? – Капка маслена боя се стече от четката и капна върху обувката му. Едвард IV се разлая и започна да върти бяла глава ту към Айнар, ту към Грета.

– Анна отново отмени уговорката – отговори Грета. – Имала допълнителни репетиции за "Кармен". За да довърши портрета ѝ, ми трябва чифт крака, иначе няма да успея да приключа. Хрумна ми, че твоите биха свършили работа.

Грета пристъпи към него. В другата си ръка държеше жълти обувки с метални катарамии. Беше облечена с мантия с копчета отпред, в чиито големи джобове прибираше неща, които не искаше Айнар да вижда.

– Но обувките на Анна няма да ми станат – каза той. Вперил поглед в тях, Айнар си помисли, че обувките всъщност може и да му станат, тъй като стъпалата му бяха малки, с извити сводове и меки възглавнички. Пръстите на краката му бяха деликатни, само с по някой черен косъм тук-там. Представи си как набръчканият дамски чорап се плъзва по белия му глезен. По

мекия му прасец. Представи си как го закачва с кукичката на жартиера. Наложил се да затвори очи.

Предишната седмица бяха видели същите обувки на витрината на универсалния магазин "Фонесбек" върху краката на манекен с тъмносиня рокля. Айнар и Грета се бяха спрели да се полюбуват на украсената с венец от нарциси витрина, а Грета каза:

– Красиви са, нали? – Когато той не ѝ отговори, приковал поглед в стъписаното си отражение в стъклото, Грета го подръпна да продължат напред и докато минаваха покрай магазина за лули, го попита: – Айнар, добре ли си?

Просторният хол на апартамента им служеше за ателие. Сводестият таван с тънки греди приличаше на обърната рибарска лодка. Соленият морски въздух бе деформирал черчеветата на мансардните прозорци, а подът имаше едва доловим наклон на запад. Следобед, когато слънцето огряваше директно Вдовичи дом, от стените се носеше лек мирис на херинга. През зимата капандурите течеха, а студените струйки вода надуваха боята по стените. Айнар и Грета поставяха триножниците си под двата еднакви прозореца на тавана между кутиите със стари маслени бои, поръчани от Мюнхен, и етажерките, отрупани с бели платна. Когато не рисуваха, покриваха всичко със зелените платнища, които морякът от долния етаж изхвърляше на площадката.

– Защо искаш да обуя обувките? – попита Айнар. Той седеше на плетения стол, който бе изровил от бараката във фермата на баба си. Едвард IV скочи в скута му; кучето трепереше заради виковете на моряка отдолу.

– За портрета на Анна – отвърна Грета и след миг добави: – Аз бих го направила за теб.

Тя имаше на бузата си малък белег от дребна шарка и сега прокара неволно пръсти по него, както правеше когато е нервна.

Грета коленичи, за да развърже обувките на Айнар. Косата ѝ бе дълга и руса, с жълтеникав оттенък, по-типичен за датчаните от цвета на неговата коса. Грета я прибираше зад ушите си винаги когато се заемаше с нещо ново. Сега косата падаше върху лицето ѝ, докато тя се опитваше да разплете възела на едната връзка. Ухаеше на портокалово масло, което майка ѝ изпращаше веднъж годишно в сандъче с кафяви шишенца и етикет "Чист екстракт от Пасадена". Майка ѝ си мислеше, че го използва за печене на сладкиши, но Грета си слагаше по една-две капки зад ушите като парфюм.

Грета започна да мие краката на Айнар в легена, като прокарваше гъбата с нежни, но чевръсти движения между пръстите. Айнар нави крачолите си още по-нагоре. Изведнъж му хрумна, че прасците му имат красива форма. Той изпъна деликатно ходило, а Едвард IV се приближи и облиза водата от едното му кутре, върху което по рождение нямаше нокът.

– Това ще си остане наша тайна, нали, Грета? – прошепна Айнар. – Нали няма да кажеш на никого? – Чувстваше се едновременно уплашен и въодушевен, а сърцето му биеше бясно в гърлото като размахано детско юмруче.

– Че на кого ще кажа?

– На Анна.

– Анна няма да разбере – отвърна Грета.

Още повече, че Анна бе оперна певица, помисли си Айнар. Бе свикнала да вижда мъже, облечени с женски дрехи. Както и жени с мъжки за така наречените *Hosenrolle*. Това бе най-старата заблуда на света. А на оперната сцена не означаваше нищо – само всяваше объркване. Объркване, което винаги се разрешаваше в последното действие.

– Никой няма да разбере – каза Грета и Айнар, който имаше чувството, че се намира под светлината на мощен прожектор, се успокои малко и започна да опъва чорапа нагоре по прасеца си.

– На обратно е – каза Грета и завъртя ръба. – Дърпай по-нежно.

Вторият чорап се скъса.

– Имаш ли друг? – попита Айнар.

Изражението на Грета застина, сякаш току-що бе осъзнала нещо; след което отиде до гардероба от ясен и отвори едно от чекмеджетата. Горната част на гардероба имаше врата с овално огледало, а долната се състоеше от три чекмеджета с кръгли месингови дръжки; най-горното чекмедже Грета заключваше с малко ключе.

– Тези са по-плътни. – Тя подаде на Айнар нов чифт чорапи. Сгънати на спретнат квадрат, те приличаха на късче плът, късче от кожата на Грета, почерняла от слънцето след лятната ваканция в Мантон. – Моля те, внимавай, смятам да ги обуя утре.

Пътят, на който бе разделена косата на Грета, разкриваше ивица сребристобяла кожа и Айнар се зачуди какви ли мисли се въртят под нея. С присвити очи и стиснати устни, тя изглежда, си бе наумила нещо. Айнар бе неспособен да попита какво; имаше чувството, че е вързан, а устата му е запушена с изцапан с боя парцал. Тъй че продължи да се чуди мълчаливо за жена си с известно негодувание, от което бялата му и гладка като праскова кожа леко порумения. "Колко си красив", бе казала Грета преди години, когато останаха насаме за пръв път.

Грета явно забеляза смущението му, защото постави ръка върху бузата му и рече:

– Това не означава нищо. – А после добави: – Кога ще спреш да се тревожиш какво мислят хората?

Айнар много обичаше начина, по който Грета правеше подобни изявления – махваше с ръце, напълно убедена в правотата си. Според него това бе най-американската ѝ черта, заедно с любовта ѝ към сребърните бижута.

– Добре че нямаш много косми по краката – каза тя, докато смесваше маслени бои в малки керамични купички, сякаш забелязваше за пръв път. Бе завършила горната половина от тялото на Анна, което след години хранене със съомга с масло бе покрито с тънък слой тлъстина. Айнар остана най-впечатлен от начина, по който Грета бе нарисувала ръцете, хванали букет лилии. Пръстите бяха изобразени прецизно, кокалчетата изпъкнали, ноктите реалистично прозрачни. Лилиите изглеждаха прекрасно с перления си цвят и червеникавия пращец. Грета непрекъснато менеше стила си, но Айнар никога не ѝ го бе казвал. Вместо това я хвалеше доколкото може, вероятно прекалено много. Но ѝ помагаше и се опитваше да ѝ показва техники, които според него тя не владееше, особено светлосенките и перспективата. Айнар не се съмняваше, че ако Грета открие подходящия модел, ще стане чудесен художник. Навън слънцето проби през облаците и огря недовършения портрет на Анна.

За подиум, върху който да стъпват позиращите модели, Грета използваше лакиран сандък, който бе купила от китайската перачка, която минаваше да събира пране през ден и даваше сигнал, че е пристигнала, не с вик от улицата, а с извънтяване на златните цимбали, завързани за пръстите на ръцете ѝ.

Покачен върху сандъка, Айнар се почувства замаян и му стана горещо. Погледна надолу към краката си – коприната бе гладка с изключение на няколкото косъма, пробили навън като поникнали кълнове. Жълтите обувки изглеждаха твърде фини, за да издържат тежестта му, но му се стори напълно естествено краката му да са повдигнати на токове, сякаш използваше отдавна закърнял мускул. В главата му се зароди някаква мисъл, подобна на лисица, преследваща полска мишка: риеше с острия си червен нос в пръстта.

– Не мърдай – каза Грета. Айнар погледна през прозореца и видя набраздения купол на Кралския театър, където понякога рисуаше декори за оперни представления. В момента Анна репетираше там "Кармен", вдигнала предизвикателно пухкави ръце пред платното, върху което Айнар бе изобразил севилската арена за борба с бикове. Понякога, докато рисуаше в театъра,

гласът на Анна се извисяваше в залата като меден водопад и така го разтреперваше, че четката му зацапваше декора и той разтриваше очи с юмруци. Гласът на Анна не бе изящен – дрезгав и печален, малко износен, някак си мъжки и женски едновременно. И въпреки това бе почувствен от гласовете на повечето датски певци, които обикновено бяха тънички, безлични и твърде повърхностни, за да предизвикат тръпки. Гласът на Анна притежаваше горещината на Юга и стопляше Айнар; сякаш гърлото ѝ бе пълно с нажежени въглини. Той често слизаше от стълбата зад сцената и отиваше зад кулисите: гледаше Анна по бяла вълнена туника как отваря квадратната си челюст, докато репетира с диригента Дювик. Когато пееше, тя се привеждаше напред; твърдеше, че гравитацията на музиката притегляла брадичката ѝ надолу към оркестъра. "Представям си как брадичката ми е вързана със сребърна верижка за диригентската палка, ето тук", казваше тя и посочваше изпъкналата бенка върху брадичката си. "Имам чувството, че без тази верижка няма да знам какво да правя и как да се изразявам."

Когато рисуваше, Грета прибираше косата си назад с гребен с формата на костенурка; така лицето ѝ изглеждаше по-голямо, все едно го гледаш през купа с вода. Грета бе най-високата жена, която Айнар бе виждал, толкова висока, че можеше да надзърне над дантелените пердета, които обитателите на приземния етаж окачваха на прозорците откъм улицата. До нея Айнар се чувстваше малък все едно ѝ бе син, когато вдигаше очи, за да срещне погледа ѝ, или понечеше да я хване за ръка. Мантията ѝ бе ушита по поръчка от побелялата шивачка на тъгля, която измери гръдния кош и ръцете ѝ с шивашки метър, възхитена и учудена, че такава едра, здрава жена не е датчанка.

Айнар се възхищаваше на начина, по който Грета умееше да рисува и заедно с това да върши други неща. Тя можеше например да мацне петънце за блясък в лявото око, след което да отвори входната врата и да приеме доставен колет, а после без проблем да се върне и да нанесе малко по-приглушения отблясък върху дясното око. Докато рисуваше, тя обичаше да пее "лагерни песни", както ги наричаше. Разказваше на моделите си за детството в Калифорния, където сред овощните градини на баща ѝ се разхождали пауни; а ако бяха жени, им споделяше – както Айнар веднъж бе дочул от входната врата на върха на тъмното стълбище – за все по-дългите периоди между моментите им на интимност: "Той винаги го приема толкова лично. Но аз не го виня". Това бяха думите ѝ и Айнар си представи как прибира косата зад ушите си, докато говори.

– Смъкнали са се – посочи Грета към чорапите с четката. – Вдигни ги.

– Наистина ли е нужно?

Морякът на долния етаж затръшна вратата, а жена му се изкикоти.

– О, Айнар, няма ли да се отпуснеш? – Усмивката на Грета помръкна. Едвард IV изприпка в спалнята, зарови се в завивките на леглото и въздъхна доволно като бебе. Той беше старо куче, родено във фермата в ютландските блата; майка му и останалите кученца се бяха удавили в рядката кал.

Апартаментът се намирал на тавана на сграда, която държавата бе построила през миналия век за вдовиците на рибари. Прозорците гледаха на север, юг и запад и, за разлика от повечето градски къщи в Копенхаген, осигуряваше на Айнар и Грета достатъчно пространство и светлина, за да рисуват. За малко да се нанесат в една от бюргерските къщи в Кристианхавн от другата страна на Вътрешното пристанище, където покрай цеховете за пакетиране на цимент и търговските фирми редом с проститутките и пияните комарджии започваха да се установяват и художници. Грета заяви, че може да живее навсякъде, че никое място не ѝ се струва прекалено долнопробно; но Айнар, който бе спал под сламен покрив през първите петнайсет години от живота си, реши, че кварталът не е подходящ, и намери апартамента във Вдовичи дом.

Фасадата бе боядисана в червено, а самата къща се намирал на една пресечка от канала Нихавн. Мансардните прозорци изпъкваха от скосения, покрит с керемиди и почернял от мъх

покрив, а капандурите бяха изсечени високо, точно под върха. Другите сгради на улицата бяха варосани в бяло и имаха масивни резбовани врати с цвят на кафяви водорасли. Отсреща живееше доктор на име Мьолер, когото викаха по спешност нощем да изражда бебета. По задънената улица, която излизаше на Вътрешното пристанище, рядко минаваха автомобили и бе достатъчно тихо, за да се чуе дори детски плач.

– Трябва да довърша моята картина – каза накрая Айнар, тъй като се умори да стои прав с обувките, впили метални катарамии в краката му.

– Това означава ли, че не искаш да пробваш роклята?

Когато Грета изрече думата "рокля", в корема му се разля топлина, след което в гърдите му се надигна срам.

– Не, не искам – отвърна той.

– Дори за няколко минути? Трябва да нарисувам шева около коленете. – Грета седна на плетения стол до него и погали прасеца му през коприната. Движението на ръката ѝ го хипнотизираше, докосването караше клепачите му да натежават. Не чуваше нищо освен тихото дращане на нокътя ѝ по чорапа.

Но тогава Грета изведнъж спря.

– Извинявай – рече тя. – Не биваше да те карам.

Сега Айнар видя, че вратата на гардероба от ясеново дърво е отворена, а вътре виси окачена роклята на Анна. Тя бе бяла, дълга до коленете, а ръбът ѝ бе осеян с мъниста във формата на капки. Един от прозорците бе откряхнат и роклята се полюшваше леко на закачалката. Нещо в матовия блясък на коприната, в дантелата по бюстието, в разкопчаните копчета на ръкавите, зейнали като малки усти, изпълни Айнар с желание да я докосне.

– Харесва ли ти? – попита Грета.

Той понечи да отрече, но щеше да излъже. Роклята му харесваше и това го накара да се изчерви силно.

– Тогава просто я облечи за малко. – Грета донесе роклята и Айнар я притисна до гърдите си.

– Грета... ами ако...

– Просто си съблечи ризата.

Той я съблече.

– А ако...

– Затвори очи.

Той изпълни и това.

Дори със затворени очи, застанал гол до кръста пред съпругата си, Айнар имаше чувството, че прави нещо неприлично. Сякаш Грета го бе хванала да върши нещо, което бе обещал да не прави – не като изневяра, а по-скоро все едно се бе върнал към стар лош навик, от който бе дал дума да се откаже. Като например да пие аквавит^[1] в баровете край каналите на Кристиансхавн, да яде фрикадели в леглото или да разбърква разсеяно колодата карти с момичета на гърбовете, която бе купил през един самотен следобед.

– А панталонът? – попита Грета и извърна вежливо глава. Прозорецът в спалнята бе отворен и от студения, миришещ на риба въздух кожата му се наежи.

Айнар бързо нахлузи роклята и оправи полите. Под мишниците и по кръста му бе избила пот. Заради горещината му се искаше да затвори очи и да се завърне в отминалите дни, когато беше още дете и онова, което висеше между краката му, бе малко и безполезно като бяла репичка.

Грета каза само "Добре", след което вдигна четката към платното, присвила съсредоточено сините си очи.

Странно чувство се разля по тялото на Айнар, докато стоеше върху лакирания сандък под слънчевите лъчи, сред изпълнения с мирис на херинга въздух. Роклята му бе широка навсякъде освен в ръкавите и го обгръщаше като топло лятно море. В главата му лисицата гонеше мишката, а едно уплашено момиченце проплака.

Айнар едва държеше очите си отворени, но гледаше как с бързи и плавни като на риба движения ръката на Грета се стрелка по платното, след което се отдръпва и сребърните ѝ гривни проблясват като пасаж кефали. Айнар се опита да си представи как Анна пее в Кралския театър, привела брадичка към палката на диригента. Но мислите му непрекъснато се връщаха към копринената рокля обгърнала кожата му като лековита превръзка. Да, това изпита първия път: коприната бе толкова фина и лека, че сякаш бе напоена с балсам марля, положена внимателно върху заздравяваща рана. Дори срамът, че стои пред жена си, постепенно се стопи, защото тя бе започнала да рисува съсредоточено с непознато, напрегнато изражение на лицето. Айнар се потопи в нереален свят като от сън, където роклята на Анна можеше да принадлежи на всеки, дори на него.

И тъкмо когато клепачите му започнаха да се притварят, а в ателието да се смрачава, тъкмо когато въздъхна и отпусна рамене, а Едвард IV похъркваше в спалнята, точно в този момент извънтя медният глас на Анна:

– Я виж ти, Айнар!

Той отвори очи. Грета и Анна сочеха с оживени лица и полуотворени усти. Едвард IV дотича, застана пред него и се разлая. А Айнар Вегенер се вцепени.

Грета взе от Анна букета лилии, подарък от почитател, чакал я пред театъра, и го постави в ръцете на Айнар. Вдигнал глава като малък тромпетист, Едвард IV затича в кръгове около него като куче пазач. Двете жени се разсмяха, а очите на Айнар засмъдяха и се наляха със сълзи от обида и от аромата на белите лилии, чиито ръждивочервени тичинки оставиха петънца от пращец по полите на роклята върху голямата издутина на чатала му, по чорапите и по влажните му отворени длани.

– Ти си курва! – извика нежно морякът долу. – Ти си една страшно красива курва.

От тишината, която последва на долния етаж, можеше да се заключи, че морякът е получил целувка на опрощение. Тогава Грета и Анна се разсмяха още по-силно, а тъкмо когато Айнар се канеше да ги помоли да излязат от ателието, за да съблече роклята на спокойствие, Грета каза тихо, със странен тон.

– Ще те кръстим Лили.

ГРЕТА ВЕГЕНЕР БЕШЕ двајсет и девет годишна художничка. Родом бе от Калифорния. Моминското ѝ име беше Уод, дядо ѝ се казваше Апсли Хейвън Уод и бе забогатял от стопанисване на федерални земи, а баща ѝ, Апсли-младши, бе натрупал още по-големи богатства от отглеждане на портокалови овошки. Преди десетгодишна да замине за Дания, най-далечното ѝ пътешествие бе до Сан Франциско. Там един ден си играеше с търкалящ се обръч пред дома на леля Лизи в Ноб Хил и без да иска бутна близнака си пред преминаващ автомобил. Карлайл оцеля, но му остана дълъг лъскав белег, вдълбан в пицъла; някои хора разправяха, че това го променило завинаги. Когато порасна малко, Грета казваше, че Карлайл не притежава, както тя се изразяваше, "западняшки гръбнак". "Някои членове на семейство Уод се раждат с такъв, а други не", бе отбелязала тя, докато учеше датски език на палубата от тиково дърво на кораба, който ги отведе в Дания. Датчаните определено нямаха гръбнак на западници, а и защо да имат? Тъй че Грета им прощаваше – поне през повечето време. Най-много прощаваше на Айнар – първия ѝ преподавател по рисуване и втори съпруг. През пролетта на 1925 г. бяха женени вече повече от шест години: на Грета понякога ѝ се струваха като шест седмици, а друг път като шест пълноценно изживени живота.

Айнар и Грета се запознаха в Кралската художествена академия на първи септември 1914 г., само няколко седмици след като Кайзерът нахлу в Люксембург и Белгия. Айнар бе на двајсет и няколко години и вече преподаваше изобразително изкуство. Със студентите бе срамежлив и плах и все още беше ерген. По онова време Грета вече имаше широки рамене и изправена стойка, останала ѝ от уроците по езда в детството. Косата ѝ стигаше до кръста, което изглеждаше малко провокативно по няколкото останали улици в Копенхаген, които се осветяваха с газени фенери. Датчаните ѝ прощаваха, защото беше от Калифорния, място, което почти никой от тях не бе виждал, но където вероятно си представяха, че хора като Грета живеят в просторни къщи под сенките на фурми, а от черната пръст в градините стърчат златни камъни.

Един ден Грета си изскуба веждите и те така и не пораснаха отново, което ѝ се стори най-вече дребно неудобство. Всяка сутрин тя ги рисуваше с молив, купен от козметичния щанд на магазин, където споходени от подобни неволи жени пазаруваха дискретно. Грета имаше неизменния навик да стиска черните точки по носа си винаги когато отвореше книга и по кожата ѝ се бяха образували няколко дупчици, които я притесняваха. Мислеше, че е най-високото момиче в Копенхаген, което едва ли беше вярно, особено като се вземеше предвид Грете Янсен, стройна красавица и любовница на кмета, която обикаляше магазините във фойето на хотел "Англетер", облечена с дълга, осеяна с кристални мъниста рокля дори посред бял ден.

Във всеки случай Грета мислеше, че е малко вероятно да се омъжи. Когато някой младеж – широколик датчанин от западащ аристократичен род или сина на американски стоманодобивен магнат на обиколка из Европа – я поканеше на балет или да плават по каналите на Кристиансхавн, първата ѝ мисъл винаги беше: "Няма да ме хванеш". Тя искаше да е свободна: вечно млада жена, която рисува по цял ден под прозореца и излиза в полунощ да се срещне с приятели в "Себастианс", любимия ѝ локал, за по един-два черешови ликьора преди начумерените полицаи да пристигнат и да затворят заведението.

Но сама знаеше, че това е не само глупава, но и невъзможна приумица. На младата госпожица Грета Уод никога нямаше да ѝ позволят да води такъв живот.

Като малка пишеше неуморно в тетрадката си по краснопис "Грета, Грета, Грета" и нарочно пропускаше "Уод", сякаш за да провери какво би било да е просто Грета – както никой не се обръщаше към нея. Не искаше другите да знаят фамилията ѝ. Не искаше да разчита на никакви връзки. Презираше онези, които се осланяха единствено на роднините си. Какъв бе смисълът?

Дойде в Дания като малка, когато баща ѝ, мъж с дълги ръце и рунтави бакенбарди, пристигна да заеме поста си в посолството. "Защо прие?", попита Грета, когато разбра за новото назначение. "Грета, дръж се прилично. Не говори така на баща си", смъмри я майка ѝ. Грета бе забравила, че баба ѝ Герда Карлсен, на която самата тя бе кръстена, била датчанка с руса като мед коса. Израснала на Борнхолм и била прочута с кървавочервените макове, които закичвала в косите си – както и с това, че била първата от семейството, напуснала острова в Балтийско море не за да отплава за Копенхаген като повечето любопитни младежи, търсещи самостоятелност, а за да замине за Калифорния, което в онези дни било все едно да се премести да живее на луната. След няколко години къртовски труд в едно ранчо, привлякла вниманието на Аспли Уод-старши и скоро високото момиче от Борнхолм с дълга до бедрата коса, украсена с макове, се превърнало в матрона на калифорнийски род. Когато баща ѝ каза, че цялото семейство ще се премести да живее в Дания, бе крайно нетактично от страна на Грета – дори самата тя го осъзнаваше – да не се досети, че това е начинът на баща ѝ да се реваншира в известен смисъл на майка си, синеоката Герда Карлсен Уод, която загинала, когато синът ѝ Аспли-младши, тогава още младеж, я завел до ръба на каньона Аройо Секо в Пасадена, за да я снима на фона на красивия пейзаж, но пред ужасения му поглед разровената от мравки пръст започнала да се рони и майка му полетяла надолу и намерила смъртта си в клоните на чепат чинар.

През есента на 1914 г. в Художествената академия Грета предполагаше, че повечето хора, и особено администрацията, говорят основно за две неща: за войната и за нея. Където и да отидеше, тя винаги бе повод за шушукания с дългата си, развяваща се на вълни коса. Особено в Южна Калифорния. Миналата година например, когато се прибра в Пасадена за лято, прекарано в игра на тенис и уроци по езда, момчето, което разнасяше стоката на месаря, привлече погледа ѝ. То имаше къдрава черна коса и с топла длан ѝ помогна да се качи на капрата, след което двамата поеха по булевард "Уилшир". Грета го наблюдаваше как борави с железните щипки и разтоварва печените ребърца и агнешки котлети по домовете в Ханкок Парк. На връщане момчето не понечи да я целуне нито веднъж, което разочарова Грета и за пръв път я накара да се усъмни в очарованието на дългата си руса коса. На раздяла младежът ѝ каза само "Довиждане", а Грета сви рамене и се прибра в стаята си. На другата сутрин на закуска майка ѝ стисна устни и каза: "Грета, скъпа, би ли обяснила какво е това?", след което разгъна бележка върху лист хартия с логото на вестник "Американ Уикли", която гласеше: "Младата госпожица Грета Уод месарка ли възнамерява да стане?". Седмици наред върху имението тегнеше опасността от светски скандал. Всяка сутрин пронизителното изсвирване на вестникарчето караше всички в къщата да настръхват. Така и не публикуваха историята, но въпреки това клюката се разнесе. В продължение на два дни телефонът в коридора на втория етаж не спря да звъни. Бащата на Грета вече не можеше да обядва спокойно в Калифорнийския клуб в центъра, а майка ѝ едва успя да намери друг месар, от когото да пазаруват. Малко след това родителите ѝ решиха да прекратят преждевременно ваканцията си в Калифорния и Грета се върна в Копенхаген навреме за августовското северно сияние и за фойерверките в парка "Тиволи".

Същата година през септември, когато черният облак на войната се приближаваше безмилостно, Грета се записа в Кралската художествена академия. През първия учебен ден тя се изненада, когато Айнар, застанал пред черната дъска, я попита: "Как се казвате, госпожице?".

Когато Грета отговори, Айнар – или професор Вегенер, както се бе представил тогава – си записа в дневника и продължи с лекцията. Кафявите му, големи като на кукла очи често се

спираха върху нея за миг, след което той веднага извърщаше поглед. Съдейки по свенливото му държание, Грета реши, че той вижда американка за пръв път, и праметна дългата си коса през рамо, сякаш развяваше знаме.

Малко след това, още в началото на учебната година, някой явно бе разказал на Айнар за работата на баща ѝ в посолството и може би дори за колата на месаря – клюките прекосяха дори Атлантическия океан, – защото Айнар започна да се държи още по-сковано в нейно присъствие. Грета се разочарова, че той е поредният мъж, който се чувства неловко в компанията на богато момиче. Това я изпълни с възмущение, защото не бе искала да е богата; е, не че възразяваше, но все пак... Айнар не можа да ѝ препоръча кои изложби да разгледа и се оказа неспособен да ѝ обясни как се стига до магазина за художествени материали край Копенхагенската общинска болница. Покани го на прием в американското посолство по случай пристигането на корабостроител от Кънектикът, но Айнар отказа. Отказа и поканата ѝ за опера. Когато разговаряха, той не смееше дори да я погледне. Но тя го наблюдаваше и отблизо, и отдалеч през някой прозорец, докато той прекосяваше двора със ситни бързи крачки. Айнар беше слаб, с кръгло лице, бяла кожа и толкова тъмни очи, че Грета не можеше да разбере какви мисли се въртят в главата му. Щом го заговореше, цялото му лице се изчервяваше – от врата чак до слепоочията. Той я заплени с детинския си вид, отчасти защото самата Грета бе толкова висока и пряма, че още от малка всички се държаха с нея като с възрастен човек. Веднъж го попита:

– Женен ли сте, професоре?

При въпроса ѝ клепачите му затрепкаха тревожно и той стис- на устни в опит да произнесе сякаш непозната му думичка "Не".

Другите студенти шушукаха какво ли не за професор Вегенер. "Произхожда от семейство на джуджета", разправяше едно момиче. "Прогледнал чак на петнайсет години", твърдеше друго.

– Родил се е в блато – заяви едно момче, което се опитваше да привлече вниманието на Грета. Младежът рисуваше старогръцки статуи, което ѝ се стори безкрайно отегчително. Когато я покани да се возят на виенското колело в парка "Тиволи", тя го изгледа с досада.

– Ако се надяваш, че професор Вегенер ще те заведе там, има да чакаш – каза той, докато подритваше дънера на един бряст.

Винаги когато се прибереше у дома, майка ѝ, която не бе забравила за случката с месарската кола, я наблюдаваше внимателно на светлината от огъня в камината, но изражението на Грета не разкриваше нищо.

Една вечер майка ѝ рече:

– Грета, миличка, ако не си намериш кавалер за празненството по случай рождения ти ден, ще трябва аз да помоля някого. – Бродираше край огнището в гостната, а на горния етаж Карлайл тупаше топка за тенис в стаята си. – Сигурна съм, че синът на графиня Фон дер Реке с радост ще те придружи. Е, не го бива в танците, но е хубаво момче, като изключим грозната гърбица, не си ли съгласна? Грета? – Майка ѝ вдигна ъгловатото си лице. В камината огънят догаряше в червено, а от тупкането на Карлайл полилеят се клатеше.

– Няма ли да спре с проклетото тупкане? – ядоса се госпожа Уод. Тя сгъна ръкоделието, стана и изпъна гръб, сякаш се готвеше да изстреля недоволството си към стаята на Карлайл. – Е, Карлайл винаги е на разположение – въздъхна тя. След миг, сякаш огънят в камината изведнъж припламна и освети стаята по-силно, госпожа Уод рече: – Точно така. Карлайл винаги е на разположение. Защо не отидеш с него? И той още не си е намерил дама. Можете да отидете заедно, двамата рожденици.

Но Грета, която още стоеше на вратата, махна с ръка и отвърна:

– Карлайл? Няма да ходя с Карлайл! Ще умра от скука. Освен това и сама мога да си намеря

кавалер.

Майка ѝ вдиша сивите си като гълъбови пера вежди.

– О, така ли? Кой е той?

Грета заби нокти в дланите си и заяви:

– Само почакай. Ще доведа когото си поискам. Няма да ходя с брат си. – Играеше с кичур от косата си и се взираше в майка си, а на горния етаж тупкането не спираше. – Ще видиш. Все пак навършвам осемнайсет.

Следващата седмица Грета сгащи Айнар на стълбите в Академията. Той се вкопчи в белия парапет, а тя постави длан върху китката му и попита:

– Може ли да поговорим?

Толкова късно наоколо нямаше жива душа и на стълбището беше тихо. Професор Вегенер носеше кафяв костюм с износена бяла яка. Държеше голямо колкото книга празно платно.

– Организираме вечеря по случай рождения ми ден – каза Грета. – С брат ми ставаме на осемнайсет години. Искате ли да дойдете?

Айнар пребледня и сякаш му прилоша.

– Госпожице, моля ви – каза той накрая. – Може би трябва да се прехвърлите в друг курс. Така ще е най-добре. – Той докосна гърлото си, все едно там висеше скъп на сърцето му малък медальон.

И тогава Грета осъзна, че професор Вегенер в някои отношения е дори по-млад от нея. Имаше момчешко лице с малка уста и вечно червени уши. Светлокафявата му коса бе разрошена на челото. В този миг нещо я накара да обгърне лицето му е ръце. Той подскочи малко, когато пръстите ѝ докоснаха бузите му, но след това застина. Грета държеше лицето на преподавателя си; слепоочията бяха топли между дланите ѝ. Не свали ръце, но той не възрази. И тогава го целуна, с малкото платно притиснато между тях. В този момент Грета разбра, че иска Айнар Вегенер не само да я придружи на празненството за осемнайсетия ѝ рожден ден, но и да стане неин съпруг.

– Колко си красив – каза тя.

– Може ли? – Айнар се отдръпна.

– Да дойдеш на празненството ли?

– Не, нямах предвид...

– Разбира се, че може. Нали затова те поканих.

И тогава, за изненада и на двамата, Айнар приведе лице към нейното за втора целувка.

Но преди рождения ден, преди Грета да навърши осемнайсет години, баща ѝ реши, че в Европа става твърде опасно. Малко след като германците поеха към Франция, бащата на Грета изпрати семейството у дома в Америка.

Щом Кайзерът превзе Белгия, какво би го спряло да дойде и тук? – каза той на масата от светло дърво в трапезарията.

– Така е – отвърна майка ѝ, докато обикаляше из стаята с наръчи слама за опаковане на сандъци.

Грета, която се чувстваше като бежанка, се качи на "Принцеса Дагмар" само с кратка бележка от Айнар в джоба си, която гласеше: "Забрави за мен. Така ще е най-добре".

СЕГА, СЛЕД ПОВЕЧЕ ОТ ДЕСЕТ ГОДИНИ, през влажната пролет на 1925 г. Грета имаше чувството, че пази тайна, свързана със съпруга ѝ. През първите няколко седмици след като Айнар позира с роклята на Анна двамата не казваха нищо по въпроса. Рисуваха всеки пред триножника си и внимаваха да не си пречат. Грета завърши портрета на Анна и търсеше нова поръчка. На няколко пъти, докато вечеряха или четяха до късно, Грета се сещаше за роклята и за

малко да се обърне към него с "Лили". Изпусна се само веднъж. Той каза нещо, а тя попита "Какво каза, Лили?", но веднага се извини. Разсмяха се и Грета го целуна по челото. Повече не се сети за това, все едно Лили беше просто героиня от пиеса, която бяха гледали в театъра.

Но една вечер, докато Грета четеше за социалния либерализъм във вестник *Politiken* на окъпания от светлината на лампата фотьойл, Айнар седна в краката ѝ и положи глава в скута ѝ. Тя го галеше по косата, като от време на време вдигаше ръка, за да прелисти страницата. Когато приключи с четенето, сгъна вестника, за да реши кръстословицата, и извади молив от джоба на мантията си.

– Мислех си за нея – каза Айнар.

– За кого?

– За малката Лили.

– Искаш ли да я повикаме отново? – попита Грета и прокара изцапан с печатарско мастило пръст по белега от шарка на бузата си, без да вдига очи от кръстословицата.

Грета често казваше разни неща просто ей така, заради вечния импулс, който я подтикваше да противоречи, да бъде крайна. Откакто се ожениха, бе предлагала и други, също толкова нелепи идеи: Хайде да се преместим в Пасадена и да гледаме портокали. Искаш ли да превърнем апартамента в клиника за проститутките от района край гарата? Защо не се преместим на някое неутрално място като Невада, където никой не ни познава? В голямата пещера на брака се изричаха неща, на които, за щастие, често не се обръщаше особено внимание и оставаха да висят безобидно с главата надолу като заспали прилепи. Поне такава бе философията на Грета; какво мислеше по въпроса Айнар, тя нямаше представа.

Веднъж тя се опита да нарисува спящ прилеп – тяло на мишка, обгърнато от черна ципеста кожа, – но не успя. Липсваше ѝ умението да изобрази издължените пръсти и малките палци, завършващи с нокти, както и да предаде деликатната сивота на разперените криле. Не се бе учила да рисува животни. Айнар, който понякога включваше в пейзажите си прасе, врабче и дори Едуард IV, бе обещал да я научи. Но винаги когато седнеха за урок, нещо се случваше: пристигаше телеграма от Калифорния, перачката иззвънтяваше с цимбалите на улицата, по телефона се обаждаше някой от клиентите на Айнар, които най-често бяха белокоси и съсухрени и живееха в къщи с вечно затворени зелени капаци на прозорците.

Няколко дни след това Грета се прибираше към Вдовичи дом от среща с галерист, който в крайна сметка отказа да изложи картините ѝ. Красивият млад мъж с бенка, подобна на петънце от шоколад на гърлото, не ѝ го каза директно, но от начина, по който потупваше с пръсти брадичката си, личеше, че не е особено впечатлен.

– Само портрети ли рисувате? – попита той.

Цял Копенхаген знаеше, че е омъжена за Айнар Вегенер, и Грета имаше чувството, че заради това галеристът бе очаквал от нея причудливи пейзажи.

– Не мислите ли, че картините ви са прекалено... – той потърси подходяща дума, – екзалтирани?

Това преля чашата. Грета пламна от възмущение и роклята с ревери започна да я задушават. Прекалено екзалтирани? Че как може нещо да е прекалено екзалтирано? Тя дръпна папката си от ръцете на галериста и се обърна да си върви. Докато изкачваше стълбите до апартамента във Вдовичи дом, мокрото ѝ лице все още пламтеше.

Когато отвори вратата, видя на плетения стол да седи момиче, което в първия момент не разпозна. Момичето бе с лице към прозореца, с книга в ръка и Едуард IV в скута. Носеше синя рокля с бяла яка, а на врата ѝ висеше една от златните верижки на Грета. Непознатата – или я познаваше отнякъде? – ухаеше на мента и мляко.

На долния етаж морякът крещеше на жена си и всеки път, когато от дъските на пода

долигаше думата "курва", вратът на момичето поруменяваше. След което руменината се отдръпваше.

– *Luder!* – не спираше да вика мъжът и руменината прииждаше и се отдръпваше от тила на момичето.

– Лили? – промълви най-накрая Грета.

– Книгата е прекрасна. – Лили ѝ показва историята на Калифорния, която бащата на Грета бе изпратил в колет заедно със захаросани лимони, шишенцата с портокалово масло и торбичка с евкалиптови семена, за да си прави парна баня на лицето.

– Не исках да те прекъсвам.

Лили прошепна нещо. Едвард IV изръмжа лениво и наостри уши. Входната врата все още стоеше отворена, а Грета не си бе съблякла палтото. Лили продължи да чете и Грета се вгледа в белия врат, обгърнат от плетената яка. Не знаеше какво очаква съпругът ѝ от нея. Каза си, че това е важно за Айнар и че ще го остави да поеме инициативата, макар да противоречеше на природата ѝ. Грета стоеше в антрето с ръка зад гърба, хванала дръжката на входната врата, докато Лили седеше тихо на стола, окъпана от светлина. Не обръщаше внимание на Грета, която се надяваше, че Лили ще стане и ще я повика при себе си. Но това не се случи и накрая Грета осъзна, че Лили иска да остане сама. Затова затвори вратата на апартамента след себе си и слезе по тъмните стълби на улицата, където срещна перачката и я отпрати.

Когато отново се прибра във Вдовичи дом, Айнар рисуваше, облечен с кариран панталон от туид, елек и риза с навити до лактите ръкави. Главата му изглеждаше малка над яката и взела на вратовръзката. Бузите му руменееха, а с малката си изваяна уста бе захапал дръжката на четката си.

– Получи се – каза той ведро. – Най-накрая успях да забъркам подходящия цвят за заснежената степ. Искаш ли да видиш?

Айнар рисуваше толкова малки пейзажи, че платната се побираха в дланите. Тази картина бе мрачна – блато по здрачаване през зимата; единствено тънка линия сивкав сняг разделяше рохкавата пръст и небето.

– Това блатото в Синия зъб ли е? – попита Грета. Напоследък пейзажите на Айнар започваха да я отегчават. Не разбираше как може да рисува все едно и също. Тази вечер щеше да довърши изгледа от степта и на сутринта да започне нов.

На масата имаше ръжен хляб. Айнар бе ходил на пазар, което бе нетипично за него. Имаше и кутия със замразени скариди, както и чиния с телешко месо. Купата с мариновани лукчета ѝ напомни за мънистата, които двамата с Карлайл нижеха на връв, когато той още куцаше тежко и не можеше да играе навън.

– Лили ли е идвала? – Трябваше да повдигне въпроса, защото знаеше, че Айнар няма да го направи.

– За около час. Може би по-малко. Не усещаш ли парфюма ѝ? – Той плакнеше четките в буркан с терпентин, побелял като разреденото мляко, което се продаваше в Дания след войната. Грета не знаеше какво да каже; не знаеше и какво съпругът ѝ очаква от нея.

– Тя ще идва ли пак?

– Само ако си съгласна – отвърна Айнар през рамо.

Раменете му бяха тесни като на подрастващо момче и беше изключително слаб. Понякога Грета си мислеше, че може да го обгърне два пъти с ръцете си. Дясното му рамо потреперваше, докато миеше четките, и нещо я подтикна да застане зад него, да го хване за лактите и да му прошепне да не мърда. Искаше да го остави сам да реши как да живее, но в същото време я изпълваше непреодолимо желание да го прегърне и да му каже как да постъпи с Лили. Двамата стояха в смрачаващия се мансарден апартамент във Вдовичи дом, Грета прегърнала скования

Айна̀р. Накрая ѝ хрумна как да отговори:

– Нека оставим Лили да реши.

ПРЕЗ ЮНИ В КМЕТСТВОТО щеше да се проведе Балът на художниците. Грета носи поканата в джоба си цяла седмица, докато се чудеше какво да прави. Неотдавна Айна̀р бе казал, че не иска повече да ходи по балове. Но на Грета ѝ хрумна друга идея; бе започнала да забелязва в очите на Айна̀р копнеж, за който той не бе готов да си признае.

Една вечер в театъра го попита внимателно:

– Искаш ли да отидеш като Лили?

Попита го, защото предполагаше, че Айна̀р иска точно това. Той никога не би си признал, че копнее за подобно нещо; рядко ѝ споделяше каквото и да било, без тя да го подкани. Но започнеше ли веднъж, изливаше истинските си чувства, докато Грета търпеливо слушаше, подпряла брадичка с ръка.

Седяха на балкона в Кралския театър. Тапицерията от червено кади́фе по облегалките бе протрита, а над сцената бе изписана легендарната фраза "Изкуството не е само за удоволствие". Черните дъсчени подове бяха полирани следобеда и във въздуха още се носеше сладникавият дъх на препарат, който напомняше на Грета за мириса в апартамента им след като Айна̀р почистеше.

Ръцете на Айна̀р трепереха, по гърлото му пълзеше руменина. Двамата седяха високо, почти наравно с електрическия полилей с крушки от матово стъкло. На светлината мъхът по бузите на Айна̀р, където повечето мъже си пускаха бакенбарди, се виждаше отчетливо. Брадата му беше толкова рядка, че се бръснеше само веднъж седмично, а над горната му устна косъмчетата бяха толкова малко, че Грета можеше да ги преброи. Имаше розови като пъпки на цвете бузи и понякога Грета малко му завиждаше.

Оркестърът настройваше инструментите и се подготвяше за дългото изпълнение на "Тристан и Изолда". Двойката до тях изу дискретно официалните си обувки.

– Нали се разбрахме да не ходим на бала тази година – каза накрая Айна̀р.

– Не е задължително, просто си помислих...

Светлините угаснаха и диригентът зае мястото си пред оркестъра. През следващите пет часа Айна̀р седя скован, с прибрани крака, стиснал силно програмата в юмрука си. Грета знаеше, че си мисли за Лили, все едно тя бе отдавна напуснала дома по-малка сестра, която сега се завръщаше. Тази вечер Анна играеше Брангена, прислужницата на Изолда. Гласът ѝ напомняше на Грета за въглени в огнище и макар да не бе хубав като на сопран, от него струеше топлина и покорство – нали така би трябвало да звучи една прислужница?

– Някои от най-интересните жени, които познавам, не са особено красиви – каза тя на Айна̀р по-късно в леглото с ръка върху топлия му хълбок, докато се унасяше и не знаеше съвсем къде се намира – в Копенхаген или в Калифорния.

На другия ден, когато се прибра от среща с друг галерист – прекалено безличен и незначителен, че да се засегне от отказа му, тя отиде да целуне Айна̀р. По бузата и в косата му бе останала следа от Лили – едва доловимото ухание на мента и мляко.

– Лили пак ли е идвала?

– Да, остана целия следобед.

– И какво прави?

– Излезе да си купи някои неща.

– Сама?

Айна̀р кимна. Бе приключил с рисуването за днес и седеше на фотьойла с облегалки от орех с разгънат вестник в ръцете и Едвард IV, свит в краката му.

– Помоли ме да ти предам, че иска да отиде на бала.

Грета не каза нищо. Имаше чувството, че в момента ѝ обясняват правилата на игра: слушаше и кимаше, но в същото време се надяваше, че ще ги разбере по-ясно, когато започнат да играят.

– Нали нямаш нищо против? – попита Айнар. – Може ли тя да те придружи вместо мен?

Грета усуква кичур коса на възел, който по-късно трябваше да откъсне, и отвърна:

– Нямам нищо против.

Нощем Грета лежеше в леглото с ръка върху гърдите на Айнар. Когато се ожениха, бабата на Айнар им подари спалня от бук, малка като всички в семейството на Айнар с изключение на баща му. С годините Грета свикна да спи легнала по диагонал с крака, праметнати върху краката на Айнар. От време на време, когато я изпълваха съмнения за живота, който си бе изградила в Дания, си представяше, че е малко момиченце, а Айнар с лицето си на порцеланова кукла и мънички ходила е любимата ѝ играчка. Насън той присвиваше лъскавите си устни, а косата му увенчаваше лицето като венец. Безброй нощи Грета бе оставала будна, за да гледа как миглите му трепкат в съня.

Толкова късно нощем спалнята бе тиха с изключение на сирената на ферибота, който потегляше за Борнхолм, острова в Балтийско море, откъдето бе родом баба ѝ. Все по-често Грета лежеше будна и мислеше за Лили, за провинциалното ѝ лице с потрепваща горна устна и очи толкова кафяви и воднисти, че сякаш всеки момент ще се разплаче. За месестото носле на Лили, което ѝ придаваше вид на подрастващо момиче, все още свикващо със съзрялото си женско тяло.

Лили се оказва още по-срамежлива от Айнар. Поне в началото. Свеждаше глава, когато говореше, а понякога онемяваше от притеснение. Дори при обикновен въпрос като: "Чу ли за пожара, изпепелил доковете на Гренландската търговска компания?", тя поглеждаше Грета безмълвно и извършваше очи. Лили предпочиташе да пише бележки и да ги оставя из апартамента или да оставя картички, купени от сляпата жена пред железните порти на парка, в гардероба или на триножника на Грета.

*Няма да познавам никого на бала. Сигурна ли си, че е уместно да ходя?
Не е честно да оставим Айнар вкъщи. Няма ли да се разсърди?*

А на една бележка пишеше:

Струва ми се, че не съм достатъчно красива. Какво да правя?

Грета отговаряше на бележките и ги подпираше на купата с круши преди да излезе:

Вече е късно. Казах на всички, че ще дойдеш. Моля те, не се тревожи, мислят, че Лили е братовчедка на Айнар от Синия зъб. Няколко души дори ме попитаха дали имаш кавалер, но аз им казах, че няма да ти трябва. Не възразяваш, нали? Мисля, че не си готова, права ли съм?

Вечер Айнар и Грета излизаха с приятели в любимото си кафене край канала Нихавн. Понякога алкохолът го омайваше и той детински се хвалеше колко успешно е минала изложбата му.

Всички картини се продадоха! – заявяваше Айнар и напомняше на Грета за Карлайл, който се хвалеше на всеослушание за добра оценка по геометрия или за чудесен нов приятел.

Но приказките на Айнар смуцаваха Грета, която се правеше на глуха винаги щом станеше въпрос за пари; какво да каже? Не можеше ли поне да се преструват, че парите са без значение? В тези случаи тя поглеждаше предупредително към Айнар над оглозганите мазни кости от съомга в подноса на масата. Не му бе казала за попечителския фонд, с който баща ѝ я бе изпратил в Дания, нито за парите, които ѝ превеждаха по банкова сметка след края на всяка беритба на портокали – не от егоизъм, а тъй като се притесняваше богатството да не я преобрази така, че и сама да не може да се познае. Един ден, за който сега съжаляваше, дори купи целия Вдовичи дом, но така и не събра смелост да каже на Айнар, който всеки месец неохотно отиваше в банката с чека за наема. Осъзнаваше, че е допуснала грешка, но беше късно да я поправи.

Когато Айнар се въодушевеше, той удряше с юмрук по масата, тръсваше коса, а яката на ризата му се отваряше и разкриваше гладката му розова кожа. Той нямаше и грам тлъстина по тялото си освен по малките меки гърди. Грета го потупваше по китката, за да му напомни да не прекалява с аквавита – както някога правеше майка ѝ, когато Грета пиеше коктейл след коктейл в Ловния клуб. Но Айнар никога не схващаше намеците ѝ поднасяше чашата към устните и оглеждаше масата, сякаш търсеше одобрение.

Айнар бе мъж с необичайна физика. Тази мисъл минаваше на Грета, когато ризата му се отвореше още по-надолу и всички на масата виждаха гърдите му – все едно надничаха в пазвата на момиче, навлязло наскоро в пубертета. С лъскавата си коса и гладката като порцелан кожа, видът му често предизвикваше объркване. Беше толкова красив, че понякога стариците в парка на замъка "Розенборг" нарушаваха закона и късаха лалета от лехите, за да му ги поднесат. Устните му бяха по-розови от всички червила, които се предлагаха на третия етаж в универсалния магазин.

– Кажи им защо няма да ходиш на бала – подкани го Грета една вечер. Заради топлото време седяха на външна маса под светлината на фенер. По-рано в канала се бяха сблъскали две лодки и нощният въздух миришеше на керосин и нацепена дървесина.

– На бала ли? – попита Айнар и наклони глава.

– Грета каза, че братовчедка ти пристига от Ютланд – каза Хелене Олбек, секретарка в Гренландската търговска компания. Носеше тясна зелена рокля с ниска талия, а веднъж, когато беше пияна, хвана ръката на Айнар и я притисна в скута си. Айнар веднага я отблъсна и Грета, която видя случилото се през откритата кухненска врата, остана доволна.

– Братовчедка ми? – попита озадачено Айнар. Над горната му устна изби пот и той замлъкна онемял.

И друг път бе реагирал така. Грета споменаваха за Лили на приятели, дори на Анна, а Айнар сбърчваше лице, сякаш нямаше представа коя е Лили. Двамата с Грета никога не обсъждаха детинското му объркване: коя Лили? А, да, Лили. Братовчедка ми? Да, братовчедка ми Лили. На следващия ден историята се повтаряше. Сякаш само Грета знаеше общата им тайна, все едно тя заговорничеше зад гърба му. Помисли си дали най-накрая да не повдигне въпроса, но се отказа. Може би се страхуваше, че ще го съкруши. Или че ще го обиди. Но най-големият ѝ страх бе, че Лили ще изчезне завинаги и ще остави Грета сама във Вдовичи дом.

БАЩАТА НА АЙНАР БЕШЕ посредствен земеделец, изключен от Дружеството за облагородяване на степите. За пръв път напуснал селската къща на майка си в Синия зъб, за да отиде да вземе невестата си от работилница за рибарски мрежи. Отседнал край залива в странноприемница с покрив от водорасли и на сутринта се оженил. За втори и последен път не прекарал нощта в Синия зъб, когато се върнал в Скаген с трупа на жена си и новородения Айнар, увит в пъстро одеяло. Тъй като земята около Скаген била прекалено скована от студа, за да изкопаят гроб, увиди майката на Айнар в рибарска мрежа и я пуснали като котва в ледовитото море. Тъй като предишната седмица висока сива вълна отнесла крайбрежната странноприемница с покрива от водорасли, този път бащата на Айнар спал в рибарската работилница сред ръждясали игли, мрежи и уханието на иглики, с което била известна майката на Айнар.

Баща му беше висок и слаб, с крехки кости. Придвижваше се с помощта на чепата тояга и се подпираше по мебелите. Когато Айнар беше малък, баща му често оставаше на легло заради болести, за които лекарят твърдеше, че са изключително редки. През деня Айнар се промъкваше в стаята на баща си, докато той спеше и събралата се по устните му слюнка правеше балончета с всеки дъх. Момчето се прокрадваше на пръсти и протягаше ръка, за да докосне златните къдри на баща си. Динар мечтаеше да има такава коса, толкова гъста, че ако пъхне в нея сребърен гребен, той би стоял красиво като украшение на коледна елха. Но още по-очарователна от косата на баща му, беше болестта, която изцеждаше силите му, замъгляваше очите му и правеше пръстите на ръцете му жълти и крехки. Айнар смяташе баща си за красив – мъж, хванат в капана на безполезно, хрипливо и намирисващо тяло, което отказваше да му служи.

Понякога момчето лягаше на тясното буково легло и се пъхваше под пухената завивка. Баба му бе запушила дупките по рамката с парченца ухання смола и леглото миришеше на чисто и свежо. Главата му потъваше във възглавницата, а малкият Едвард II се сгушваше между него и баща му и тупаше с опашка по завивките. Кучето изскимтяваше, въздъхваше доволно и кихваше. Айнар правеше същото, защото знаеше колко много баща му обича Едвард и искаше да обича и него по същия начин.

Докато лежеше, Айнар усещаше слабата топлина, излъчваща се от костите на баща му, от ребрата, които се очертаваха под нощната риза. Зелените вени на гърлото му пулсираха от изтощение. Айнар хващаше ръката на баща си и я държеше, докато баба му, дребна и набита жена, не дойдеше да го отпрати. "Само ще влошиш състоянието му", казваше тя, твърде заета с нивите и съседите, които се отбиваха със съчувствие да наглеждат Айнар.

Макар да се възхищаваше на баща си, Айнар изпитваше и омраза към него и понякога го проклинаше, докато копаеше мекия блатен торф. На масичката до леглото имаше стара овална фотография на майка му с коса, увита като венец около главата. Винаги когато Айнар посегнеше към снимката, баща му я взимаше и казваше: "Не смущавай покоя ѝ". Срещу леглото стоеше гардеробът от ясен, където дрехите ѝ стояха недокоснати от деня, в който бе родила Айнар. В едно от чекмеджетата бяха полите ѝ с пришити камъчета, за да не ги вдига вятърът; в друго беше прибрано вълненото ѝ бельо, сиво като небето; на закачалките висяха няколко габардинени рокли с буфан ръкави; пожълтялата от времето сватбена рокля бе увита с тънка хартия, която се късаше и при най-лекото докосване. Имаше и торбичка с кехлибарена огърлица и черна брошка

с малък инкрустиран диамант.

От време на време, когато се почувстваше по-добре, баща му излизаше от къщата. Един ден се прибра, след като бе седял за около час на приказка у съседи, и завари седемгодишния Айнар седнал пред отворените чекмеджета с кехлибарената огърлица на врата и жълт шал на главата, който се спускаше по раменете му като красива руса коса.

Лицето на баща му почервения и очите му сякаш потънаха в черепа. В гърлото му се надигна яростен хрип.

– Не бива да правиш така! – каза баща му. – Момченцата не правят такива неща.

А малкият Айнар попита:

– Защо?

Баща му почина, когато Айнар беше четиринайсетгодишен. Гробарите поискаха десет крони повече, за да изкопаят достатъчно дълга дупка, за да побере ковчега. На гробището баба му, която вече бе погребала всичките си деца, даде на Айнар малък бележник със сиви корици.

– Записвай в него мислите си – нареди му тя. По кръглото ѝ като чиния лице се четеше облекчение, че болнавият и безполезен син най-накрая си е отишъл. Бележникът бе не по-голям от карта за игра, със закачен на шнурче син молив. Баба му го бе задигнала от спящ пруски войник по време на германската окупация на Ютланд от 1864 г. "Взех бележника и го застрелях", казваше понякога тя.

Село Синия зъб бе кръстено на един от първите датски крале. Никой не знаеше кога точно бе възникнало и откъде бяха дошли първите му обитатели, макар да се разказваше легенда за заселници от Гренландия, напуснали каменистата си земя и довели овцете си да пасат тук. Селото не бе голямо и бе обградено от блата. В Синия зъб всичко беше мокро – краката на хората, кучетата, а понякога през пролетта и килимите и стените на коридорите. Пътека от дъски, положени върху меката почва, водеше до главния път и към полята по-нататък. Всяка година пътеката потъваше с няколко стъпки, а през май, когато ледът се разтопеше на късчета, не по-големи от рибешки люспи, мъжете от селото заковаваха дъските наново върху няколкото могилки твърда жълта земя.

Като малък Айнар имаше приятел на име Ханс, който живееше в края на селото в тухлено имение, където прекараха първия телефон в градчето. Един ден, преди да станат добри приятели, Ханс поиска от Айнар едно йоре, за да му позволи да вдигне слушалката. Айнар не чу нищо, само прашене и тишина.

– Ако имаше на кого да се обадиш, щях да ти позволя – рече Ханс и го прегърна нежно през рамото.

Бащата на Ханс беше барон. Майка му, с вдигната на стегнат кок посивяла коса, говореше на сина си само на френски. Ханс имаше лунички по бузите и също като Айнар беше по-дребен от останалите момчета. Но за разлика от него имаше дрезгав глас на вечно оживено момче, което говори еднакво въодушевено и уверено с най-добрия си приятел, с корсиканската си гувернантка и с червендалестия свещеник. Ханс беше от момчетата, които вечер заспиваха веднага, уморени и доволни, и утихваха по-бързо от блатата наоколо. Айнар знаеше това, защото когато оставаше да спи в дома му, лежеше буден до сутринта, твърде превъзбуден, за да затвори очи.

Ханс беше с две години по-голям от Айнар, но това, изглежда, не го притесняваше. На четиринайсет беше дребен за възрастта си, но все пак по-висок от Айнар. Със симпатично голямата за тялото му глава, той изглеждаше на дванайсетгодишния Айнар по-зрял от всички други момчета, които познаваше. Ханс разбираше как мислят възрастните и знаеше, че не обичат да им посочват кога не са прави. "Не, не казвай нищо", съветваше той Айнар, когато баща му, въпреки постоянните си оплаквания колко тежко болен е, отмяташе завивките и хукваше към чайника винаги щом госпожа Бор или госпожа Ланге са отбиеха на размисъл. Ханс го

предупреждаваше – събрал пръстите на ръцете си като малък ципест плавник – и да не казва на баща си, че иска да става художник.

– Може след време ще промениш решението си. Защо да го тревожиш отсега? – казваше Ханс и го докосваше по ръката, при което Айнар настръхваше. Тъй като Ханс знаеше толкова много, Айнар не се съмняваше, че е прав.

– Не споделяй мечтите си – каза Ханс един ден, докато по- казваше на Айнар как да се покатери на стария дъб в покрайнините на блатото. Корените на дървото бяха загадъчно преплетени около камък, толкова бял и слюдест, че в слънчев ден заслепяваше с блясъка си.

– Искам да избягам в Париж, но не съм казвал на никого. Няма и да им кажа. И един ден просто ще замина. Чак тогава ще разберат – заяви Ханс, докато се люлееше надолу с главата от един клон, а ризата му се бе смъкнала и разкриваше косъмчетата по гърдите му. Ако се изплъзнеше и паднеше, калта щеше да го погълне безследно.

Но блатото не погълна Ханс. След година двамата вече бяха станали най-добри приятели, което изненада Айнар, защото от момче като Ханс не бе очаквал друго освен подигравки. Но Ханс канеше Айнар да играят тенис на тревния корт пред имението, разчертан с пудра захар. След като установи, че Айнар е безнадежден с ракетата, Ханс му обясни как да съдийства и заяви, че отчитането на резултата е по-важна задача. Един следобед Ханс и един от четиримата му братя решиха да играят тенис голи, за да ядосат майка си. Айнар седеше, облечен с пуловер, на обраснал с лишеи камък под хартиен розов чадър, който Ханс бе поставил, за да го пази от слънцето. Айнар се опитваше да съдийства безпристрастно, но неизменно помагаше на Ханс да спечели. Седеше на камъка и отчиташе точките – "Четирийсет-нула за Ханс... Ас за Ханс", – докато братята гонеха топката по тревата, а розовите им пениси се размятаха като опашки на шнауцери. От гледката му ставаше още по-топло. Ханс стигна до точка за спечелване на мача, след което трите момчета избърсах потта си с кърпи, а Ханс погали с топли голи ръце гърба на Айнар.

Ханс имаше хартиено хвърчило, което баронесата му беше донесла от Берлин. Хвърчилото бе с формата на подводница и Ханс обожаваше да го пуска да лети. Той лягаше сред люцерната, стисваше макарата на въжето между коленете си и гледаше как хвърчилото се рее над блатото.

– Кайзерът има същото хвърчило – казваше той завалено, докато дъвчеше стръкче трева. Опита се да научи и Айнар да пуска хвърчилото, но Айнар така и не успяваше да го насочи по въздушните течения. Оризовата хартия непрекъснато се натъкваше на някой силен порив и падаше на земята под разтревожения поглед на Ханс. Щом стигнеха до хвърчилото, Айнар казваше:

– Не знам какво стана. Ужасно съжалявам, Ханс.

Ханс вдигаше хвърчилото, отупваше закачилите се по него глухарчета и отвърщаше:

– Нищо му няма, здраво е.

Но Айнар така и не успяваше да се научи да пуска хвърчилото и един ден, докато лежаха по гръб в тревата, Ханс рече:

– Вземи да го направляваш.

Той намести макарата с въжето между коленете на Айнар и отново се излегна в тревата. Айнар усещаше лисичите дупки, върху които седеше. Всеки път, когато хвърчилото опънеше въжето, макарата се завърташе и Айнар извиваше гръб.

– Точно така – каза Ханс. – Насочвай го с колене.

И Айнар постепенно свикна с въртящата се макара, а хвърчилото се издигаше и спускаше сред ятата птици. Момчетата се смееха с изгорени от слънцето носове. Ханс гъделичкаше Айнар по корема с тръстиково стебло. Лицето му бе толкова близо, че Айнар усещаше дъха му през тревата. Искаше му се да се сгуши още по-близо до Ханс, докато коленете им се докоснат, защото

в този момент Ханс изглеждаше готов да приеме всичко. Айнар се приближи до най-добрия си приятел, а единственият облак в небето се отмести и слънчевите лъчи огряха лицата на момчетата. В мига, в който Айнар помръдна кокалестото си коляно към крака на Ханс, внезапен порив на вятъра дръпна хвърчилото и макарата се изплъзна. Хартиената подводница се издигна над брястовете, но след малко цопна по средата на черното блато, което я погълна сякаш беше тежка като камък.

– Ханс – промълви Айнар.

– Няма нищо – прошепна стъписано Ханс. – Само не казвай на майка ми.

Лятото, преди бащата на Айнар да умре, двамата с Ханс си играеха в нивата за торфен мъх и газеха из рядката тиня. Беше топло и когато наближи обед, Ханс изведнъж хвана Айнар за китката и попита:

– Айнар, скъпи, какво има за обяд?

Наближаваше пладне и Ханс знаеше, че в къщата на Айнар е само баща му, който най-вероятно бе заспал седнал в леглото.

Ханс вече беше петнайсетгодишен и тялото му бе пораснало достатъчно, че да е съразмерно с главата му. В гърлото му се забелязваха наченки на адамова ябълка и вече бе израснал доста по-висок от Айнар, който на тринайсет години си оставаше твърде дребен. Ханс го поведе към къщата и когато влязоха в кухнята, той седна начело на масата и затъкна салфетка в пазвата си. Айнар никога не бе готвил и застана озадачено до печката. Ханс каза тихо:

– Палиш огън и слагаш няколко картофа и парче овнешко да се варят. – След това добави с изненадващо тънък глас: – Хайде, Айнар, прояви въображение.

Ханс видя престилката на баба му с връзки, оплетени от пушица, окачена до комина, взе я и внимателно я завърза на кръста на Айнар. Докосна тила му, сякаш имаше дълга коса и искаше да я отметне.

– Не си ли играл тази игра? – прошепна Ханс и топлият му дъх погали ухото на Айнар, а пръстите му с изгризани нокти се плъзнаха по врата му. Ханс стегна престилката, докато не се наложи Айнар да се повдигне на пръсти със секнал дъх и точно когато успя стъписано да вдиша, баща му влезе в кухнята и ги зяпна ококорено.

Айнар усети как престилката се свлича на пода.

– Остави сина ми на мира! – Баща му вдигна бастуна си заплашително към Ханс.

Вратата се хлопна и кухнята изведнъж помръкна и стана прекалено тясна. Айнар чуваше как ботушите на Ханс се отдалечават с шляпане към блатото. Чу хрипливото дишане на баща си, след което върху бузата му се стовари тежка плесница. А после над блатото и локвите, над торфа и мъховете долетя песента на Ханс:

Живял някога в блатото старец с хубавото си синче и мър-рзеливото си куче.

ГРЕТА ПОСРЕЩНА ОСЕМНАЙСЕТИЯ си рожден ден на борда на "Принцеса Дагмар", облегната начумерено на перилата. Не се бе прибирала в Калифорния след инцидента с колата на месаря. Мисълта за бялата тухлена къща на хълма с изглед към Аройо Секо и планината Сан Габриел, обагрена в лилаво по залез-слънце, я изпълваше със самосъжаление. Майка ѝ очакваше да се събира с дъщерите на приятелките ѝ – с Хенриета, чиито родители държаха нефтените платформи край брега на Ел Сегундо; с Маргарет, чието семейство имаше вестник; с Доти Ан, чиито родители бяха собственици на най-голямото ранчо в Калифорния – земите им южно от Лос Анджелис бяха горе-долу с размерите на цяла Дания. Родителите ѝ очакваха да се влее в редиците на тези момичета сякаш изобщо не бе живяла в чужбина и да се превърне във възпитана млада калифорнийка: умна, образована, добра ездачка и покорна. По Коледа щеше да се проведе дебютантският бал в Ловния клуб, където момичетата щяха изящно да слязат по стълбите с ефирни бели рокли и цветя в косите.

– Връщаме се в Пасадена точно за дебюта ти – повтаряше майка ѝ почти всеки ден, докато пътуваха с "Принцеса Дагмар". – Слава богу, че бяха германците!

Стаята на Грета в къщата на хълма гледаше към задната морава и розите със спаружени от есенната жегга цветове. Макар и достатъчно светла, стаята бе твърде малка за рисуване. Само след два дни Грета започна да се задушаваше, сякаш триетажната къща, пълна със стаи и прислужници японки, потропващи с налъми по задните стълби, не ѝ позволяваше да даде воля на въображението си.

– Майко, искам веднага да се върна в Дания! Тук се задушавам – оплака се тя. – На теб и Карлайл може и да ви харесва, но аз не мога да свърша нищо тук. Имам чувството, че съм забравила да рисувам.

– Грета, миличка, няма да стане – отвърна майка ѝ, която се бе заела да преустройва конюшната в гараж. – Как може Калифорния да те задушаваше? Особено в сравнение с Дания!

Грета бе съгласна, че звучи нелогично, но в крайна сметка точно това изпитваше.

Баща ѝ изпрати статистическо проучване за Дания, публикувано от Кралското дружество за научен контрол. Грета цяла седмица се взира в таблиците, изпълнена със самосъжаление и копнеж: миналата година в Дания е имало 1 467 000 свине и 726 000 овце. Общият брой на кокошките е бил 12 000 000. Четеше цифрите и от време на време поглеждаше през прозореца. Запаметяваше бройките все едно съвсем скоро щяха да ѝ потriebват, но за какво и тя не знаеше. Отново пробваше да попита майка си:

– Не може ли да се върна? Не ми пука за германците!

В самотата си Грета се разхождаше до Аройо Секо, вървеше по пресъхналото речно корито, където дъждосвирците се събираха да търсят вода. През есента растителността в каньона бе съсухрена. От тревите и храстите, пустинната лавандула и змийските лилии бяха останали само кафяви чупливи стебла, а дребните плодчета на тойона, зърнастеца, бъза и шмака висяха изсъхнали по клонките. Калифорнийският въздух беше толкова сух, че кожата на Грета се напука; докато вървеше по песъчливото речно корито усещаше как носът ѝ се бели и кърви. Дребен гризач се шмугна пред краката ѝ, усетил, че в небето кръжи ястреб. Вятърът подухваше сухите листа на дъбовете. Грета се сети за тесните улици на Копенхаген, където сградите стигаха почти до бордюра като старец, който се страхува да пресече. Сетии се за Айнар Вегенер, който ѝ

се струваше далечен като сън.

В Копенхаген всички я познаваха, но никой нямаше конкретни очаквания; там тя изглеждаше по-екзотично и от чернокосата перачка, дошла чак от Кантон, за да разнася пране по улиците на града. Датчаните се отнасяха към Грета с уважение, независимо от поведението ѝ, също както към десетките ексцентрични графини, които седяха с ръкоделията си в обрасли с мъх имения. В Калифорния тя отново беше госпожица Грета Уод, сестра близначка на Карлайл, наследница на портокалова империя. Всички непрекъснато бяха вперили очи в нея. В района на Лос Анджелис имаше едва десетина мъже, които биха били подходяща партия за брак. От другата страна на Аройо Секо я чакаше къща в ренесансов стил, в която всички бяха сигурни, че ще се установи и ще напълни детските стаи и салони с деца.

– Вече няма нужда да чакаме – каза майка ѝ още през първата седмица, след като се завърнаха. – Не забравяй, че ставаш на осемнайсет.

А и, естествено, никой не беше забравил за случката с месарската кола. Сега друго момче разнасяше поръчките, но в мига, в който спреше пред бялата къща, всички застиваха сконфузено.

Куцият Карлайл, който непрекъснато изпитваше болки в крака в студената Дания, се готвеше да постъпи в Станфордския университет; Грета за пръв път му завиждаше – той щеше да куцука по песъчливите дворове на път за лекции под яркото слънце над Пало Алто, докато тя щеше да седи в салона със скицист в скута.

Започна да носи художническа мантия, в чийто преден джоб държеше бележката от Айнар. Пишеше му и писма, макар да нямаше нищо кой знае какво интересно за разказване. Не искаше да му признае, че не е рисувала, откакто замина от Дания. Не искаше да му пише за времето – това бе тема, подходяща за майка ѝ. Вместо това му казваше какво ще направи, когато се върне в Копенхаген: как ще се запише отново в Художествената академия; как ще покаже картините си в Асоциацията на художниците; как ще убеди Айнар да дойде на деветнайсетия и рожден ден. През първия си месец в Калифорния ходеше да пуска писмата в пощата на улица "Колорадо".

Вероятно ще пристигнат със закъснение – казваше служителят през месинговия отвор на гишето.

А Грета отвръщаше:

– Не ми казвайте, че германците са съсипали и пощите!

Не можеше да живее повече така, каза веднъж на японската прислужница Акико, чийто нос вечно течеше. Прислужницата се поклони и ѝ донесе натопена в сребърна ваза камелия. "Нещо ще трябва да се промени!", каза си изпълнена с ярост Грета, макар да не знаеше на кого точно да се сърди освен на Кайзера. Тя бе най-свободното момиче в Копенхаген, ако не и в целия свят, а сега проклетите германци съсипваха живота ѝ! Изгнаничка, ето в какво се бе превърнала. Намираще се в изгнание в Калифорния, където розовите храсти стигаха до три метра, а в каньона нощем виеха койоти. Не можеше да повярва, че е станала като онези момичета, чието най-вълнуващо преживяване през деня бе пристигането на пощата – купчинка писма, а сред тях нито едно от Айнар.

Прати телеграма на баща си с молба да ѝ разреши да се върне в Дания. Отговорът гласеше: "Морските пътища са опасни". Настоя майка ѝ да я пусне да отиде в Станфорд с Карлайл, но тя отвърна, че единственото подходящо училище за Грета е някой от девическите колежи далеч в снеговития Изток.

– Тук всичко ме мачка – каза тя на майка си.

– Не прави такива драми – отвърна госпожа Уод, докато надзираваше засяването на нова трева по моравите и засаждането на макове в лехите.

Един ден Акико почука тихо на вратата на Грета и ѝ подаде сгъната диплянка.

– Съжалява – рече прислужницата и излезе бързо.

В диплянката се съобщаваше за следващата сбирка на Дружеството за изкуства и занаяти в Пасадена. Грета си представи аматьорките с палитри по парижка мода и изхвърли брошурата. След това отново отвори скицника си, но не ѝ хрумваше какво да нарисува.

След седмица Акико отново дойде и ѝ подаде втора диплянка!

– Съжалява – каза тя, прикрила уста с длан. – Но мисля, че на вас хареса.

Чак след като Акико ѝ донесе трета диплянка, Грета реши да отиде на сбирката. Дружеството се събираше в бунгало в хълмовете над Пасадена. Предишната седмица жълта като слънчоглед пума скочила от бора в края на пътя и грабнала бебето на едни съседи. Членовете на Дружеството говореха само за това! Дневният ред бе забравен и се обсъждаше идеята да направят пано, изобразяващо сцената.

– Ще го кръстим "Пума в атака"! – възкликна някой.

– А защо да не направим мозайка? – предложи друг.

Дружеството се състоеше предимно от жени, но имаше и няколко мъже, болшинството от които носеха баретки. Когато стигнаха до съгласие, че ще нарисуват обща картина и ще я изложат в градската библиотека на Нова година, Грета се измъкна незабелязано от стаята. Оказа се права.

– Ти няма ли да участваш? – попита я един мъж.

Беше Теди Крос, с бялото си чело и дълъг врат, вечно килнал глава наляво. Теди Крос, който предложи да си тръгнат от срещата и да отидат в грънчарското му ателие на улица "Колорадо", където в пещта денонощно бумтяха орехови цепеници, чийто десен глезен пращеше от мускули, заради непрестанното натискане на педала на грънчарското колело; Теди Крос, който щеше да стане съпруг на Грета вследствие от коледния дебютантски бал в Ловния клуб и който преди края на Световната война щеше да умре пред очите ѝ.

Той беше вторият мъж, когото Грета обикна. Обичаше Теди заради вазите с тънки гърла, които ваеше от глина. Обичаше мълчаливото му лице с вечно набола брада и начина, по който отваряше уста, докато съсредоточено потапяше керамиката в съдовете с гланц. Теди бе родом от Бейкърсфийлд, където родителите му отглеждаха ягоди. От детството, прекарано в примижаване под палещото слънце, около очите му се бяха образували бръчици. Той разпитваше Грета за Копенхаген, за каналите и краля, но никога не коментираше нещата, които тя му казваше, а единственото, което помръдваше по лицето му, бяха клепачите. Грета му каза, че в Копенхаген има великолепен художник на пейзажи, който е влюбен в нея, но Теди само я погледна безмълвно. Той не бе стъпвал на изток от пустинята Мохаве, а единствените му посещения в именията по булевард "Ориндж Гроув" бяха, когато го наемаха да изработва плочки на камините и подовете на верандите.

На Грета страшно ѝ се прииска да излиза с него; да го води на разходки до шатрите край тенис кортовете, където през онази есен се провеждаха танцовите забави в Пасадена; да го показва на момичетата от Ловния клуб, сякаш за да им каже, че тя Вече не е като тях – все пак бе живяла в Европа. Щеше да се вози колкото си иска в месарски коли и ако реши, щеше да си води кавалер грънчар.

Съвсем очаквано, майката на Грета не допусна Теди да стъпи в дома ѝ. Това не спря Грета да го развежда из Пасадена на гости в сенчестите градини на Хенриета, Маргарет и Доти Ан. Момичетата, изглежда, нямаха нищо против Теди, което според Грета означаваше, че просто им е безинтересен. Оказа се, че керамичните му произведения са толкова търсени, че макар да пристигаше на различни партита с глина под ноктите, това му придаваше известен чар и достойнство. Майката на Грета, Която обичаше да казва, че предпочита много повече калифорнийската *terra infirma* пред "прастарата Европа", потупваше Теди по ръката, щом се срещнеха на публично място – жест, който вбесяваше Грета. Майка ѝ знаеше много добре, че ако

покаже публично неодобрението си към Теди Крос, историята веднага ще се появи в светската хроника.

– Гледат на теб с пренебрежение – каза Грета на Теди на едно парти.

– Само някои от тях – отвърна той, явно доволен да седи с Грета на плетено канапе край басейн, докато сухите ветрове от пустинята брулеха храстите, а веселбата се вихреше зад прозорците на имението. Колко е наивен, мислеше си Грета, готова за битка – срещу кого или какво и тя не знаеше, но беше готова.

Един ден пощата пристигна на купчинка, увита с канап, и Акико ѝ донесе писмо в син плик. Грета дълго се взира в тънкото писмо в дланта си. Не можеше да повярва, че Айнар ѝ е писал, и дълго гада какво ли иска да ѝ каже: *Войната изглежда е към края си и преди Коледа отново ще сме заедно. Или: Пристигам в Калифорния със следващия кораб. А може би дори: Не мога да опиша колко много значат писмата ти за мен*

Възможно е, каза си Грета, седнала с писмото в скута си. Сигурно бе размислил. Всичко бе възможно.

И тогава разпечата плика.

Писмото започваше със "Скъпа госпожице Уод" и вътре пишеше само "Като се имат предвид обстоятелствата, в световен и друг мащаб, вероятно повече никога няма да се видим, което може би е за добро".

Грета сгъна листа и го прибра в джоба си. "Защо Айнар мисли л така?", запита се тя, докато бършеше очи с ръба на мантията си. Защо не му е останала и капчица надежда? За съжаление, Грета нямаше представа какво би могла да направи по въпроса.

И тогава Акико се върна и ѝ каза:

– Господин Крос е на телефона.

А телефонът се намирал в коридора на втория етаж, където майка ѝ слухтеше, тъй че Грета покани Теди да ѝ бъде кавалер на дебютантския бал. Той се съгласи, при условие че Грета спре да се тревожи как ще го приеме майка ѝ.

– Ще я покания на танц и тогава ще видиш – заяви той.

Но Грета само изсумтя, защото според нея Теди нямаше представа с какво се захваща. Когато затвори телефона, майка ѝ каза само:

– Е, след като вече го покани, му помогни да си намери подходящ костюм.

Групата от дебютантки се състоеше от седем момичета. Кавалерите на другите девойки бяха младежи, прибрали се за празниците от Принстън и Харвард или от военните бази в Тенеси и Сан Франциско. Едно болно от астма момиче покани Карлайл, тъй като нямаше да ѝ трябва партньор за танците. А Грета, на която за пръв път ѝ хрумна, че може би ще трябва да забрави за Айнар Вегенер, се подготвяше, като репетираше реверанси.

Бялата рокля с висока талия не ѝ прилягаше добре. Набирал се на раменете и беше малко къса, поради което краката ѝ се подаваха под ръба. Поне така си мислеше Грета, докато слизаше по стълбището във фоайето на Ловния клуб. Парапетът бе украсен с гирлянди от зеленина, ябълки и червени лилии. Официално облечени гости стояха на групички, пиеха алкохолни коктейли и вежливо гледаха пристигането на дебютантките. В Помещението имаше четири коледни елхи, а в камините тъмни пламъци поглъщаха цепениците.

Едно от момичетата носеше уиски в сребърно шишенце с капачка от седеф, което си подаваха от ръка на ръка, докато се обличаха и закачаха листенца от поинсетия в косите си. От уискито всичко изглеждаше по-ярко, сякаш управителят на клуба бе усилил лампите докрай, а червените пламъци в камините приличаха на зверове, готови всеки момент да изскочат от огнището.

Щом стигна до най-долното стъпало, Грета направи дълбок реверанс и сведе поглед към

персийския килим. Членовете на клуба я аплодираха, като се опитваха в същото време да придържат чашите си с пунш. След това влезе в залата, а там я чакаше Теди Крос. Облечен с фрак, изглеждаше по-висок от обикновено. Пригладената му назад коса лъщеше и той ѝ се стори някак си непознат: приличаше на датчанин с тъмноруса коса, бръчиците около очите и загорялата от слънцето кожа. Острата му адамова ябълка подскачаше от притеснение.

По-късно вечерта, след валсовете, печеното говеждо и ягодите, поднесени в шампанско от Орегон, Грета и Теди се измъкнаха незабелязано от сградата на клуба и тръгнаха към тенис кортовете. Нощта бе ясна и студена, а Грета трябваше да повдигне полите на роклята си, за да не я намокри в росата, събрала се покрай линиите. Осъзнаваше, че е малко пияна, защото по-рано бе казала неуместна шега за ягодите и родителите на Теди. Извини му се веднага, но от начина, по който той сгъна салфетката си на масата, Грета разбра, че малко се е засегнал.

Предложи му да се разходят до кортовете като един вид извинение, задето му бе стоварила на главата целия си странен живот в Пасадена. Но нямаше план, не бе мислила за предложението, което щеше да му направи. Стигнаха до шатрата при най-далечния корт, където имаше хладилник с напитки и зелено плетено канапе. На дивана, който миришеше на сухо, проядено от червеи дърво, започнаха да се целуват.

Грета си помисли колко различна е целувката на Теди от тази на Айнар. На "Принцеса Дагмар" заставаше пред огледалото на каютата и целуваше отражението си. Гладката студена повърхност ѝ бе напонила за целувката с Айнар и оттогава имаше чувството, че на стълбите в Академията бе целунала себе си. Но Теди изобщо не се целуваше така. Устните му бяха напукани и твърди, а мустаците му драцеха устата ѝ. Вратът му, притиснат в шията ѝ, бе здрав и силен.

Тъй като балът нямаше да трае вечно, Грета реши да не губи време. Знаеше какво трябва да направи, но ѝ трябваша няколко минути да се подготви. Протегна ръка към... Трудно ѝ бе дори да си го помисли, а да не говорим да го изпълни! Но искаше да го направи, поне така си мислеше, а и бе сигурна, че Теди иска точно това, както се беше притиснал в нея и потреперваше. Грета преброи до три, затаи дъх и посегна към ципа на панталона му

– Не, не – спря я той и я хвана за китката.

На Грета и през ум не ѝ бе минало, че може да откаже. Луна- та светеше достатъчно силно, че ако вдигнеш очи към лицето му, щеше да види загрижено за приличното изражение, което да я засрами. Спомни си за последния път, когато мъж ѝ бе отказал: сега от Айнар я делиа цял континент и един океан, да не говорим за войната.

Грета Уод и Теди Крос седяха на плетеното канапе край най-външния корт на Ловния клуб, с китката ѝ все още в грубата му длан.

Тя отново се зачуди какво да направи и сякаш обзета от не-познат досега порив, тикна лице в скута на Теди. Започна да прилага всички номера, за които бе чела в романите, купени от съмнителния район около гарата в Копенхаген и от бързивите разюздани литовски прислужници в дома на майка ѝ. Теди отново се опита да възрази, но всяко следващо "не" звучеше все по-неубедително. Накрая той пусна ръката ѝ.

Когато приключиха, роклята ѝ бе смачкана и набрана чак до гърдите ѝ. Неговият фрак, неясно как, се бе скъсал. А Грета, която досега не бе стигала толкова далеч, лежеше под слабото високо тяло на Теди, чието сърце туптеше бързо до гърдите ѝ, и усещаше горчивия, солени мирис на влагата между краката си. Грета вече знаеше какво ще последва и прегърна примирено Теди с мисълта, че всичко ще бъде наред, че няма нищо против, само и само той да я отведе оттук.

ОЖЕНИХА СЕ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИЯ ден от февруари в градината на имението на булевард "Ориндж гроув". Японските прислужници посипаха поляната с цветчета от камелии, а Теди бе облечен с нов фрак. Венчавката се проведе в тесен кръг, присъстваха само братовчедите от Сан

Марино, Ханкок Парк и Нюпорт Бийч. Съседката им, вечно дъвчеща дъвка богата наследница от Чикаго, също дойде, защото, както бе казала през зъби госпожа Уод, и тя бе преживяла същото с дъщеря си. Родителите на Теди също бяха поканени, но никой не очакваше да дойдат; планинският път от Бейкърсфийлд често бе непроходим през февруари.

Веднага след сватбата и краткия меден месец в луксозен апар-тамент в хотел "Коронадо" в Сан Диего, където Грета плачеше всеки ден – не заради това, че е омъжена за Теди Крос, а тъй като сега бе още по-далеч от любимата си Дания и живота, който искаше, – родителите ѝ ги изпратиха да живеят в Бейкърсфийлд. Господин Уод им купи малка къща в испански стил. Покрив от червени керемиди, севилски решетки на прозорците и малък гараж, обгърнат от пълзящи бугенвилеи. Госпожа Уод прати Акико да живее с тях. Парапетите в къщата в Бейкърсфийлд бяха от ковано желязо, а между стаите имаше сводести арки. Имаха басейн с формата на бъбрек и просторна дневна с множество етажерки. Къщата бе построена сред дъбрава о фурми и вътре бе винаги сенчесто и прохладно.

Родителите на Теди им дойдоха на гости веднъж. Те бяха прегърбени хора с розови от ягодите длани. Живееха на полето, на няколко акра глинеста земя, в двустайна къща, построена от евкалиптови трупи. Очите им бяха почти скрити под вечно примижалите от слънцето клепачи. Седяха безмълвно в просторната дневна на Грета, хванати притеснено за ръце, и оглеждаха богатата обстановка: испанската къща, пейзажа над камината, японските налми на Акико, която пристигна с поднос. Грета наля чай от хибискус с лед и всички заедно се настаниха на белите дивани, които госпожа Уод бе поръчала от "Гръмпс". Всички се чувстваха неудобно и съжаляваха, че се бе стигнало до тук. Грета откара родителите на Теди обратно до дома им с двуместната си кола, което принуди госпожа Крос да се сгуши в скута на мъжа си. Докато пътуваха, започна да се стъмва и над полетата падна характерният за ранната пролет мраз. Вятърът свистеше над нивите и вдигаше прахоляк. Грета пусна чистачките, за да почисти пясъка от предното стъкло, и зърна в далечината жълтата светлина, струяща от къщата на семейство Крос. Сред силно навяващия прахоляк Грета не можеше да види нищо друго освен светлината от къщата и, изглежда, тримата си мислеха за едно и също, защото в този момент госпожа Крос каза:

– Теди се роди там.

Господин Крос прегърна жена си и добави:

– И все повтаряше, че един ден ще се върне.

Цяла пролет Грета подремваше на белите дивани в дневната. Ненавиждаше Бейкърсфийлд, ненавиждаше испанската къща, а понякога дори ненавиждаше и бебето, което растеше в нея. Но нито веднъж не ѝ хрумна да ненавижда Теди Крос. Следобед тя четеше, а той поставяше топли компреси на челото ѝ. Грета наедряваше бързо и с всеки изминал ден се чувстваше все по-зле. Още преди да дойде май, вече спеше в дневната и нощем, тъй като ѝ бе твърде лошо и се чувстваше твърде тежка, за да се качи до втория етаж. Теди се премести да спи на кушетка до нея.

В началото на юни Бейкърсфийлд вече бе обгърнат от лятната жегата и още преди девет сутринта температурата достигаше 37 °C. Акико правеше на Грета ветрила от хартия; Теди ѝ носеше студени вместо топли компреси. А когато на Грета ѝ прилошеше много, Акико ѝ даваше студен зелен чай в лакирани чаша, докато Теди четеше на глас поезия.

И тогава, един ден, докато Теди беше в Пасадена, за да вземе грънчарско колело от ателието, което така ѝ не бе затворил, дойде краят на жегата и гаденето. С помощта на чернокосата Акико, Грета роди посиняло момченце с увита около врата пъпна пръв, стегната като вратовръзка. Грета го кръсти Карлайл. На следващия ден двамата с Теди го погребяха в двора на евкалиптовата къща на семейство Крос сред вихрещия се прахоляк в края на шумолящите ягодови полета.

ТЯСНАТА ПАВИРАНА УЛИЦА, криволичеща през Копенхаген, беше достатъчно тъмна, помисли си Лили, за необезпокоявани срещи. Прозорците на къщите от двете страни почти се докосваха и нямаше място за улични лампи. Тук хората бяха, твърде бедни, за да разхищават пари за осветление, и всичко тънеше в мрак, с изключение на няколко все още отворени заведения. Наблизо имаше турско кафене, където клиентите седяха на кадифени възглавници покрай прозореца. Бордеят по-надолу скрит дискретно зад спуснати капаци, имаше звънец на вратата с формата на женска гърда. По-нататък Грета и Лили минаха покрай бар в мазе, където кльощав мъж с лъскави от помада мустаци се шмугна, за да се присъедини към себеподобните си.

Лили носеше рокля от шифон с ленени ръкави и яка. Роклята шумолеше тихо, докато вървяха, и тя се бе съсредоточила изцяло върху шума, за да не мисли нервно какво ѝ предстои. Грета ѝ бе заела перлен гердан, който беше омотан три пъти около шията ѝ и я скриваше почти изцяло. Носеше и кадифена шапка, която купи сутринта от "Фоненсбек" и прикрепил с иглата на Грета с форма на пеперуда и инкрустирани жълти диаманти и оникси.

– Толкова си красива, че искам да те целуна – каза Грета, докато Лили се обличаше. Грета толкова се въодушеви, че я прегърна и я поведе в танц из апартамента под неспирното джафкане на Едвард IV. Лили затвори очи със сковани и натежали от напластения грим клепачи и си представи, че Копенхаген е град, където и Лили, и Айнар можеха да живеят като един човек.

Улицата свършваше при Площада на кметството срещу парка "Тиволи". Фонтанът с драконите шуртеше, а срещу хотел "Палне" се издигаше колона, увенчана от двама бронзови викинги, надуващи рогове. Площадът беше оживен – хора пристигаха и си тръгваха от бала, а група норвежки туристи обсъждаха въодушевено предстоящото състезание по колоездене от Копенхаген до Осло.

Грета не я пришпорваше. Остави я да постои в края на площада, докато Лили се намести в Айнар, както човек намества ръка в марионетка.

Застанала под извисяващата се на почти сто метра часовникова кула на Кметството, Лили имаше чувството, че крие най-голямата тайна на света – канеше се да заблуди цял Копенхаген. В същото време частица от нея осъзнаваше, че това ще е най-сложната игра, която ще играе някога. Спомни си за лятото в Синия зъб, когато хвърчилото с форма на подводница падна в блатото. Айнар Вегенер с малкото кръгло лице като че ли се спускаше по тунел. Лили погледна към облечената с черна рокля Грета и изпита признателност. Лили се бе появила неочаквано, и то благодарение на Грета.

Хората, които влизаха в Кметството, изглеждаха елегантни и щастливи, румени и подпийнали. Млади дами с рокли в бонбонени цветове си правеха вятър с длани и се питаха къде са известните художници.

– Кой е Айнар Нилсен? – попита една. – Това Ерик Хенингсен ли е?

Имаше и младежи със засукани мустачки и пури в ръка. Имаше и млади индустриалци, които идваха да се смесят с избраното общество с парите, изкарани от масовото производство на чинии и тенджери, пресовани от съскащи машини.

– Нали няма да ме изоставиш? – обърна се Лили към Грета

– Никога.

Въпреки това Лили се притесняваше.

В Кметството имаше закрит вътрешен двор в ренесансов стил. От три страни бе обграден от открити колониади, а отгоре имаше навес от кръстосани дървени греди. На сцената свиреше оркестър, а встрани бе разположена дълга маса, отрупана с подноси със скариди. Стотици хора танцуваха – красиви мъже обгърнали тънките кръстове на жени с гримирани в синьо клепащи. Две момичета на пейка пишеха писмо до някого и се кикотеха. Групичка мъже със смокинги стояха в кръг и оглеждаха присъстващите. Лили се пробуждаше. От глъчката се почувства замаяна. В гърдите ѝ припламна паника, тъй като знаеше, че мястото ѝ не е тук. Помисли да си тръгне, но вече беше твърде късно. Лили беше на бала, димът и музиката вече се виеха около очите и ушите ѝ. Ако поискаше да си върви, Грета само щеше да ѝ каже да се успокои, да не се притеснява, че няма за какво да се тревожи. Щеше да махне с ръка и да се засмее.?

До Лили стоеше високо момиче с рокля с тънки презрамки което пушеше сребриста цигара и говореше с мъж с толкова тъмно лице, че несъмнено бе дошъл от Юга. Жената беше стройна, с красиво очертани мускули на гърба, а мъжът изглеждаше толкова влюбен в нея, че можеше само да кима в съгласие и от време на време да я прекъсва с дълга целувка.

– Ето я Хелене – каза Грета. В другия край на залата стоеше Хелене Олбек, с късо подстригана коса, както Грета обясни, че сега е модно в Париж.

– Ти върви да говориш с нея – каза Лили.

– И да те оставя сама?

– Все още не ми се говори с никого.

Грета прекоси дансинга с развяваща се след себе си дълга коса. Тя целуна Хелене, която, изглежда, нямаше търпение да ѝ каже нещо. В Гренландската търговска компания Хелене отговаряше за картините, грамофоните, чиниите със златни кантове и други луксозни стоки, които товареха през лятото в контейнери и превозваха с кораби, които потегляха всеки вторник от Копенхаген. От две години Хелене се грижеше за опаковането и доставянето на картините на Айнар до Нуук, където посредник ги продаваше на търг. Парите пристигаха бавно по обратния път през Северния Атлантически океан, но когато най-сетне Айнар ги получи, ги показваше гордо на Грета в кожен портфейл с множество отделения.

Танцуващите двойки скриха Грета и Хелене от поглед. Лили седеше на махагонова пейка с резбовани русалки. В закрития вътрешен двор беше топло и тя свали шала си. Докато го сгъваше, към пейката се приближи млад мъж и попита:

– Може ли?

Той беше висок, с кафеникаворуси къдрици, спускащи се около лицето. С крайчеца на окото си Лили видя, че поглежда джобния си часовник и кръстосва крака. Ухаеше на пшеница, а ушите му бяха зачервени от топлината или от притеснение.

Лили извади от чантичката си бележника със сивите корици, който бабата на Айнар му бе подарила, и започна да си води бележки за мъжа. *Прилича на бащата на Айнар като млад, написа тя. Прилича на баща му, докато беше здрав и още работеше на полето. Явно затова не мога да откъсна очи от него. Защо иначе? Защо не мога да откъсна очи от големите му стъпала, от дългите бакенбарди, от орловия нос и пълните му устни. От гъстата му, къдрава коса.*

Мъжът се приведе към нея.

– Репортерка ли сте?

Лили вдигна очи.

– Или поетеса?

– Не.

Тогава какво пишете?

– О, това ли? – отвърна тя, стъписана, че я бе заговорил. – Нищо.

Макар да седеше до мъжа, не ѝ се вярваше, че изобщо я е забелязал. Струваше ѝ се, че никой не я вижда. Чувстваше се почти нереална.

– Художничка ли сте? – попита той.

Но Лили взе шала си и чантичката и отвърна:

– Съжалявам.

Изненада се, че продължава да говори с него. Стана ѝ още по-топло и изведнъж ѝ се прииска да се съблече и да се гмурне в морето. Излезе от залата през порта, която водеше до парка зад сградата.

Навън подухваше вятър. Стар дъб покриваше като саван градинката. Сякаш я пазеше от погледа на натрапник, качил се на часовниковата кула, за да шпионира. Ухаеше на рози и рохкава пръст. Тревата изглеждаше сребриста като крилете на летяща риба. Лили направи няколко крачки и видя двойката от преди малко – момичето с изрязаната рокля и ухажорът ѝ – да се целуват зад един храст. Мъжът бе поставил ръка върху хълбока на жената, роклята ѝ се бе набрала високо на бедрата, а закопчалката на жартиера ѝ проблясваше в мрака.

Стъписана, Лили се обърна и се сблъска с мъжа от пейката.

– Знаете ли какво казват за стария дъб? – попита той.

– Не.

– Казват, че ако вкусите от жълъдите му, можете да си пожелаете нещо и да се превърнете в когото поискате за един ден.

– Защо говорят така?

– Защото е вярно. – Той я хвана за ръка и я отведе до пейката; Оказа се, че мъжът е художник на име Хенрик Сандал. Наскоро бе показал на изложба серия от картини на риби от Северно море: квадратни платна на камбали, писии, калкани и рядко срещания се морски език. Грета бе ходила на изложбата. Един ден се прибра в апартамента, хвърли чантата и ключовете си и каза въодушевено: "Невероятни са! Трябва да отидеш да ги видиш. Кой да предположи, че може да се влюбиш в рибешко лице?".

– Придружава ли ви някой? – попита Хенрик.

– Жената на братовчед ми.

– Как се казва братовчед ви?

Лили му каза.

– Айнар Вегенер? Разбирам.

– Познавате ли го? – попита Лили.

– Не, но знам, че е добър художник. По-способен е, отколкото си мислят хората. – Хенрик се замисли. – Вероятно знаете, че го смятат за старомоден.

За пръв път Айнар осъзна, че обръща целия свят наопаки, като се облича като Лили. Можеше да се превърне в друг човек, като облече дантеления комбинезон. Можеше да се скрие от погледите на обществото, като вдигне ръце и стисне трите наниза испански перли на шията си. Можеше да срещне дългата си коса и да наклони глава като въодушевена девойка.

И тогава Хенрик хвана Лили за ръка. Острите косъмчета по китката му я стреснаха, защото досега бе държала за ръка единствено Грета.

– Разкажи ми за себе си, Лили – каза Хенрик.

– Кръстена съм на цветето лилия.

– Защо момичетата винаги казват такива глупави неща?

– Защото са истина.

– Не вярвам на момичета, които се сравняват с цветя.

– Не знам какво друго да кажа.

– Например откъде си.

– От Ютланд. От малко селце на име Синия зъб край едно благо.

Разказа на Хенрик за полетата с люцерна и ледения дъжд, който понякога пробиваше дупки в стените на фермата.

– Ако изядеш жълъд, в кого ще поискаш да се превърнеш?

– Не знам – отвърна тя.

– Все пак си намисли желание.

– Не мога.

– Добре, недей тогава – каза Хенрик и ѝ разказа история за полски принц, който освободил всички жени от задължението да работят. Заяви, че той би поискал да се превърне в този принц.

Неусетно наближи полунощ. Вятърът се усили и дъбът сведе накъдрените си листа, сякаш за да дочуе разговора на Хенрик и Лили. Луната бе залязла и цареше пълна тъма с изключение на златистата светлина, струяща от вратите на Кметството. Хенрик държеше Лили за ръката и потриваше месестата основа на палеца ѝ, но Лили имаше чувството, че и дланта, и палеца принадлежат на друг човек. Сякаш някой друг се опитваше да превземе тялото ѝ.

– Как не сме се срещали досега? – попита Хенрик и подръпна нервно с треперещи пръсти конец, висящ от ръкава му.

Лили чу смеха на Айнар, кикот обгърнат от въздушно мехурче, в което се долавяше киселият му дъх. Айнар се присмиваше на непохватното ухажване на друг мъж. Той дали бе говорил подобни нелепости на Грета? Едва ли – Грета щеше да му каже да спре с глупостите. Щеше да раздрънка сребърните си гривни, да възкликне "О, небеса!" и да обърне очи с досада: Щеше да заяви, че ще си тръгне от ресторанта, ако Айнар не спре да се държи с нея както с дете. Грета щеше да се съсредоточи върху рибата в чинията си и да не обели и дума повече, докато не останеше само оглозганата глава сред локвичка оцет. Тогава щеше да целуне Айнар и да го отведе у дома.

– Трябва да намеря Грета – каза Лили.

Над залива се спускаше мъгла и и стана студено. Мисълта ѝ течеше по следния начин: Лили с голите си ръце усещаше вятъра, а не Айнар; тя усещаше как влажния въздух докосва почти невидимите косъмчета по тила ѝ. Под шифона, комбинезона и вълненото бельо на Айнар също започваше да му става студено – но само защото гледаше как човек без връхна дреха трепери от студ. Той осъзна, че с Лили имат нещо общо: посинял от студ бял дроб; разтуптяно сърце; зачервени от умора очи. Но в главата мозъкът сякаш бе разделен на две половини – неговата и нейната.

– Кажи на Грета, че аз ще те изпратя до вас – каза Хенрик.

– Само ако обещаеш да ме оставиш на тъгла. Айнар може да ни чака и не искам да ме вижда сама с непознат. С Грета ще започнат да се тревожат, че съм твърде млада, за да живея в Копенхаген. И без това все се притесняват, че ще ми се случи нещо лошо.

Хенрик, чиито устни бяха плътни и лилави, напукани по средата, целуна Лили. Наведе глава, долепи уста до нейната и се отдръпна. След това я целуна отново и отново, а ръката му я стисна над лакътя и се плъзна към кръста ѝ.

Онова, което най-много я изненада в усещането да целуваш мъж, бе драценето на брадата му и колко тежка и топла е ръката му. Върхът на езика му бе неочаквано гладък. Лили искаше да го отблъсне, да му каже, че не бива, но не намери сили. Ръката ѝ сякаш не желаше да спре Хенрик, чиито къдрици се виеха около шията ѝ като вълне.

Хенрик я дръпна да стане от пейката. Лили се притесни, че ще се опита да я прегърне и ще усети странната форма на тялото ѝ под роклята – кокалесто и без гърди, както ѝ пулсиращата издутина между краката. Той обаче тръгна към един страничен коридор и ѝ подаде ръка. Поклащаше доволно глава като марионетка – черепът му бе кръгъл и неравен, с широко чело.

Вероятно поради това Айнар реши да хване влажната длан на Хенрик и да го последва: това бе игра, част от играта на Лили, а игрите не бяха от значение. Те не бяха изкуство, не биха картини и определено не бяха сериозна част от живота му. Никога – дори тази вечер, докато държеше потната ръка на Хенрик – Айнар не бе и помислял, че в него има нещо ненормално или необичайно. Миналата година, когато отиде на лекар, за да провери защо все още не успяват да заченат дете, док-торът попита:

– Копнееш ли за други, освен за жена си, Айнар? Например за други мъже?

– Не, никога не се е случвало. Предположението ви е грешно – отвърна той и сподели с лекаря, че сам се смущава, когато види мъже с уплашен поглед и прекалено розова кожа да се навъртат покрай градската тоалетна в парка "Йорстед". Хомосексуалист! Нищо подобно!

Затова Айнар прие подадената от Хенрик ръка и тръгна след него по закътания коридор с висящи от гредите на тавана датски знамена. Затова се и препъваше с жълтите обувки, които Грета му подари през онзи априлски следобед, когато го помоли да позира. Затова и носеше тясната рокля, която ограничаваше крачките му: Айнар играеше игра. Той го знаеше. И Грета го знаеше. Но също така Айнар явно не знаеше нищо за себе си.

Навън на площада с дрънчене премина трамвай, а камбанката му звънтеше дружелюбно, но и някак си тъжно. Трима пияни норвежци седяха на ръба на фонтана и се смееха.

– Сега накъде? – попита Хенрик. Изглеждаше по-нисък на просторния площад, където от близката сергия се носеха уханията на кафе и курабийки. Айнар усети парене ниско в корема и огледа фонтана, бронзовите викинги и островърхите покриви на околните сгради.

– Накъде отиваме? – попита пак Хенрик, вдигна очи към небето и подуши въздуха.

Тогава на Айнар му хрумна нещо; на Лили ѝ хрумна нещо. Колкото и да бе странно, Айнар се рееше над площада и видя отвисоко как Лили прошепна решително на Хенрик:

– Ела.

Чу мисълта ѝ. "Грета няма да разбере." Какво нямаше да разбере Грета, Айнар не узна. Когато той, Айнар, собственикът на тялото, се канеше да попита Лили какво има предвид; когато той, Айнар, докато се рееше отгоре като призрак, понечи да се приближи и да попита, както шофьор, стигнал до разклонение на пътя, се пита накъде да поеме – Какво няма да разбере Грета? – точно тогава Лили, със зачервени от топлината ръце, стиснала шифонените си поли; Лили, чиято половина от мозъка бръмчеше от протичащите като електричество трескави мисли; усети топла струйка да се стича от носа ѝ.

– Боже, кървиш! – възкликна Хенрик.

Тя докосна носа си. Гъстата кръв потече по устата ѝ. Музиката от кметството звънтеше в носа ѝ. С всяка следваща капка се чувстваше все по-пречистена, празна, но пречистена.

– Какво стана? Защо ти тече кръв? – Хенрик викаше, а в отговор на загрижеността му кръвта потече по-силно. – Ще повикам помощ.

Преди Лили да успее да го спре, той пресече улицата на бегом до кола, в която се качваха хора. Всеки момент щеше да потупа по рамото жената, която държеше вратата отворена. Лили видя как Хенрик бавно вдига ръка. И тогава осъзна.

Опита се да извика "Не!", но не можеше да говори. Хенрик потупа по гърба Грета, която бе излязла да изпрати Хелене до фирмената кола на Гренландската търговска компания.

Грета сякаш изобщо не видя Хенрик, а само окървавената Лили от другата страна на улицата. Като че ли прошепна "О, не! Боже, не!". В следващия миг синият шал на Грета, който Лили понякога тайно носеше, се притисна върху носа ѝ и Лили се отпусна в обятията на Грета, която мълвеше тихо като преспивна песен:

– Лили, добре ли си? О, Лили, какво стана? – А после попита: – Той ли те удари?

Лили поклати глава.

– Какво се случи? – попита Грета и започна да разтрива с палци слепоочията ѝ. Лили не успя да отговори, само проследи с поглед как Хенрик, уплашен от Грета, хуква през площада с дълги крачки и развяващи се къдрици. Тропотът на стъпките му по паветата ѝ напомни, незнайно защо, за плесниците, които Айнар получи от баща си, когато той го завари с престилката па баба му и устните на Ханс, долепени до врата му.

ПРЕЗ ОНОВА ЛЯТО ГАЛЕРИСТЪТ, който продаваше картините на Айнар, се съгласи да изложи десет от картините на Грета за две седмици. Айнар го бе помолил за услуга – "Съпругата ми е разстроена..." – започваше писмото му до господин Расмусен, за което Грета не трябваше да узнава. Само че тя разпечата плика, който Айнар я помоли да пусне в пощата, като го нагръна парата от чайника и го отвори с нокът – без причина, просто понякога я обземаше любопитство какво прави съпругът ѝ, когато не са заедно: какво чете, къде обядва, с кого говори. "Не ревнувам", каза си Грета, докато внимателно запечатваше плика наново. "Просто съм влюбена."

Расмусен беше плешив вдовец с дръпнати като на китаец очи. Живееше с двете си деца в апартамент в Амалиенборд, когато ѝ каза, че е изложил най-новите ѝ картини. Грета се изкушаваше да отвърне, че не се нуждае от помощта му. Но после като се замисли, осъзна, че не е права. На Айнар каза плахо:

– Не знам дали си говорил с Расмусен, но, за щастие, той се съгласи.

От един мебелен магазин купи десет стола и ги тапицира с червена дамаска. Постави по един под всяка картина в галерията.

– За размишления – обясни на Расмусен, докато ги подреждаше. След това писа до всички европейски вестници от списъка, който Айнар бе съставил преди време, с покана за забележителен дебют – думи, които на Грета ѝ бе трудно да напише, тъй като изглеждаха като самохвалство, но послуша Айнар.

– Щом се налага – каза тя.

Занесе лично поканите в редакциите на *Berlingske Tidende*, *Nationaltidende* и *Politiken*, където чиновник със сива шапчица ѝ отпрати с подигравателна усмивка.

Картините на Грета бяха твърде големи и лъскави заради начина, по който ги лакираше. Бяха толкова блестящи и твърди, че можеха да се чистят все едно са прозорци. Малкото критици, които дойдоха на изложбата, обикаляха измежду червените столове и похапваха от меденките, които Грета бе подредила върху сребърен поднос. Тя съпровождаше критиците с отворени бележници, чиито страници оставаха притеснително празни.

– Това е Анна Фонсмарк, мецосопранът – обясняваше Грета. – Ако знаете само колко трудно е да я накарам да позира!

Или:

– Това е придворният кожар. Забелязахте ли норките в ъгъла, които символизират занаята му?

Щом изрече нещо подобно, веднага съжаляваше; глупавите ѝ коментари отекваха из залата, сякаш отразени от лакираните картини. Сещаше се за майка си и се изчервяваше. Но на моменти я обземаше такава припряност, че нямаше време да се замисли и да крои планове. Тази енергия бе част от западняшката ѝ същност.

Грета трябваше да признае, че част от критиците идват само защото е съпруга на Айнар Вегенер.

– Как върви работата на Айнар? – питаха я някои. – Кога е следващата му изложба?

Един критик дойде само защото бе разбрал, че е от Калифорния, и искаше да я разпита за пейзажистите, които работели там – все едно Грета знаеше нещо за брататите мъже, които рисуваха под яркото слънце на Лагуна Нигел.

Галерията бе тясна и заради жегата, която съвпадна с изложбата ѝ, наоколо се носеше мирис на сирене от съседния магазин. Грета се притесни, че миризмата на фонтина ще се пропие в платната ѝ, но Айнар ѝ обясни, че това е невъзможно заради дебелилото покритие от лак.

– Картините са непробиваеми – отбеляза той и думите му я засегнаха.

На следващия ден, когато се прибра в апартамента, Грета завари Лили да плете мрежичка за коса. Иглите тракаха в скута ѝ. Така и не разбраха защо на Лили ѝ потече кръв от носа на Бала на художниците. Но след месец това се повтори – кръвта се стичаше на две червени струйки в продължение на три дни през юли. Айнар каза, че не е нищо сериозно, но Грета се тревожеше като майка, чийто син има кашлица. Неотдавна стана посред нощ, за да нарисува как преbledнялата Лили припада в обятията на Хенрик. Картината бе голяма, почти в цял ръст, изглеждаше по-реалистична с ярките цветове и ъгловати форми, отколкото сцената в спомените на Грета. На заден план с виждаха фонтанът с драконите и бронзовите статуи на викингите. Крехката Лили изпълваше картината, обгърната от ръцете на мъж с лице, скрито от падналата в очите му коса. "Никога няма да забравя тази гледка", каза си Грета, уплашена, объркана и ядосана, докато стискаше четката. Осъзнаваше, че нещо се е променило необратимо.

– Отдавна ли дойде? – попита тя Лили.

– Преди по-малко от час. – Иглите продължаваха да тракат в скута ѝ. – Излизах. Разходих се из парка и седнах да плета и една пейка. Видя ли, че розите са цъфнали?

– Разумно ли е да излизаш сама?

– Не бях сама – отвърна Лили. – Хенрик беше с мен. Чакаше ме в парка.

– Хенрик. Разбирам.

Грета наблюдаваше съпруга си крадешком. Нямахше представа какво очаква той от Лили, но ето го, седеше облечен с кафява пола и бяла блуза с надиплени ръкави и носеше жълтите обувки, които му бе подарила през онзи първи ден. В гърлото ѝ се надигна горчилка: искаше ѝ, се двамата заедно да участват в живота на Лили, но осъзна, че не знае как да се държи.

– Как е рисуващът на риби? – попита Грета.

Лили изправи гръб и ѝ отвърна, че Хенрик наскоро пътувал до Ню Йорк, където вечерял с господин Рокфелер.

– Славата му вече се носи. – Лили ѝ разказа как важни хора от артистичните среди останали много впечатлени от Хенрик.

– Знаеш ли, че е сирак? – Описа ѝ младостта му като помощник-моряк на рибарска шхуна в Северно море. След това сподели, че до живия плет в парка на двореца "Розенборг" Хенрик казал, че досега не е срещал момиче като Лили.

– Очевидно си го запленила – отвърна Грета и Лили се изчерви. Грета тъкмо се връщаше от галерията, където десетте ѝ картини още висяха непродадени по стените. Сега всичко това – съпруга ѝ с обикновената кафява пола; историята за вечерята на Хенрик с господин Рокфелер в Националния клуб на художниците на "Грамърси парк"; странната мисъл за Лили и Хенрик седнали на пейка под кулите на Розенборг – ѝ дойде в повече и тя попита неочаквано:

– Лили, целувала ли си някога мъж?

Лили застина и изпусна плетката в скута си.

Въпросът се отрони неволно от устните ѝ. Досега не се бе замисляла по въпроса, защото Айнар по принцип бе непохватен в секса и никога не поемаше инициативата. Струваше ѝ се невъзможно да е прикривал толкова необичаен копнеж. Та нали ако не бе тя, Айнар никога нямаше да намери Лили.

– Хенрик ли ще е първият мъж, когото ще целунеш?

Лили сбърчи замислено чело. На долния етаж избумтя пияният глас на моряка:

– Не ме лъжи! Познавам кога лъжеш!

– В Синия зъб имаше едно момче на име Ханс.

Тогава Грета за пръв път чу за Ханс. Лили говореше за него с възхищение, вдигнала стиснати пръсти във въздуха. Сякаш изпаднала в транс, тя разказа на Грета как Ханс се бе катерил по стария дъб, за дрезгавия му глас, за хвърчилото с форма и подводница, което бе потънало в блатото.

– И не си го виждала оттогава?

– Живее в Париж – отвърна Лили и отново подхвана плетката. – Търговец на картини е, но само това знам. Продава на американци. – Тя стана от стола, влезе в спалнята, където Едвард IV ръмжеше насън, и затвори вратата след себе си. След час от стаята излезе Айнар, а само уханието на мента и мляко напомняше, че вътре бе влязла Лили.

В края на двуседмичната изложба Грета не бе успяла да продаде нито една картина. Вече не можеше да вини рецесията за неуспеха си; войната бе приключила преди седем години, а датската икономика малко по малко се съживяваше. Откакто са ожениха, винаги бе стояла в сянката на Айнар. Неговите малки мрачни картини на блата и бури – част от тях изглеждаха просто като сиви петна върху черен фон – се продаваха все по скъпо с всяка изминала година. През това време Грета припечелваше единствено от поръчките на директори, които никога не се усмихваха. На по-личните портрети – като този на Анна или на сляпата старица пред портите на "Тиволи", а сега и на Лили – никой не обръщаше внимание. Та кой би предпочел картините на Грета пред тези на Айнар – творбите на смелата и жизнена американка пред творбите на деликатния и тих датчанин? Нито един критик в цяла Дания, където художествените тенденции от XIX в. все още се смятаха за нови и твърде напредничави, не би дръзнал да предпочете нейния стил пред неговия. Грета бе убедена в това, а когато притиснеше Айнар, и той неохотно се съгласяваше.

– Чувствам се ужасно – казваше тя понякога с не съвсем благородна завист.

Една от творбите ѝ обаче предизвика интерес. Триптих, нарисуван върху закачени с панти дървени панели. Грета го започна в деня след бала в Кметството. Представляваше три изображения на девойка в близък план: момичето, потънало в размисли, с притворени, уморено зачервени клепачи; момичето пребледняло от страх с изпити бузи; момичето развълнувано, с коси, изплъзнали се от шнолата, и капчици над горната устна. Грета използва четка от заешки косъм и темперни бои, за да придаде на кожата мекота и сияние. Реши тази картина да остане без покритие от лак. Няколко критици извадиха моливи от джобовете на саката си, когато стигнаха до нея. Един дори се покашля, а друг – французин с малка сива брадавица на клепача, я попита:

– И тази ли е ваша?

Но картината, озаглавена "Трите лица на Лили", не успя да спаси изложбата. Расмусен – нисък мъж, който неотдавна бе ходил до Ню Йорк, за да размени картини на Хамерсхъй и Кройер за акции в стоманолеежните в Пенсилвания – опакова портретите и ги върна на Грета.

– Ще задържа триптиха с момичето – рече той и записа картината в тефтера си.

Няколко седмици по-късно от галерията на Расмусен пристигна писмо с изрезка от парижко художествено списание. Статията правеше обзор на съвременното скандинавско изкуство и в параграфа за най-талантливите художници в Дания се споменаваха за Грета, макар и толкова накратко, че сигурно никой не бе обърнал внимание. "Притежава необуздало въображение. Картината ѝ на младо момиче на име Лили би била страховита, ако не беше толкова красива." Рецензията бе съвсем повърхностна, но това бе нормално за обзорни статии. Расмусен препрати изрезката на Грета и тя я прочете със смесени чувства, които не можеше да изрази с думи. Най-много обаче я удиви това, че името на Айнар не се споменаваха. Правеха обобщение на датското изкуство, а името на Айнар липсваше. Тя прибра изрезката в гардероба под старите фотографии

на Теди и писмата от баща ѝ, в които той говореше за брането на портокали, за лова на койоти и за Сдружението на художничките от Санта Моника, в което можеше да се запише, ако реши да се прибере в Америка за постоянно. Грета нямаше никакво намерение да показва статията на Айнар. Тя беше само за нея, похвалните думи се отнасяха за нея. Не искаше да споделя с него.

Но Грета не можеше да прочете рецензия за себе си и просто да забрави за нея. Не, трябваше да отговори някак си и затова незабавно седна да пише на критика за нещо, което ѝ хрумна.

"Благодаря ви за проникателната рецензия", започна тя. "Ще я поставя на специално място в папката си със статии. Думите ви много ме развълнуваха. Надявам се да се обадите ако идвате в Копенхаген. Градът ни е малък, но прекрасен. Имам чувството, че не сте го разглеждали както трябва. Искам и да ви помоля за една услуга. Съпругът ми, художникът, Айнар Вегенер, иска да се свърже със свой приятел от детството. Единственото, което знае, е, че живее в Париж и вероятно е търговец на картини. Случайно да познавате барон Ханс Аксгил от село Синия зъб в Ютланд? Съпругът ми много иска да го намери, тъй като са били изключително близки като деца. Обзема го силна носталгия – като всички мъже, щом си спомнят за детството, – когато говори за Ханс и за блатото. Надявам се, че може би поне сте чували за него, тъй като светът на, изкуството е по-малък, отколкото си мислим. Ако случайно разполагате с адреса му, ще сме ви много признателни. Моля ви, изпратете ми го, а аз ще го предам на Айнар. Той ще ви е изключително благодарен."

СЕДМИЦА СЛЕД БАЛА НА ХУДОЖНИЦИТЕ Лили се среща три поредни вечери с Хенрик в парка на двореца "Розен-Сюрг". Тъй като още се чувстваше неуверена, настояваше да се виждат чак на свечеряване, а през юни се стъмваше много късно. Всяка вечер тя вадеше с гузно чувство пола от гардероба, за да се облече за срещата. Грета обикновено четеше вестник в хола и Лили усещаше как я наблюдава, докато си слагаше пудра и червило и пълнеше комбинезона си с навити на топка чорапи. Лили заобикаляше на пръсти Едвард IV, излегнал се на кръглото килимче пред огледалото. Оглеждаше се в профил, първо се завърташе наляво, после надясно. Съжаляваше, че трябва да остави Грета сама, но не чак толкова, че да не се срещне с Хенрик под уличната лампа, както се бяха уговорили.

– Излизаш ли? – попита Грета първата вечер, когато Лили се отправи към входната врата точно когато навън изсвири сирената на ферибота за Борнхолм.

– Ще се разходя – отвърна Лили. – Искам да подишам чист въздух. Времето е прекрасно.

– Толкова късно?

– Ако не възразяваш.

– Не възразявам – отвърна Грета и посочи към купчината вестници в краката си, които искаше да прочете, преди да си легне. – Сама ли ще бъдеш?

– Не – отвърна Лили и сведе очи. – Имам среща с Хенрик... Но само ще се разходим.

Лили наблюдаваше Грета – бузите ѝ потрепваха, сякаш стискаше зъби. Грета изправи гръб, сгъна вестника и каза:

– Не стой прекалено до късно.

Лили чака Хенрик почти двацет минути под уличната лампа. Започна да се тревожи, че няма да дойде, че може би е осъзнал нещо за нея. Страхуваше се да стои сама на улицата! Но в същото време изпитваше и тръпка от свободата, а забързаният пулс ѝ нашепваше, че може да прави почти каквото си поиска.

Когато Хенрик най-накрая пристигна, беше задъхан, а на горната му устна бе избила пот. Той се извини:

– Рисувах и не забелязах колко е часът. На теб случвало ли ти си е нещо подобно, Лили? Почти да забравиш коя си и къде си?

Разхождаха се половин час в топлата нощ. Не разговаряха много и Лили имаше чувството, че нямат какво да си кажат. Хенрик я хвана за ръка. Когато се озоваха на безлюдна улица, той я целуна.

Срещаха се и през следващите две вечери. И двата пъти Лили излизаше от апартамента под погледа на Грета, която надничаше над отворения вестник. Хенрик пак закъсняваше и пристигаше на бегот, запъхтян, с разчорлени къдрици и боя под ноктите.

– Бих искал да се запозная с Грета – каза той. – Ще ѝ докажа че не съм от мъжете, които изоставят припаднала жена.

Третата вечер останаха навън до късно, след като мина и последният трамвай час след полунощ, когато затваряха заведенията. Разхождаха се хванати за ръка из града, оглеждаха се в тъмните витрини и се целуваха в тъмните сенки на входовете. Лили знаеше, че трябва да се прибира във Вдовичи дом, но частица от нея искаше да остане навън завинаги.

Сигурна бе, че Грета ще я чака, вперила очи във входната врата. Но когато се прибра, в

апартамента беше тъмно и тя изми лицето си, съблече се и си легна като Айнар.

На следващия ден Грета каза на Лили, че не бива повече да се вижда с Хенрик.

– Смяташ ли, че е справедливо да го заблуждаваш така? – попита тя. – Според теб какво ще си помисли?

Но Лили не разбираше съвсем какво има предвид Грета. С какво заблуждаваше Хенрик? Освен ако Грета не ѝ го кажеше в прав текст, Лили често забравяше коя е.

– Но аз искам да се виждам с него – заяви тя.

– Моля те, направи го заради мен.

Лили обеща да се опита, макар да знаеше, че е невъзможно. Още докато стоеше в дневната до празния триножник на Айнар, осъзнаваше, че лъже. Но какво да направи? Копнееше за тези срещи.

И така Лили и Хенрик започнаха да се срещат тайно всеки следобед, преди Грета да се прибере за вечеря. В началото тя се притесняваше Хенрик да я вижда денем с огряно от слънцето лице. Страхуваше се той да не забележи, че не е красива или нещо още по-лошо. Слагаше на главата си шал и го завързваше под брадичката. Чувстваше се удобно единствено когато седяха хванати за ръце в тъмния салон на кино "Риалто" или в тихата библиотека на Художествената академия, където светлината бе приглушена от спуснатите зелени щори.

Една вечер Лили каза на Хенрик да я чака при езерото в парка "Йорстед" в девет часа. Във водата плуваха два лебеда, а клоните на върбата се спускаха чак до земята. Хенрик закъсна и когато пристигна, я целуна по челото и косата му я погъделничка по гърлото.

– Знам, че разполагаме само е няколко минути – каза той.

Но тази вечер Грета бе на прием в Американското посолство и щеше да остане там поне още няколко часа. Лили тъкмо се канеше да каже на Хенрик, че имат достатъчно време дори да отидат на вечеря или да се разходят по кея, както правеха другите двойки в топла лятна вечер. Нямаше търпение да му го съобщи, особено след като напоследък се срещаха за не повече от двайсетина минути.

– Трябва да ти кажа нещо – рече тя.

Хенрик целуна ръката ѝ и я притисна до гърдите си.

– О, Лили, знам. Не се тревожи, но вече знам.

Изражението му беше искрено, веждите повдигнати.

Лили издърпа ръката си. Наоколо цареше тишина. Хората, които се прибираха от работа през парка, вече си бяха по домовете и сядаха да вечерят, но един мъж стоеше пред тоалетната и палеше клечки кибрит една след друга. Друг мъж се приближи до него и се огледа през рамо.

"Какво ли знае Хенрик?", запита се Лили и веднага се досети. Хенрик все още я гледаше с повдигнати вежди и тя потрепери силно. Изведнъж Айнар сякаш се озова до Лили и Хенрик като натрапник в задушевия им разговор. Видя се отстрани, облечен в роклята на младото момиче, как флиртува с по-млад мъж. Гледката бе отвратителна.

Лили отново потрепери. Мъжът пред тоалетната влезе вътре, след което се чу силен трясък, вероятно от преобърнато кошче за боклук.

– Не мога да се виждам повече с теб – каза Лили. – Тази вечер трябва да се сбогуваме.

– Какви ги говориш? Защо?

– Просто повече не мога да се срещам с теб – отвърна тя.

Хенрик понечи да хване Лили за ръката, но тя се отдръпна.

– За мен е без значение. Това ли те тревожи? Това се опитвах да ти кажа. Да не си мислиш, че не искам...

– Остави ме – каза тя и тръгна през сухата чуплива трева, стигна до алеята и излезе от парка.

– Лили! – провикна се Хенрик под върбата.

Имаше няколко часа да прибере роклята на Лили в гардероба, да се изкъпе и да започне нова картина. Айнар щеше да чака Грета, когато се прибереше, свалеше шапка и попиташе "Как прекара вечерта?". После тя щеше да го целуне красноречиво по челото, за да покаже и на двама им, че се е оказала права.

ЗА ВАКАНЦИЯТА СИ ПРЕЗ АВГУСТ както обикновено Грета и Айнар отидоха в Мантон – крайбрежно френско градче на границата с Италия. След протяжното лято Грета с облекчение си взе довиждане с Копенхаген. Докато пътуваха с влака на юг през Приморските Алпи, имаше чувството, че е оставила нещо зад гърба си.

Тази година по препоръка на Анна, която бе гастролирала в операта в Монте Карло, наеха апартамент на булевард "Боайе" срещу общинското казино на Мантон. Собственикът на апартамента беше американец, който побързал да се премести във Франция след войната, за да купи разрушените текстилни фабрики в Прованс, и така забогатял. Сега живееше в Ню Йорк и изкарваше купища пари от басмените домашни рокли, които всички домакини южно от Лион купуваха.

Подът на апартамента беше от студен оранжев мрамор, спалнята на втория етаж бе боядисана в червено, а в хола имаше китайски параван с пано от мидени черупки. Прозорците откъм улицата имаха малки тераси, широки колкото да приютят няколко саксии с мушката и два стола. В горещите нощи седяха там, Грета вдигнала крака на парапета, полъхвана от ветреца, който разнасяше аромата на лимоновите и портокаловите дръвчета от близкия парк. Грета се чувстваше уморена и двамата с Айнар понякога не си казваха нищо по цяла вечер освен "Лека нощ".

На петия ден от ваканцията времето рязко се промени. Ветровете от Северна Африка забрулиха през Средиземно море нагоре по скалистия бряг, нахлуха през отворените прозорци и прекатуриха китайския параван.

Трясъкът събуди Грета и Айнар в спалнята. Намериха паравана паднал върху дивана. Мострите на басмени рокли с цветни щампи, производство на хазяина, които стояха на закачалка зад паравана, се вееха все едно дете ги подръпваше за ръбовете.

Колко са грозни, помисли си Грета, с набраните ръкави, копчетата, удобни за кърмене – толкова обикновени и практични, че изведнъж изпита неприязън към всички жени, които ги купуваха. Тя отиде да вдигне паравана.

– Ще ми помогнеш ли?

Айнар стоеше до закачалката, сред виещите се около краката му поли на рокли, със застинали лице. Пръстите му, които според Грета приличаха повече на пръсти на пианист, отколкото на художник, трепереха.

– Мислех си да покана Лили на гости – каза той. – Тя никога не е идвала във Франция. Досега Грета не бе възразявала срещу появите на Лили. През изминалото лято, когато Айнар обявеше, че Лили ще дойде за вечеря, понякога Грета, изтощена от цял ден стоене в галерията с непродадените картини, си мислеше: "О, за бога, последното, което ми трябва сега, е да вечерям със съпруга си, облечен като жена!". Но не го изричаше на глас и прехапваше устни докато ѝ потечеше кръв. Знаеше, че не може да спре Айнар. От случката с Хенрик бе разбрала, че Лили има собствена воля. През няколко седмици преди да замине за Мантон Лил започна да се появява без предупреждение. Грета излизаше например за някоя среща и когато се върнеше, заварваше Лили на прозореца, облечена с разкопчана на гърба рокля. Грета ѝ помагаше с роклята и закопчаваше кехлибарения гердан на врата ѝ, но винаги се изненадваше, когато завареше съпруга си да я чака със смъкната на белите си рамене рокля. Въпреки това не казваше

нищо нито на Айнар, нито на Лили. Опитваше се винаги да е приветлива с Лили, все едно бе забавна приятелка от чужбина. Тананикаше и разказваше клюки, докато ѝ помагаше да си обуе обувките. Капваше парфюм на пръста си и го плъзгаше по шията и китките на Лили. Водеше я пред огледалото и шепнеше в ухото ѝ:

– Виж колко си красива.

Грета правеше всичко това всеотдайно, защото вярваше, че може да се опълчи срещу всеки на света с изключение на съпруга си. Същото беше и с Теди. Ядосваше майка си, спореше с баща си, присмиваше се на цяла Пасадена и Копенхаген, но в сърцето си таеше безкрайна търпимост към мъжа, когото обичаше. Никога не се питаше защо допуска Лили да се меси в живота им. Би направила всичко, за да е щастлив Айнар. Всичко.

И въпреки това тази всеотдайност понякога я дразнеше. След случката с Хенрик, Грета започна да придружава Лили на разходките ѝ по улиците на Копенхаген. Лили ѝ бе казала, че повече няма да се вижда с Хенрик, че са се скарали, но Грета осъзнаваше, че има десетки други млади мъже, които биха обсипвали Лили с комплименти, докато се изчерви и падне в ръцете им. Затова двете се разхождаха хванати под ръка през парка, а Грета оглеждаше алеите за потенциални ухажори, защото знаеше как въздейства влажният поглед на Лили върху младите датчани. Един ден Грета снима Лили пред портата на "Розенборг" на фона на извисяващия се заплашително замък. Друг ден Лили поиска да отидат на куклен театър и да седне сред децата, на които така приличаше с колебливото си изражение и потропващи нервно крака.

– Грета? – повтори Айнар, облегнат на закачалката. Китайският параван още лежеше на дивана. – Имаш ли нещо против Лили да ни гостува?

Грета вдигна паравана. Не беше рисувала, откакто пристигнаха във Франция. Не бе срещала достатъчно интересен човек, който да я вдъхнови. Заради задушното и влажно време боите съхнеха бавно върху платната. През лятото започна да променя стила си, използваше по-ярки цветове, най-вече розово, жълто и златисто, линиите ѝ станаха по-отчетливи, а мащабът още по-голям. Не можеше да каже, че е доволна от творбите си. С огромните размери и пастелните тонове, чрез които искаше да предаде усещане за наслада, последните картини на Грета изискваха от нея да чувства същия възторг. А най-щастлива се чувстваше, когато рисуваше Лили.

Реши да започне портрет в цял ръст на Лили на терасата където вятърът щеше да подухва в косите ѝ, да развява полите на басмената рокля и да размива кафявите розички по плата, а изражението на Лили щеше да е досущ като изражението на съпруга ѝ в момента – разгорещено, притеснено, кожата опъната и червена, сякаш всеки момент ще се пръсне.

ГРЕТА И ЛИЛИ ВЪРВЯХА към "Орхидея" на крайбрежната алея. Ресторантът бе прочут с варените в масло октоподи, поне така бе написал Ханс, когато предложи да се срещнат там. Магазините на улицата вече бяха затворили. По тротоара имаше изнесени торби с боклук. Разбитите от автомобилите павета на места се клатеха.

Писмото от Ханс беше в джоба на Грета и ъгълчето му по- триваше брачната халка на пръста ѝ, докато с Лили вървяха по улица "Сен Мишел" към пристанището. Една от датските традиции, които най-много ѝ харесваха, бе обичаят халките да се носят на дясната ръка. Когато се върна в Дания като вдовица се бе заклела, че никога няма да сваля златната халка, която Теди бе сложил на пръста ѝ. Но тогава Айнар също ѝ даде пръстен. Не знаеше как ще сваля халката от Теди; спомни с как бе ровил нервно из джобовете си за кадифената черна кутийка. Но после разбра, че няма нужда да сваля халката на Теди и сега носеше и двете. Играеше си еднакво и с двата пръстени въртеше ги разсеяно на пръстите си.

Грета не бе разказвала на Айнар почти нищо за Теди. Завърна се в Дания в Деня на примирието, вдовица от шест месеца, носеща отново моминското си име. Когато приятелите ѝ я

питаха за първия ѝ съпруг, отвърщаше, че е починал без причина. В крайна сметка да умреш на двайсет и четири години в чистата и топла Калифорния бе жестока, необяснима шега на съдбата. Вярно, Теди нямаше западняшки гръбнак, което също бе ужасно несправедливо. Понякога си мислеше, стиснала очи, за да не заплаче, че с Теди вероятно изобщо не е трябвало да се женят. Може би той не я бе обичал толкова силно, колкото тя него.

Почти бяха стигнали пред ресторанта, когато Грета спря Лили, отметна кичур коса от челото ѝ и каза:

– Не ми се сърди, но имам изненада за теб. Извинявай, че не ти казах по-рано. Реших, че ще ти е по-лесно, ако не знаеш пред-варително.

– Какво?

– Ще вечеряме с Ханс.

Лили пребледня; несъмнено знаеше за кого става въпрос. Тя притисна чело във витрината на затворения месарски магазин, в който одрани прасенца висяха нанизани като гирлянди. Все пак попита:

– Кой Ханс?

– Хайде, ела, не изпадай в паника. Той иска да те види.

Парижкият критик с брадавицата на окоето бе отговорил бързо на Грета, изпратил ѝ бе адреса на Ханс и се бе поинтересувал от картината ѝ. Грета изпадна в екстаз. В Париж се интересуваха от творбите ѝ! Тя отвори кутията с принадлежности за писане и напълни писалката с мастило. Първо писа на критика: "Имам ли шанс за пробив в Париж? Дали със съпруга ми ди не напуснем Дания, където картините ми не се приемат добре? Във Франция ще имаме ли повече свобода?".

След това писа на Ханс: "Съпругът ми не ви е забравил. Когато стои замечтано пред триножника си, знам, че си спомня за вас, как висите от дъба в блатото. Изражението му омеква и сякаш се смаява. Все едно отново е тринайсетгодишен, с блеснали очи и гладка брадичка".

Трийсет и пет годишният Ханс Аксгил имаше тънък нос и осеяни с гъсти руси косми китки. Беше станал едър, здрав мъж с дебел врат – напомняше на Грета за стария пън в градината им в Калифорния. Айнар бе описвал Ханс като дребно момче – дребосъкът на селото. Прякорът му бил "Орехчето", вероятно защото през лятото кожата му покафенявала от слънцето все едно бе попила от калта в Синия зъб, която бе послужила и за родилно ложе, когато каретата на майка му се преобърнала в буря и тя родила наред степта под светлината на кибритените клечки на кочияша, в чието мушамено палто увила бебето.

Сега Ханс, разбира се, бе станал едър мъж, типично по скандинавски. Здрависваше се с две ръце, същите ръце, които сключваше на тила си, докато разказваше някоя история. Пиеше единствено шампанско и газирана вода. Ядеше само риба, защото веднъж изял пържола от еленско месо и после нямал апетит цял месец. Продаваше картини и доставяше творби на холандски майстори на американци, които ги колекционираха за забавление. С усмивка, разкриваща острият му предни зъби, обясняваше, че търговията с произведения на изкуството е неморален бизнес. "Невинаги, но в повечето случаи е така." Любимият му спорт бе тенисът. "Най-хубавото нещо във Франция са червените кортове. Клеят. Белите топки за тенис с гумени ръбове. Съдията, седнал на високия стол."

Ресторантът се намираше на крайбрежната алея. На тротоара бяха изнесени осем маси, разположени под раирани чадъри в тенекиени кофи, пълни с камъни. Платноходките в залива се прибираха към брега. Английски туристи с изгорели от слънце вратове се разхождаха по доковете, хванати за ръце. По масите в ресторанта имаше вази с невени и листови бяла хартия, които да пазят покривките.

Чак когато стигнаха до масата, на която ги чакаше Ханс, сключил ръце на тила, Грета се

притесни за плана си. Чак сега се разтревожи, че Ханс ще види колко си приличат Айнар и Лили. Как да постъпи, ако Ханс попита: "Нима това красиво създание е старият ми приятел Айнар?". Вероятността бе малка, но все пак какво да прави, ако Ханс зададе подобен въпрос? И как ще реагира Лили? Грета погледна към нея – изглеждаше прекрасно, облечена с една от басмените рокли и почерняла от излежаване на плажа – и поклати глава. Не, пред нея стоеше само Лили. А и освен това, помисли си тя, докато келнерът ги настаняваше и Ханс ги целуна за поздрав, дори самият Ханс изглежда съвсем различно от момчето, което Айнар бе описал.

– Какво прави Айнар? – попита Ханс, когато им донесоха супника с варени октоподи.

– За съжаление е сам в Копенхаген – отвърна Грета. – Има толкова работа, че не може да отдели време дори за ваканция.

Лили кимна и попи устни с крайчеца на носната си кърпичка. Ханс се облегна на стола и набоде парче октопод с вилицата си.

– Типично за Айнар – отбеляза той и им разказа как като малък Айнар носел кутията си с постели в блатото и рисувал върху камъните. Нощем дъждът отмивал картините, но на следващия ден той отново взимал кутията и ги рисувал наново.

– Рисувал е и теб – каза Лили.

– О, да, по цели часове. Сядах край пътя и той рисуваше лицето ми върху камъните.

Грета забеляза как Лили изправя гръб и гърдите ѝ се надигат като свенливите мимози, които растяха в планината над Мантон. За миг дори забрави, че не са истински гърди, а костилки от авокадо, увити в копринени носни кърпички и пъхнати в тънкия комбинезон, който Грета купи сутринта от магазин край гарата.

Забеляза и че Лили – с тъмните очи на Айнар, трепкащи оживено под натежалите от грим клепачи – разговаря с Ханс за Ютланд. В начина, по който прехапваше устни и вирваше брадичка, преди да отговори на някой от въпросите на Ханс, се долавяше копнеж.

– Айнар също би искал да те види – заяви Лили. – Казвал ми е, че денят, в който си избягал от Синия зъб, е бил най-тъжния в живота му. Само ти си го оставял да рисува на спокойствие и си му казал, че наистина може да стане художник. – Ръката ѝ, която на светлината на свещите изглеждаше прекалено слаба и фина, за да е мъжка, посегна към рамото на Ханс.

По-късно, докато се возеха в асансьора към апартамента, Грета бе страшно уморена и искаше Айнар просто да махне роклята и да изтрие червилото.

– Ханс нищо не забеляза, а? – рече тя и скръсти ръце пред гърдите си, които изглеждаха по-малки от тези на Лили. На тавана на асансьора имаше две голи крушки и на светлината им, бръчките по челото и около устата на Айнар изпъкваха със събралия се по тях фон дьо тен. Адамовата му ябълка изведнъж се очерта над кехлибарения гердан. Замириса на мъж: от под мишниците и сгъвките на коленете се носеше влажният аромат на мокри листа.

Грета заспа, преди Айнар да си легне. Когато се събуди, за- вари до себе си Лили по комбинезон, загърнат с чаршаф. Косата ѝ бе сплътстена, бе махнала грима, а на слабата светлина се виждаше леко наболата брада по бузите. Лили лежеше по гръб, чаршафът очертаваше малките ѝ гърди и издутината между краката. Лили досега никога не бе спала с Грета; бяха закусвали заедно по копринени халати с извезани жерави и бяха си купували заедно чорапи – Грета винаги плащаше като майка или бездетна стара леля. Но Айнар никога не си бе лягал облечен като Лили. И това ли бе част от играта? Трябваше ли да целуне Лили, както целуваше съпруга си?

Рядко правеха секс. Грета по принцип обвиняваше себе си, тъй като оставаше до късно да рисува или да чете, а когато най сетне се пъхнеше под завивките, Айнар вече спеше. Понякога го побутваше с надеждата, че ще се събуди. Но Айнар спеше дълбоко и скоро и тя заспиваше. Обикновено го прегръщаше и на сутринта се будеше с ръка върху гърдите му. Погледите им се

срещаша в тишината на утрото. Често копнееше да го докосне и когато погалеше с ръка гърдите му, а после я плъзнеше към корема му, Айнар разтриваше очи и скачаше от леглото.

– Какво има? – провикваше се Грета след него, още омотана в чаршафите.

– Нищо – отвръщаше той от банята.

Когато все пак се любеха, по-често по инициатива на Грета, тя имаше странното усещане, че се случва нещо нередно. Сякаш вече не искаше да го докосва, сякаш той вече не бе нейният съпруг.

Лили се размърда до нея. Лежеше на една страна и тялото ѝ напомняше на Грета за дълга пружина, луничките по гърба сякаш я гледаха, както и единствената релефна бенка с формата на остров Шеланд, страшна и черна като пиявица. Изпод чаршафа се подаваше бедрото на Лили, заоблено като облегалката на дивана в хола. Откъде се взе тази извивка – приличаше на хълмовете, виещи се от италианската граница към Ница; на извивките на тумбестите вази, които Теди ваеше. Приличаше на женско бедро, което не принадлежеше на съпруга ѝ. Все едно в леглото до нея имаше непознат човек. Грета мисли за бедрото, докато зората не проникна през прозорците на апартамента и дъждът донесе хлад, който накара Лили да дръпне чаршафа до брадичката си, при което бедрото се скри под завивката. Отново заспаха, а когато Грета се събуди, Лили държеше две чаши с кафе. Усмихна се и опита отново да се пхне под чаршафите, но разля кафето. Течността се стече по леглото към ръката на Грета, а Лили се заплака.

По-късно следобед, докато Айнар се преобразяваше в Лили в другата стая, Грета свали завивките от леглото, взе чаршафа, пропит с миризмата на Айнар, Лили и кафето, провеси го през перваза на прозореца и поднесе запалена клечка кибрит към края му. Искаше да го види как гори. След малко целият чаршаф пламна и Грета гледаше как горящите парчета хвърчат във въздуха сред струйки черен пушек, замислена за Теди и Айнар. Обгорените късчета плат се рееха и, подети от летния ветреца, кацаха сред лъскавите листа на лимоните и портокалите в парка. Една жена се провикна от улицата, но Грета не ѝ обърна внимание, а само затвори очи.

Не бе разказвала на Айнар за пожара в ателието на Теди на улица "Колорадо". В предната част, която служеше за приемна имаше камина, облицована с оранжевите плочки на Теди. Един ден през януари Грета реши да почисти и натика коледните венци в огнището, където гореше слаб огън. От сухите борови клонки се разнесе гъст бял пушек. След миг се чу силен пукот и Теди дотича от работилницата в задната част. Застанал на двукрилата врата, по лицето му се четеше въпроса "Какво правиш?". Пламъците лумнаха и облизаха облегалката на плетения люлеещ се стол.

Само след миг цялата стая гореше. Теди избута Грета на улицата. Едва бяха излезли на тротоара, когато стъклата на прозорците се пръснаха. Грета и Теди изскочиха на платното сред натовареното движение. Шофьорите на колите забавиха ход ококорени, а конете, подплашени от горящата сграда, се втурнаха да бягат и повлякоха след себе си клатушкащи се каруци. Грета ужасно се засрами. Всяко извинение би прозвучала кухо, каза си тя, докато пламъците се издигаха по-високо от уличните лампи и телефонните жици, които обикновено висяха натежали от накачалите по тях сойки. Страховита гледка, и Грета успя да промълви само:

– Какво сторих?

– Ще започна наново – рече Теди. В ателието целият му труд, стотиците вази и плочки, двете пещи и шкафът с поръчките избухнаха на хиляди парченца. Безполезното извинение преседна в гърлото на Грета. Сякаш се бе залепило за езика ѝ като кубче лед, което не искаше да се разтопи. В продължение на няколко минути не успя да издума нищо, докато покривът не се срути с лекота като пламтящ чаршаф.

– Стана неволно. – Чудеше се дали Теди ѝ вярва. Когато към тях се приближи репортер от "Американ Уийкли", затъкнал молив в колана си, Грета се запита дали изобщо някой в Пасадена

ще ѝ повярва.

– Знам – не спираше да повтаря Теди. Той я хвана за ръка и ѝ даде знак да замълчи. Двамата гледаха как цялата фасада се срутва сред пламъците. Гледаха как пожарникарите размотават дългия маркуч. Стояха безмълвни, докато в гърлото на Теди не се надигна влажен хрип и той се разкашля зловещо.

КОГАТО АЙНАР Я ПОПИТА, Грета му разказа неща, които той не помнеше.

– Не помниш ли, че го помоли да се срещнете отново? – каза тя на сутринта.

Айнар си спомняше само част от предишната вечер. Когато Грета му каза, че на раздяла Лили се надигнала на пръсти и целунала Ханс, Айнар така се смути, че седна на терасата и близо час се взира смълчан навън. Струваше му се невъзможно. Имаше чувството, че изобщо не бе присъствал на вечерята.

– Ханс се зарадва да се запознае с Лили. А и говореше с такава топлина за Айнар. Няма търпение отново да се видите. Нищичко ли не помниш? – попита Грета, която бе спала неспокойно. Очите ѝ изглеждаха хълтнали. – Обеща му, че днес Лили пак ще се срещне с него.

– Не съм му обещавал аз, а Лили – отвърна той.

– Да. Лили обеща. Все забравям.

– Ако не ти е приятно тя да идва, защо не ми каза?

– Не, нямам нищо против, просто... Не знам какво да правя с нея. – Грета се обърна на дивана и започна да подръпва мидичките по китайския параван.

– Нищо не можеш да направиш. Не виждаш ли?

Айнар не разбираше защо Грета не може просто да остави Лили да идва и да си отива, без да се тревожи толкова. След като нямаше нищо против, защо се притесняваше? Защо не можеше да посреща Лили, когато тя идваше да позира, без да казва нищо? Защо не спираше да задава въпроси – да не говорим за погледите, които хвърляше, – когато Лили излизаше и се прибираще. Понякога само при мисълта, че Грета е от другата страна на вратата и чака Лили да се прибере, го изпълваше такъв гняв, че се потеше под мишниците.

Но Айнар осъзнаваше, че двамата с Лили се нуждаят от Грета.

Ханс имаше среща с Лили в четири часа пред казиното на крайбрежната алея до каменистия плаж. Грета рисуаше в хола. Айнар се опитваше да рисува във вестибюла с изглед към църквата "Сен Мишел", чиято червена фасада сутрин тънеше в сянка. През петнайсет минути Грета промърморваше "По дяволите" с точността на часовника над камината, който биеше на всеки четвърт час.

Айнар влезе в хола, където Грета стоеше облежната на един стол. По ръба на платното имаше петънца в няколко различни нюанса синьо. Скицникът в скута ѝ бе изцапан с въглен. Едвард IV лежеше сгъстен в краката ѝ. Грета вдигна очи с лице, бяло като ризата на Айнар.

– Искам Лили да ми позира – каза тя.

– Лили ще дойде по-късно – отвърна Айнар. – Срещата ѝ с Ханс е чак в четири. Може би след това?

– Моля те, повикай я. – Грета отбягваше погледа му, а гласът ѝ бе по-тих от обикновено.

За момент Айнар понечи да се опълчи на жена си. Трябваше да довърши картината си. Беше решил да повика Лили следобед, за да може да рисува цяла сутрин и да излезе до пазара.

И без това напоследък рисуаше рядко. Но сега Грета искаше от него да бъде Лили. Искаше той да зареже картината си, за да може тя да довърши своята. Айнар обаче не бе съгласен. В момента не желаше да е Лили. Грета се опитваше да го принуди.

– Не може ли да ти позира за час преди Ханс да дойде?

– Айнар, моля те.

Няколко от басмените рокли бяха окачени в гардероба на спалнята. Грета твърдеше, че са грозни и подходящи само за кърмачки, но Айнар харесваше семплата им кройка, подходяща за напълно обикновени жени. Прегледа закачалките, попипа колосаните якички. Роклята с божурите малко прозираше; другата с щампованите жаби бе твърде широка в бюста и имаше петна. Утрото беше топло и Айнар избърса потта на устната си с ръкав. Имаше чувството, че душата му е затворена в желязна клетка: сърцето му се опитваше да надникне между решетките, Лили се пробуждаше, потриваше хълбок в клетката на тялото му.

Избра си рокля – бяла, на розови раковини, дълга до празниците. Бялото и розовото се открояваха приятно върху загорелите му от френското слънце крака.

Ключът на вратата се подаваше от ключалката. Помисли си да заключи, но знаеше, че Грета никога не би влязла без да почука. В началото на брака им тя веднъж нахлу в банята, докато Айнар припяваше стара песничка: *Живял някога в блатото старец...* Знаеше, че няма нищо срамно в това млада жена да влезе при съпруга си, докато е във ваната и си тананика. По лицето на Грета се бе изписала възбуда. "Не спирай", каза му тя и се приближи. Но дъхът му бе секнал, бе се почувствал толкова разголен и засрамен, че скръсти кокалестите си ръце пред гърдите си все едно бяха смокинови листа. Накрая Грета усети притеснението му и излезе от банята с думите: "Извинявай. Трябваше да почукам".

Айнар се съблече и се обърна с гръб към огледалото. Извади от чекмеджето на нощното шкафче лейкопласт и ножици. Отрязва пет парчета от лейкопласта и ги закачи върху рамката на леглото. След това затвори очи и докато потъваше постепенно в тунела на душата си, прибра пениса между краката си и го залепи.

Бельото бе изработено от ластична материя, несъмнено измислена от американците. "Няма смисъл да пилееш пари за коприна, след като ще ги обуеш само веднъж-два пъти", каза му Грета, когато му подаде пакета, а Айнар бе твърде смутен, за да възрази.

Гащите имаха правоъгълна форма и лъскаха като черупките върху китайския параван. Коланът за жартиери беше памучен и обточен с тънка дантела. Имаше осем кукички и закопчаването на чорапите все още му се струваше прекалено сложно, макар и възбуждащо. Когато костилките от авокадо започнаха да гният в носните кърпички, започна да слага в плитките чашки на комбинезона гъби от Средиземно море.

Накрая нахлузи роклята.

На кутията с гримове гледаше като на палитра. Нанесе няколко щриха върху челото. Мацна няколко пъти леко по клепачите. Смеси два различни нюанса върху бузите. Все едно рисуваше зимен пейзаж върху платно.

Дрехите и ружът също бяха важни, но за да се преобрази окончателно, трябваше да тръгне по тунела и да си представи звън-тенето на камбанката, за да събуди Лили. Лили обичаше звъна на кристал. Айнар я повеждаше, хванал изпотената ѝ длан, и я уверяваше, че мястото ѝ е навън, в яркия и шумен свят.

Айнар седна на леглото и затвори очи. От улицата долиташе бръмченето на автомобили. Вратата на балкона тракаше на вятъра. Зад клепачите му избухна пъстроцветна светлина като фойерверките миналата събота над залива на Мантон. Сърцето му заби по-бавно. Усещаше как лейкопластът притиска пениса му. В гърлото му се надигна въздишка и ръцете и гръбнакът му се наежиха.

Той потрепери и се преобрази в Лили. Айнар изчезна. Лили щеше да позира на Грета цяла сутрин и да се разхожда с Ханс по кея, засенчила с длан очи от августовското слънце. Айнар щеше да е просто име, споменато в разговор. "Синия зъб много му липсва", щеше да каже Лили на всеослушание.

– Благодаря ти, че се отзова толкова бързо – каза Грета. Тя говореше с Лили тихо, сякаш би

се пропукала, ако ѝ повишаха тон. – Седни тук – потупа Грета възглавниците на дивана.

– Сложи една ръка върху облегалката и обърни глава към па- равана.

Лили позира цяла сутрин и по-голямата част от следобеда седнала в ъгъла на дивана и вперила очи в паното от мидени черупки на китайския параван – рибарско селце и поет в пагода край върба. Огладня, но реши да потърпи. Щом Грета издържаше, и тя можеше. Правеше го заради Грета. Това бе нейният подарък за Грета, единственото, което Лили можеше да ѝ даде. Трябваше да прояви търпение. Да изчака Грета да ѝ каже какво да прави.

ПО-КЪСНО ХАНС И ЛИЛИ излязоха да се разходят по улиците на Мантон. Спираха на сергии с лимонови сапуни, издялани от маслинови клонки фигурки и пакети със захаросани смокини. Говориха за Ютланд, за сивото небе и обгърнатата от мъгли земя, за семействата, които живееха там от четиристотин години и чиито деца се женеха помежду си, а кръвта им се смесваше все повече. След смъртта на баща си Ханс бе станал барон Аксгил, но ненавиждаше титлата.

– Затова напуснах Дания – каза той. – Аристокрацията измря. Ако имах сестра, майка ми сигурно щеше да ме накара да се ожения за нея.

– А сега женен ли си?

– Страхувам се, че не.

– Но не искаш ли да се ожениш?

– Някога исках. Имаше едно момиче, за което исках да се ожения.

– Какво стана с нея?

– Умря. Удави се в реката. Пред очите ми. – Ханс купи от една старица кутия с оранжеви сапуни. – Но това се случи отдавна. На практика бях още момче.

Лили не знаеше какво да каже. Само стоеше мълчаливо по басмена рокля на улицата, която миришеше на урина, с Ханс.

– А ти защо не си омъжена? Момиче като теб би трябвало да е омъжено и да върти рибарски магазин.

– Не искам да работя в рибарски магазин. – Лили погледна към небето. Равно и безлично, безоблачно, не така синьо като в Дания. Слънцето напичаше неумолимо. – Още не съм готова да се омъжа, но искам да го направя някой ден.

Ханс спря пред един павилион да купи на Лили шишенце с портокалово масло.

– Не чакай прекалено дълго. На колко години си?

На колко години беше Лили? Тя беше по-млада от Айнар, който бе почти на трийсет и пет. Когато Лили се появи и Айнар останеше на заден план, годините се губеха: годините, които сбръчкваха челото и прегърбваха раменете; годините, които бяха накарали Айнар постепенно да замлъкне примирено. Първото, което хората забелязвали у Лили, била изправената ѝ стойка, працияща от младост. Второто било кроткото ѝ любопитство. Третото, каза ѝ Грета, било уханието ѝ на невинно момиче, което още не е огорчено от живота.

– Не мога да кажа.

– Не ми приличаш на момиче, което крие възрастта си – каза Ханс.

– Не я крия. На двавет и четири години съм.

Ханс кимна. Това бе първата измислица за Лили, която изричаше. Мислеше, че ще се почувства гузна заради лъжата, но всъщност се почувства по-свободна, сякаш най-накрая признаваше някаква неприятна истина. Лили наистина бе на двавет и четири години; със сигурност бе по-млада от Айнар. Ако бе казала, че е на трийсет и пет, Ханс щеше да я помисли за чудата лъжкиня.

Ханс плати на продавача. Шишенцето беше квадратно и кафяво, с коркова тапа, не по-

голяма от кутрето на Лили. Тя се опита да го отвори, но не успя.

– Ще ми помогнеш ли?

– Не си толкова безпомощна – отвърна Ханс. – Опитай пак.

Този път Лили успя да извади малката тапа и от шишенцето се разнесе уханието на портокали. Напомни ѝ за Грета.

– Защо не те помня от детството си? – попита Ханс.

– Бях съвсем малка, когато ти замина.

– Възможно е. Но Айнар не ми е споменавал, че има толкова красива братовчедка.

Когато се прибра в апартамента, Лили завари Грета в хола.

– Слава богу, че се върна – рече тя. – Искам да поработя още малко тази вечер.

Грета отведе Лили, която още държеше сапуните и портокал-овото масло, до дивана. Намести я върху възглавниците с длан върху темето, все едно я държеше с метална щипка, и обърна главата ѝ към паравана.

– Уморена съм – каза Лили.

– Тогава заспивай – отвърна Грета. Мантията ѝ бе изцапана с розова и сребриста боя. – Облегни глава на ръката си. Аз ще порисувам още малко.

На другия ден Лили и Ханс се срещнаха пред входа на блока. Отново се разходиха по лъкатушещи около хълма Сен Мишел улици, след това слязоха до залива и гледаха как двама рибари разтоварват улова си. В края на август в Мanton беше горещо и влажно, не подухваше дори слаб ветрец. Много по-горещо и от най-топлите лета в Копенхаген. И тъй като Лили никога не бе попадала сред такава жега – все пак това бе първото ѝ пътуване в чужбина – задухът я изтощаваше. Роклята лепнеше по гърба ѝ, докато стоеше до Ханс, вперила очи в пълната с риба мрежа. Тялото му бе толкова близо, че май усещаше дланта му върху изгорялата от слънцето си ръка. Но ръката му ли я докосваше, или горещият бриз?

Две циганчета, момче и момиче, се опитаха да им продадат фигурка на слон.

– Истинска слонова кост – посочиха те към бивните на слона. – За вас ще направим намаление. – Макар децата да бяха дребни, втренчените им погледи я притесниха.

– Да вървим – каза тя на Ханс. Той постави ръка на топлия ѝ, мокър кръст. – Трябва да полегна.

Когато обаче се прибра, Грета я чакаше и отново я настани на дивана.

– Не мърдай. Още не съм приключила с портрета.

На следващия ден отидоха до Вилфранш по живописния път с кабриолета на Ханс, изпод чиито колела хвърчаха камъчета и падаха в морето.

– Другия път да доведете и Айнар! – провикна се Ханс, а гласът му бе дрезгав, както когато беше момче. – Дори той заслужава ваканция!

Топлият вятър духаше в лицето на Лили и в късния следобед отново се почувства отпаднала. Наложиха се Ханс да наеме стая и хотел, за да може тя да полегне.

– Аз ще сляза долу да пийна кафе – рече той.

По-късно Лили излезе от тесната стаичка и отиде при Ханс и ресторанта на хотела. Още бе сънена и каза само:

– Понякога не знам какво ми става.

При една от другите им разходки с колата Лили и Ханс отидоха до Ница, за да разгледат картините по антикварните магазинчета.

– Грета защо никога не идва с нас? – попита Ханс.

– Заета е, рисува – отвърна Лили. – Работи повече и от Айнар. Един ден ще се прочуе. Ще видиш.

Ханс я слушаше внимателно и Лили се удиви, че мъж като него изобщо се интересува от

мнението ѝ. На една от сергиите, където продаваше жена с мек бял мъх по брадичката, Лили намери погребален портрет на млад мъж със странно оцветени бузи и затворени очи. Купи го за петнайсет франка, а Ханс на свой ред го откупи от нея за трийсет и я попита:

– Днес по-добре ли се чувстваш?

Всеки ден, преди да излезе с Ханс, Лили позираше на дивана. Държеше в скута си книга за птиците във Франция или Едвард IV, защото ако седеше с празни ръце, непрекъснато ги помръдваше нервно. С изключение на шума от улицата, в апартамента бе напълно тихо, а часовникът цъкаше толкова бавно, че поне веднъж всеки следобед Лили ставаше, за да провери дали е навит. След това излизаше на терасата и чакаше Ханс да дойде. Той бе започнал да се провиква от улицата: "Лили, слизай!", и тя слизаше тичешком от седмия етаж, тъй като нямаше търпение да чака асансьора.

Но преди Ханс да пристигнеше, Грета плясваше с ръце и казваше:

– Чудесно! Задръж това изражение, точно то ми трябва. Лили чака Ханс.

Един ден Лили и Ханс седяха на външна маса в кафенето до стълбите на "Сен Мишел". Пет-шест мърляви циганчета дойдоха при тях и им предложиха да си купят картички – оцветени с моливи снимки на изгледи от Лазурния бряг. Ханс купи няколко на Лили. Беше задушно и слънцето напичаше във врата ѝ. Бирата в чашата ѝ започваше да потъмнява. Срещите с Ханс през последната седмица я изпълваха с надежди и тя се чудеше какво ли мисли той за нея. Бяха се разхождали по кея, хванати под ръка. Ханс със загадъчните си усмивки, с широките ленени ризи с мургавата кожа, потъмняла още повече под лъчите на августовското слънце, с момчешкия прякор "Орехчето", бе опознал Лили, а не Айнар. Не бе виждал Айнар от детските си години! Лили, а не Айнар, бе чувствала мазолестите му пръсти по кожата си.

– Много се радвам, че се срещнахме – каза тя.

– Аз също.

– И че успяхме да се опознаем.

Ханс кимна. Той разглеждаше картичките и показваше на Лили онези, които най-много му харесваха – казиното, цитрусовите насаждения в подножието на хълма.

– Да, ти си прекрасно момиче Лили. Един ден ще направиш някой мъж много щастлив.

В този момент обаче Ханс явно осъзна какво изпитва Лили, защото остави цигарата и картичките и каза:

– О, помислила си, че ние с теб... Много съжалявам. Но аз съм прекалено стар за теб, Лили. А и с годините се превърнах в голям мърморко. Заслужаваш някой по-добър.

Разказа ѝ за момичето, което бе обичал и изгубил. Майка му забранила да се връща в Синия зъб, когато Ингрид забременяла. Преместили се в Париж, в апартамент срещу Пантеона. С изключение на растящия корем, Ингрид била кльошава, с лунички по ръцете. Един августовски следобед, подобен на днешния, отишли на плаж край река с каменисто корито и плаващи по водата жълти листа. Ингрид нагазила в реката и разперила ръце, за да пази равновесие. Ханс я гледал от брега и ядял шунка. Но изведнъж Ингрид стъпила накриво, извикала и течението я повлякло.

– Не успях да я спася – каза той.

С изключение на трагедията, животът му вървял добре.

– Напуснах Дания. Там всичко е твърде стриктно и подредено. Прекалено удобно.

Понякога Грета казваше същото, когато не можеше да рисува, а разни приятели за пореден път ги канеха да излязат на вечеря. "Прекалено удобно е за работа", мърмореше тя, а сребърните ѝ гривни подрънкваха. "Толкова е удобно, че все едно съм в затвор."

– Живея сам от години и мисля, че никога няма да се ожения. Твърде закостенял съм.

– Но не мислиш ли, че бракът е най-важното в живота? Не е ли това единственото, за което

си струва да живее човек?

– Не е задължително.

– А според мен е най-важното. Бракът е като трети човек – каза Лили. – Отношенията между двама души създават нещо неповторимо.

– Да, но това невинаги е за добро – възрази Ханс. – Ти откъде знаеш толкова много за брачния живот?

В този момент нещо накара Лили да вземе чантата си, и ръката ѝ напипа само празната желязна облегалка на стола.

– Няма я – каза тя толкова тихо, че Ханс вдигна глава и по-пита:

– Какво?

– Чантата ми е изчезнала.

– Циганите – заяви Ханс и стана.

Кафенето се намиреше на малък площад, където се събираха шест улици. Ханс хукна по една от тях, но след няколко метра видя, че циганчетата не са тръгнали по нея, върна се и хвана по друга уличка с ядосано изражение.

– Да отидем в полицията – каза той накрая и остави няколко франка на масата. Предупреди друга жена, която бе окачила чантата на стола си. След това хвана Лили за ръка и явно забеляза, че е пребледняла, защото я целуна нежно по бузата.

В чантата имаше само малко пари и едно червило. Чантата бе на Грета – бяла кожена чантичка с кръгли дръжки. Освен червилото, няколко рокли, два чифта обувки, комбинезоните и бельото Лили не притежаваше нищичко. Не бе обременена от материални притежания и това бе част от очарованието – то идваше и си отиваше, а най-голямата ѝ грижа бе вятърът да не вдигне полата ѝ.

Полицията се намиреше на площадче, обрамчено от портокалови дръвчета, в градинка в центъра. Залязващото слънце от-блясваше от прозорците на участъка, а наоколо собствениците на магазини пускаха кепенците за вечерта. Лили осъзна, че в чантата бяха останали и слънчевите очила с вдигащи се стъкла, които бащата на Грета бе изпратил от Калифорния. Грета щеше да се ядоса, че са изчезнали, че Лили не бе обърнала внимание какво се случва около нея. Точно когато стигнаха до стълбите на полицейския участък, където се излежаваше семейство мършави котки, Лили осъзна, че не може да докладва за кражбата и спря.

Нямаше документи, нямаше паспорт, нямаше дори фамилно име – изобщо не ѝ бе минавало през ум, а и никой не я бе питал.

– Нека не вдигаме вярва заради една глупава стара чанта.

– Но така няма шанс да си я получиш обратно.

– Не си струва разправията. А и Грета ме чака. Сега видях, че закъснявам. Искаше тази вечер да ѝ позирам.

– Грета ще прояви разбиране.

– Нещо ми подсказва, че ѝ трябва в момента. Просто имам предчувствие.

– Стига, хайде да влезем. – Ханс я хвана за китката и я подръпна към първото стъпало, игриво, по бащински. След миг обаче я дръпна отново, този път по-силно, и китката я заболя, макар и леко, като при енергично ръкостискане.

И тогава – нямаше представа защо – Лили и Ханс погледнаха едновременно надолу. По бялата басмена рокля с щамповани раковини се разливаше кърваво петно, толкова тъмно, че изглеждаше почти черно. Разпростираше се като кръга от хвърлено в езеро камъче.

– Лили? Удари ли се?

– Не, не, добре съм. Ще се оправя. Но трябва да се връщам вкъщи при Грета. – Усещаше как се смаява и тръгва обратно по тунела към леговището на Лили.

– С какво мога да ти помогна?

С всяка изминала секунда Ханс се отдалечаваше; гласът му звучеше приглушено все едно излизаше от желязна тръба. Също като вечерта на бала в Кметството, кръвта течеше силно, но Лили не усещаше нищо. Нямаше представа откъде извира. Чувстваше се едновременно уплашена и удивена като дете, убило без да иска животно. Тънко гласче в главата ѝ извика "Побързай!" – паникьосано, но и с известна наслада от кратката драма, разиграла се в горещия следобед през август в Мантон. Лили остави Ханс на стълбите на полицейския участък и се изгуби по лъкатушешите улички, побягнала както циганчетата бяха избягали от нея, а петното върху роклята ѝ продължаваше да се разраства неумолимо и страшно като болест.

НОВИТЕ СИ КАРТИНИ Грета рисуваше в ярки пастелни цветове, най-вече с различни нюанси на жълто, бонбоненорозово и леденосиньо, но те си оставаха неизменно портрети. Още използваше боите, които пристигаха в стъклени шишенца с ненадеждни капачки от Мюнхен. Но докато предишните ѝ картини изглеждаха сериозни, непретенциозни и официални, новите портрети с фриволността и пъстротата си приличаха, както веднъж бе казала Лили, на карамелени бонбони. Картините бяха големи, а моделът – почти винаги Лили – бе изобразен на открито, например сред поле от макове, лимонена дъбрава или на фона на провансалските хълмове.

Докато рисуваше, Грета не мислеше за нищо или поне така ѝ се струваше: мозъкът и мислите ѝ бяха ефирни като боите върху палитрата. Все едно караше кола, заслепена от слънцето; все едно рисуваше на сляпо, но с увереност. Понякога я обземаше такъв екстаз, че направо танцуваше между палитрата и платното сякаш бяла светлина поглъщаше всичко освен въображението ѝ. Когато ѝ вървеше, когато четката пресъздаваше точно формата на главата на Лили или дълбочината на тъмните ѝ очи, Грета чуваше шумолене като от берачка на портокали сред липата на дърветата. Рисуването приличаше на брането на плодове, на прекрасното тупване на портокал върху глинестата калифорнийска земя.

Въпреки това Грета се изненада как портретите на Лили се приеха в Копенхаген през есента. Расмусен предложи да ги изложи в галерията си за две седмици през октомври. Първият триптих се продаде незабавно след кратко наддаване между един швед с лилави ръкавици от свинска кожа и млад преподавател в Художествената академия. За портретът на спящата на дивана Лили получи над двеста и петдесет крони; не чак колкото струваха картините на Айнар, но съвсем близо.

– Лили трябва да ми позира всеки ден – каза му Грета. На- последък се улавяше, че Лили ѝ липсва. Грета ставаше рано; още преди да се съмне и първият ферибот да надуе сирена. През онази есен понякога се будеше дори по-рано, сред такава тъмнина, че не виждаше дори ръцете си. Сядаше в леглото. До нея Айнар още спеше с Едвард IV сгушен в краката му. Преди да се разсъни напълно, се чудеше къде е Лили, ставаше от леглото и тръгваше да я търси из апартамента. *Къде ли е отишла?* , питаше се Грета, докато отваряше капандурите в хола и вратите на гардероба. Чак когато отключеше входната врата, без да спира да си повтаря въпроса тихичко, се разбуждаше окончателно.

Една сутрин, за пръв път от април насам, се наложи да запалят печката, която представляваше три черни железни кутии една върху друга, на четири крака. Грета поднесе запалена клечка към подпалките, които прихванаха пламъка и кората на брезовите цепеници се разгоря.

– Лили не може да идва всеки ден – оплака се Айнар. – Нямаш представа колко е трудно да отпратя Айнар и да повикам Лили. Ще е непосилно да го правя толкова често. – Той обличаше на Едвард IV пуловера, който му бе оплела жената на един рибар от блока. – Харесва ми да се преобразявам, обичам Лили, но е изключително трудно.

– Налага се да я рисувам всеки ден. Трябва да ми помогнеш.

Айнар направи нещо неочаквано: прекоси ателието и я целуна по врата. Грета смяташе, че Айнар е хладен типично по датски; дори не помнеше кога за последно съпругът ѝ я бе целувал

другаде освен по устата късно вечер, когато всичко тънеше в мрак и тишина, с изключение на някой шумен пияница, когото водеха при доктор Мьолер отсреща.

Айнар отново кървеше. Не му се бе случвало от инцидента в Мантон, но един ден избърсва нос с кърпичка и Грета видя как кръвта се просмуква в памука. Това я тревожеше и ѝ напомняше за последните месеци с Теди Крос.

Кървенето обаче спря също толкова внезапно, колкото бе започнало, и единствената следа, че нещо се е случило, бяха зачервените ноздри на Айнар.

Но една вечер само преди седмица, когато падна първата слана, Грета и Айнар вечеряха тихо – тя правеше скица на Лили до майско дърво между залците, а Айнар разбъркваше разсеяно кафето си, потънал в мисли. По едно време Грета вдигна очи от скицника и видя, че Айнар е пребледнял. Той изправи гръб, стана и остави след себе си на стола червено петно.

През следващите два дни Грета правеше опити да разбере какво причинява кървенето и откъде идва кръвта, но Айнар всеки път извърещаше засрамено очи. Очевидно бе, че съпругът ѝ се опитва да скрие от нея – бършеше се със стари парчета плат, а после ги изхвърляше в канала. Но Грета знаеше, усещаше миризмата. Забелязваше стомашните му проблеми. Виждаше окървавените парцали, закачили се за каменната колона на моста над канала.

Една сутрин Грета отиде до пощата, за да се обади необезпокоявана по телефона. Когато се върна в ателието, Лили лежеше на виненочервеното канапе, взето назаем от реквизита на Кралския театър. Нощницата ѝ също беше от театъра – една пенсионирана певица с посиняло и жилесто гърло я бе носила в ролята на Дездемона. На Грета ѝ се струваше, че Лили не осъзнава как изглежда. Иначе не би лежала просната, с разкрасени крака все едно бе пияна. Устата ѝ бе отворена, а езикът се подаваше все едно бе упоена с морфин. Позата хареса на Грета, макар да не я бе планирала. През нощта Айнар не можа да спи от болки в корема и може би заради кървенето.

– Не твърдя, че ти има нещо. – Грета отиде до канапето и завърза сатенените панделки на ръкавите на Лили. – Но си болна. – Пъхна ръце в джобовете на мантията си, където държеше нагризани моливи, снимка на Теди Крос на плажа в Санта Моника и парче от окървавената рокля на Лили, когато се бе прибрала разплакана в квартирата в Мантон с името на Ханс на уста. – Притеснявам се за кървенето.

Грета наблюдаваше реакцията ѝ: лицето ѝ се сгърчи от срам, но нямаше как да не повдигне въпроса.

– Трябва да разберем каква е причината. Дали не си причиняваш някакви увреждания с... – Грета потрепери. Чудеше се какво се случва с брака ѝ, докато подръпваше връзките на нощницата. Искаше съпруга си. Искаше Лили. – О, Айнар.

– Айнар не е тук – каза Лили.

– Моля те, кажи му да ме чака на гарата за влака до Рунгстед в 11:04. Аз отивам до магазина за бои.

Грета отиде до гардероба, за да потърси шал.

– А ако Айнар не се върне навреме? – попита Лили. – Какво да правя, ако не успея да го открия до тогава?

– Ще се върне. Виждала ли си синия шал с жълтите ресни?

Лили сведе поглед.

– Не.

– Сложих го в гардероба, в моето чекмедже. Взимала ли си го?

– Мисля, че го забравих в кафене "Аксел" – отвърна Лили. – Сигурно са го прибрали. Веднага отивам да го потърся Грета. Извинявай. Друго не съм взимала. Не съм пипала нищо друго.

Грета се подразни. Нещо не е наред, каза си, но пропъди мисълта. Не, нямаше да допусне един изгубен шал да съсипе брака ѝ. Освен това бе казала на Лили, че може да взима каквото поиска. Нали искаше Лили да е доволна?

– Не излизай, но, моля те, постарай се Айнар да успее за влака.

Стените на кафене "Аксел" жълтееха от цигарения дим. Студентите от Художествената академия идваха тук между четири и шест часа, когато фрикаделите и бирата бяха на половин цена. Като студентка Грета сядаше на маса до вратата и рисуваше в скицника в скута си. Когато влезеше някой приятел и я попита какво рисува, тя затваряше безцеремонно скицника и отвърщаше: "Професор Вегенер ми възложи задача".

Попита бармана за шала.

– Братовчедка ми каза, че го е забравила тук.

– Как изглежда братовчедка ви?

– Слаба. Малко по-ниска от мен. Срамежлива. – Грета се замисли. Трудно ѝ бе да опише Лили сякаш съществуваше самостоятелно, с развяна бяла яка и кафяви очи, вдигнати към лицата на красиви непознати мъже. Изнерви се.

– За Лили ли става въпрос? – попита барманът.

Грета кимна.

– Приятно момиче. Винаги сяда до вратата. Вероятно знаете, но момчетата правят какво ли не, за да привлекат вниманието ѝ. Сядат при нея да пият бира, но щом обърнат глава, тя изчезва. Действително си забрави шала.

Барманът ѝ го даде и Грета го върза на главата си. Отново долови познатото ухание на мляко и мента.

Навън бе влажно и студено, въздухът бе пропит със сол. Тенът ѝ от лятото бе избледнял, а ръцете ѝ се бяха напукали. Сети се колко красива е Пасадена през октомври с кафявите и червени склонове на планината Сан Габриел и пълзящите по комините увивни цветя.

На гарата отекваха забързаните крачки на стотици пътници. Гълъби гукаха под стрехите и осейваха червените дъбови греди с курешки. Грета купи пакетче ментови бонбони от павилиона за вестници, чиито клиенти оставяха дири от хартиени опаковки по пода.

Айнар пристигна на гишето за билети с объркано изражение. Бузите му руменееха, а косата му бе пригладена назад. Явно бе тичал и изтри запотеното си чело нервно. Чак когато го видя сред тълпата от хора, Грета осъзна колко е дребен – главата му стигаше едва до раменете на останалите мъже. Не, така изглеждаше в нейните очи: тя преувеличаваше дребния му ръст; казваше си, че сама си е втъпила, че с кокалестите си китки и малко заоблено дупе, Айнар прилича на дете.

Той вдигна очи към гълъбите, сякаш идваше на гарата за пръв път. След това попита свенливо едно момиче с престилка колко е часът.

Грета се успокои. Отиде при Айнар, целуна го и приглади реверите му.

– Взех ти билет. Написах ти адреса на лекаря, при когото трябва да отидеш.

– Но първо искам да ми кажеш нещо. Искам да ме увериш, че ми няма нищо – помоли я Айнар, докато се поклащаше нервно.

– Разбира се, че ти няма нищо – махна Грета с ръка. – Въпреки това трябва да отидеш на лекар.

– Защо?

– Заради Лили.

– Горкото момиче – рече той.

– Ако искаш Лили да остане при нас... Мисля, че трябва да кажеш на доктора за нея.

Тълпящите се около тях хора, предимно прибиращи се от пазар жени, ги побутваха с пълни

със сирене и херинга мрежи. Грета се замисли защо продължава да говори за Лили все едно е отделен човек. Айнар би се смачкал напълно – дори си представи как крехките му кости се трошат, – ако признаеше на глас, че Лили е просто съпруга ѝ в рокля. Но все пак това бе истината.

– Защо го правиш? – попита Айнар. Зачервените му клепачи за малко да разубедят Грета.

– Обичам Лили също колкото и ти, повече от... – Замълча. – Лекарят ще ѝ помогне.

– Как? С какво би могъл чужд човек да помогне на Лили?

– Нека видим какво ще каже.

Айнар се опита за последно.

– Не искам да ходя. Лили не иска да ходя.

Грета изправи гръб и вирна решително брадичка.

– Но аз искам да отидеш. Аз съм ти съпруга, Айнар. – Тя посочи към осми коловоз и го побутна нататък, а той повлече крака покрай вестникарската будка, през опаковките от бонбони, докато се сля с тълпата и главата му се изгуби сред стотиците, предимно жени, дошли в Копенхаген на пазар или наедрили от бременност, чиито гърди увисваха, докато гърдите на Айнар се надигаха, които един ден – още тогава Грета го осъзнаваше – щяха да зърнат Айнар сред множеството и да видят просто жена като тях.

АЙНАР СЕДЕШЕ ДО ПРОЗОРЕЦА, огрян от обедното слънце. Влакът минаваше покрай къщи с червени керемидени покриви, простори с пране по дворовете и деца, махащи за поздрав. Срещу него седеше старица, стиснала здраво чантата си. Тя му предложи ментов бонбон.

– За Елсинор ли пътувате?

– За Рунгстед – отвърна той.

– Аз също. – Бялата ѝ коса бе покрита с плетен шал, очите и бяха светлосини, а ушите – месести и увиснали. – На гости ли?

– Имам записан час.

– При лекар?

Айнар кимна и старицата рече:

– Разбирам. – Тя подръпна жилетката си. – В радиологичния институт ли?

– Така мисля. Жена ми записа часа. – Той отвори плика за писма, който Грета му бе дала. Вътре имаше бежова картичка, на която миналата седмица Лили бе написала на Грета: "Понякога се чувствам като в капан. На теб случва ли ти се? В мен ли проблемът? Или в Копенхаген? Целувки".

– На картичката пише "доктор Хекслер" – каза старицата. – На гърба е адресът му. На път ми е. Ще ви заведе. Казват, че институтът му е най-добрият в Дания. – Жената притисна чантата до гърдите си. – Разправят, че може да лекува почти всички болести.

Айнар благодари на старицата и се облегна назад. Топлите лъчи на слънцето го погалиха през прозореца. Първоначално възнамеряваше да пропусне прегледа. Когато Грета му каза да се срещнат на гарата, пред очите му бе изникнал страховит образ: Грета, вирнала високо брадичка, оглежда тълпата и го чака да пристигне. Мина му през ум да ѝ се опълчи и да не ходи никъде. Представи си как постепенно ще увеси нос, докато минутите и часовете се нижат и станеше ясно, че той няма да се появи. Грета щеше да се прибере съкрушена у дома. Щеше да отвори входната врата и да го заvari на масата. Айнар щеше да каже "Не искам да ходя на лекар". А Грета щеше да отвърне колебливо "Добре".

– Пристигнахме – каза старицата. – Вземете си багажа.

Улиците на Рунгстед бяха покрити с нападали червени шишарки от тисовете. Сутринта бе валил дъжд и сега наоколо ухаеше свежо на дървета. Старицата вдиша дълбоко и тръгна чевръсто напред.

– Не се притеснявайте – рече тя.

– Не се притеснявам.

– Няма нищо лошо в това човек малко да се притесни. – Завиха по улица с къщи с ниски огради и бели железни порти. По-край тях с бръмчене мина автомобил без покрив. Шофьорът, мъж с кожен каскет, помахна на старицата. Когато стигнаха до синя безлична сграда на един ъгъл срещу залива, старицата рече:

– Пристигнахме. – Тя стисна ръка на Айнар, вдигна яка и пое към морето.

Чака доктор Хекслер в стаята за прегледи близо час. Половината от помещението бе обзаведено като хол с килим, диван, етажерки и зелена лилия в саксия върху висока поставка. Другата половина имаше застлан с балатум под, кушетка, стъкленици с прозрачни течности и голяма лампа върху висока метална стойка.

Доктор Хекслер влезе с думите:

– Сестрата не ви ли каза да се съблечете?

Брадичката му бе издължена, с трапчинка по средата, голям колкото процеп за монети. Косата му бе прошарена, а когато седна На стола срещу Айнар, изпод панталона му се подадоха карирани чорапи. Жената във влака му бе казала, че докторът е също толкова прочут и с розите в градината под прозорците на клиниката, които в момента бяха подрязани за зимата.

– Имате проблеми с брака, правилно съм разбрал? – попита лекарят.

– Не бих казал, че са точно проблеми.

– От кога сте женен?

– От шест години – отвърна Айнар. Спомни си венчавката в църквата "Св. Олбан" в парка; младият свещеник бе англичанин и в онзи сутрин се бе порязал с бръснача си. С глас, ефирен като светлината, проникващата през розовите стъкла на прозорците, той бе заявил: "Присъстваме на изключителна сватба. Вие сте изключителна двойка. След десет години двамата ще сте се превърнали в необикновени хора"

– Имате ли деца? – попита доктор Хекслер.

– Не.

– Защо?

– Не знам.

– Но правите секс, нали? – Изражението му бе каменно и Айнар си представи как лекарят гледа розите си със същата физиономия, след като с разочарование е открил, че са хванали листни въшки. – Водите ли редовен полов живот?

На този етап Айнар вече бе останал само по бельо. Купчината дрехи на стола изглеждаше жалка – бялата риза висеше праметната върху панталона. Доктор Хекслер му даде знак да седне на кушетката. По фуния, закачена за маркуч, нареди на сестрата да донесе кафе и захаросани бадеми.

– Еякулирате ли? – продължи докторът.

Айнар имаше чувството, че около него постепенно се издига тухлена стена. Всяка обида от устата на Грета, а сега и от доктор Хекслер, бе нова червена тухла в зида.

– Понякога – отвърна той.

– Добре. – Доктор Хекслер прелисти страница в бележника си. – Съпругата ви ми каза, че обичате да се обличате като жена.

– Нима?

В този момент дойде сестрата – жена с къдрава рижа коса. Тя остави кафето и бадемите и го попита дали иска захар.

– Госпожа Вегенер ми разказа за момиче на име Лили – продължи лекарят.

– Извинете, господин Вегенер? Искате ли захар? – попита пак сестрата.

– Не, не искам кафе.

Сестрата наля на доктор Хекслер и излезе.

– Господин Вегенер, аз съм специалист. Лекувал съм всякакви заболявания. Ако се срамувате, не забравяйте, че нищо не може да ме смути.

На Айнар изведнъж му се прииска да повярва, че доктор Хекслер ще го разбере; че ако му разкаже за тунела към леговището на Лили, ако признае, че Лили всъщност е отделен човек, Хекслер ще потупа уста с молива си и ще отвърне: "Ах, да. Не се тревожете, имал съм и други такива случаи".

– Понякога изпитвам нужда да намеря Лили – започна Айнар. Усещането приличаше на глад. Не както човек огладнява час преди вечеря, а все едно не се е хранил от ден-два и стомахът му се бунтува. Все едно не знаеш кога ще имаш възможност пак да сложиш залък в устата си и

дали изобщо ще намериш храна. – Когато мисля за нея, понякога се задушавам.

– Къде ходите да я търсите? – попита доктор Хекслер. Зад дебелите стъкла на очилата очите му изглеждаха огромни като мариновани яйца в буркан.

– Вътре в мен.

– Тя винаги ли е там?

– Да, винаги.

– Как ще реагирате, ако ви кажа да спрете да се обличате като нея? – Докторът се приведе напред.

– Смятате ли, че по някакъв начин си вредя? – Айнар се чув-стваше страшно малък, седнал само по бельо на кушетката. Прииска му се да пийне кафе, но нямаше сили да протегне ръка към каната.

Доктор Хекслер включи лампата за прегледи и сребристия абажур побеля от ярката светлина.

– Да видим – рече той и се подпря за миг на рамото на Айнар, докато се изправяше. – Станете, ако обичате. – Придърпа лампата на колелца по-наблизо и стойката потрепери. Обърна светлината към корема на Айнар. Луничките около пъпа му изглеждаха тъмнокафяви, редките черни косъмчета приличаха на валма прах, събрал се по ъглите на стая. – Усещате ли нещо когато натисна тук? – Лекарят натисна с длан корема на Айнар!

– Не.

– Тук?

– Не.

– А тук?

– Не.

– Ясно.

Докторът седеше срещу Айнар на високия метален стол. На Айнар му се искаше лекарят да обяви, че на двамата с Лили им няма нищо, че общото им тяло няма дефект, по-сериозен от пръст на крак без нокът или вдлъбнатината в брадичката на самия доктор, която бе дълбока колкото ключалка.

– Може ли да погледна тук долу? – Посочи лекарят към ча- тала на Айнар.

Когато Айнар смъкна бельото си, доктор Хекслер се взря безизразно в него, като единствено осеяните му с черни точки ноздри помръдваха.

– Всичко изглежда нормално. Можете да се обуете. Изглеждате напълно здрав. Имате ли да ми кажете нещо друго?

Едва вчера Айнар бе натъпкал парцал в гащите си. Дали Грета бе казала на доктора и за това? Почувства се в безизходица.

– Май има още нещо, което трябва да спомена – рече несигурно.

Когато разказа за кървенето, доктор Хекслер сви рамене.

– Да, съпругата ви каза. В кръвта има ли съсиреци?

– Мисля, че не. – Още една тухла се зазида в стената на унижението. Единствено това спря Айнар да затвори очи.

– Ще ви направим рентгенова снимка. – Лекарят се изненада, че никога не го бяха преглеждали на рентген. – Така ще разберем дали имате някакво увреждане. Възможно е и процедурата да пропъди странните ви желания. – По повдигнатите вежди на доктор Хекслер личеше колко се гордее с технологиите в клиниката си. Обясни му за гама лъчите и радиевите соли. – Йонизиращата радиация се оказа чудодееен лек за всевъзможни болести. Помага при язва, пърхот и, разбира се, импотентност. Това е най-добрият метод за лечение.

– Какво точно ще ми направите?

– Ще надникнем в тялото ви – отвърна докторът, а после добави обидено: – И ще ви излекуваме.

– Наистина ли се налага?

Но докторът вече даваше разпореждания през фунията.

Кльощав мъж с изпъкнала адамова ябълка изведе Айнар от кабинета на доктор Хекслер. Казваше се Валдемар и беше помощникът на лекаря. Той го отведе в стая с облицовани с плочки стени, наклонен под и канал за оттичане на вода в ъгъла. От масата в центъра висяха бели каиши, а закопчалките им лъщяха на светлината от лампите.

– Да ви завържем – каза Валдемар. Айнар попита дали е наложително. Валдемар изсумтя в отговор, а адамовата му ябълка заподскача.

Рентгеновият апарат имаше Г-образна форма и бе боядисан и тъмнозелено. Разположен бе над кушетката, а голямата сива леща бе насочена в областта между пъпа и чатала на Айнар. В стаята имаше голямо черно стъкло, зад което Айнар си представи как доктор Хекслер нарежда на Валдемар кои лостове да дърпа. Светлината от лампите притъмня, а машината забръмча и металната ѝ кутия започна да вибрира. В този момент Айнар осъзна, че това е само началото на изследванията и докторите.

Сигурен бе, че рентгеновите снимки няма да покажат нищо необичайно и доктор Хекслер ще нареди да му направят нови или ще го прати при друг специалист. Но в момента нямаше нищо против, защото си струваше да пробва всичко в името на Лили и Грета.

Айнар очакваше светлината на рентгена да е златиста, но тя се оказа невидима. В първия момент си помисли, че машината не работи и понечи да се изправи и да попита: "Повредана ли е?".

Но в този миг рентгенът забръмча по-силно и пронизително. Очуканата метална кутия задрънча по-бързо и на Айнар му се стори, че усеща нещо върху корема си, но не бе сигурен. Представи си как вътре пърхат светулки като от блатото край Синия зъб. Но може и да си въобразяваше. Надигна се на лакти, за да види, но коремът му изглеждаше както обикновено – сивкав на приглушената светлина.

– Моля ви, не мърдайте – каза доктор Хекслер по високоговорителя. – Легнете.

Само че не се случваше нищо, или поне така му се струваше. Машината дрънчеше и като че ли усещаше нещо по корема си – май топлина. След това му се стори, че изпита парене, но когато надигна глава, не видя нищо.

– Не мърдайте, господин Вегенер – избумтя гласът на Хекслер. – Сериозно ви говоря.

Айнар не можеше да прецени преди колко време включиха рентгена. Две минути ли бяха минали, или двайсет? И кога щеше да приключи? В стаята стана още по-тъмно, а около сивата леща на апарата заблестя пръстен жълта светлина. Айнар се отегчи и изведнъж му се доспа. Затвори очи и тялото му натежа. Понечи да погледне към корема си за последен път, но ръцете не го слушаха и не успя да се надигне. Кога се умори толкова? Имаше чувството, че главата му е оловна топка, окачена за врата. В гърлото си усети вкуса на кафето, което бе изпил сутринта.

– Постарайте се да не заспите, господин Вегенер – каза Хекслер.

Апаратът забръмча по-силно и нещо горещо се притисна в корема му.

Тогава Айнар разбра, че нещо не е наред. Отвори очи колкото да види как в черното стъкло се опира чело, след него второ. Ако Грета беше тук, помисли сънено Айнар, щеше да развърже каишите и да ме отведе вкъщи. Щеше да рита зелената машина, докато я чуупи. Метален трясък разтrese стаята, но Айнар не успя да отвори очи, за да види какво става. Ако Грета беше тук, щеше да кресне на Хекслер да изключи проклетия апарат. Ако Грета беше тук... но мисълта остана недовършена, защото Айнар заспа, не, потъна в състояние по-дълбоко от сън.

ГРЕТА ПРИТИСНА ЧЕЛО в черното стъкло. Рентгенът и доктор Хекслер продължаваше да трака. Вероятно бе сгрещила; може би съпругът ѝ нямаше нужда от лечение. Запита се дали не трябваше да го послуша.

От другата страна на прозореца Айнар лежеше завързан за масата. Изглеждаше толкова красив със затворени очи и матова от цветното стъкло кожа. Нослето му изглеждаше така деликатно.

– Сигурен ли сте, че той е добре? – обърна се тя към доктор Хекслер.

– В общи линии.

Грета се бе тревожила, че Айнар се отчуждава от нея. Понякога се притесняваше, че той не проявява ревност, когато някой мъж на улицата оглеждаше гърдите ѝ; единственият път когато каза нещо по въпроса, бе облечен като Лили и коментарът гласеше: "Голяма късметлийка си".

На консултацията предишната седмица доктор Хекслер каза, че е възможно причината за безплодието и обърканото състояние на Айнар да е тумор в пелвиса. "Не съм виждал лично този вид тумор, но съм чел за него. Понякога единственият симптом за наличието му е необяснима промяна в поведението." Част от Грета искаше тази теория да е вярна. Искаше ѝ се да вярва, че малкият скалпел с формата на коса ще изреже твърдия като слива тумор и Айнар ще се върне при нея.

От другата страна на стъклото се чу метален трясък, но доктор Хекслер каза:

– Всичко е наред.

Айнар се гърчеше на масата, краката му опъваха каишите. Риташе така силно, че Грета помисли, че каишите ще се скъсат и Айнар ще изхвърчи в другия край на стаята.

– Кога ще приключите? Сигурен ли сте, че всичко е наред? – обърна се тя към доктора. Попипа косата си и веднага ѝ хрумна, че е отвратително суха и че ако нещо се случи с Айнар, няма да знае какво да прави.

– Рентгеновите снимки отнемат време – каза Валдемар.

– Боли ли го? Вижте как се гърчи!

– Не, не го боли – отговори доктор Хекслер. – Възможно е да получи леко повърхностно изгаряне или раничка, но нищо по-сериозно – и малко ще му прилошее – добави Валдемар.

– Ще е от полза за него – рече докторът. Имаше спокойно изражение и гъсти черни мигли. Заекваше на първата сричка от всяко изречение, но тонът му бе авторитетен. Все пак в клиниката му идваха най-богатите мъже в Дания, мъже с преливащи над коланите шкембета, които увлечени от производството на гумени обувки, минерални бои, суперфосфати и цимент, изцяло губеха контрол върху всичко, което се намираше под колана.

– Дори дяволът да се е вселил в съпруга ви, ние ще го прого-ним – добави Валдемар.

– Това е красотата на рентгеновите лъчи – рече Хекслер. – Изгарят лошото и запазват доброто. Няма да преувелича, ако ги нарека чудо.

Двамата мъже се усмихнаха, зъбите им се отразиха в черното стъкло, а гърдите на Грета се стегнаха от притеснение.

След като процедурата приключи, Валдемар премести Айнар в стая с два малки прозореца и съгъваеми паравани на колелца. Той спа около час, а Грета правеше скици до него. Рисуваше Лили, спяща в болничното легло. Ако откриеха тумор и доктор Хекслер го отстранеше, вероятно

никога повече нямаше да зърне Лили в лицето на Айнар, в светложелените вени които лъкатушеха от вътрешната страна на китките му като реки върху карта. Защо изобщо потърси доктор Хекслер? За да успокои Айнар или за да успокои себе си? Не, обади се на Хекслер от кабинката в пощата, защото трябваше да помогне някак си на Айнар. Та нали бе нейна отговорност да се грижи за него след Теди Крос си бе обещава, че няма да допусне да изгуби съпруга си. Спомни си как кръвта течеше от носа на Айнар как се просмукваше през плата в скута на Лили.

Айнар се обърна в леглото със стенание. Беше пребледнял, бузите му – хлътнаха. Грета постави топъл компрес върху челото му. Част от нея се надяваше, че Хекслер ще каже на Айнар да живее спокойно като Лили, да се хване на работа като продавачка на щанда за стъкларски изделия във "Фонесбек". Част от нея искаше да е омъжена за най-скандалния мъж на света. Винаги се бе дразнила, когато хората предполагаха, че само защото е омъжена, иска да води обикновен живот. "Знам, че ще си щастлива като майка си и баща си", бе ѝ писала една братовчедка от Нюпорт Бийч след сватбата ѝ с Айнар; Грета едва се сдържа да не заличи въпросната братовчедка от паметта си винаги. Аз не съм като тях, повтаряше си тя, докато хвърляше нахсаното писмо в желязната печка. *Ние* не сме като тях. Това се случи дълго преди Лили да се появи, но още тогава Грета осъзнаваше, мъжът ѝ ще ѝ разкрие неподозирани хоризонти. В началото бе зърнала същото и в Теди, макар по-късно да се окаже, че е грешала. Айнар обаче бе различен. Странен. Сякаш бе от друг свят. А често самата Грета също се чувстваше така.

Под прозореца розовите храсти на доктор Хекслер потрепваха на вятъра. Другият прозорец гледаше към морето, над което бяха надвиснали черни облаци, тъмни и надиплени като разлято във вода мастило. Една рибарска лодка се опитваше да се добере до брега. Но как да остане женена за мъж, който понякога искаше да бъде жена? "Няма да допусна подобна дреболия да ме спре", каза си. "Грета и Айнар ще живеят както си поискат." Никой нямаше да ѝ попречи да прави каквото реши. Вероятно щеше да се наложи да се преместят някъде, където никой не ги познава. Където нямаше да говорят за тях – без клюки, фамилни имена и изградена репутация. Щяха да бъдат сами сред картините си и шепота на Лили.

"Готова съм", каза си Грета. Не бе сигурна за какво точно, но винаги бе готова.

Айнар отново се размърда и се опита да надигне глава. На светлината от крушката на тавана лицето му изглеждаше изпито. А тази сутрин ѝ се стори напълно здрав. Може би не му бе обръщала достатъчно внимание през последните месеци. Явно се бе разболял пред очите ѝ, а тя чак сега забелязваше. Увлечена от рисуването, интереса към картините ѝ, писмата до Ханс в Париж, за да уредят пътуването на Лили, и търсенето на апартамент в Маре с два тавански прозореца, единия за нея, другия за Айнар, Грета бе пропуснала да забележи промяната в съпруга си. Спомни си за Теди Крос.

– Грета – обади се Айнар. – Има ли ми нещо?

– Ще се оправиш. Почивай си.

– Какво се случи?

– Силно рентгеново лъчение. Нищо сериозно.

Айнар притисна лице във възглавницата и отново заспа. Съпругът на Грета с нежна кожа и малка глава с леко вдлъбнати слепоочия като на бебе. С потрепващи при всяко вдишване ноздри. С уханието на терпентин и талк. Със зачервени очи.

Грета отново сложи компрес на челото му.

Когато доктор Хекслер се появи, Грета рече:

– Най-сетне.

Излязоха в кордиора.

– Ще се оправи ли?

– Утре ще се чувства по-добре, вдругиден ще е напълно възстановен – отвърна докторът, но Грета забеляза тревога в изражението му. – На рентгеновите снимки не открихме нищо.

– Няма тумор?

– Не.

– Тогава какво му има?

– Физически е напълно здрав.

– А кръвенето?

– Трудно е да се каже, но вероятно проблемът е в начина на хранене. Погрижете се да не яде плодове с костилки и да внимава с рибените кости.

– Сигурен ли сте, че проблемът е просто хранителен? – Грета отстъпи назад. – Наистина ли смятате, че е напълно здрав, доктор Хекслер?

– В добро здраве е. Но дали е нормален мъж? Не. Съпругът ви не е добре.

– Как да му помогна?

– Заклучвате ли гардероба си, за да не взима дрехите ви?

– Не, разбира се.

– Тогава започнете да го заключвате.

– И това как ще помогне? А и той има свои рокли.

– Незабавно ги изхвърлете. Не бива да го насърчавате, госпожо Вегенер. Ако си мисли, че има одобрението ви, ще реши, че е нормално да се преструва на Лили. – Доктор Хекслер се замисли. – Тогава ще изгуби всички шансове да се оправи. Не го насърчавате, нали? Надявам се не сте му казвали, че одобрявате поведението му.

Грета се страхуваше най-много, че ще обвинят нея за появата на Лили. Страхуваше се да не е навредила на съпруга си. Стените в коридора бяха жълтеникави и осеяни с драскотини. Наблизо висеше портрет на доктор Хекслер, портрет като онези, които и тя рисуваше доскоро.

Само преди няколко седмици по телефона ѝ се обади Расмусен и ѝ каза, че Лили е ходила в галерията.

– Познах я от картините ти, естествено. Но явно не се чувстваше добре. Прималя ѝ – обясни Расмусен. Настанил я на стол и тя веднага заспала. Малко след това в галерията пристигнала баронеса Хагард с шофьора си египтянин. Баронесата се смятала за напредничава аристократка и не ѝ убягнала иронията – "модернизма", както се изразила – да види лицето, изобразено на портретите, заспало под самите картини. Галерията се огласила от тихото пошляпване на щраусовите ръкавици на баронесата, която аплодирала "цялото това движение". На стените висели пет картини, нарисувани в августовската жегата в Южна Франция, сякаш осветени отзад от изгряващото слънце над Мантаон. На тях Лили изглеждаше точно както сега на стола: несигурна, вгълбена, екзотична и с ръста, и с излъчването си, с изпъкналия нос и кокалести колене, с лъскави клепачи и сияйно лице.

– Баронесата купи и петте картини – съобщи Расмусен. – А Лили не се събуди през цялото време, докато уговаряхме сделката. Грета, тя болна ли е? Надявам се, че не е. Нали не стоите навън до малките часове? Грижи се за нея, Грета. В твой интерес е.

– Нима кръвенето не ви притеснява? – попита Грета доктор Хекслер.

– Много повече ме тревожи самозаблудата му, че е жена. Дори рентгенът не може да излекува това. Искате ли да поговоря с Айнар? Ще му кажа, че така сам се наранява.

– Но действително ли си вреди? – попита Грета след кратък размисъл.

– Разбира се. Вярвам, че ще се съгласите с мен, госпожо Вегенер. Ако това не спре, ще трябва да вземем по-драстични мерки. Животът на мъж като съпруга ви би бил труден. Дания е много толерантна страна, но тук не става въпрос за толерантност, а за душевното състояние на

съпруга ви, не сте ли съгласна, госпожо Вегенер? Желанията му не са съвсем нормални. Ние с вас като отговорни граждани не бива да допускаме той да обикаля свободно, облечен като Лили. Дори в Копенхаген. Дори да е само понякога. Дори под вашия надзор. Несъмнено сте съгласна, че трябва да направим всичко възможно, за да пропъдим този демон от него, защото точно с това си имаме работа. Демон, госпожо Вегенер, не сте ли съгласна?

И в този миг Грета, която бе трийсетгодишна калифорнийка и която се сещаше за поне три случая, в които за малко да загине – вторият път, например, бе когато направи челна стойка на дървените перила на кораба "Фредерик VIII" при първото ѝ пътуване до Дания, когато бе десетгодишна – осъзна, че доктор Хекслер не знае нищо. Осъзна, че греши, когато чу стенанието на Айнар в леглото зад сгъваемия параван.

ВТОРА ЧАСТ

Втора част

Париж,
1929 г.

ДО БУЛЕВАРД "СЕВАСТОПОЛ", северно от Централните хали, имаше къса уличка, чието име многократно се бе сменяло. Някога се казваше улица "Поавр" – пипер, заради склада за пипер, който бе процъфтявал и впоследствие фалирал. По времето, когато се казваше "Семен", на нея имаше хотел за завръщащите се войници. Но сега я наричаха – неофициално, тъй като синята табела с бял надпис липсваше – Нощната улица. Сградите бяха черни, а сажди покриваха первазите на прозорците, счупените газени лампи, канавките, окъсания навес на магазина за тютюн, в който също така се предлагаха водка и момичета. Вратите на улицата имаха номера, но нямаха табелки. Освен собственика на магазина за тютюн с рижите, вечно пълни с трохи мустаци, като че ли никой не живееше и не работеше там – било то законно или не. Вратата на номер 22 бе направена от релефно стъкло, а в коридора зад нея миришеше на сажди и тоалетна. На върха на стълбите имаше друга, очукана от ритници врата, а зад нея гише с жена – поне така твърдеше тя – на име мадам Жасмин-Картон и котката ѝ Софи.

Мадам Жасмин-Картон бе дебела, но все още млада. Ръцете ѝ бяха покрити с гъсти кафяви косми, в които златните ѝ гривни понякога се заплитаха. Веднъж тя каза на Айнар, че едно от момичетата заминало да се омъжи за гръцки принц и ѝ оставило котката. Разказа му също, че през залите ѝ за удоволствия са минавали посланици, един министър-председател и най-малко дузина графове.

Срещу пет франка мадам Жасмин-Картон даваше на Айнар ключ, закачен на верижка с месингова топка. С ключа се влизаше в Зала 3 – тясна стаичка със зелен фотьойл, метално кошче предвидливо изпразнено, и два малки прозореца със спуснати черни щори. Крушката на тавана хвърляше кръг светлина около зеления стол. Сред мириса на амоняк се долавяше и лъх на нещо солено, горчиво и влажно.

Месец май беше и на всеки студен ден се падаха по два слънчеви и топли. В стаичката винаги бе студено. През зимата Айнар бе седял на зеления стол с палто, докато дъхът му излизаше на облачета пара. Не идваше при мадам Жасмин-Картон толкова отдавна, но предполагаше, че през август мърлявите стени, пожълтели от цигарен дим, също се потяха.

Днес Айнар съблече сакото с външни джобове и модерен колан, нанизан на гайки. Грета му го бе купила, както почти всичките му дрехи, тъй като смяташе, че той не знае как да се облича по парижка мода. С изключение, разбира се, на дрехите за Лили: рокли с ниска талия и копринени ленти за глава в същия десен, дълги до лактите ръкавици от агнешка кожа с перлени закопчалки, обувки с каишки, осеяни с лъскави камъчета – тя Лили си ги купуваше сама. Айнар заделяше полагащите се на Лили пари за седмицата в буркан от мармалад, а тя пъхваше ръка в тясното му гърло, взимаше сантиметите и ги похарчваше за два-три дни. Парите за Лили: така ги наричаше Айнар! Претърсваше джобовете на габардинените си панталони за някой допълнителен франк, който да ѝ даде. Ако не намереше нищо, Лили изтичваше при Грета, която винаги ѝ угаждаше.

Айнар вдигна една от черните щори в стаичката. Зад мръсно- то стъкло стоеше момиче по трико и черни чорапи, качило един крак върху дървен стол. Танцуваше, макар да не звучеше музика. През друго прозорче надничаше мъж, притиснал мазен нос в стъклото, което се запотпяваше от дъха му. Момичето изглежда знаеше, че Айнар и другият го наблюдават; преди да свали някоя дреха, се оглеждаше, макар да не поглеждаше директно към лицата им, и свеждаше

глава.

Свали от пухкавите си ръце ръкавици, подобни на ръкавиците на Лили. Девојката не беше красива: черната ѝ коса стърчеше суха и накъсана, имаше конско лице, дупето ѝ бе твърде голямо, а коремът – прекалено плосък. Айнар обаче намираше нещо очарователно в свенливостта ѝ; премяташе грижливо ръкавиците, трикото и накрая чорапите върху облегалката на стола, тъй като знаеше, че отново ще ѝ потрябват.

След малко момичето остана голо, само по обувки. Затанцува по-енергично, разпери ръце, вдигаше деликатно крака. Отметна глава и синкавобялата трахея се очерта под кожата ѝ.

Айнар ходеше при мадам Жасмин-Картон от почти шест месеца в следобедите, когато Грета имаше среща с някой колекционер или с редакторите на *La Vie Parisienne* или *L'Illustration*, списанията за които работеше като илюстратор. Но Айнар не ходеше при мадам Жасмин-Картон по същата причина като останалите мъже, които притискаха носове в прозорчетата, изплезели езици като мекотели на витрината на рибарски магазин. Той искаше единствено да гледа как момичетата се събличат и танцуват, да изучава извивките на гърдите им, да наблюдава как белите им бедра потрепват като каймака върху топло прясно мляко; как отварят и затварят крака – почти чуваше шляпването на кокалестите им колене през мръсния прозорец. Харесваше вътрешната страна на ръцете им, където горещата им от срам и ненавист кръв течеше по паяжината от зеленикави вени; и тлъстините по корема, които му напомняха на възглавничката, върху която поднасяха брачните халки на сватба. Ходеше при мадам Жасмин-Картон, за види къде в структурата на тя-лото се крие женствеността. Как момичето с щръкналата черна коса свежда глава, докато разсеяно попипва меките си бели гърди. Как другата след нея, блондинка с жилаво тяло, обикаля в полукръг с ръце на кльощавите си хълбоци. Или как момичето от миналия вторник, което Айнар видя тогава за пръв път, разтвори луничавите си крака и показва за миг вагината си. След това бързо сви бедра и затанцува яростно, по врата ѝ се застича пот, но образът на розовия ѝ полов орган, остана пред очите на Айнар дори когато ги затвори и се опита да забрави кой е и къде се намира, както и по-късно, когато лежеше под светлината на нощната лампа до Грета и се опитваше да заспи, докато дращеше с молив в кожения си бележник и изпълваше страница след страница с рисунки на Лили.

СЕГА АЙНАР И ГРЕТА живееха в Маре. Напуснаха Копен-ген преди три години по идея на Грета. Един ден във Вдовичи дом пристигна писмо, което Грета прочете бързо и хвърли в печката. Айнар помнеше как жълтият пламък се надигна и погълна писмото. След това Грета му каза, че Ханс настоява да се преместят в Париж.

– Той смята, че така ще е най-добре. Аз също – рече тя.

– Но защо изгори писмото? – попита Айнар.

– Защото не искам Лили да го вижда. Не бива да разбира, че Ханс иска да я види отново.

Наеха апартамент в красива четириетажна сграда от камък на улица "Вией дьо Томпл". Намираше се на последния етаж, имаше капандури изсечени в островърхия покрив и прозорци с изглед към улицата. Задната част на сградата гледаше към вътрешен двор и през лятото в закачените по первазите саксии цъфтяха мушката, а по просторите се сушеше пране. По-надолу по улицата се намираше хотел "Роан" с голямата двукрила черна порта на тротоара. Улицата бе тясна и лъкатушеше през Маре с големите хотели, преустроени в държавни учреждения, складовете, които се ползваха от вносители на пакетирани стоки или пустееха, и еврейските магазини, откъдето Айнар и Грета купуваха сушени плодове и сандвичи в неделя, когато всичко останало беше затворено.

В апартаментата имаше две работни помещения. Ателието на Айнар, където няколко изгледа от блатото стояха върху огромните на фона им триножници. И ателието на Грета с картините на

Лили, които се продаваха още преди да са изсъхнали, и вечно влажното петно на стената, където пробваше боите, докато получи нужния нюанс: кафявото за косата на Лили, което се превръщаше в златисто медно след ден на плажа през август; тъмночервената, почти лилава руменина, стиснала гърлото ѝ; сребристобялото на кожата в сгъвката на лакътя. И в двете ателиета имаше по една кушетка, застлана с ориенталска черга. Понякога Грета оставаше да спи там, когато бе твърде уморена, за да се добере до леглото им в задната стая, където тъмницата обгръщаше Айнар като пашкул. В спалнята им, когато лампите бяха угасени, Айнар трудно различаваше дори ръката пред лицето си и това му харесваше, обичаше да лежи там до зазоряване, когато някой от съседите тръгнеше да простира прането и макарата на простора изскърцваше.

В летните утрини Лили ставаше и хващаше омнибуса до къ- палнята край моста Солферино на кея Тюйлери. До басейна имаше редица от съблекални, направени от раирано платнище, които приличаха на високи, тесни шатри. Вътре Лили се преобличаше в банския си костюм и внимателно наместваше надиплената поличка, за да не се вижда нищо необичайно. Откакто напуснаха Дания, тялото ѝ се бе променило и сега гърдите ѝ стояха месести от отпуснати мускули и пълнеха малките чашки на банския костюм. Гумената плувна шапка с мириса си на талк опъваше косата назад, издърпваше бузите и ѝ придаваше екзотичен вид с дръпнатите очи и опнатата уста. Лили винаги носеше джобно огледало и през летните утрини в съблекалната оглеждаше всеки сантиметър от кожата си, докато служителка на басейна не подръпнеше платнището с въпроса има ли госпожицата нужда от помощ.

След това Лили влизаше в басейна, вдигнала глава високо над водата. Къпеше се трийсет минути, загребваше водата с плавни движения, докато другите жени в басейна – тъй като тази къпалня и чайната, където понякога пиеше кафе и хапваше кроасан, бяха предназначен само за жени – спираха по краищата на басейна, наблюдаваха елегантните движения на дългите ѝ ръце и цъкаха с език, *puissante*.

Най-много обичаше да се плъзга по водната повърхност като патенце: другите жени с вълнените си бански костюми я на- блюдаваха със смесица от безразличие и клюкарско любопитство; гледаха я как излиза от басейна със сбръчкани длани и попива с кърпа ръце сред отблясващите от Сена слънчеви лъчи. Лили се взираше в движението по реката и си мислеше как всичко това е възможно само защото с Грета бяха напуснали Дания. В тези летни утрини край басейна, си мислеше, че е свободна. Париж я бе освободил. Грета ѝ бе дала криле. Айнар също се отдалечаваше и постепенно ѝ даваше все повече свобода. По мокрия ѝ гръб пробягваха тръпки; раменете ѝ потреперваха.

След като върнеше розовата кърпа на служителката, влизаше отново в съблекалната и сваляше мокрия бански, а ако съответния ден бе особено дълбоко потопена в мечтата за изпълнения си с възможности живот, ахваше стъписано, щом откриеше онова сбръчкано нещо между белите си, настръхнали от водата бедра. Струваше ѝ се толкова противно, че събираше рязко крака, за да го скрие, а коленете ѝ се удряха болезнено; звукът от шляпването – като удара на два цимбала – напомня на Лили, напомня на Айнар, за момичето при мадам Жасмин-Картон, което танцуваше толкова гневно и така рязко събираше крака, че изплющяването се чуваше дори през мръсното стъкло.

И тогава Айнар се завръщаше – дребен датчанин в събле- калнята на най-изисканата дамска къпалня в Париж. В първия момент се чувстваше дезориентиран, отражението му в джобното огледалце бе напълно безизразно. Не знаеше къде се намира, не познаваше райетата от вътрешната страна на платнището. Не разбираше какъв е плясъкът, долитащ от басейна. На закачалката висеше само семпла кафява рокля с колан. На пода стояха чифт обувки с високи токове. Дамска чантичка с няколко монети и червило. Шифонен шал с щамповани круши.

Изведнъж му хрумваше, че той е мъж, но няма как да се прибере до апартамента, ако не облече тези женски дрехи. Зърваше гердана от датски кехлибар, който баба му бе носила неотлъчно дори докато работеше на полето, а мънистата подрънкваха на шията ѝ, когато се навеждаше да зарине дупката на някоя лисица. Баба му бе подарила гердана на Грета, която мразеше кехлибар и на свой ред го даде на Айнар, а той, доколкото си спомняше, го бе подарил на момиче на име Лили.

Спомените се връщаха така – откъслечно, бавно, отключени от кехлибарения гердан или гласа на служителката, която отново питаше дали госпожицата има нужда от помощ. Айнар намъкваше кафявата рокля и високите обувки криво-ляво, закопчаваше колана пламнал от срам, защото нямаше представа как се борава със сложните копчета и кукички на женските дрехи. В чантичката му имаше само няколко франка и знаеше, че ще получи други чак след няколко дни. Въпреки това решаваше да се прибере с такси, тъй като не можеше да върви с неудобната кафява рокля по парижките улици. Шалът, праметнат върху облегалката на стола, сякаш се полюляваше по собствена воля и Айнар не смееше да го завърже на врата или на главата си от страх, че ефирният шифон на жълти круши ще го удуши. Този шал принадлежеше на друг човек.

И така, Айнар излизаше от женската къпалня, облечен с дрехите на Лили, все още с гумената шапка на глава, пускаше един франк в протегнатата ръка на служителката и се понасяше – като патенце по водната повърхност – сред шушуканията на францужоите, които оставаха в къпалнята, докато станеше време да се приберат у дома и да помогнат на полските си прислужници да приготвят обяд за стегнатите им в колосани дрехи деца, и Айнар, раздърпан и зачервен в чуждите дрехи, се връщаше при Грета, която сутрин обикновено подготвяше материалите си и скицираше поредния портрет на Лили.

ЕДИН ДЕН В НАЧАЛОТО НА МАЙ Айнар седеше на пейка под сянката на дърветата на площад "Де Вож". Вятърът духаше водните струи на фонтана и ръсеше пръски по жълтеникавия чакъл. Тази сутрин Лили бе ходила в къпалнята. Следобед Айнар се бе върнал при мадам Жасмин-Картон и бе гледал през малкото черно стъкло как мъж и жена се любят на пода. Таксата бе три пъти по-висока от обичайната; мадам Жасмин-Картон рекламираше спектакъла от един месец върху картички закачени над прозорчетата в стаичките. Картончетата с отпечатаната върху тях информация приличаха на бележките, с които Лили и Грета общуваха някога в Дания: сякаш хладният ехтящ въздух на Копенхаген нямаше как да пренесе тайните думи, които трябваше да си кажат.

Момчето беше високо и жилаво, юноша със синкавобяла кожа и сънливи сини очи. Ребрата му се брояха. Той бързо съблече евтиния си туиден костюм и помогна на жената, която бе по-възрастна от него, да свали роклята си. С изключение на себе си Айнар не бе виждал друг мъж сексуално възбуден, с член изправен като копие в първите мигове от полета. Членът на момчето имаше яростно червен цвят и беше влажен. Жената го пое с лекота и за миг изглеждаше признателна. Двамата се въргаляха на пода в тъмната стаичка, а от подредените в полукръг прозорци надничаха мъже достатъчно стари, че да са дядовци на момчето. Младежът свърши бързо и семето му описа дъга, преди да оплиска свъсеното лице на жената. Той стана, поклони се и излезе от стаята със събрания на вързоп туиден костюм под мишница. Чак когато погледна надолу към скута си, Айнар видя соленото петно, сякаш бе прекатурил чаша морска вода. Тогава разбра, макар да подозираше, че подсъзнателно вече го е знаел, че иска момчето да направи същото с Лили. Да я целуне миг преди гърдите му да пламнат и да изкриви уста от удоволствие.

След това отиде на пейката на площад "Де Вож". Разкопча самото си, за да може панталонът, който бе изплакнал с вода от легена в кабинката, да изсъхне. Деца се плискаха във фонтана и търкаляха обръчи по чакълените алеи, а едно момиченце бе пуснало хвърчило с

формата на прилеп. Италиански гувернантки разговаряха на висок глас над подредени в полукръг детски колички. Айнар се извърна настрани, засрамен от петното. Сутринта, докато беше в къпалнята, небето бе ясно, но сега облаци затулваха слънцето начесто и паркът потъваше в сив мрак, а децата заприличваха на картонени фигури. Мокрото петно в скута му не изсъхваше. Влажната вълна му напомни как кучетата във фермата в Синия зъб се връщаха след лов на жаби целите мокри, със сплъстена от кал козина и с мирис на влага, който почти винаги витаеше около тях.

Момиченцето с хвърчилото изпищя. Въженцето се бе изплъзнало от ръката му и хвърчилото се понесе стремглаво към земята. Детето очерта с пръст траекторията, след което хукна с развяна коса. Гувернантката гневно ѝ извика да спре. Каза на момичето, Мартин, да я изчака при количката. Хвърчилото летеше към земята, черната хартия потрепваше в рамката. След миг се разби до крака на Айнар.

Гувернантката грабна смачканото хвърчило с елегантна ръка и изсъска. След това хвана Мартин за китката и я поведе към количката. Другите гувернантки стояха под дърветата, подредили количките плътно една до друга. Щом Мартин и бавачката ѝ стигнаха при тях, всички се огледаха подозрително през рамо и се отдалечиха сред скърцане на колела.

Тогава Айнар осъзна, че нещо трябва да се промени, защото се бе превърнал в мъж, от когото гувернантките в парка се страхуваха. Мъж с подозрителни петна по дрехите.

Сега беше месец май 1929 г. и той реши да си даде точно една година. Облаците скриха слънцето и потопиха парка в мрак, листата на дърветата потрепваха сякаш им бе студено. Вятърът отново поде водата от фонтана и поръси с капчици чакъла. Точно след една година щеше да е намерил решение за Лили и Айнар, в противен случай щеше да дойде в парка и да се самоубие.

При тази мисъл изправи гръб решително. Не можеше повече да търпи хаоса в живота си. Грета бе донесла от Калифорния пистолет с посребрена дръжка, който някога пъхала в чорапа си. Айнар щеше да се върне в парка една тъмна нощ идния май и да го опре в слепоочието си.

Чу шум от приближаващи стъпки и вдигна глава. Към него тичаше Мартин с жълтата си плисирана рокличка и изражение едновременно уплашено и въодушевено. Момичето спря, пристъпи колебливо и протегна ръчичка. В краката на Айнар лежеше опашката на хвърчилото – хартиени панделки, нанизани на корда. Мартин искаше да си я вземе, а несигурната усмивка, която се плъзна по намръщеното лице, показваше, че е дружелюбно настроена. Детето грабна опашката и се засмя, личицето му засия като злато. Когато направи реверанс и каза "Мерси", всичко, което Айнар знаеше за себе си, се сля в едно; престилката на баба му стегната на кръста му; ръцете на Грета върху бузите му; Лили с жълтите обувки във Вдовичи дом; Лили тази сутрин в басейна край реката. Айнар и Лили бяха едно цяло, но беше време да ги раздели един от друг. Разполагашес една година.

– Мартин! Мартин! – провикна се гувернантката. Чакълът захрущя под обувките на момиченцето. Една година, каза си Айнар. И тогава Мартин се обърна и извика през рамо "Мерси!". Тя помахна, а Айнар и Лили ѝ помахаха в отговор.

ПРЕЗ ТРИТЕ ГОДИНИ откакто живееха в Париж Грета работеше по-вдъхновено, отколкото когато и да било преди. Сутрин, докато Лили излизаше на пазар или ходеше в къпалнята, Грета рисуваше илюстрациите за списанията. Редакторът от *La Vie Parisienne* ѝ се обаждаше почти всяка седмица паникьосан и я молеше да направи бързо афиш за най-новата постановка на "Кармен" в операта или скица към статията за изложбата на кости от динозаври в Гран Пале. Грета си казваше, че не се нуждае от подобни поръчки. Вече от две години името ѝ редовно се появяваше в списанията, но по телефона редакторът обясняваше припряно колко много му трябват тези рисунки. Стиснала слушалката с брадичка, Грета наблюдаваше как Лили излиза тихо от апартамента и си мислеше "Ех, какво толкова?". Да, ще направи илюстрацията. Да, ще успее до следващата сутрин, но трябва незабавно да се залавя за работа. Затваряше телефона и отиваше на прозореца, където проследяваше с поглед как Лили върви с бързи крачки към пазара, а розовият ѝ шлифер се откроява на фона на мрачната, мокра от дъжда улица.

Истинската работа на Грета обаче започваше чак когато Лили се прибереше. Правеше ѝ чай, настаняваше я на стола или до палмата в саксия и ѝ подаваше чашата. Независимо от времето, Лили винаги се прибираше разтреперана от студ. Грета се притесняваше, че е твърде слаба, но така и не успяваше да я накара да се храни повече. Кървенето се появяваше на всеки няколко месеца и започваше със струйка, стичаща се от носа. Тогава Лили прекарваше в леглото цели дни, сякаш с капките кръв изтичаше и цялата ѝ енергия. Грета заведе Айнар и при един-двама френски лекари, но веднага щом започнеха да я засипват с въпроси (Имате ли да кажете още нещо за съпруга си?), осъзнаваше, че никой от тях няма да помогне повече от доктор Хекслер. Тревожеше се, докато Лили спеше по цял ден и цапаше с кръв чаршафите, които Грета след това изгаряше в пещта за боклук зад блока. Но след няколко дни понякога седмица, кървенето спираше също толкова внезапно, колкото бе започнало.

– Ужасно скучно е да прекараш цяла седмица на легло – казваше Лили и хвърляше възглавницата на пода.

Ако решеше да ги преброи, Грета щеше да открие, че е нари- сувала над сто портрета на Лили: Лили в басейна; Лили като шаферка на сватба; Лили избира моркови на пазара. Но на повечето картини Лили бе изобразена сред природата – на поляна, сред маслинови дръвчета, на фона на синия проток Катеш. Очите ѝ винаги бяха кафяви и големи, притворени; деликатно извитите, оформени с пинсета вежди; косата ѝ – прибрана зад ухото, на което висеше кехлибарена обеца.

Айнар вече не рисуваше.

– Трудно ми е да си спомня как изглеждаше блатото – бе се провикнал веднъж от ателието си, където подреждаше платната и боите. По навик продължаваше да поддържа в идеален ред шишенцата с боя от Мюнхен, макар най-добрите материали на света да се продаваха от другата страна на реката в "Сюнелие" където продавачът държеше една вечно бременна котка. Грета ненавиждаше котката с увиснал до земята корем, но ѝ бе приятно да разговаря с продавача, мъж на име Де Брул с козя брада като на Ван Дайк, който често казваше, че тя е най-важната му клиентка.

– А някои разправят, че жените не можели да рисуват! – възкликваше той, когато Грета си тръгнеше с кутия бои, увита във вестник, а котката съскаше все едно всеки момент ще роди.

Салонът в апартаментата им бе достатъчно голям, за да побере дълга маса и два фотьойла пред газовата камина. В стаята имаше още кръгла червена табуретка, която приличаше на поставките на витрините в магазините за обувки. Както и дървен люлеещ се стол с кафява кожена възглавничка, докаран от Пасадена. Бе започнала да нарича апартаментата "casita" – колибката, макар изобщо да не приличаше на колибка с дървените греди на тавана и стъклените врати с медни резета, които разделяха стаите. Но по някакъв начин ѝ напомняше за къщата край Дройо Секо в която се преместиха с Теди след като напуснаха Бейкърсфийлд. Слънчевата светлина, която нахлуваше в стаите от обраслото с мъх дворче, помагаше на Теди да се събужда всеки ден с нови идеи за съдове или за комбинация от цветове на емайла. Докато живееше там, той беше много продуктивен. В задния двор растеше авокадо, което раждаше повече плодове, отколкото успяваха да изядат и да раздадат. "Искам да съм като това дърво – казваше Теди. – Искам непрекъснато да раждам нови идеи." Сега в апартаментата в Париж Грета си представяше, че и тя е като онова авокадо. Продължаваше да ражда неспирно портрети на Лили.

Известно време съжеляваше, че Айнар изостави рисуването. Много от пейзажите му бяха окачени по стените в апартаментата. Неизменното им присъствие понякога ѝ напомняше с тъга как си бяха разменили ролите. Айнар обаче никога не споменаваха, че му липсва животът на художник. Но на нея ѝ ставаше мъчно за него, тъй като не разбираше как човек, прекарал целия си живот в творчество, може изведнъж да спре. Вероятно някогашните му пориви – нуждата да пристъпи към празното платно, изпълнен с идеи и страх – се бяха прехвърлили върху Лили.

Година след като пристигнаха в Париж Ханс започна да продава портретите на Лили. С поръчките от списанията името на Грета започна да се разчува из кафенетата по булевард "Сен Жермен", в салоните, където художници и писатели се излягаха по черги от кожата на зебри и пиеха ликьори от жълти сливи. А и в Париж бе пълно с американци, които говореха един за друг и се наблюдаваха по онзи типично американски начин. Грета се опитваше да страни от кръга им, който се събираше всяка вечер на улица "Флорус" номер 27. Гледаше на тях с недоверие, а несъмнено и те на нея. Не я интересуваха разговорите им край камината относно кое е модерно и кое не. А и в подобни компании на остроумия и преструвки нямаше място нито за Лили, нито за Айнар.

Картините на Грета обаче продължаваха да се търсят и тъкмо когато започна да не смогва, ѝ хрумна идея. Рисуваше Лили сред поле от люцерна в Дания. За тази цел я бе накарала да позира изправена, с ръце на хълбоците. Лесно изобразяваше самата Лили, макар да ѝ бе малко трудно да си представи как лятното слънце на Дания би огряло лицето. Но Грета нямаш особен интерес към фона с поляната, на която стоеше Лили. Да нарисува както трябва тревата и езерцата в далечината ѝ отнемаше няколко дни; първо хоризонтът трябваше да изсъхне, след това езерцата, след това първият слой трева, после вторият и така нататък.

– Искаш ли да довършиш фона вместо мен? – обърна се тя един ден към Айнар. Беше май 1929 г. и Айнар бе прекарал целия следобед навън. Когато се прибра, каза, че е седял в парка на площад "Де Вож".

– Гледах как децата пускат хвърчила.

Изглеждаше особено измършавял с туидения си костюм и праметната на лакътя сако.

– Всичко наред ли е? – попита го, когато той разхлаби вра-товръзката и отиде да си направи чай. В прегърбените му рамене Грета долови тъга, нов вид меланхолия, по-мрачна отпреди. Хвана го за ръка, но дланта му бе студена и безжизнена.

– Не успявам даmogна. Искаш ли да рисуваши някои от фо-новете? Знаеш по-добре от мен как изглежда нива с люцерна!

Седнал с Едвард IV в скута, Айнар се замисли. Ризата му бе измачкана, а на масата до него имаше чиния с круши.

– Наистина ли? – попита той.

Грета го отведе в ателието си и му показа недовършения портрет.

– Струва ми се, че на хоризонта трябва да има езерце.

Айнар се взря в картината. Гледаше я с неவிждащ поглед, сякаш не разпознаваше момичето на нея. След това постепенно очите му се изпълниха с разбиране, намръщеното изражение се стопи.

– Липсват някои неща – каза той. – Да, действително трябва да има езерце, както и върба на брега на ручей. Може би дори селска къща, но далеч назад, да не се разбира съвсем какво представлява, просто загатнати очертания. Непременно трябва да има къща.

Айнар рисува почти цяла нощ, изцапа с боя ризата и панталона си. Грета се зарадва, че той отново работи, и се замисли кои други портрети да му повери. Макар това да означаваше, че Лили ще ѝ позира по-рядко, Грета искаше Айнар да продължава да твори. Докато се приготвяше да си ляга, го чуваше как потраква с шишенцата с бои в ателието ѝ. Нямаше търпение на сутринта да се обади на Ханс и да му съобщи, че Айнар отново рисува. Да му каже, че е намерила начин да прави още повече портрети на Лили. "Няма да повярваш кой ми помага", щеше да му каже. Спомни си за Ханс на гарата преди три години, когато е Айнар пристигнаха в Париж само с няколко адреса в бележниците си. Ханс ги посрещна на перона, облечен с палто от камилска вълна като неподвижна бежова колона сред море от черни дрехи. "Всичко ще е наред", увери я той и я целуна по бузата. Айнар прегърна и целуна по челото. След това ги закара до хотел на левия бряг на няколко пресечки от Художествената академия, остави ги и ги целуна за довиждане. Грета остана съкрушена, че Ханс си тръгна толкова бързо, след като ги бе посрещнал с отворени обятия. Айнар явно бе още по-разочарован, защото попита:

– Нима Ханс не ни иска тук?

Грета се питаше същото, но напосмни на Айнар колко зает е Ханс. В действителност бе доловила сериозна неохота в Ханс 9 в стойката му – изправена и непоклатима като пилоните на гарата.

– Прекалено провинциален вид ли имаме? – продължи Айнар.

А Грета, която погледна към съпруга си и видя кафявите като калта в блатото очи, треперещите пръсти и Едвард IV в ръцете му, отвърна:

– Издъхнал ето там в нишата – посочи тя.

Грета не обърна особено внимание на този исторически факт. Стори ѝ се твърде потискащ, за да го сподели с Айнар. Живяха в хотела няколко месеца, докато си намерят апартамент. Само след няколко дни апартаментът започна да ѝ дотяга с подутите от влагата тапети и петното ръжда в мивката. Но Айнар настояваше той да плаща нощувките, тъй че и дума не можеше да става да отседнат в по-хубав хотел като "Ран" или "Едуард VII".

– Няма нужда да се мъчим – бе заявила Грета, когато предложи да се преместят на полуксозно място с приятна гледка и прилично обслужване.

– Наистина ли се мъчиш? – попита Айнар и Грета повече не повдигна въпроса. Усещаше напрежението, което възникваше между тях, когато пътуваха.

В ъгъла имаше малка печка, на която приготвяше кафе. Сляха в нишата на провисналото по средата легло, което ги караше да се сгушват до стената, през която се чуваха всички шумове от съседната стая. Айнар разпъна триножника си в стаята с нишата, а Грета се разположи в другата стая и изпитваше облекчение, щом пуснесе резето на вратата и останеше сама. Проблемът бе, че сама не можеше да рисува. Нуждаеше се от Лили.

ЖИВЕЕХА В ПАРИЖ от около месец, когато Грета рече:

– Да отпразнуваме пристигането си заедно с Лили.

В очите на съпруга ѝ проблесна ужас. Лили все още не се бе появявала в Париж. Та нали това бе една от причините да напуснат Копенхаген. След посещението при доктор Хекслер той им бе изпратил писмо, в което заплашваше, че ще ги издаде на здравните органи. "Съпругът ви може да се превърне в заплаха за обществото." Грета си представяше как доктор Хекслер диктува писмото на червенокосата сестра по фунията с маркуча в кабинета си. Шокът от писмото – това, че някой друг освен нея се опитва да определя бъдещето на Лили – я разстрои толкова силно, че не мислеше трезво, когато Айнар се прибра от гостуване при Анна. Преди да се усети какво прави, Грета хвърли писмото в печката и заяви:

– Получих писмо от Ханс. Той настоява да се преместим в Париж. – След което добави. – Тръгваме веднага.

Лили пристигна в Париж, като почука на вратата на Грета. Косата ѝ бе пораснала и изглеждаше по-тъмна, прибрана назад с гребени с малки перли. Носеше рокля, която Грета не бе виждала, от лилава коприна и с дълбоко деколте.

– Купила си нова рокля?

Лили се изчерви, по шията и гърдите ѝ плъзна руменина. Грета се зачуди как Айнар е успял да докара подобно деколте. Нима гърдите му бяха достатъчно месести, за да ги пъхне в корсаж и да приличат толкова на истински?

Отидоха да гледат "Фауст" в Пале Гарние. Грета веднага забеляза как мъжете оглеждат Лили, докато тя се качваше елегантно по стълбището с позлатени перила.

– Онзи чернокосият те гледа. Ако не внимаваме, може да дойде при нас.

Седяха до двойка, завърнала се наскоро от Калифорния.

– Дванайсет месеца в Лос Анджелис – рече мъжът. – Жена ми едва ме накара да си тръгнем.

Спомена, че са ходили в Пасадева на Нова година, за да гледат Турнира на розите.

– Дори в гривите на конете бяха вплетени цветя – отбеляза жената.

Тогава операта започна и Грета се отпусна на седалката. Трудно ѝ бе да се съсредоточи върху доктор Фауст, който се разкайваше в лабораторията си, докато от дясната ѝ страна седеше Лили, а отляво мъж, който съвсем наскоро бе минал покрай дома ѝ на булевард "Ориндж гроув". Потропваше нервно с крак и несъзнателно попипваше кокалчето на китката си. Осъзнаваше, че тази вечер бе поставено началото на нещо. Какво казваше Карлайл за нея? Грета науми ли си нещо, няма спиране. Никой не е в състояние да я спре.

По време на антракта Лили и съпругата на мъжа станаха да се разтъпчат. Мъжът, който бе на средна възраст и имаше брада, се приведе към Грета и попита:

– Възможно ли е по-късно да се видя с братовчедка ви?

Грета му отказа. Точно както по-късно сама щеше да се откаже от собствените си желания, защото ѝ се струаха толкова чужди. Докато с Айнар още живееше в хотела на Оскар Уайлд, Ханс дойде да вземе Грета от тъмното фоайе и тръгнаха пеш към галерията му на улица "Риволи", за да поговорят за кариерата ѝ. Но докато вървяха по Пон Ньоф, Ханс сложи ръка на кръста ѝ и рече:

– Едва ли е нужно да казвам колко си красива.

Първия път, когато това се случи, Грета отблъсна ръката му тъй като помисли, че я е докоснал случайно. Но седмица по-късно това се повтори. После пак. На четвъртия път Грета си каза, че не бива да му позволява подобни волности. "Как ще погледна Айнар в очите?", помисли си, когато Ханс я погали по гърба, докато вървяха по моста. И тогава се сети, че съпругът ѝ не я бе докосвал от много дълго време.

Отидоха в кабинета му, малка стаичка без прозорци, разположена зад приемната с шкафовете, където Ханс търсеше имената на хора, с които Грета да се срещне. Той отвори една папка и прокара пръст по списъка с клиенти.

– Пиши на него... и на него... но в никакъв случай не търси ето този господин.

Застанала до Ханс, на Грета ѝ се стори, че усеща ръката му върху лакътя си, но това бе невъзможно, тъй като той държеше папката с две ръце. Стори ѝ се, че отново я докосва, този път по гърба, но не – още не бе оставил папката.

– Според теб ще се справим ли тук?

По устните на Ханс пробягна усмивка.

– Какво имаш предвид?

– Дали с Айнар ще успеем да се справим в Париж? Дали ще се впишем?

Усмивката му се стопи.

– Разбира се. Нали сте заедно. Но не забравяй и за мен – отвърна той и приведе едва забележимо лице към нея. Между тях имаше нещо друго, не папката, а друго. Не казаха нищо.

"Но не мога да имам Ханс. Ако някой заслужава да е с него, това е Лили." Макар в кабинета да бе студено, на Грета изведнъж ѝ стана горещо, почувства се лепкава, сякаш по нея полепна влажен слой прах. Нещо непоправимо ли бе сторила?

– Искам ти да се заемеш с продажбата на картините ми – рече тя.

– Но аз се занимавам само с творби на стари майстори и картини от XIX в.

– Може би е време да поемеш съвременен художник.

– Глупости. Виж, Грета, искам да ти кажа нещо. – Ханс пристъпи към нея, все още с папка в ръка. Светлината в стаята бе сивкава и Ханс приличаше на юноша, който още свиква с наскоро възмъжалото си тяло.

– Преди това ми обещавай, че ще се заемеш с картините ми.

Неволно Грета мина от другата страна на бюрото. Сега ги разделяше отрупаният с книжа плот. Искаше ѝ се едновременно да го остави да я прегърне и да изтича обратно по Пон Ньош към хотела, където Айнар вероятно я чакаше разтреперан до печката.

– Нека се изразя по друг начин. Давам ти възможност да ме поемеш веднага. Ако откажеш, съм сигурна, че един ден ще съжаляваш – заяви тя и потри белега на бузата си.

– Защо ще съжалявам?

– Защото един ден ще си кажеш: "Тя можеше да е моя. Грета Вегенер можеше да е моя".

– Но аз не ти отказвам, не разбираш ли?

Грета обаче разбираше. Най-малкото разбираше какви са намеренията му. Не можеше обаче да разбере защо сърцето ѝ туптеше така бързо, защо не смърми Ханс за неприличния му намек? Защо не му напомни колко ще нарани Айнар? Защо дори не можеше да изрече името му?

– Разбрахме ли се?

– Моля?

– Ще ме представляваш ли? Или да си тръгвам?

– Грета, бъди разумна.

– По-разумно решение не виждам.

Двамата стояха от двете страни на бюрото. Купчината книжа бе притисната с бронзово преспапие във формата на жаба. Името му бе върху всички документи. Накъдето и да погледнеше, очите ѝ спираха все върху него. Ханс Аксгил. Ханс Аксгил. Ханс Аксгил. Спомни си как като малка се упражняваше на краснопис и пишеше името си: Грета Грета Грета.

– Добре, съгласен съм.

– Какво?

– Ще продавам картините ти.

Грета не знаеше какво да каже. Благодарил му и си взе чанта-та. Подаде му ръка.

– Мисля, че трябва да си стиснем ръцете.

Той пое ръката ѝ в огромната си длан, почти като в капан, но след миг я пусна.

– Донеси ми няколко картини другата седмица.

– Добре – отвърна Грета и излезе в приемната, където през прозорците нахлуваха слънчевите лъчи и шумовете на града, а пишещата машина на секретарката тракаше ли, тракаше.

АЙНАР СЕ СЪБУДИ от мириса на кръв. Стана от леглото внимателно, за да не събуди Грета. Тя изглеждаше неспокойна, лицето ѝ бе свъсено от кошмар. Кръвта се стичаше бавно по вътрешната страна на бедрото му на топла струйка. Кърваво мехурче набъбваше в ноздрата му. Лили се бе събудила.

В другата стая зората пълзеше по гардероба от ясен. Грета бе отделила най-горния рафт за Лили. Остави най-долните чекмеджета за себе си. В огледалото Лили видя разкървавения си нос и червеното петно на нощницата. За разлика от Грета, тя не се тревожеше за кръвенето – то започваше и спираше, а Лили трябваше само да прекара няколко дни в леглото като с настинка. Кръвта просто бе част от всичко това, мислеше си, докато се обличаше – надяна полата, среса рошавата си коса. Беше юни, един месец след като Айнар реши на пейката в парка, че ще трябва да се раздели с Лили. Лили усещаше заплахата, сякаш вече не разполагаше с време до безкрай.

На пазара на улица "Буси" утринната роса почти бе изсъхнала по редиците от сергии с поцинковани навеси. Продавачите подреждаха стоките си – очукани порцеланови маси, бюра с липсващи дръжки, закачалки с дрехи. Една жена продаваше само зарове от слонова кост. Един мъж имаше колекция от балетни пантофки, с които му бе трудно да се раздели. На една сергия жена продаваше прекрасни поли и блузи. Беше към четирийсетгодишна, с къса сива коса и нацърбени предни зъби. Казваше се мадам Льо Бон и бе родена в Алжир. С годините тя научи какъв е вкусът на Лили и обикаляше разпродажбите на вещи на починали хора из Паси в търсене на филцовите поли и белите блузи с дантелени яки, които Лили харесваше. Мадам Льо Бон знаеше кой номер обувки носи Лили, както и че не може да носи сандали, за да не се вижда пръстът без нокът. Купуваше за Лили комбинезони, тесни в бюста, и старомодни корсети от китова кост, които помагаша за този проблем. Знаеше, че Лили обича обеци с кристали във формата на капка, а за зимата – яки от заешка кожа.

Лили разглеждаше какво има по закачалките на мадам Льо Бон, когато забеляза млад мъж с високо чело да прелиства книги с илюстрации на съседния щанд. Бе праметнал сакото си през лакътя, а в краката си бе оставил платнено куфарче. Мъжът стоеше под странен ъгъл, все едно бе пренесъл цялата си тежест върху единия крак. Не изглеждаше особено заинтригуван от картините, прелистваше страниците и от време на време вдигаше очи към Лили. Погледите им се срещнаха на два пъти; вторият път той се усмихна.

Лили се обърна с гръб и наложи плисираната пола на кръста си.

– Тази е хубава – каза мадам Льо Бон от стола си. Бе направила импровизирана пробна от чаршафи, закачени на въже за простор. – Пробвай я – отметна тя чаршафа.

В пробната слънцето напичаше през платнищата. Полата ѝ стоеше добре, а навън чужденецът попита мадам Льо Бон дали продава мъжки дрехи.

– Опасявам се, че нямам нищо като за вас – отвърна продавачката. – Само за съпругата ви.

Чужденецът се разсмя. След това Лили чу как закачалките се плъзгат по релсата.

Когато излезе от пробната, мъжът разглеждаше жилетки на сергията. Попипваше перлените копчета и проверяваше дали маншетите са износени.

– Стоката ви е чудесна – усмихна се той първо на мадам Льо Бон, след това на Лили. Сините му очи бяха твърде големи за лицето му; на всяка буза имаше по някой и друг белег от шарка. Беше висок, ветрецът разнасяше уханието на одеколona му и щом затвори очи, Лили си

представи как сипва от жълтия тоник в шепа и го нанася по гърлото си. Имаше чувството, че вече го познава.

Мадам Льо Бон записа плисираната пола в тефтера си. Мъжът остави жилетката и се приближи към Лили с накуцване. !

– Извинете – каза той несигурно на френски. – Мадмоазел, тъкмо забелязах...

Лили обаче все още не искаше да говори с него. Тя взе тор- бичката с полата, благодари на мадам Льо Бон и се шмугна покрай пробната до съседната сергия, където плешив мъж продаваше счупени порцеланови кукли.

Когато Лили се прибра у дома, Грета бършеше прах с влажен парцал. На другата сутрин на гости щеше да пристигне Карлайл. Апартаментът се нуждаеше от почистване, тъй като по ъглите се бяха събрали валма прах, а Грета отказваше да наеме прислужница.

– Нямам нужда от помощ – казваше тя, докато размахваше ръкавици, за да пропъди вдигналия се във въздуха прахотляк. Не съм от жените, които наемат прислужници. – В действителност обаче беше точно от този тип жени.

– Карлайл пристига след час – рече Грета. Носеше кафява вълнена рокля, която подчертаваше прекрасно фигурата ѝ. Като Лили ли ще останеш облечен?

– Да, бих искала.

– Само че Карлайл не бива да вижда Лили веднага. Нека първо види Айнар.

Грета беше права, но частица от Айнар искаше първо да се запознае с Лили, все едно тя бе по-добрата му половина. Той окачи плисираната пола в гардероба и се съблече, събу коприненото бельо. Коприната бе сива и мека, и шумолеше едва доловимо, когато ходеше. Не искаше да сменя финото бельо с вълнени гащи и долна риза, които го боцкаха и в топлите дни го задушаваша от горещина. Не искаше Лили да бъде изцяло тикната дълбоко в гардероба. Не обичаше да я крие. Затвореше ли очи, виждаше само нея; Айнар не можеше да си представи самия себе си.

Обу си панталона и тръгна да излиза.

– Къде отиваш? – попита Грета. – Карлайл ще пристигне всеки момент.

Небето бе безоблачно. Сградите по улицата хвърляха дълги, хладни сенки. Канавката беше пълна с мокри боклуци. Айнар се чувстваше самотен и се чудеше дали някой на света ще успее да го опознае напълно. Вятърът сякаш преминаваше директно през тялото му.

Отиде до малката уличка северно от Халите. Наоколо нямаше много хора, само собственикът на магазина за тютюн, облеган на вратата, една дебела жена, която чакаше автобус, и мъж с прекалено тесен костюм, който вървеше бързо, нахлупил ниско шапката си.

В коридора на номер 22 шал с петна от вино лежеше на стълбите пред вратата на мадам Жасмин-Картон.

– Днес сте подранили – каза тя и погали котката, след което подаде на Айнар ключа за Зала 3. Това бе стаята, която посещаваше обикновено. Столът, тапициран със зелена вълна. Металното кошче, както винаги бе празно – неубедителна илюзия, че никой друг не използва стаичката. И двете прозорчета в противоположните краища на помещението със спуснати черни щори. Айнар винаги вдигаше щората на прозорчето отдясно. Дръпваше опънатия шнур и щората се навиваше с плясък. Не помнеше вече колко пъти бе седял на зеления стол, а стъклото бе запотено от дъха му, докато от другата страна танцуваше голо момиче. Това се бе превърнало в почти всекидневен навик, както ходенето на басейн и разходките му до ъгъла на улица "Етиен-Марсел", за да вземе от пощата писмата, които бяха предимно за Грета. Мадам Жасмин-Картон винаги му взимаше пет франка и никога не предлагаше отстъпка, макар Айнар да смяташе, че би отказал, дори да му предложи. Обаче му позволяваше да стои в Зала 3 колкото пожелае; понякога седеше на зеления стол половината ден. Дори бе спал там. Веднъж си купи хлебче, ябълка и парче сирене и

обядва, докато жена с увиснал като торба корем танцуваше около люлеещо се конче.

Айнар обаче никога не посягаше към другия прозорец, защото знаеше какво има зад него. Знаеше, че дръпне ли друга щора, няма да може повече да се върне към прозореца отдысно.

Днес обаче имаше чувството, че в Зала 3 има само един про- зорец – онзи отляво. Той вдигна щората и надникна.

Стаята от другата страна бе боядисана в черно и имаше настлан с дървени дъски под. Имаше и малка кутия, също черна, върху която с един крак бе стъпил млад мъж. Краката му бяха космати като ръцете на мадам Жасмин-Картон. Беше среден на ръст с отпуснат корем и гладки гърди. Езикът му се подаваше между устните, а ръцете му бяха поставени на хълбоците. Момчето въртеше ханш, а леко втвърденият му penis подскачаше като рибка над вода. По усмивката Айнар разбра, че младежът е влюбен в себе си.

Изгуби представа колко дълго гледа как момчето пружинира на пръсти, а penisът му набъбва и се свива като лост, който се вдига и спуска. Айнар не помнеше как е паднал на колене и прилепил нос в стъклото, но когато се осъзна, беше в тази поза. Не помнеше да е разкопчавал колана си, но панталонът му бе свлечен до глезените. Не помнеше кога е свалил и самото, вратовръзката и ризата, но те бяха струпани на купчинка върху зеления стол.

Към стаята с момчето гледаха и други прозорчета, а точно срещу Айнар седеше мъж с усмивка на лице. Айнар не виждаше почти нищо друго освен усмивката, която сияеше, сякаш осветена от лампа. Мъжът изглежда бе харесал момчето също колкото Айнар, ако се съди по доволното изражение. Но след като се взира няколко минути в лицето на мъжа отсреща, Айнар различи и очите му. Сини, вперени не в младежа, който момента държеше penisа си в една ръка, а с другата подръпваше зърно с размерите на сантимет, а в Айнар. Мъжът се усмихна още по-широко.

Айнар събу докрай панталона си и го остави на зеления стол. В момента бе наполовина Айнар, наполовина Лили. Мъж със сивото бельо на Лили и с нейния комбинезон, обгърнал деликатно тялото му. Айнар зърна бледото си отражение в стъклото. Не се чувстваше натруфен, а – за пръв път му хрумна да използва тази дума, за да опише Лили – красив. Лили бе спокойна: голите ѝ бели рамене и ямката в основата на гърлото ѝ се отразяваха в стъклото. Сякаш бе напълно нормално мъж да я гледа само по бельо, със смъкнати презрамки на комбинезона. Нещо в Айнар се отвори като платнената щора на прозореца и му каза, за пръв път толкова ясно, че това е истинската му същност: Айнар бе само маска. Ако свалеше панталона и раираната вратовръзка, подарък от Грета за рождения му ден, оставаше само Лили. Дълбоко в себе си знаеше това открай време. Айнар разполагаше с единайсет месеца. Годината му изтичаше. В стаичката беше топло и в отражението видя, че челото на Лили е изпотено и блести като полумесец.

Младежът продължи да танцува, явно без да забелязва Айнар и другия мъж. Момчето бе затворило очи, поклащаше бедра и ръце, а от подмишниците му стърчаха няколко черни косъма. Мъжът отсреща продължаваше да гледа с още по-широка усмивка. Светлината някак си се промени и изведнъж очите му сякаш станаха златисти.

Застанал пред прозореца, Айнар започна да гали гърдите си през комбинезона. Зърната му се втвърдиха. Когато ги потри, по цялото му тяло като подводно течение пробягна тръпка. Коленете му омекваха, гърбът му се изпоти. Айнар отстъпи назад, за да може мъжът отсреща да види обгърнатите му от коприна бедра, гладките му крака. Искаше мъжът да види тялото на Лили. Отстъпи още по-назад, за да го види в цял ръст, само че сега Айнар не виждаше мъжа. Но това не бе от значение. В продължение на няколко минути Айнар галеше тялото си пред прозореца, имитираше движенията на момичетата, които беше гледал месеци наред през дясното прозорче.

Когато Айнар се приближи до прозореца и погледна отсреща, видя, че и мъжът, и момчето са си тръгнали. Изведнъж се засрами. Как се бе стигнало до тук, да показва странното си тяло – прилепналия по меката му гръд комбинезон, гладките бели бедра, сребристи на слабата светлина – на двама непознати? Той седна на стола върху купчината дрехи и сви колене до брадичката си.

На вратата се почука тихо. След малко пак.

– Да? – обади се Айнар.

– Аз съм – отвърна мъжки глас.

Айнар замълча и остана на стола. За това копнееше най-много на света, но нямаше смелост да го каже.

На вратата отново се почука. Устата му пресъхна; сърцето му туптеше забързано в гърлото. Искаше да даде знак на мъжа, че го желае. Искаше да му покаже, че може да влезе.

Но нищо не последва и Айнар си помисли, че е пропуснал някаква възможност.

В този миг мъжът нахълта в стаичката, затвори вратата и се облегна на нея задъхан. Беше на годините на Айнар, но с прошарена по слепоочията коса. Кожата му бе тъмна, носът – голям. Носеше черен шлифер, закопчан догоре. Около него се носеше ухание на сол. Айнар остана на стола на около метър от мъжа. Той кимна. Айнар вдигна ръка към челото си.

Мъжът се усмихна. Зъбите му изглеждаха остри и малко кри- ви. Като че ли имаше повече зъби от другите мъже – сякаш поглъщаха цялата долна половина от лицето му.

– Много си красив – каза той.

Айнар се облегна на стола. Гледката явно хареса на мъжа. Той разкопча шлифера и го разтвори. Отдолу носеше делови вълнен костюм на широки райета. Възелът на вратовръзката му бе ромбоиден, а целият му вид бе изряден с изключение на една подробност: панталонът му бе разкопчан и отвътре надничаше penisът му.

Мъжът направи крачка към Айнар. После още една. Главата на penisа му се оголи. Миришеше на сол и Айнар си спомни за Ютланд, за Скаген, където майка му бе погребана в рибарска мрежа в морето. След миг penisът бе само на няколко сантиметра от устата му и Айнар затвори очи. В главата му се блъскаха образи: крайбрежната странноприемница с покрива от водорасли, купчините торф по полетата, лъскавият слюден камък, Ханс, отметнал въображаемата коса на Айнар, за да завърже престилката.

Айнар отвори уста. Почти усещаше горчивия и топъл вкус и тъкмо подаде език, а мъжът направи последната крачка; тъкмо когато Айнар знаеше със сигурност, че Лили повече нямаше да си тръгне и че той ще трябва да изчезне, тъкмо тогава на вратата се потропа силно и мадам Жасмин-Картон се разkreся гневно и отвратено да излизат веднага, а котката ѝ мяучеше също толкова ядосано като господарката си, сякаш някой я бе настъпил по опашката.

АЙНАР ИЗЛЕЗЕ ОТ САЛОНА в ранния следобед, след като мадам Жасмин-Картон му даде едва минутка да се облече и му забрани да се връща в заведението ѝ. Озова се на черната улица с измачкани и раздърпани дрехи и вратовръзка в ръка. Собственикът на магазина за тютюн стоеше на вратата си, подръпваше мустак и зяпаше Айнар. На улицата нямаше никой друг. Айнар се надяваше, че мъжът ще го чака навън и ще отидат в кафенето зад ъгъла за чаша кафе и, може би, кана червено вино. Но него го нямаше. На улицата бяха само собственикът на магазина и едно кафяво кученце.

Айнар влезе в градската тоалетна. Металните стени миришеха на влага. Застанал пред умивалника, той оправи дрехите си и си върза вратовръзката. Кафявото кученце влезе след него и изскимтя жално.

От месеци възнамеряваше да посети Националната библиотека и сега най-сетне се запъти нататък. Библиотеката се помещаваше в няколко сгради в квадрата между улиците "Вивиен",

"Колбер", "Ришелъ" и "Пети-Шам". Ханс му уреди пропуск, като писа на администрацията от негово име. В читалнята с места за стотици читатели Айнар трябваше да попълни в регистъра на бюрото в центъра целта на посещението си: *Издирване на изгубено момиче*. Написа на картонче и книгите, които иска. Библиотекарката зад бюрото беше млада, с момичешко излъчване и розова шнола в косите. Казваше се Ан-Мари и говореше толкова тихо, че Айнар трябваше да се наведе много близо до нея и усети миришеция ѝ на фъстък дъх. Когато ѝ подаде картончетата със заглавията на пет-шест научни труда относно сексуални проблеми, тя се изчерви, но се зае да ги намери.

Айнар седна на една от дългите маси. През няколко стола студент вдигна очи от тетрадката си, но след миг отново се върна към книгите. В помещението бе студено, а на светлината с лампите играеха пращинки. Дългата маса бе издраскана. Наоколо се чуваше непрестанно прелистване на страници. Айнар се притесняваше, че изглежда подозрително на неговата възраст с измачкан панталон и лек мирис на пот. Дали да потърси тоалетната и да се огледа в огледалото?

Ан-Мари донесе книгите и каза само:

– Днес затваряме в четири.

Айнар прокара ръка по кориците; три от книгите бяха на немски, две на френски, а последната бе американска. Отвори най-новата от тях: "Сексуална променливост", публикувана във Виена и написана от професор Йохан Хофман. Професор Хофман бе провеждал експерименти с морски свинчета и мишки. На мъжки плъх присадил успешно млечна жлеза, достатъчна за да изхрани цяло котило. "Но опитите за забременяване все още са неуспешни", пишеше той.

Айнар вдигна очи от книгата. Студентът бе заспал върху тетрадката си. Ан-Мари трупаше томове в една количка. Представи си, че той е мъжкият плъх. Плъх, който тича безспир във въображаемо колело. Вече не можеше да спре. Твърде късно бе. Експериментът продължаваше. Какво обичаше да повтаря Грета? "Най-лошото нещо на света е да се предадеш!", казваше тя и махваше с ръце, а сребърните ѝ гривни иззвънтяваха. Все му повтаряше: "О, Айнар, кога ще го разбереш?".

Айнар се замисли за обещанието, което си бе дал в парка преди месец: нещо трябваше да се промени. Май бе преминал в юни, както месеците се превръщаха в години. Преди повече от четири години Лили се бе родила върху лакирания сандък.

В четири часа Ан-Мари задрънча с месингова камбанка.

– Моля, оставете материалите на бюрото – обяви тя. Наложил се да потупа студента по рамото, за да го събуди. Когато дойде ред на Айнар, тя стисна силно устни и му кимна за довиждане.

– Благодаря – отвърна той. – Много ми помогнахте.

Ан-Мари се изчерви отново и се усмихна колебливо.

– Да ви заделя ли книгите за утре? – попита тя и постави бялата си, не по-голяма от малка морска звезда длан, върху лакътя на Айнар. – Сещам се за още няколко заглавия на тази тема. Ще ви ги приготвя утре сутринта. Може в тях да намерите каквото търсите. Зависи, разбира се, какво търсите.

ЗА ГОЛЯМО ПРИТЕСНЕНИЕ на Грета, кракът на Карлайл се влачеше по чакъла в Тюйлери. Всяка вечер го киснеше в корито с английска сол и бяло вино – отвара, забъркана от съквартиранта му в Станфорд, който после стана хирург в Сан Диего. Карлайл бе станал архитект и проектираше вили в портокаловите градини в Пасадена, където прокарваха пътища и строяха нови квартали. Къщите бяха малки, предназначени за учители, полицаи и пришълците от Индиана и Илинойс, които отваряха пекарни и печатарски работилници по улица "Колорадо". Изпращаше на Грета снимки и тя понякога подпираше брадичка на ръката си и мечтаеше за къщичките с обградени с мрежи веранди и прозорци, засенчени от камелии: не си представяше да се засели в някоя от тях, но понякога искаше просто да си представи какво би било.

Карлайл имаше красиво дълго лице, по-тъмна и по-чуплива коса от Грета. Не се бе оженил и прекарваше вечерите си на чертожната дъска или на дъбовия люлеещ се стол в четене на светлината на лампа със зелен стъклен абажур. В писмата си бе споделял, че излиза с момичета, които водеше в Ловния клуб на вечеря или които работеха като негови асистентки, но отношенията му с никоя от тях не се задълбочаваха. "Не ми пречи да почакам", пишеше ѝ той, а Грета, стиснала писмото под слънчевите лъчи до прозореца, си казваше "Аз също".

В допълнителната спалня в апартамента имаше желязно легло и брокатени тапети. Грета се тревожеше, че лампата с платнен абажур с пискюли не осигурява достатъчно светлина. От месарницата на ъгъла бе взела метално корито за баните на Карлайл, в което по принцип слагаха заклати гъски с увиснали през ръба вратове.

Сутрин Карлайл закусваше кроасан и кафе на дългата маса в хола по пижама, а куцийт му крак изглеждаше тънък като клечка. В началото Айнар излизаше тихо от апартамента в мига, в който топката на вратата на Карлайл се завъртеше. Грета забеляза, че съпругът ѝ се стеснява от брат ѝ. Стараеше се да не вдига шум, когато минаваше покрай стаята на Карлайл, сякаш за да не се засекат случайно в коридора под кристалния полилей. На вечеря седеше сковано, все едно напрегнато се чудеше какво да каже. Грета се питаше дали не са си разменили неприятни думи, някоя обида. Между двамата като че ли се издигаше невидима стена, която тя не разбираше.

Веднъж Карлайл покани Айнар на минерална баня на улица "Матюран". За разлика от откритата къпалня край Сена, тази баня представляваше басейн само за мъже, в пълна с пара зала с жълти мраморни плочи и висящи палми в порцеланови кашпи. Когато двамата се прибраха от банята, Айнар веднага се заключи в стаята си.

– Какво стана? – попита Грета брат си.

Карлайл, с все още зачервени от водата очи, отвърна:

– Нищо. Просто отказа да влезе в басейна. Не знаел, че трябва да се съблече гол. Когато влязохме, за малко да припадне. Никога ли не е ходил на турска баня?

– Датчаните са такива – отвърна Грета, макар това да не бе вярно. Та те непрекъснато си търсеха извинение да се съблекат и да ходят голи.

Малко след пристигането на Карлайл Ханс се отби една сутрин, за да види двете най-нови картини на Грета. На едната Лили беше на плажа в Борнхолм; на втората Лили стоеше до японска камелия. Айнар първо бе нарисувал фона – светлосиньо лятно море. Не успя обаче да докара камелията, тъй като не бе виждал на живо това дърво с червени цветчета и лъскави като жълъди пъпки. Грета бе приела поръчка от *Vogue* – да илюстрира колекцията от кожени палта за

следващата зима, тъй че имаше време за портрета с камелията само късно нощем. Не спа три нощи и внимателно изобрази всеки цвят с бледожълто петънце в центъра, докато Айнар и Карлайл спяха, а в студиото ѝ цареше пълна тишина, нарушавана само от въздишките на Едвард IV.

Завърши картината само няколко часа преди Ханс да дойде да я види.

– Още е мокра – отбеляза тя, докато поднасяше кафе за него, Карлайл и Айнар, който току-що се бе изкъпал и краищата на косата му още бяха влажни.

– Чудесна е – каза Ханс. – Много е екзотична. В наши дни това е на мода. Може да я нарисуваш облечена с бродирано кимоно.

– Не искам да изглежда евтино.

– Недей – каза Айнар толкова тихо, че Грета не разбра дали другите са чули.

– Нямах това предвид – поясни Ханс. Той седеше с кръсто- сани крака в светлия си летен костюм и барабанеше с пръст по масата. Карлайл се бе разположил на кадифената табуретка, а Айнар на люлеещия се стол. За пръв път тримата мъже се събираха заедно и Грета поглеждаше ту към брат си с вдигна върху кадифена възглавница крак, ту към съпруга си с прилепнала към слабото му гърло мокра коса, ту към Ханс. Имаше чувството, че с всеки от тях е различен човек. Все едно им подготвяше отделен репертоар; вероятно действително беше так! Чудеше се дали я познават напълно. Може и да грешеше, но така се чувстваше – сякаш всеки от тримата искаше нещо различно от нея.

Ханс бе уважил молбата ѝ да спре да я ухажва и сега се занимаваше единствено с продажбата на картините ѝ. От време на време, когато оставаха насаме в кабинета му или в ателието ѝ, докато Лили бе навън, Грета усещаше как Ханс я гледа. Но когато той се обърнеше с гръб, тя на свой ред впиваше поглед в широките му рамене, в русата коса на тила му. Копнееше за него, но пропъждаше бързо тези мисли. "Не и докато Айнар е все още..." Сърцето ѝ се свиваше. Очакваше подобни емоции и увлечения от Лили, но не и от себе си, особено сега, когато ателието ѝ бе пълно с недовършени портрети и илюстрации за списания, съпругът ѝ беше изнемощял и объркан душевно, а брат ѝ пристигна в Париж със загадъчните думи "Дойдох да помогна", както и Ханс, който барабанеше с дълги пръсти по масата и чакаше камелиите да изсъхнат, да получи втора чаша кафе, Грета да нарисува портрет на Лили с кимоно, чакаше търпеливо Грета да се хвърли в обятията му.

Ето това представляваше нейният дом, нейната *casita*, от която излезе един летен следобед. Навън бе горещо, изгорелите газове от автомобилите висяха тежко във въздуха. Сред маранята градът губеше част от блясъка си. Бежовите фасади на сградите приличаха на омекнало от топлината сирене. Жените по улиците вървяха с носни кърпи в ръка и бършеха потта от шиите си.

В метрото беше още по-горещо, парапетът лепнеше. Още беше юни и с Айнар щяха да заминат на почивка в Мантон чак след няколко седмици. Зачуди се дали ще издържи дотогава – нещо ще трябва да се промени това лято, каза си тя, но в този миг мотрисата спря със силно изскърцване.

Излезе от станцията в Паси, където ѝ се стори по-прохладно. Подухваше ветреца и носеше аромата на прясно окосена трева, както и пръски от някакъв фонтан. Наблизо се чуваше тупането на топка за тенис върху червен корт, а някой недалеч тупаше килим.

Блокът бе преустроена вила от черен гранит с медни орнаменти. Полукръглата алея отпред бе изцапана с петна от моторно масло, а от двете ѝ страни като стражи се издигаха подкастри розови храсти. Входната врата бе от ковано желязо със стъклени прозорчета. Над нея имаше тераса с отворена врата и развяващо се перде. Грета чу женски смях, последван от мъжки.

Анна бе наела апартамента на втория етаж. Три вечери в седмицата участваше в "Кармен" в

Пале Гарние, а след пред- ставление се отбиваше за късна вечеря в "Пруние". Напоследък все повтаряше, че повече няма да се върне в Копенхаген.

– Там всичко е твърде подредено – заявяваше с длан върху гърдите.

Анна ѝ отвори. Русата ѝ коса бе прибрана на стегнат кок на тила. По гърлото ѝ в гънките от тлъстина се бяха образували кафяви линии. Носеше масивен пръстен с голям рубин във формата на избухваща звезда. Прочула се бе в оперните среди; кльошави млади мъже с хлътнали очи ѝ изпращаха скъпоценни камъни, джинджифилови сладки и картички с пламенни послания.

Холът ѝ бе малък, с канапе със златни крака и бродирани възглавници. В малка ваза бяха натопени тигрови лилии с прорязани от зелени жилки цветове. Прислужница с черна униформа им сервира лимонада и ликьор. Зад фотьойла стоеше висок, странно облечен мъж с тъмен шлифер.

– Това е професор Болк – представи го Анна.

– Досетих се – отвърна Грета. – Не ви ли е топло?

– Професор Алфред Болк. – Мъжът ѝ подаде ръка. – Не знам защо, но винаги ми е студено – сви рамене той. Сините му очи бяха тъмни и изпъстрени със златисти петънца. Косата му бе с цвета на качествено светло дърво и пригладена назад с масло. Носеше синя копринена вратовръзка с ромбовиден възел. Визитните си картички държеше в сребърна кутийка. Живееше в Дрезден, където завеждаше Общинската женска болница.

Прислужницата поднесе на професор Болк кафе с лед.

– Не мога да ям лимони – обясни той и вдигна чашата си. От отворената врата на терасата полъхваше вятър и Грета седна на дивана до професора, който ѝ се усмихна любезно. Вероятно трябваше да изчака той да започне с въпросите, но изведнъж ѝ се прииска просто да разкаже на някого за Лили и Айнар.

– Става въпрос за съпруга ми – започна тя.

– Да, разбрах, че има момиче на име Лили.

Значи знаеше. В първия момент Грета нямаше представа какво да каже. Откъде да започне? Какво бе дало началото – онзи ден преди четири години, когато го помоли да пробва обувките на Анна ли? Или нещо друго?

– Той е убеден, че вътрешно е жена – рече накрая тя.

Професорът си пое въздух и кимна.

– А да ви призная, аз съм на същото мнение. – Разказа му за роклите, за жълтите обувки, за специално скроените комбинезони; спомена за посещенията на Айнар в къпалнята край Сена, за пазаруването на дрехи, за Хенрик, Ханс и няколкото други мъже, по които Лили се бе увличала, за разочарованията. Накрая рече:

– Лили е много красива.

– Тези мъже... Ханс... случвало ли се е нещо повече с тях?

– Не. – Помисли си за Ханс, който в момента вероятно окачваше портрета с камелията в галерията. Рядко се случваше, но неизменно оставаше разочарована, когато Ханс се отбиваше в ателието, потриваше брадичка и отказваше някоя картина. "Не е достатъчно добра", казваше той два-три пъти годишно и Грета толкова се стъписваше, че не успяваше да помръдне, за да го изпрати до вратата. Понякога се чудеше дали от подобно смазващо разочарование няма и известна полза.

Анна ѝ бе споменала за доктора. Един ден ѝ рече:

– Не трябва ли да отиде на лекар? – докато двете бяха в ма-газина за рамки през няколко сгради от хотела на Оскар Уайлд. Вътре имаше кошове със стари рамки, някои от които тежаха повече от петдесет килограма. Прахът полепваше по полите им. –Тревожа се за него.

– Разказах ти какво се случи с доктор Хекслер в Дания. Не знам дали ще понесе още един

преглед. Страхувам се да не се срина.

– Но не се ли притесняваш поне малко? Изглежда много болен. Толкова е отслабнал. Понякога ми прилича на призрак.

Грета се замисли. Айнар наистина изглеждаше блед, под очите му имаше тъмни кръгове. Кожата му бе станала почти про-зрачна. Забелязваше го, но това ли я тревожеше най-много? А и кървенето, което се появяваше редовно вече четири години. Бе свикнала с трансформациите. Да, Айнар като че ли бе непрестанен процес на трансформация, сякаш промените – загадъчната кръв, хлътналите бузи, незадоволените копнежи никога нямаше да свършат, нямаше да имат край. Но като се замислеше, всички се променяха. Всеки човек непрекъснато се преобразяваше в нещо ново, нали? В един кош с вързан на верижка капак Грета намери идеалната позлатена рамка за най-новия портрет на Лили.

– Ако познаваш някой подходящ лекар – каза тя на Анна, може би наистина трябва да поговоря с него. Най-малкото няма да навреди, нали?

Професор Болк каза:

– Бих искал да прегледам съпруга ви.

Това напомни на Грета за Хекслер и за тракация му рентгенов апарат. Запита се дали Айнар ще ѝ позволи да го заведе при друг доктор.

Професор Болк пийна кафе. И извади от джоба си бележник.

– Не смятам, че съпругът ви е луд – каза той. – Убеден съм, че други лекари ще заявят точно това. Аз обаче не съм на също мнение.

В хола на Анна бе окачен един от портретите на Лили, на който тя седеше на пейка в парка. Зад нея двама мъже разговаряха с шапки в ръце. Картината висеше над шкаф със снимки в сребърни рамки на Анна – в костюми, след представления с приятели. Грета бе нарисувала портрета в парка миналата година, когато Лили идваше в апартамента и оставаше по три седмици, след което изчезваше за шест, а Грета свикваше все повече да работи и живее без съпруга си. За известно време миналата година, когато той разговаряше с нея само като Лили, дори Грета си бе помислила, че напълно е полудял. На моменти приличаше на изпаднал в транс: зениците му толкова се разширяваха, че виждаше отражението си в очите му.

– Виждал съм и друг мъж като него – продължи професор Болк. – Кондуктор. Млад, красив, дори по-хубав от жена, слаб, блед, разбира се, с елегантна походка. Нервен младеж, но как да го виним при това положение. Когато дойде на преглед, първото, което забелязах, бе – как иначе, набиваше се на очи, – че има по-големи гърди от много девойки. По това време вече бе започнал да се нарича Зиглинде. Чудна работа. Един ден дойде в клиниката, но другите лекари отказаха да приемат мъж в Женската болница. Дори не поискаха да го прегледат. Но аз се съгласих и един следобед – никога няма да го забравя – открих, че той е едновременно и от мъжки, и от женски пол.

Грета си помисли каква ли ужасяваща гледка е представлявало онова, което е висяло безжизнено като отпуснатата кожа на старец между краката на мъжа.

– Какво му казахте? – попита тя.

Вятърът развя завесите и отвън долетяха виковете на момчета, играещи тенис; след малко майка им ги повика да се прибират.

– Казах, че ще му помогна. Казах, че ще му помогна да направи избора си.

Частичка от Грета понечи да попита "Какъв избор?". Имаше чувството, че едновременно знае и не знае отговора. Защото дори тя, която често си мислеше "Ех, ако Айнар можеше да избере какъв иска да бъде...", дори тя не можеше да си представи, че е възможно такъв избор да бъде направен. Седнала на дивана със златните крака, се замисли за Айнар, който в някои отношения вече изобщо не съществуваше. Сякаш някой вече бе направил избора вместо него.

– Какво се случи с този мъж? – попита Анна.

– Избра да е жена. Каза, че иска единствено някой мъж да го обикне, и бе готов на всичко, за да го постигне. Дойде в кабинета ми облечен със зелена рокля и дамска шапка. Носеше джобен часовник като мъж. Помня, защото го извади и не спираше да го поглежда. Обясни ми, че разделял дните си на две, сутрин живеел като жена, а следобед като мъж. Това се случи отдавна, още бях млад лекар. На теория знаех как мога да му помогна. Но по онова време никога не бях правил толкова сложна операция. Тъй че в продължение на месец четях до късно учебници по медицина. Присъствах на ампутации, изучавах методи за зашиване на рани. Всеки път, когато се налагаше да отстранят матката на жена в клиниката, влизах в операционната и гледах. После изследвах органа в лабораторията. Най-сетне, един ден се почувствах готов и казах на Зиглинде, че искам да насрочим операцията. Дотогава той бе отслабнал още повече. Почти не му бяха останали сили. Явно бе твърде притеснен, за да се храни, но се съгласи да изпробвам операцията върху него. Разплака се, когато му казах, че е възможно. Обясни, че плачеше защото има чувството, че ще убие друг човек. "Ще пожертвам другиго", това бяха думите му.

Насрочих операцията за един четвъртък сутринта. Щях да я проведа в голямата операционна с форма на амфитеатър; много хора ме бяха помолили да гледат. Включително няколко лекари от болницата в Пирна. Знаех, че ако успея, ще постигна нещо необикновено, нещо, което дори не си бяхме представяли. Кой би помисли, че е възможно човек да промени пола си. Кой би пожертвал кариерата си, за да опита нещо, което звучи като сюжет на мит? Е, аз бях готов да го направя.

Професор Болк съблече шлифера си.

– Но в четвъртък сутринта сестрата отишла в стаята на Зи- глинде и видяла, че него го няма. Беше оставил всичките си вещи – шапката, джобния часовник, зелената рокля. Но бе избягал. – Професор Болк допи кафето си на един дъх.

Грета допи лимоната си, а Анна стана да повика прислужницата (*Още напитки!* , провикна се тя нетърпеливо). Грета се взря в професора, който седеше с кръстосани крака. Този път знаеше, че е права. Този лекар не беше като Хекслер. Той проявяваше разбиране. "Като мен е", помисли си. Професор Болк също така бе наблюдателен. Не се наложи да обмисля дълго; решението я споходи като силен удар в главата, от който виждаш звезди. Това я стресна и тя подскочи леко на дивана. И така Грета, която веднъж за малко да убие себе си и Айнар, като изгуби управление върху автомобила, който полетя към обрасла с мимози скала, си помисли: "Трябва да заведе Лили в Дрезден. Двете ще отидем заедно".

НА ДРУГИЯ ДЕН БИБЛИОТЕКАРКАТА бе намерила още книги за Айнар. Книги със заглавия като "Половете"; "Нормалният и ненормалният мъж"; "Научно изследване на сексуалните отклонения" и *Die sexuelle Krise*, публикувана в Дрезден преди двайсет години. Повечето съдържаха теории за половото развитие, основани на хипотези и не особено задълбочени експерименти с лабораторни мишки. В една от книгите Айнар прочете за мъж, аристократ от Бавария, който се родил с пенис и вагина. Нещо в трагичната история – объркано дете изоставено от родителите, което отчаяно търсело мястото си под слънцето – накара Айнар да затвори очи и да си помисли "Да, разбирам". Имаше цяла глава, посветена на мита за Хермес и Афродита. В книгата се обясняваха сексуални патологии и нещо, наречено сексуална двойственост. Айнар някак си знаеше, че чете за себе си. Познато му бе да не можеш да се идентифицираш напълно с нито един от двата пола. Докато четеше за бавареца, в гърдите му се надигна смътна болка. Някои от книгите бяха стари, прашни издания от миналия век. При прелистване страниците шумоляха и Айнар се уплаши, че студентите от двете страни на дългата маса ще вдигна очи и ще познаят по изражението му какъв е всъщност.

Ан-Мари оставяше книгите върху малката наклонена поставка пред него. Даде му наниз от оловни топчета, които да задържат страницата отворена, докато Айнар си записваше в стария бележник със сиви корици.

Масите бяха широки и очукани и му напомняха за работните тезгяхи, на които продавачките на рибния пазар в Копенхаген режеха главите на рибите. Разполагаше с достатъчно място да разтвори няколко книги пред себе си и заради жълтеникавите им страници започна да си представя, че те са защитната му стена. Точно това изпитваше, когато се измъкваше сутрин от апартамента, за да отиде в библиотеката: всяко изречение за мъжкото и женското начало щеше да го пази през следващата година, когато, както си бе обещал, всичко щеше да се промени.

В крайна сметка прочете достатъчно, за да си внуши, че и той има женски полови органи. В тялото му се криеха и органите на Лили, кръвоснабдените гънки плът, които я правеха онова, което беше. В началото му бе трудно да повярва, но постепенно мисълта, че проблемът му не е душевен, а физически, започна да му се струва все по-логична. Представяше си как зад тестисите му има скрита матка. Представяше си как в гръдния му кош са заклещени чифт женски гърди.

Айнар прекара цяла седмица в читалнята и всеки ден идваше момент, в който многобройните открития му идваха в повече и той облягаше глава на ръцете си и плачеше тихичко.

Ако задремеше, Ан-Мари го побутваше с бялата си ръчица.

– Обед е.

За миг Айнар се объркваше: Обед ли?

Ах, да, станало е обед.

Карлайл започна да го кани да излизат следобед.

– Искаш ли да се видим по обед? – питаше той всяка сутрин, когато Айнар тръгнеше да излиза, изгарящ от нетърпение да се върне към книгите в библиотеката.

– Не знам дали ще мога – отвърщаше той.

– Защо? – питаше Грета.

Карлайл знаеше, че няма смисъл да кани и Грета с тях. Веднъж каза на Айнар, че още като

деца Грета въздъхвала разочаровано, когато Карлайл ѝ предложил да отидат на разходка до Аройо Секо.

– Винаги бе прекалено заета за подобни неща. Четеше Дикенс, пишеше поеми, рисуваше планината Сан Габриел, мои портрети. Но никога не ми ги показваше. Когато я помолах да видя някоя картина, тя се изчервяваше и скръстваше ръце.

Тъй че Карлайл потърси приятелството на Айнар. В началото трябваше доста да го увещава. Нещо в сините му очи, които бяха доста по-светли от очите на Грета, караше Айнар да си мисли, че е способен да прочете мислите му. Трудно му бе седи мирно до Карлайл – непрекъснато помръдваше, ставаше, преместваше се на плетения стол.

Карлайл си купи кола – спортен модел "Алфа Ромео", – червена, с коледа със спици и червена кутия с инструменти, закована на стъпалото. Обичаше да я кара със спуснат покрив. Таблото беше черно, с шест циферблата и малка метална дръжка, която Айнар се вкопчаваше, когато Карлайл взимаше стремглаво завоите. Подът бе от релефна стомана и докато обикаляха из Париж, Айнар усещаше топлината от двигателя през подметките на обувките си.

– Трябва да се научиш да си по-доверчив – каза един ден Карлайл в колата и премести приятелски ръка от скоростния лост върху коляното му. Отиваха към тенис комплекс в Отъой. Стадионът се намираше до Болонския лес и се издигаше сред тополите като бетонна купа. Знамената по стените висяха безжизнено. На железните порти мъже със зелени сака и сламени шапки късаха билети.

Един от служителите заведе Айнар и Карлайл до малка боядисана в зелено лежа с четири плетени стола с раирани възглавнички. Ложата се намираше откъм основната линия на корта застлан с клей, червен като ружа, който Лили някога си бе купила от Копенхаген.

На корта загряваха две жени. Едната беше от Лион и дългата ѝ плисирана пола се развяваше, когато прекосяваше корта бързо и плавно като шхуна. Другата беше млада американка от Ню Йорк – така пишеше в програмата. Беше висока и мургава, с къса лъскава коса, подстригана във формата на кожен авиаторски шлем.

– Никой не очаква тя да спечели – каза Карлайл за американката, засенчил очи с длан. Брадичката му бе същата като на Грета: квадратна и малко издължена под уста, пълна със здрави бели зъби. Имаха и еднаква, малко грапава на гърлото кожа, която покафеняваше само след час на слънце. Айнар бе целувал страстно именно гърлото ѝ нощем. Харесваше му повече дори от целувките по устата: докосваше с устни дългата ѝ шия, засмукваше леко, близваше я, подръпваше кожата с устни, прокараваше език по паяжината от вени.

– Искат ми се някой ден да посетя Калифорния – каза Айнар. Мачът бе започнал и американката изпълняваше сервис. Тя хвърли топката високо и мускулите на раменете ѝ изпъкнаха, когато вдигна ракетата. Грета често казваше, че тупкането на топка за тенис ѝ напомня за портокали, падащи на земята; Айнар си спомни за тревния корт зад къщата на Ханс, с разчертаните със захар линии, които вятърът отнасяше.

– Грета споменавала ли е, че иска да се прибере у дома? – попита Карлайл.

– Казвала ми е, че много неща ще трябва да се променят, преди да се върне.

Веднъж му бе обяснила, че и двамата няма да се впишат в Пасадена, където слуховете прекосяваха долината по-бързо и от сойка с попътен вятър. "Там не е за нас."

– Какво ли има предвид – замисли се Карлайл.

– Познаваш Грета. Не обича хората да я обсъждат.

– Всъщност в известен смисъл това ѝ харесва.

Американката спечели първия гейм след като пуснатата ѝ топка едва мина над мрежата и падна недосегаема на корта.

– А ти не искаш ли да дойдеш на гости в Калифорния? Например през зимата, за да

рисуваш? – Карлайл си повя с програмата; държеше куция си крак изпънат напред. – Ела да рисуваш евкалиптите и кипарисите. Или портокаловите градини". Ще ти харесат.

– Няма да дойда без Грета – заяви Айнар.

А Карлайл, който едновременно бе напълно различен и досущ като сестра си, попита:

– Защо?

Айнар кръстоса крака и побутна неволно плетения стол пред себе си. Момичето от Лион прекоси корта с развяна пола, за да отрази бекхенда на американката, удари мръсната бяла топка и отбеляза точка. Зрителите, красиви хора с шапки, ухаещи на лавандула и лайм, избухнаха в аплодисменти.

Карлайл се обърна към Айнар. Усмиваше се и ръкопляскаше, а по челото му започваше да избива пот; и в мига, в който стадионът утихна, за да може французойката да изпълни сервис, той каза:

– Знам за Лили.

Айнар усети мириса на сухия клей и на вятъра, разклащаш тополите.

– Не разбирам за какво...

Карлайл обаче го спря. Облегна лакти на коленете си и без да откъсва очи от корта, му разказа за писмата, които Грета му бе писала през изминалата година. Дебелите пликове пристигат ли веднъж седмично в пощенската кутия, половин дузина листове тънка синя хартия, изпълнени от край до край с дребен сбит почерк на Грета. "Има едно момиче на име Лили", написала му тя преди около година. "От блатата в Дания е и я подслоних." В писмата описвала как Лили се разхождала из Париж, клякала да нахрани гълъбите в парка с разпилени върху чакъла поли. Как Лили позирала с часове в ателието на Грета, как светлината играела по лицето ѝ. Писмата пристигали почти всяка седмица и давали кратък отчет как Грета е прекарала времето си с Лили през последните няколко дни. В тях не се споменавало нищо за Айнар, а когато Карлайл на свой ред ѝ пишел "Как е той?" или "Поздрави го от мен", и веднъж дори "Десетата годишнина от сватбата ви не беше ли наскоро?", Грета не отговаряла на въпросите му.

След като писмата пристигали всяка седмица в продължение на шест месеца, един ден Карлайл намерил в пощенската кутия тънък плик. Каза на Айнар, че запомнил деня, защото януарският дъжд ваял вече седмица и кракът го болял, все едно колата го била блъснала предишния следобед. Слязъл до пощенската кутия пред къщата с бамбуков бастун в една ръка и чадър в другата. Мастилото по плика било размазано от водата, затова отворил писмото във вестибюла с тъмна дъбова ламперия. Прочел писмото, докато върху единствената страница капела вода от косата му. "Айнар ме напуска", започвало писмото. "Прав си. След десет години брак той ме напуска." Карлайл си помислил веднага да се качи в колата и да отиде до пощата, за да изпрати телеграма, но изведнъж осъзнал какво има предвид Грета.

На следващия ден пристигнало друго писмо, както и на последващия и така нататък. Започнала да пише почти всеки ден за Лили. Страниците били пълни с описания, както преди, но изреченията били изпъстрени с малки илюстрации на женско лице: Лили с шапка, украсена със сухи теменужки; Лили чете вестник *Le Monde*; Лили, вдигнала кръглите си очи към небето.

– После Грета започна да ми изпраща скици на Лили. Лили сред лимонови дръвчета. Лили като шаферка на сватба. – Карлайл замълча, докато американката удряше сервис. – Красиви са. Тя е красива, Айнар.

– Значи знаеш.

– Бързо се досетих. Разбира се, не съм много добре запознат с въпроса. – Малка кафява птичка кацна на перваза на ложата и се огледа за зрънца. – Но бих искал да помогна. Искам да се запозная с Лили, да видя какво мога да направя. Грета се изразява най-добре чрез писма и рисунки. Никога не би ме помолила за помощ, но виждам, че има нужда. Знам, че според нея

имаш нужда от повече подкрепа, отколкото тя може да даде сама. Трудно ѝ е. Не забравяй, че на нея ѝ е също толкова тежко, колкото и на теб.

– Тя ли ти каза?

– Грета никога не би го признала на глас. Но я познавам. Продължиха да гледат мача. Денят бе топъл, момичета бършеха лицата си с кърпи.

– Ходил ли си на лекар? – попита Карлайл.

Айнар му разказа за доктор Хекслер. Само от името му се гадеше; стомахът му се сви.

– Не е ли по-добре да поговориш със специалист за начина, по който се чувстваш? Какви мисли ти минават през ума? Ще ти намеря подходящ лекар. Проучих няколко имена и ще те заведа при човек, който може би ще успее да ти помогне. Не се тревожи, Айнар, имам идея.

Това Айнар помнеше най-ясно: как изглеждаха дългите крака на Карлайл, които наблюдаваше с крайчеца на окото – куцийт крак бе сгънат под странен ъгъл. Американката на корта плуваше в пот, мокри петна бяха разцъфнали на блузата точно под бюста ѝ. И лицето ѝ бе мургаво и обикновено; имаше голяма глава и дълги ръце; нещо в нея изглеждаше не на място. Като тънката вена, която пулсираше на ръката ѝ. Мъхът над горната устна. Начина, по който целият стадион викаше против нея, докато тя се откъсваше все по-напред в резултата срещу французайката. Сякаш целият свят бе срещу нея – всички освен Карлайл, който се наведе към него и попита:

– Не искаш ли тя да спечели? Така би било по-интересно.

КАРЛАЙЛ ЗАКАРА АЙНАР първо при доктор Макбрайд. Той бе американски психиатър, свързан по някакъв начин с посолството, а кабинетът му се намираше на улица "Тилсит" близо до паспортната служба. Доктор Макбрайд имаше гъста къдрава коса и прошарени черни мустаци. Вратът му бе масивен, шкембето голямо и носеше колосани бели ризи, твърди като хартия. Родом бе от Бостън и по време на срещата с Айнар на няколко пъти каза, че е "черен ирландец". Когато се усмихнеше, в устата му проблясваше златен зъб.

Кабинетът му приличаше по-скоро на адвокатска кантора. Плътът на масивното писалище бе облицован със зелена кожа, едната стена бе заета изцяло от библиотека и дъбова етажерка с чекмеджета за документи. Под прозореца на поставка стоеше отворен медицински речник. Докато Айнар му разказваше за Лили, доктор Макбрайд го слушаше безизразно и побутваше очилата на носа си. По едно време телефонът иззвъня, но лекарят не вдигна и подкани Айнар да продължи.

– Какъв период най-дълго сте прекарвали като Лили?

– Повече от месец. Миналата зима оставаше по доста време.

Айнар си спомни за миналата зима, когато често си лягаше без да знае като кого ще се събуди на следващия ден. Една вечер на връщане от операта крадец извади нож срещу Лили и Грета. Мъжът беше дребен, с късо черно палто и на лунната светлина ножът не изглеждаше остър. Но той го размаха пред лицата им и поиска да му дадат чантите си. Крадецът не се бе бърснал от няколко дни и като подритваше земята с един крак, заяви:

– Говоря сериозно, дами. Не си мислете, че се шегувам.

Когато Лили понечи да му подаде чантата си Грета посегна към ръката ѝ и извика:

– Лили, недей!

Мъжът обаче грабна чантата и се спусна към Грета, която обаче кресна:

– Да не си посмял! – и хукна към окъпаната в светлина опера. Лили остана притисната до стената от крадеца. Той отново ритна тротоара, изглежда се чудеше какво да прави. Грета се обърна чак когато стигна до ъгъла. Лили виждаше само силуета ѝ: стъпила стабилно с разкрачени крака, сложила ръце на хълбоците. След миг тя тръгна обратно към Лили и крадеца.

Мъжът се усмихна нервно.

– Тя е луда – рече той и отново ритна тротоара. Обърна ножа който сега изглеждаше просто като прибор, с острието надолу и побягна.

– Мислиш ли за Айнар, когато си Лили? – попита доктор Макбрайд.

– Не, изобщо не мисля за него.

– Но мислиш за Лили, когато си Айнар, така ли?

– Да.

– Какво по точно? – Докторът свали капачката на писалката и я остави върху празен лист хартия.

– Предимно нейните мисли. – Айнар обясни, че ако например яде ябълкова торта с канела, се пита дали да запази парче и за Лили. Или ако, да речем, спори с месаря, който имаше навика да натиска кантара с палец, се чуди дали Лили би спорила в случая. Решаваше, че тя не би повишила тон на месаря, който бе кльошав, но хубав, с рошава руса коса – и по средата на изречението Айнар се извиняваше и молеше да му опаковат агнешкото.

Доктор Макбрайд намести очилата си.

Карлайл чакаше в кафенето от другата страна на улицата. Айнар си го представи как чете някой пътеводител, взима затъкнатия зад ухото си молив и отбелязва някой препоръчан обект. В момента вероятно допиваше кафето и поглеждаше към часовника си.

– Какво мислите за мъжете? – попита докторът. – Мразиш ли ги?

– Дали мразя мъжете?

– Да.

– Не, разбира се.

– Би било напълно нормално да мразите мъжете.

– Но аз не ги мразя.

– А Лили? Тя какво мисли за мъжете?

– Не ги мрази.

Доктор Макбрайд си наля вода от сребърна кана.

– А харесва ли ги?

– Не съм сигурен какво имате предвид.

Докторът отпи глътка. Айнар видя отпечатъка, който оставиха устните му върху ръба на стъклото, и осъзна, че е жаден.

– Лили целувала ли е мъж?

Айнар се чудеше как да поиска чаша вода, но нищо не му хрумваше. Може би просто трябваше да стане и сам да си налее, но не посмя. Затова продължи да седи като дете в кабинета на доктор Макбрайд на стола, чиято жълта вълнена тапицерия го боцкаше.

– Господин Вегенер, питам само защото...

– Да. Целувала е мъж.

– Хареса ли ѝ?

– Ще трябва да попитате нея.

– Мислех си, че говоря с нея.

– Да ви приличам на Лили? – попита Айнар. – Като жена ли изглеждам?

– Не бих казал.

– Тогава...

Телефонът на доктор Макбрайд иззвъня и двамата едновременно погледнаха към черната слушалка, която потреперваше при всеки звън. Накрая апаратът замлъкна.

– Опасявам се, че сте хомосексуалист – заключи доктор Макбрайд и затвори капачката на писалката с щракване.

– Не ви разбирам.

– Не сте първият човек, на когото се случва.

– Но аз не съм хомосексуалист. Не това е проблемът. В мен живее друг човек. – Айнар се надигна от стола. – В мен живее момиче на име Лили.

– Искрено ви съчувствам – продължи докторът, – но трябва да знаете, че няма с какво да помогна на мъже като вас. Като черен ирландец, това много ме натъжава. – Той отпи вода и устните му мляснаха върху стъклото. След това стана и заобиколи бюрото. Сложи ръка на рамото на Айнар и го побутна към вратата. – Мога да ви посъветвам единствено да се сдържате. Ще трябва вечно да се борите с копнежите си. Не им се поддавайте, господин Вегенер. В противен случай... ще останете сам завинаги.

Айнар отиде в кафенето при Карлайл. Знаеше, че доктор Май-брайд греша. Неотдавна Айнар щеше да му повярва и да тръгне, изпълнен със самосъжаление. Но сега каза на Карлайл, че само си е изгубил времето.

– Никой не може да ме разбере. Не виждам смисъл да опитвам повече.

След няколко дни Карлайл закара Айнар в Института за хидротерапия – болница, известна с лечението на нервни заболявания. Намираше се по пътя за Мьодон, встрани от шосето срещу една горичка. На портала имаше портиер, който тикна лице в колата и попита при кого отиват.

– При доктор Кристоф Ме – отговори Карлайл. Портиерът ги изгледа изпитателно и им подаде регистър, в който да се запишат.

На входа се наложи да подпишат друг документ, както и трети, когато най-сетне стигнаха до кабинета на доктор Ме. Сестрата, жена с къдрава побеляла коса, им каза да изчакаят в малка стаичка и след като излезе и затвори вратата, Айнар се почувства като в затвор.

– Не казах на Грета къде ще ходим днес – рече Карлайл. Преди няколко дни Айнар ги бе чул да говорят за него. "Той няма нужда от психиатър", бе долетял гласът на Грета през пролуката под вратата. "Освен това намерих кой да му помогне. Той не е психиатър и наистина може да направи нещо." Тогава гласът ѝ заглъхна и Айнар не чу останалото.

Кабинетът на доктор Ме беше кафяв и миришеше на цигари. В коридора се чуваха стъпки. В болницата имаше нещо толкова неприятно, че го изпълни усещането, че мястото му е именно тук. По кафявия килим се виждаха следи от колички и Айнар си представи как го завързват за носилка и го вкарват в недрата на болницата, откъдето никога нямаше да се върне.

– Наистина ли мислиш, че доктор Ме може да ми помогне?

– Надявам се, но ще видим. – Карлайл бе облечен със сако от тънък памучен плат, елегантен панталон и жълта вратовръзка. Айнар се възхищаваше на оптимизма му и на начина, по който седеше, изпълнен с очакване в летните си дрехи. – Трябва поне да опитаме.

Знаеше, че Карлайл е прав. Нямаше да издържи още дълго, ако продължаваше да живее така. През последните шест месеца бе изгубил голяма част от мускулната си маса; доктор Макбрайд го бе претеглил и когато малките черни тежести се плъзнаха наляво, Айнар осъзна, че тежи почти толкова, колкото бе тежал като дете. Започваше да забелязва как кожата му добива сивкавосин оттенък като небето по зазоряване, все едно кръвта му някак си течеше по-бавно. Задъхваше се и му причерняваше пред очите, след като изминеше тичешком повече от няколко крачки или когато чуеше внезапен силен шум като избръмчаването на автомобил. Не биваше да забравя и за кървенето, което едновременно го плашеше и успокояваше. При първите капки от носа или между краката, му се завиваше свят. Никой не му го бе казвал, но той знаеше, защото същността му беше женска. Беше чел в книгите, че скритите в тялото женски органи на хермафродита кървят през неопределени периоди от време, все едно недоволстват.

Доктор Ме се оказа приятен човек. Имаше тъмна коса и носеше жълта вратовръзка, изненадващо подобна на вратовръзката на Карлайл. Дватамата се засмяха, когато забелязаха, след

което докторът заведе Айнар в стаята за прегледи.

Стаичката бе облицована с плочки и имаше прозорец с решетка, който гледаше към парк с чинари. Доктор Ме отметна тежката зелена завеса, зад която се намираше кушетката за прегледи.

– Моля, седнете – каза той. – Разкажете ми защо сте тук.

Докторът се облегна на шкаф със стъклени вратички. До гърдите си държеше бележник и кимаше от време на време, докато Айнар обясняваше за Лили. Един-два пъти намести възела на вратовръзката си. Понякога си записваше нещо.

– Не знам каква точно помощ ми трябва – каза Айнар. – Но не мога повече да живея така.

– Как?

– Без да знам кой съм всъщност.

При тези думи доктор Ме прекрати прегледа. Извини се и остави Айнар на кушетката да поклаща крака. Навън в парка сестра разхождаше млад брадат мъж с раирана пижама и разтворен халат. Походката му бе несигурна, сякаш сестрата с дълга до гле-зените престилка бе единственото, което го държеше изправен.

Доктор Ме се върна и каза:

– Благодаря, че ме потърсихте. – Стисна му ръка и го заведе при Карлайл.

По обратния път към Париж дълго не си казаха нищо. Айнар наблюдаваше ръката на Карлайл върху скоростния лост, Карлайл гледаше в пътя. Накрая той рече:

– Докторът иска да те приеме в болницата.

– Защо?

– Подозира, че страдаш от шизофрения.

– Но това е невъзможно. – Айнар погледна към Карлайл, който не сваляше очи от пътя. Пред тях имаше камион и всеки път, когато минеше през неравност, от каросерията му падаш чакъл и се посипваше по предното стъкло на колата. – Как може да съм шизофреник? – попита отново Айнар.

– Поиска да подпиша документите, за да те приеме веднага.

– Не е прав. Не съм шизофреник.

– Казах му, че не е спешно.

– Но ти не мислиш, че имам шизофрения, нали? Това е пълна глупост.

– Не, не вярвам. Но когато обясняваш.. когато обясняваш за Лили, наистина изглежда, че в теб има двама души. Две отделни личности.

– Това е вярно.

Смрачаваше се и движението се точеше бавно, защото автомобил бе блъснал немска овчарка; кучето лежеше по средата на пътя и колите трябваше да го заобикалят. Животното беше мъртво, но не се виждаха никакви рани – просто бе отпуснало глава върху асфалта на кръстовището.

– Според теб Грета също ли ме мисли за луд?

– Не. Тя вярва най-силно в Лили.

Минаха покрай кучето и трафикът се разреде.

– Да послушам ли доктор Ме? Как мислиш, да отида ли в болницата за известно време?

– Ще трябва сам да решиш. – Карлайл стискаше черната топка на скоростния лост и Айнар усети, че иска да каже още нещо. Заради вятъра и бълващите изгорели газове автобуси им бе трудно да говорят. Движението в града бе натоварено и Айнар погледна към Карлайл и се опита безмълвно да го подкани да каже каквото има. "Какво си мислиш?", искаше му се да попита. Тишината бе напрегната и когато пристигнаха пред блока в Маре, моментът отмина, щом двигателят на колата спря да бръмчи.

– Не ѝ казвай къде сме ходили – помоли го Карлайл.

Айнар бе уморен и си легна веднага след вечеря, а Грета дойде преди да заспи.

– Рано си лягаш – отбеляза той.

– Уморена съм. От няколко дни работя по цяла нощ. Тази седмица направих половин дузина илюстрации. А да не говорим за портрета на Лили на брега. – Замълча и след малко добави. – Нарисувал си прекрасен пейзаж. Изключително доволна съм. Ханс също. Искан да ти го кажа.

Дългото ѝ тяло бе топло до него под чаршафа. Коляното ѝ докосваше крака му, ръката ѝ лежеше нежно върху гърдите му. Вече се докосваха само толкова, но усещането за интимност бе много по-дълбоко дори от първите нощи в началото на брака им, когато тя развързваше вратовръзката му и подръпваше нетърпеливо колана: ръката ѝ бе като животинче, припкащо по гърдите му; коляното ѝ го притискаше уверено; влажният ѝ дъх бе топъл; косата ѝ пълзеше като лозница по гърлото му.

– Полудявам ли? – попита той.

Грета седна в леглото.

– Какво? Кой ти го каза?

– Никой. Но според теб вярно ли е?

– Това е най-голямата глупост, която съм чувала. Кой ти го- вори подобни работи? Карлайл ли?

– Не. Просто понякога не разбирам какво се случва с мен.

– Напротив. Знаем много добре какво се случва. В теб живее Лили. В душата ти има красива млада жена на име Лили. Не си луд.

– Просто се чудех какво мислиш за мен.

– Мисля, че си най-смелият мъж на света. А сега заспивай.

Грета стисна ръка в юмрук, кичур от косата ѝ се плъзна по гърло то му, а коляното ѝ се отдръпна.

Неусетно измина една седмица. Айнар прекарваше дните като чистеше ателието си, навиваше стари платна и ги подреждаше в ъгъла, за да не му пречат. Приятно му бе да рисува фонетите на Грета, но не му липсваше да създава собствени произведения. Понякога, като се замислеше за изоставеното си творчество, имаше чувството, че най-накрая е приключил с досадно задължение. А когато се сетеше за многобройните си картини – безброй мрачни блати и брулени от вятъра степи, не изпитваше нищо. Измислянето на нови идеи, скицирането на нов изглед го изтощаваха. Друг човек бе рисувал малките пейзажи. Какво повтаряше непрекъснато на студентите в Художествената академия? Ако можете да живеете без да рисувате, направете го. Животът ви ще е много по-лесен.

Айнар спеше до късно и се събуждаше уморен. Всяка сутрин си обещаваха, че ще прекара деня като Айнар, но щом отидеше до гардероба, все едно отваряше шкаф с вещи на отдавна починал роднина.

В повечето случаи от спалнята излизаше Лили и сядаше на стола в ателието на Грета с отпуснати рамене, нервно подръпваща шала в скута си. Ако Грета рисуваше друг портрет, заставаха с гръб към нея и поглеждаха през прозореца към улицата, за да види дали Ханс или Карлайл не идват.

Карлайл предложи да се срещнат с доктор Бюзон, младши специалист в психиатрична клиника в Отьой.

– Откъде чу за него? – попита го Айнар.

За шест седмици Карлайл се бе установил в Париж по-успешно, отколкото Айнар за три години. Раздаваше вече втора кутия с визитни картички, а през почивните дни получаваше покани за Версай и Сен Мало. Шивачът на улица "Пе" знаеше наизуст кой номер ризи носи.

Пътуваха към клиниката на доктор Бюзон и Айнар усещаше топлината на двигателя през металния под.

– Ханс ми спомена за него – отвърна Карлайл.

– Ханс?

– Да. Обадих му се и казах, че мой приятел трябва да отиде на лекар. Не му казах името ти.

– Но ако той...

– Няма. И дори да разбере, какво толкова? Той ти е приятел от детството, нали? – С развята около лицето коса Карлайл приличаше досущ на Грета. Той прибра няколко кичура зад ушите си.

– Ханс пита за теб – продължи Карлайл. – Знае, че има някакъв проблем. Каза, че те видял веднъж да вървиш от Лувъра към Сена и едва те познал.

Карлайл бърникаше по лостчето за чистачките и Айнар очакваше то всеки момент да му остане в ръцете.

– Каза ми, че сте се разминали и те е повикал по име, но ти просто си го подминал.

Не бе възможно.

– Подминал съм Ханс? – Айнар виждаше бледото си отражение в предното стъкло, сякаш бе призрак.

– Може би трябва да му обясниш. Той ще те разбере.

Доктор Бюзон бе на годините на Айнар и бе родом от Женева. Черната му коса стърчеше на темето, лицето му бе слабо, носът – дълъг. Когато говореше, обръщаше глава наляво, в едно се чудеше дали следващото му изречение да е въпрос. Бюзон прие Айнар и Карлайл в малка бяла стая със стол за прегледи, над който бе разположена метална лампа. До стола имаше масичка на колелца, покрита със зелен плат. Върху плата бяха подредени дузина ножици с различни размери. На стената бе окачена сгъваема таблица със схеми на човешки мозък. Този път Карлайл присъства на прегледа. Неясно защо, но до него Айнар се чувстваше като малко дете, все едно Карлайл му бе баща и щеше да отговаря на въпросите вместо него. Прозорецът гледаше към вътрешен двор, мрачен заради дъжда, две сестри преминаха на бегом по павираната алея.

Доктор Бюзон обясняваше как лекува хора, които имат про- блеми с идентичността.

– Обикновено те искат да постигнат поне известен покой. Което означава, че трябва да направят избор.

Карлайл си водеше бележки и на Айнар изведнъж му се стори забележително, че е дошъл чак от Калифорния и се е заел да му помогне все едно Айнар бе най-важната му задача. Не бе длъжен да се занимава с него. Дори не бе длъжен да прояви разбиране. Навън една от сестрите се подхлъзна на мокрите плочи и когато колегката ѝ я вдигна, се видя, че дланта ѝ окървавена.

– В известен смисъл хората, които идват при мен, са късметлии – заяви доктор Бюзон, седнал на метален стол, чиято височина можеше да се регулира. Под престилката носеше черен панталон и черни копринени чорапи. – Късметлии са, защото ги питам "Какви искате да бъдете?". И получават право на избор. Не е лесно. Но нима всеки не би искал да го попитат какъв предпочита да бъде?

– Разбира се – кимна Карлайл и си записа нещо в бележника. Айнар се чувстваше късметлия, че Карлайл му помага, че го кара по доктори и след всеки неприятен преглед слага ръце върху волана и казва: "Не се тревожи. Ще ти намерим подходящ лекар". Успокои се се дишането му се нормализира. Искаше му се обаче Грета да бе тази, която му помага така.

– А сега да обсъдим процедурата – каза доктор Бюзон. – Операцията е сравнително нова, но е много обещаваща.

– Какво представлява? – попита Айнар.

– На пръв поглед изглежда много по-сложна, отколкото е в действителност. Ще ви се стори доста крайна, но всъщност е простичка операция, която помага на хора с нарушения в

поведението. Дава много по-добри резултати от всяко друго лечение.

– А дали ще подейства в моя случай?

– Да, разбира се – отвърна доктор Бюзон. – Процедурата се нарича лоботомия.

– И какво представлява? – попита Айнар.

– Прекъсват се нервни пътища в предната част на мозъка.

– Мозъчна операция?

– Да, но съвсем простичка. Дори не се налага да отваряме черепа. Не е ли прекрасно? Само ще пробием няколко дупки на челото ви – тук... и ето тук. – Доктор Бюзон пипна слепоочията и точката над носа му. – След като пробия дупките, ще прережа нервите, които отговарят за личността ви.

– Но откъде знаете кои нерви точно определят поведението ми?

– Това е откритие, което направих наскоро. Не сте ли чели за мен във вестниците?

– Не, препоръча ви един приятел – отвърна Карлайл.

– Явно той е видял статиите. Пресата отрази откритията ми широко.

– Но операцията безопасна ли е? – попита Карлайл.

– Колкото всяка друга оперативна намеса. Вижте, разбирам, че звучи страшно, но имах пациент не с две, а с пет отделни личности и операцията го излекува.

– Той как е в момента? – поинтересува се Айнар.

– Живее с майка си. Не говори много, но е щастлив. Именно майка му го доведе при мен.

– А какво ще се случи с мен?

– Ще ви приемем в болницата. Ще ви подготвя за операцията. Трябва да сте отпочинал и в добро общо състояние. Ще се наложи да прекарате известно време в болницата, за да съберете сили. Но това ще стане бързо. И ще си почивате. Самата операция продължава само няколко часа. И две седмици сл това ще ви изпишем.

– А после какво ме чака?

– Мислех, че вече знаете. – Доктор Бюзон изпъна крак и закачи количката, която издрънча.

– Преди да постъпите в болницата, ще трябва да уредите някои неща, защото след това ще сте нов човек.

– Наистина ли е толкова просто? – попита Карлайл.

– Обикновено да.

– Но кой ще съм след операцията?

– Това все още не можем да предвидим. Просто ще трябва, да почакаме и да видим.

Айнар чу стъпки по плочите на двора. Дъждът се усили! Забарабани по прозореца. Доктор Бюзон се завъртя на стола. А Карлайл продължаваше да си записва в бележника. Сестрата с ожулената ръка отново излезе навън през врата с кръгло прозорче. Дланта ѝ бе превързана. Двете с колежката ѝ се разсмяха – бяха на не повече от двацет години – и претичаха през двора, където влязоха през друга врата с кръгло прозорче, само че златиста и мокра от дъжда.

ПРИ ВТОРАТА СРЕЩА на Грета с професор Болк през ранната есен на 1929 г. тя пристигна със списък с въпроси, записани в бележник с метална спирала. Париж бе сив, дърветата се отърсваха от листата си. Щом излезеха навън, жените нахлузваха ръкавици, а мъжете вдигаха яките на палатата си.

Срещнаха се в кафене на улица "Сен Анотан" на маса до прозореца, откъдето Грета гледаше хората, излизащи от станцията на метрото с навъсени заради лошото време лица. Професор Болк я чакаше, вече пресушил чаша кафе. Изглеждаше недоволен, че е закъсняла; Грета се оправда, че трябвало да довърши една картина, а и телефонът не спирал да звъни, докато професорът чистеше нокътя на палеца си с джобно ножче.

"Красив е", помисли си тя, с издължено лице и трапчинка на брадичката. Краката му бяха твърде дълги и едва се побираха под кръглата мраморна масичка с издраскан и осеян с петна плот. Мраморът бе обкован с месингова лента и на Грета ѝ бе неудобно да се приведе напред, за да говори с професора без никой да ги чува – металът се притискаше неприятно в ръката ѝ.

– Мога да помогна на съпруга ви – каза професор Болк. В краката му имаше чанта със златна катарамата и полукръгли дръжки и Грета се зачуди дали всичко ще се разреши просто с едно посещение на професора в апартамента им за няколко часа насаме с Айнар. Каза си, че едва ли е толкова просто, но ѝ се искаше да е така, както понякога ѝ се искаше кракът на Карлайл да се оправи, след като просто втрие в него малко ментово масло, или както си бе мечтала, че ако Теди Крос седи достатъчно дълго на слънце, то щеше да изпепели болестта от костите му.

– Но след като приключи, той вече няма да е вашият съпруг – продължи професор Болк и отвори чантата си. Отвътре извади книга със зелена, прорязана от нишки като мрамор корица и олющена на гръбчето кожа като седалката на стар фотьойл.

Професор Болк намери страницата, която търсеше и вдигна глава. Когато очите им се срещнаха, сърцето на Грета се разтуптя. На страницата имаше диаграма на мъжко тяло, на която бяха изобразени скелетът и органите, изпъстрени с паралелни и пресичащи се линии като картата на Париж и околностите в пътеводителя на Карлайл. Професор Болк обясни, че на диаграмата е представено тялото на нормален зрял мъж; ръцете бяха разперени настрани, а гениталиите висяха като грозд на лоза. По страницата имаше следи от молив, а ъгълчетата ѝ бяха прегънати.

– Както виждате – обясни професорът – мъжкият пелвис е кухня. Половите органи са разположени отвън. В тази няма почти нищо, което да не може да се пренареди.

Грета си поръча второ кафе и изведнъж ѝ се доядоха порто-кали; нещо я накара да си спомни за Пасадена.

– Интересно ми е как изглежда пелвисът на съпруга ви – каза професор Болк. "Странно се изразява", помисли си Грета, макар да харесваше професора. Ставаше ѝ все по-симпатичен докато ѝ разказваше за образованието и подготовката си. Учил бе във Виена и Берлин, в болница "Шарите", където бил един от малкото лекари специализирали и хирургия, и психология! По време на войната, когато още бил съвсем млад и гласът му дори не бил мутирал окончателно до басовия си тембър, ампутирал над петстотин крайника – ако броял всички пръсти, които се налагало да реже, за да спаси разкъсана от граната ръка, избухнала преди обещаното от капитана

време. Болк оперирал в палатки, развявани от вятъра и взривните вълни на бомби; ампутирал крака, за да спаси живота на войниците – всичко това на светлината от кибритени клечки. Докарвали му на дървени носилки мъже с разкъсани кореми, слагали полуживи войници на масата му, подгизнала от кръвта на предишните пациенти. Първият път, когато му докарвали войник с висящи от корема вътрешности, Болк се вцепенил. Но мъжът умирал пред очите му и умолявал Болк да му помогне. Упойващият газ почти бил свършил и нямало как да го приспят. Вместо това Болк закрил очите на младежа с марля и се заел за работа.

Случило се през зимата, докато градушка брулела палатката, факлите гаснели, а труповите стояли на купчини като дърва за огрев. Болк решил, че ако успее да спаси достатъчно от червата – черния дроб и бъбреците не били засегнати, – може би момчето щяло оживее, въпреки че никога повече нямало да ходи нормално по нужда. С окървавени до лактите ръкави Болк работил близо час, без да сваля марлята от лицето на момчето. Макар и в безсъзнание от болката, професорът знаел, че няма да понесе гледката на потрепващите му от агония клепачи. Шиел внимателно, въпреки, че почти нищо не се виждало. Като малък Болк участвал в разфасоването на заклани прасета и вътрешностите на войника му изглеждали не по-различни от тези на прасе: топли, хлъзгави и гъсти, все едно топващ ръка до лакътя в тенджерата със зимна яхния.

Постепенно градушката спряла, но студеният дъжд се усилил. Болк започнал да опъва каквато кожа била останала върху раната на войника. В палатката била и сестра с окървавена престилка на име Шеперс. Пациентът ѝ тъкмо си бил изповръщал червата върху нея и след миг умрял. Фройлайн Шеперс избърсала бързо лице и отишла да помага на Болк. Заедно съединили кожата на войника от гръдната кост с парчетата, висящи над пелвиса. Фройлайн Шеперс държала кожата, докато Болк шиел с по-дебел от връзка за обувки конец, а кожата била опъната като платнените седалки на сгъваемите столове в палатката, която служела за столова.

Младежът оживял, поне докато го натоварили в линейка пълна с подредени една над друга носилки с пациенти, които напомняли на Болк за палетите в камионетките, с които разнасяли из Берлин хляба, докато бил беден студент по медицина, твърдо решен един ден да стане лекар, прочут в цяла Гемания.

– Петстотин крайника и петстотин живота – каза професор Болк на Грета в кафенето на улица "Сен Антоан". – Казват, че съм спасил живота на петстотин войници, макар да не знам дали е вярно.

Навън по стълбите на метростанцията се бяха събрали на-падали листа и много хора се подхлъзваха, но, за щастие, всички успяваха да се хванат за позеленелите медни перила навреме. Грета обаче ги наблюдаваше и чакаше някой да падне, да ожули ръката или да пострада още по-тежко – не че искаше да се случи, но ѝ се струваше неизбежно.

– Кога ще мога да се срещна със съпруга ви? – попита професор Болк.

Грета си спомни за Айнар на стълбите на Художествената академия в Копенхаген; още толкова млад, а вече бе стан професор – приличаше на малко момче едва навлизащо в пубертета. Тогава и двамата сякаш знаеха, че на сутринта ще вдигне ръка, за да си измие лицето, и ще зърне върху нея дълъг рус косъм. Грета знаеше открай време, че нещо във физика на Айнар е объркано. Но сега се чудеше дали това изобщо има значение. Може би трябваше да отпрати професор Болк обратно в Дрезден, размишляваше тя, докато си играеше с лъжичката в чашата. Изведнъж се запита кого бе обичала повече – Айнар или Теди Крос. Каза си, че не е важно, макар сама да не си вярваше. Искаше ѝ се просто да реши и да се примири с отговора, но наистина нямаше представа. Тогава се замисли за Лили: за красивата извивка на гръбнака ѝ; изящния начин, по който държеше ръце, сякаш всеки момент щеше да засвири на пиано; за тихия ѝ глас, който шептеше като ветреца, подухващ исландските макове в Пасадена през зимата; как седеше смълчана, с прибрани крака. Кого обичаше повече, запита се Грета, но тогава професор Болк се

покашля и заяви, все едно вече бе решено:

– Значи ще се видя с Лили в Дрезден.

НО ГРЕТА НЕ МОЖЕШЕ да заведе Айнар в Дрезден. Поне засега. Причините бяха много, включително частната изложба на последните ѝ картини – все портрети на Лили седнала на маса, със сключени на корема ръце и затворени като на мъртвец очи. Малките картини с размери на книга бяха окачени във вестибюла на една графиня, която живееше съвсем близо не само до най-доброто ателие в Париж, но и до най-добрия аптекар, който разбираше от маски за лице с нормандска кал и женски тоници със сок от лайм и на когото Грета даваше от портокаловото масло от Пасадена в замяна за различни козметични продукти като устройството за почистване на кожата, което Лили псе по-често искаше да използва.

Картините – само осем на брой – бяха изкупени още същия ден от хора, чиито шофьори чакаха на улицата пред отворените прати на лимузини с облицовки от орех, които отблясваха на есенното слънце. Ханс бе организиран изложбата и бе известил много редактори на вестници, че задължително трябва да я видят. На ревера на самото си носеше игла с опал и стискаше ръката на Грета всеки път щом сваляха някоя картина от стените на графинята, които бяха обточени с корнизи с богати орнаменти и покрити с многобройни пластове боя. А очите на Грета, въпреки непрекъснато набъбващото ѝ богатство в централния клон на "Ландмансбанкен", проблясваха доволно всеки път, щом някой извадеше подвързана с кожа чекова книжка и тръгнеше да пише върху индиговата хартия.

Това бе една от причините да не може да заведе Айнар в Дрезден веднага. Втората причина бе Карлайл, който искаше да остане в Париж и за Коледа. С Карлайл си приличаха в едно: и той като нея наумеше ли си нещо, не се отказваше, докато не го довърши. Грета никога не бе оставяла недовършена картина. Вярно, дори сама признаваше, че много от портретите, които бе нарисувала, особено през първите си години в Дания, бяха ужасни. Де да можеше да се върне в Копенхаген под прикритието на нощта и да сваля от стените на канцелариите скучни официални портрети, които бе рисувала в младостта си, които още не знаеше какво точно цели и какво би могла да постигне. Спомни си за суровото изображение на хер И. Глюкстет, финансиста на Източноазиатската компания и на Копенхагенското свободно пристанище; бе използвала само сребриста боя за косата му, а дясната му ръка, стиснала писалка, приличаше на размазан правоъгълник в телесен цвят.

Грета знаеше, че с Карлайл си приличат по това, че задължително завършват всичко, с което се захванеха; в почти еднаквите им тела постоянно тлееше желанието за успех и постижения. Един ден Карлайл се прибра в апартамента с новини, които накараха Грета да остави четката в буркан с терпентин и седне на канапето.

– С Айнар се срещнахме с различни лекари – започна брат ѝ. От шофирането в кабриолета лицето му бе загоряло и изглеждаше още по-красив. Когато Грета затвореше очи и се вслушаше в равната му, отчетлива реч, имаше чувството, че чува запис на собствения си глас.

Карлайл ѝ разказа колко безполезни се оказали тези срещи и какво унижение бе преживял Айнар.

– Той е изключително издръжлив – рече Карлайл и Грета, помисли "Да, знам".

– Но има един лекар, доктор Бюзон, който смята, че може да му помогне. Имал и други такива случаи... Пациенти, които! Мислят за... – В този момент гласът на Карлайл потрепери, което никога не се случваше на Грета. – Които мислят, че имат повече от една личност.

Обясни ѝ за лоботомията, за острите бургии върху количката в кабинета. Как по думите на доктора операцията била не по-сложна от това да убиеш муха.?

– Струва ми се, че Айнар иска да се подложи на операцията – каза Карлайл.

– Жалко, защото и аз му намерих лекар – прекъсна го Грета и наля кафе. Отиде да търси сметана в кухнята, но не намери и изведнъж се ядоса, както когато беше малко момиче в имението в Пасадена и някоя от японските прислужници не бе удържала на обещанието си да купи от любимите ѝ захаросани фурми – и едва се сдържа да не тропне с крак. Не обичаше да става дребнава, но понякога бе неизбежно.

– Той каза, че ще помогне на Айнар да се промени – каза тя на брат си. Извини му се, че няма сметана и понечи да добави: "В крайна сметка явно не успявам да се справя и с работата, и с домакинството си", но замълча, защото щеше прозвучи като неблагодарница или нещо подобно – ох, по дяволите, – а сега ѝ стана горещо с дългата пола и стегнатите ръкави на блузата, и се зачуди защо изобщо обсъжда мъжа си с брат си. Какво право имаше Карлайл да се меси?

Но се спря.

– И доктор Бюзон каза, че ще помогне на Айнар да се промени – рече Карлайл. – Да не би твоят лекар да предлага същото? Спомена ли, че ще пробие дупки на челото му?

– Професор Болк смята, че може да превърне Айнар в жена. Не душевно, а физически.

– Но как?

– С операция. Професорът иска да изпробва три процедури.

– Не разбирам.

– Просто ми повярвай.

– Вярвам ти, разбира се. Но какви ще са тези операции?

– Преобразяващи.

– Каза ли на Айнар? – попита Карлайл.

– Още не съм.

– Изглежда ми страшно рисковано.

– Твоето предложение също.

Карлайл седеше на кадифената табуретка и бе вдигнал крака си високо. Приятно ѝ бе, че им гостува и ѝ прави компания, докато Лили спеше сутрин или излизаше да пазарува и до къпалнята. Вероятно го бе помолила за помощ безмълвно. – Няма да му позволя да се подложи на операция при Бюзон. Ще се прибере от болницата като безпомощно дете.

– Айнар сам трябва да реши – възрази Карлайл. – Той е голям човек и всичко зависи от него. Както винаги, брат ѝ бе прагматичен. Понякога това я дразнеше.

Грета отпи от кафето – ненавиждаше кафе без сметана – и отвърна:

– Разбира се. Айнар сам ще реши.

Това бе третата причина да не заведе Айнар в Дрезден още сега. Чакаше ден, в който щеше да е свободна, а Айнар да е щастлив и доволен от последното посещение на Лили: например след победа на бадминтон на поляната зад блока на Анна или след като бяха гледали някой филм в кино "Гомон-Палас и в подобен ден Грета щеше да обясни на Айнар с какви варианти разполага. Нямахше да е лесно. Представи си колко убедително му е говорил Карлайл за уменията на доктор Бюзон и за потенциалните ползи от лоботомията – процедура, която ѝ се струваше страшна и жестока. Нямахше да допусне Айнар да подложи на подобно нещо. Но Карлайл бе прав за едно: Айнар трябваше сам да реши. Грета трябваше да го убеди, че Болк ще разреши проблема, който бе неизменна част от брака им, но в същото време го съсипваше по-непоправимо дори от изневяра. Болк вече бе заминал за Дрезден и щеше да се наложи сама да убеди Айнар: да го хване за ръцете, да прибере косата зад ушите му и да му обясни каква прекрасна възможност го чака Германия.

Имаше и още една причина Грета да се колебае относно пътуването.

През март 1918 г. след края на зимните дъждове Пасадена бе зелена като нефритения буда, който Акико държеше на прозореца в стаята си на третия етаж в имението на семейство Уод.

Грета и Теди бяха погребали бебето Карлайл сред ягодови ниви в Бейкърсфийлд и се бяха върнали в Пасадена тъжни и, както отбеляза госпожа Уод, докато нервно въртеше пръстените си, малко уплашени.

Но поне дъждовете спряха и Пасадена тънеше в зеленина, с морави като опнато зелено сукно, осеяни с розови и бели цветя лехи, исландските макове подали главички от пръстта. Портокаловите дръвчета бяха обсипани с бели като снежинки цветчета. Корените им приличаха на лакти, подаващи се от мократа земя; имаха цвета на плът и бяха дебели колкото човешка ръка. Дъждовете бяха размекнали почвата за червеите, които със сивкавия си цвят ѝ напомняха за раждането на Карлайл. Никога нямаше да забрави сивкавосинята пъпна връв, навита като спирала. Нито синкавата слуз върху очите на бебето, нито как околоплодните води лъщяха по кожата му, все едно бяха мазен защитен слой, произведен от мъдрото ѝ тяло.

Непрестанно мислеше за това през онази пролет, докато се занимаваше с портокаловите овошки в отсъствието на баща си. Обикаляше калните градини с колата със спускащо се предно стъкло. Надзираваше работниците, предимно юноши от Текейт и Тусон, наети за беритба. Под едно дърво, чиито плодове винаги падаха преждевременно, видя множество червеи да ровят в голям буца пръст. Това ѝ напомни за кашлицата на Теди. Близко година той изкашляше храчки, а нощем чаршафите подгизваха от потта му, толкова студена, че в първия момент Грета си мислеше, че е разляла чаша ледена вода в леглото. Когато хриповете започнаха да излизат от гърлото му като натрошено стъкло, тя му предложи да отиде на лекар. Щом се разкашляше, ти вдигаше телефона, за да позвъни на доктор Ричардсън, пълничък дребосък, дошъл от Северна Каролина. Теди обаче я спираше: "Нищо ми няма. Не искам да ходя на доктор".

Грета поставяше слушалката обратно и отвърщаше "Добре". Чакаше го да излезе и чак тогава звънеше на лекаря. Винаги когато Теди се разкашляше и попиеше устни с носна кърпичка – изгладена с тежката желязна ютия лично от нея, – Грета поглеждаше с крайчеца на окото, за да види дали има храчки.

Понякога кърпичката оставаше суха и тя въздъхваше облекче-но. Но в други случаи по нея оставаха белезникави воднисти храчки. А после все по-често имаше и кървави съсиреци. Откато Грета, а не Акико, переше всичките дрехи на Теди, включително носните кърпи, тя виждаше ясно колко кръв храчи съпругът ѝ. Сменяше чаршафите всеки ден и киснеше кърпичките, а понякога и ризите му в белина с насълзени от парлив мирис на хлор очи. Кръвта се переше трудно и пръстите ѝ се охлузваха от търкането на петната, които ѝ напомняха на парцалите, които разстиляше около триножника, докато рисуаше, макар откакто се бяха върнали в Пасадена да не бе хващала четка. Въпреки това всеки път щом понечеше да позвъни на лекаря, Теди продължаваше да упорства: "Няма да ходя на доктор, защото не съм болен!".

Все пак успя да повика доктор Ричардсън един-два пъти. Той го посрещаше в салона с думите:

– Знаете какви са жените. Все се тревожат. Но, докторе, честно ви казвам, нищо ми няма.

– А как тогава ще обясниш кашлицата? – прекъсваше го Грета.

– Нормална е за фермерите. Ако беше израсла на нивата и ти щеше да кашляш – отвърщаше Теди с усмивка и разсмивше доктора и Грета, макар тя да не намираше нищо смешно в случващото се.

– Щом не даваш на доктор Ричардсън да те прегледа, поне се грижи за здравето си.

Причината да си спомни за пролетта на 1918 г. – най-зелената, която бе виждала някога – беше стаята на Теди в санаториума с изглед към Аройо Секо и планината Сан Габриел; докато Теди спеше, тя седеше до прозореца и се взираше в зеленината. Санаториумът се помещаваше в кафява тухлена сграда с камбанария на една скала над каньона. Около комплекса обикаляше пътека, обградена от розови храсти. Стаите имаха ромбовидна форма и прозорци с изглед на

север и юг. Леглото на Теди бе желязно и боядисано в бяло, а всяка сутрин идваше сестра, която му помагаше да седне на люлеещия се стол и навиваше синия раиран дюшек върху голите пружини като огромен карамелен бонбон.

Теди прекара в санаториума почти цяла зима, но състоянието му вместо да се подобри, като че ли се влошаваше с всяка изминала седмица. Лицето му бе изпито, клепачите – слепнали от секрет, който приличаше на прокиснало мляко. Грета идваше сутрин и най-напред изтриваше очите му с крайчеца на полата си. След това сресваше косата му, която толкова бе оредяла, че на главата му бяха останали само няколко безцветни кичура. Понякога имаше толкова висока температура, че челото му плувваше в пот, но бе твърде немощен, за да вдигне ръка и да го изтрие. Често се случваше да го завари на люлеещия се стол така: до прозореца на слънце, изгарящ от треска по халат, който сестрата бе завързала на тънкия му кръст. По гримасата на лицето му Грета разбираше, че се опитва да вдигне ръка и да изтрие потта с ръкав; капчиците се стичаха от брадичката му все едно бе излизал навън в проливен дъжд. Но през март зимните дъждове спираха и цяла Пасадена бе зелена; вместо пролетното слънце да изпепели туберкулозата от дробовете му, то само го обливаше в пот и още преди десет часа, когато пристигаше първата от двете чаши със сок от кумкуат за деня, Теди губеше съзнание от изгарящата го температура.

През април Теди вече спеше почти през цялото време. Грета седеше на стола с износени бели облегалки и го наблюдаваше как лежи обърнат на една страна. Понякога се обръщаше насън и изскърцването на пружините звучеше сякаш стенанието на костите му, които сега бяха пълни с туберкулоза като еклер с крем. Лекуващият лекар, доктор Хайтауър, идваше в стаята с разкопчана бяла престилка, под която се подаваше евтин кафяв костюм. Теди продължаваше да настоява, че не иска да го лекува доктор Ричардсън, който се грижи не само за цялата фамилия Уод, но и за семействата на Хенриета, Маргарет и Доти Ан.

– Доволен съм от доктор Хайтауър – заявяваше той. – Не ми трябва богаташки лекар.

– Какво ще рече "богаташки лекар"? – питаше Грета и веднага съжаляваше, че му е повишила тон. Не искаше да се кара на Теди; не искаше да го обижда, като му казва, че знае повече за него. Затова се държеше любезно с доктор Хайтауър при ежедневните му визитации. Докторът все бързаше и често дори носеше правилните картони в жълтата папка под мишница си. Той беше висок мъж с руса като на норвежец коса – с цвета на много светло кафе. Лекарят бе дошъл от Чикаго и нещо в носа, ушите и възлестите му пръсти изглеждаше като сковано от скреж.

– Как се чувстваш днес? – питаше доктор Хайтауър.

– Малко по-добре – отвръщаше Теди и наистина го вярваше или просто смяташе, че няма друг възможен отговор. Докторът кимваше и проверяваше нещо в картоната му. Грета излизаше с извинението, че трябва да се обади в склада, където всеки момент чакали да пристигнат берачи от Текейт. От стаята на сестрите звънеше на доктор Ричардсън и му казваше само:

– Още повече се влошава.

Майка ѝ също идваше, обикновено следобед, когато Теди се чувстваше най-добре. Дватамата с Грета мълчаха, докато госпожа Уод дърдореше как скоро ще отворят крайбрежната къща в Дел Мар или за телеграмата от бащата на Грета, който още по-въодушевено и от вестниците съобщаваше, че войната е към своя край. Грета тайничко се надяваше, че майка ѝ ще вземе нещата в свои ръце, както само тя можеше: ще дръпне пердетата на прозореца, ще накара Теди да стане от леглото, за да си вземе топла вана с минерална вода, и ще му поднесе чаша чай с няколко капки бърбън. Щеше да потрие ръце, да отметне падналата в очите ѝ коса и да заяви: "Сега ще те излекуваме! Какви са тези глупости, някаква си туберкулоза!". Но госпожа Уод не понечи да направи нищо; остави Теди изцяло на грижите на Грета. Преди да си тръгне, си

слагаше ръкавиците, целуваше Теди по челото през хирургическата маска и казваше: "Следващия път като дойда, искам да те видя на крака". След това правеше на Грета знак да излезе с нея.

В коридора госпожа Уод си сваляше маската и казваше:

– Погрижи се да получи най-добрата медицинска помощ, Грета.

– Той отказва да го лекува доктор Ричардсън.

– Наложително е.

И Грета отново се обаждаше на доктор Ричардсън и му съобщаваше как е Теди.

– Знам – отвърщаше докторът. – Говорих с доктор Хайтауър. Честно казано, не знам дали можем да му помогнем повече. Ще трябва просто да почакаме и да видим.

Когато Карлайл пристигна от Станфорд, той дръпна Грета настрана и рече:

– Този Хайтауър не ми харесва. Откъде го изнамерихте? – Грета му обясни, че е назначен от санаториума, но Карлайл я прекъсна: – Мисля, че е време доктор Ричардсън да се заеме с лечението.

– Опитах.

– С какво мога да помогна?

Грета се замисли. От другата страна на вратата Теди кашляше. Пружините на леглото скърцаха. Съпругът ѝ дишаше тежко. – Ще трябва да помисля. Сигурна съм, че може да се напрани нещо. Само трябва да измисля какво.

– Осъзнаваш колко тежко е положението, нали? – хвана я Карлайл за ръка.

– Но Теди е силен.

По-късно същия ден, след като Карлайл си тръгна и слънцето залязваше зад хълмовете, а лилавите сенки покриваха като одеяла каньоните на Пасадена, Грета хвана студената ръка на Теди. Пулсът на китката му бе едва доловим и в първия миг ѝ стори, че е спрял. Но все пак сърцето му туптеше, макар и слабо и неравномерно.

– Теди? Чуваш ли ме.

– Да.

– Боли ли те?

– Да.

– Днес по-добре ли се чувстваш?

– Не. За съжаление съм по-зле. По-зле не съм се чувствал.

– Но ще се оправиш, нали, Теди? Ще ми направиш ли услуга? Обадох се на Ричардсън. Той ще дойде утре сутринта. Моля те, позволи му да те прегледа. Само това искам от теб. Той е добър лекар. Спаси ме, когато бях болна от шарка. Температурата ми беше четирийсет и един градуса и всички, дори Карлайл, ме бяха отписали, но ето, жива съм и до днес и съм напълно здрава, а от болестта ми остана само този малък белег.

– Грета, скъпа? – Жилите по гърлото на Теди подскачаха. – Умирам, миличка. Знаеш това, нали? Няма да се оправя.

Честно казано, Грета го осъзна чак тогава. Разбира се, че умираше; вече изглеждаше повече мъртъв, отколкото жив: ръцете му бяха изтънели, жълтеникавата плът висеше от тях, очите му бяха възпалени, а дробовете така пропити с кръв и храчки, че биха потънали за миг на дъното на Тихия океан. Но и страшното бяха костите: омекнали все едно ги поглъщаше влажен, жив огън. Помисли колко ли силна болка изпитва, макар никога да не се оплакваше. Сърцето ѝ се късаше при мисълта, че съпругът ѝ го боли толкова.

– Съжалявам – каза Теди.

– За какво?

– За това, че те оставям сама.

– Но ти не ме оставяш.

– И съжалявам, че те моля за подобно нещо – продължи той.

– Моля? За какво говориш? – Гърбът ѝ се обля в студена пот. В стаята бе топло от болничните изпарения. Помисли си, че трябва да откrehне прозореца. Горкичкият Теди имаше нужда от свеж въздух.

– Ще ми помогнеш ли?

– С какво? – Не го разбираше и се зачуди дали да се обади на Ричардсън и да му съобщи, че Теди блънува. Лош знак, щеше да отвърне докторът с провлачения си говор.

– Вземи възглавницата... гумената. Сложи я върху лицето ми. Ще стане бързо.

Грета осъзна какво иска Теди от нея. Една последна молба от съпруга, на когото искаше да угоди. Искаше той да си иде от този свят още влюбен в нея, а последният му спомен да е изпълнен с признателност. На люлеещия се стол имаше гумена възглавница; Теди се опитваше да вдигне ръка и да посочи към нея.

– Просто я задръж върху лицето ми за минутка – каза той. – Така ще е най-лесно.

– О, Теди. Не мога. Доктор Ричардсън ще дойде утре сутринта. Почакай дотогава. Нека те прегледа. Може да измисли нещо. Просто се дръж до утре. Не говори повече за възглавницата. Спри да я сочиш. – Потта се стичаше по гърба ѝ и избиваше по блузата под гърдите ѝ. Все едно имаше температура – челото ѝ бе мокро, а една капка се отрони от ухото ѝ.

Грета отвори прозореца и в стаята влезе хладен въздух. Възглавницата беше черна, с дебели ръбове и миришеше на автомобил на гума. Теди продължаваше да я сочи.

– Да – рече той. – Донеси я тук.

Грета я докосна, на пипане беше като бутилка за гореща вода. Бе пълна с въздух само наполовина. – Грета, скъпа... само за това те моля. Притисни я върху лицето ми. Не издържам повече.

Грета взе възглавницата и я притисна към гърдите си. Мирисът на гума я блъсна в лицето. Не можеше да го направи. Какъв ужасен начин да умреш под тази миризлива възглавница, последното ухание в живота ти да е на гума. По-страшно бе от болестта, каза си тя, докато попишваше еластичния ръб. По-страшно нещо не можеше и да си представи. Не, не бе способна да го направи, затова изхвърли възглавницата през прозореца и тя падна като ранен черен гарван в каньона.

Теди отвори уста и отвътре се подаде езика му. Опитваше да каже нещо, но усилието го изтощи и той заспа.

Грета отиде до леглото и постави длан пред устата му. Дъхът му бе едва доловим като повея, оставен от крилете на пеперуда. Навън се свечеряваше и коридорите на санаториума утихваха. Сойките направиха един последен кръг над бора под прозореца на Теди и Грета хвана студената му влажна ръка. Вече не можеше да го гледа, затова извърна глава и гледа как каньонът се превръща в черна яма. От планината Сан Габриел остана само черен силует, извисяващ се над долината, където семейство Уод живееше сред портокаловите градини, а Грета задържа дъха си, докато не ѝ се зави свят. Когато най-накрая си пое въздух и изтри сълзите си с ръкав, тя пусна ръката на Теди. Отново вдигна длан пред устата му и този път разбра, че по своя собствена воля Теди Крос си е отишъл.

ТРЕТА ЧАСТ

Грета част

Дрезден,
1930 г.

ВЛАКЪТ, С КОЙТО ПЪТУВАШЕ АЙНАР, влезе в Германия. Спря сред посребрено от слана кафяво поле. Навън слънцето едва мъждукаше в януарското небе, а брезите по синорите се гушеха една в друга на вятъра. През прозореца се виждаха само равни полета и сивото небе. Нищо друго. Нищо освен един изоставен за зимата дизелов трактор с потреперваща на пружината си седалка.

Граничарите се качиха да проверят паспортите. Айнар чуваше тежките им ботуши в съседните купета. Говореха отсечено, но звучаха отегчено. Някаква жена обясняваше пискливо нещо за документите си, а един от граничарите повтаряше:

– *Nein, nein, nein.*

Двама униформени влязоха в купето на Айнар и той изведнъж се притесни, сякаш бе виновен за нещо. Граничарите бяха млади и високи, с опии по раменете униформи, толкова колосани, че изглеждаха неудобни. Лицата им лъскаха под козирките на фуражките като металните копчета на куртките им и на Айнар изведнъж му хрумна, че и самите младежи са направени от месинг: златисти, лъскави и студени. И мирисът им бе метален, вероятно заради крема за бръснене, с който снабдяваха армията. Ноктите на единия бяха изгризани до живец, а кокалчетата на партньора му бяха ожулени.

Айнар имаше чувството, че офицерите са разочаровани него – сякаш нямаше никаква вероятност да създаде каквито и да било неприятности. Граничарят с изгризаните нокти поиска паспорта му; когато видя, че е датчанин, съвсем изгуби интерес. Разлисти страниците, докато гледаше към партньора си. Нито един от двамата не прочете информацията в паспорта. Нито огледа добре снимката, направена толкова отдавна в душно фотоателие на няколко крачки от Кръглата кула, за да сравни с лицето на Айнар. Не казаха нищо. Единият хвърли паспорта в скута му. Другият го изгледа с присвити очи и се плесна по корема, при което копчетата на ръкавите му се разтресоха и Айнар почти очакваше да иззвънтят като камбана. След това излязоха от купето.

Влакът постепенно набра отново скорост и се понесе през полетата на Германия, където през пролетта рапицата щеше да избуи с ярките си жълти цветове и примамливия си сладникав аромат.

През останалата част от пътуването на Айнар му беше студено. Грета го бе попитала дали иска да отиде с него. Стори му се, че се засегна, когато ѝ отказа.

– Но защо? – попита го тя.

Стояха в хола и той не ѝ отговори. Не знаеше защо точно, но имаше чувството, че няма да му стигне смелост, ако Грета беше до него – щеше да му напомня прекалено за предишния им живот. Бяха щастливи, повтаряше си той. Айнар и Грета бяха влюбени един в друг. Страхуваше се, че ако тя го бе придружила, нямаше да отиде при професор Болк, а щеше да ѝ предложи от гарата във Франкфурт да хванат влак за Мантон, където на фона на безоблачното небе и морето всичко изглежда така простичко.

– Не, ще отида сам – отвърна той и почти усети уханието на лимоните в парка пред казиното.

Или можеше да каже, че се връща в Синия зъб, където сега друго семейство живееше в къщата до торфеното поле; можеше да заведе Грета в стаята от детството си, където пухеният

дюшек се бе сплъстил от употреба, а по стенатанад леглото имаше рисунки на Ханс и Айнар заспали върху камък; където краката на кухненската маса бяха олющени, защото като малък Айнар се криеше отдолу и слушаше как баща му казва на баба му: "Донеси ми още чай, преди да съм умрял".

Преди Айнар да замине за Германия, Карлайл го попита дали осъзнава какво го очаква.

– Знаеш ли какви са истинските намерения на Болк? – Всъщност Айнар не знаеше подробности. Болк щеше да го преобрази, но му бе трудно да си представи как точно ще го направи. Знаеше, че ще претърпи поредица от операции. Ще отстранят половия му орган, който и бездруго бе непотребен като паразит с цвят на брадавица. – Все още можеш да отидеш при Бюзон – опита отново Карлайл. Но Айнар бе предпочел плана на Грета; дори нощем, когато само те двамата бяха будни на целия свят, докато лежаха тихо под завивките, преплели кутрета, не можеше да се довери на никой друг, освен на нея.

– Нека дойда с теб – пробва се за последно Грета и постави ръката му върху гърдите си. – Не бива да си сам.

– Трябва да се справя сам. Иначе... – Айнар се замисли. – Иначе ще умра от срам.

Затова Айнар пътуваше сам. Гледаше отражението си в прозореца. Лицето му бе бледо и изпито. Приличаше на отшелник, който не си е подавал носа навън от колибата от години.

На седалката отсреща имаше брой на *Frankfurter Zeitung*, оставен от жена, която пътуваше с малко бебе. Във вестника имаше некролог на мъж, забогатял от производство на цимент. На снимката изражението му бе тъжно. Имаше нещо в лицето му, в пухкавата брадичка.

Айнар се облегна назад и отново се загледа в отражението си. С напредването на деня то стана по-призрачно и ъгловато и по здрач вече не можеше да познае лицето си. И тогава отражението изчезна, през прозореца се виждаше само блещукането на малко селце в далечината, а Айнар остана да седи на тъмно.

Помисли си, че няма да знаят какво да напишат на неговия некролог. Грета щеше да състави чернова и да я занесе лично до редакцията на вестника. Може би с това щяха да започнат младите репортери с руси оредяващи коси от *Nationaltidende*. Щяха да вземат черновата на Грета и да я пренапишат, щяха да съсипят некролога и да объркат всичко.

Докато влакът го поклащаше, Айнар реши, че некролога му трябва да започне така:

В блатото се роди момиченце в тялото на момченце. Айнар Вегенер не бе споделял с никого, но първият му спомен бе за слънчеви лъчи през дантелената лятна рокля на баба му. Широките ръкави на дупки го взимат от люлката и той усеща, че слънчевото лято винаги ще го обгръща, че то е поредният вечен елемент: вода, светлина, топлина. Облечен е с кръщелна роба. Дантелата, изплетена от лелите на мъртвата му майка, го обгръща целия. Дълга му е и по-късно ще напомня на Айнар за дантелените завеси в домовете на датските аристократи; синият памук, падащ на дипли до дъбовия под, полиран с восък от слаба прислужница. В къщата, където Ханс бе роден, имаше такива завеси, а баронеса Аксгил цъкаше с език – най-тънки език, който Айнар бе виждал, и почти раздвоен като на змия – всеки път щом момиченцето, родено като момченце сред блатото, понечеше да ги докосне.

Този спомен обаче нямаше да се споменава в некролога, ня-маше да пише и как опияненият от бира Айнар се изпика в канал, когато продаде първата си картина. Пристигна в Копенхаген съвсем млад, с широки на кръста туидени панталони и колан, на който пробиваше допълнителни дупки с пирон и чук. Приеха го в Кралската художествена академия със стипендия за момчета от провинцията; никой не очакваше да се захване сериозно с рисуване, а само да научи някоя и друга техника за композиция и да се върне в блатото, където да рисува сцени с бог Один под стрехите на общинските сгради в Северен Ютланд. Но един следобед в началото на пролетта, когато въздухът изпълваше дробовете с мраз, в Академията се отби мъж с наметало. Картините

на студентите бяха окачени по коридорите и по стените на централното стълбище с белия парапет, където години по-късно Грета щеше да хване лицето му в ръце и да се влюби в него. Там висеше и малкият пейзаж на черното блато в позлатена рамка, купена с парите, които бе припечелил като се подлагаше на медицински експерименти в болницата.

Мъжът с наметалото говореше тихо и из коридорите на Академията се разчу, че е търговец на картини от Париж. Тъй като носеше широкопола шапка с кожена лента, студентите не успяваха да видят очите му. Над устата му се забелязваше малък рус мустак, а след него като дим от автомобил, се носеше лек мирис на печатарско мастило. Директорът на Академията по онова време, хер Румп, по-малко талантлив наследник на хер Г. Румп, се представил на непознатия и го повел по коридорите със сиви подове, които се метяха от осиротели момичета, твърде малки, за да забременеят. Румп се опитал да накара непознатия да спре пред платната на любимите му ученици – момичета с дълги коси и стегнати гърди и момчета с масивно телосложение. Но мъжът с наметалото – за когото разправяха, че казал, макар и никой да не можеше да го потвърди, "Надушвам таланта" – не се поддавал на предложенията на хер Румп. Непознатият кимнал, когато стигнали до картината с мишка и сирене на Гертруд Грубе, момиче с толкова жълти и пухкави вежди, че все едно имаше на лицето си пера от канарче. Спрял и пред изображението на продаваща съомга жена на Софус Брандес, момче, чийто баща бе убит на ферибот за Русия заради един поглед към младата булка на убиеца. А после мъжът с наметалото спрял пред малкия пейзаж на черното блато на Айнар. На картината блатото бе изобразено през нощта, дъбовете и върбите представляваха просто силуети, а земята бе тъмна и мокра като масло. В ъгъла, до слюден камък, малко кученце спеше на студа. Едва предишния ден хер Румп бе заявил, че е "твърде мрачна за датската школа" и ѝ бе отредил незавидното място на стената до килера, където сирачетата държаха метлите си и се преобличаха в престилките без ръкави, които хер Румп ги караше да носят.

– Тази е хубава – казал мъжът и извадил сгъваем портфейл изработен от – това също бе слух – змийска кожа. – Как се казва художникът?

– Айнар Вегенер – отговорил хер Румп с пламнало от гняв лице. Непознатият му дал сто крони, свалил картината от стената и всички в Академията – хер Румп, студентите, надничали през откренатите врати, служителките от администрацията със закопчани догоре блузи и сирачетата, които тайно крояха планове, оказали се впоследствие неуспешни, да бутнат хер Румп от някой прозорец, а последен от всички Айнар, който стоеше на стълбището, точно където по-късно Грета щеше да го целуне – примигнаха слисано. Защото случката бе толкова забележителна, че цялата Академия примигна дружно, всички до един били те художници или не, и поклати глава. А когато отворих очи, слънцето се отрази от високите сгради на Копенхаген, нахлу през прозорците на Академията, а мъжът с наметалото беше изчезнал.

В некролога и това нямаше да пише. Нямаше да се споменава и за онзи следобед през август с Грета, преди да се оженят. Непосредствено след края на войната. Грета се бе върнала в Копенхаген само преди месец. Пристигна пред кабинета му в Академията със сламена шапка, украсена с далии, а когато той отвори вратата, тя му каза:

– Хайде, да вървим!

Не се бяха виждали откакто замина за Калифорния в началото на войната. Айнар попита:

– Какво ново?

Тя сви рамене:

– Тук или в Калифорния?

Поведе го по Новия кралски площад, където движението обикаляше около статуята на Кристиан V, яхнал коня си. Пред Кралския театър имаше немски войник с отрязан крак; бе оставил кепето си на тротоара, за да събира монети. Грета промълви "О!", остави пари на мъжа

и го попита как се казва, но войникът бе толкова травмиран, че не разбра какво му говори.

– Не знаех – каза Грета, когато продължиха нататък. – В Калифорния войната ми се струваше толкова далечна.

Минаха покрай парка на двореца "Розенборг", където живите плетове се нуждаеха от подрязване, деца бягаха от майките си, а по поляните млади двойки лежаха на карирани одеяла и им се искаше целият свят да изчезне и да ги остави насаме. Грета не каза къде отиват, а Айнар знаеше, че не бива да пита. Денят бе слънчев и топъл и прозорците на къщите бяха отворени, а вятърът подухваше дантелените пердета. Покрай тях мина пощенска камионетка и Грета хвана Айнар под ръка и рече:

– Не казвай нищо.

Но сърцето му се разтуптя, защото момичето, което го целуна на стълбите в Академията, се бе върнало също толкова неочаквано, колкото бе заминало преди пет години. И през тези пет години той понякога мислеше за Грета, както се сещаше за някой смуцаващ, но очарователен сън. По време на войната си я бе представял в Калифорния. Но мисълта за нея как върви забързано по коридорите на Академията, хванала под мишница наръч четки, чиито метални пръстени проблясваха на слънцето, също не го напусна. Тя бе най-заетата студентка, която бе срещал, непрекъснато ходеше по балове и на балет, но винаги бе готова за работа, дори да се налагаше да стои до късно, когато повечето студенти пиеха или спяха. Като се замислеше за идеалната жена, все по-често в съзнанието му изплуваше Грета. По-висока от другите хора, побърза. Един ден вдигна очи от бюрото в кабинета си и я видя през прозореца как пресича тичешком булеварда; синята ѝ пола забърсваше броните и решетките на автомобили и карети, а шофьорите надуваха клаксони. И как само махваше с ръка и казваше "Какво толкова?". Защото Грета не я бе грижа за нищо освен за онова, което тя намираше за важно и докато Айнар, все помълчалив и самотен пред платната си, се убеждаваше, че никога няма да си намери мястото, той започна да размишлява какъв е идеалът му за жена. Оказа се, че този идеал е Грета.

И през онзи топъл августовски следобед тя се появи пред кабинета му и го поведе по улиците на Копенхаген под отворените прозорци, от които се чуваха гласовете на деца, готови за лятната ваканция на Северно море, и пискливия лай на малки кучета, готови да излязат на разходка.

Когато стигнаха до улицата, на която живееше Грета, тя каза:

– Прикривай се!

Айнар не разбра какво има предвид, но тя го хвана за ръката и двамата поеха по улицата, като се криеха зад паркираните коли. Предишната вечер бе валило и тротоарите бяха мокри, от нагнетите от слънцето колела се разнасяше мирис на гуми – същият мирис, за който щеше да се сеща след години, докато обикаляха из Париж с колата на Карлайл и планираха бъдещето на Лили. Привеждаха се зад автомобилите все едно бягаха от вражески огън. Така изминаха доста път, чак до улицата, на която живееше хер Янсен, собственика на фабрика за ръкавици където при пожар бяха загинали четирийсет и седем жени, приведени над шевните машини; до улицата, на която живееше графиня Хаксен, осемдесет и осем годишна жена, която притежаваше най-голямата колекция от чаени чаши в Северна Европа – колекция толкова голяма, че дори самата аристократка нямаше нищо против, когато се ядоса, да разбие някоя от тях в стената, минаха покрай дома на семейство Хансен с близначките – толкова руси и красиви момиченца, че родителите им постоянно се страхуваха някой да не ги отвлече. Стигнаха до бяла къща със синя врата и саксии с мушката на прозорците, червени като кокоша кръв и с аромат, разнасящ се чак до отсрещния тротоар – горчив, плътен и някак си неприличен. Това бе къщата, в която бе живял бащата на Грета по време на войната. Сега, след като войната бе приключила, той се връщаше в Пасадена.

Скрити зад едно рено, Грета и Айнар наблюдаваха как мъже свалят дървени сандъци по стълбите и ги товарят в чакащите пред къщата камион. Усещаха мириса на мушката, опаковъчна слама и на потта на мъжете, които тъкмо повдигаха сандъка, в който бе опаковано леглото с балдахин на Грета.

– Баща ми заминава – каза тя.

– А ти?

– О, не. Аз оставам. Не виждаш ли?

– Какво?

– Най-сетне съм свободна.

Но Айнар още не я разбираше. Не разбираше, че Грета иска да остане сама в Дания, без нито един близък в Европа, за да постигне мечтите си. Имаше нужда цял океан и континент да я разделят от семейството ѝ, за да успее най-сетне да диша спокойно. Тогава Айнар обаче още не разбираше, че тази нужда да замине надалеч, за да преоткрие себе си, е поредната проява на американската ѝ дързост. До този момент не си бе представял, че и той може да направи същото.

И тази част от живота му нямаше да се споменава в некролога. Нямаше да знаят къде да я потърсят. И като повечето журналисти, младите репортери с оредяващи коси нямаше да се постараят достатъчно, че да проверят източника. Времето изтичаше. Айнар изчезваше. Само Грета щеше да помни как е живял.

Некрологът, който никога нямаше да бъде написан, трябваше да продължи така:

Един ден миналото лято Лили се събуди и установи, че ѝ е непоносимо горещо. Беше август. За пръв път, откакто се бяха оженили, Грета и Айнар решиха да не ходят на почивка в Мантон. Най-вече заради влошаващото му се здраве. Заради кървенето. Заради отслабването. Тъй като очите му хлътваха все повече, а понякога главата му клюмваше неволно на масата. Никой не знаеше какво да прави. Никой не знаеше какво иска Айнар. И Лили се събуди през онази гореща сутрин, когато изгорелите газове от камионите, снабдяващи месарницата на ъгъла, влизаха през прозореца и полепваха по лицето ѝ. Лежеше в леглото и се чудеше дали днес изобщо да става. И сутринта мина, докато се взираше в накъдрения гипс по тавана и в белите цветя в основата на полилея.

По едно време от другата стая долетяха гласове. Мъжки. Ханс Карлайл. Лили ги слушаше как говорят нещо на Грета, макар да не чуваше нейния глас. Двамата мъже говореха ли говореха. Драещите им гласове ѝ напомняха за тридневна набола брада. Лили явно бе заспала, защото когато отвори очи отново слънцето грееше в стаята под различен ъгъл и се бе вдигнало над зелените медни покриви на сградите отсреща, където един ястреб бе свил гнездо, но Ханс и Карлайл продължаваха да говорят. След това се озоваха пред вратата ѝ и влязоха в стая, на която Лили все повече се убеждаваше, че ще трябва да сложи резе, но така и не намираше време. Видя ги как влизат, но ѝ се струваше повече като спомен, а не като нещо, което се случва в момента. Казаха: "Хайде, ставай", а после "Малката Лили" усети как я дърпат за ръцете, но и това приличаше повече на спомен. Единият поднесе чаша мляко до устните ѝ. Други нахлузи рокля през главата ѝ. Заведоха я до гардероба, за да намерят обувки, и тя пристъпи на огрян от слънцето правоъгълник на пода и усети как кожата ѝ пламва. Но Ханс и Карлайл забелязаха това и ѝ намериха слънчобран – хартиен чадър с бамбукови пръчки, – и бързо го отвориха.

Неясно как, но я заведоха в Тюйлери, където се разходиха, хванали я под ръка от двете страни. Вървяха под мърдащите сенки на тополите, които ѝ приличаха на големи риби, готови да изскочат на повърхността на морето. Ханс намери три сгъваеми зелени стола, на които седнаха и наблюдаваха как покрай тях минават деца, влюбени двойки и един самотен мъж с живи очи, запътил се към техния край на парка близо до Музея на оранжерията. Лили си спомни за последния път, когато бе дошла сама в този парк; преди няколко седмици бе дошла да се разходи,

две момчета минаха покрай нея и едното рече "*Lesbienne*". Момчетата бяха на не повече от десет-единайсет години, руси, с мъх по бузите и къси панталони, които разкриваха гладките им крака. И въпреки хубостта си тези момченца бяха изrekli нещо толкова жестоко и невярно.

Лили седеше с Ханс и Кралайл, плувнала в пот в роклята, която ѝ бяха избрали: една от онези с късите ръкави и щампите на раковини от апартамента в Мантон. Тогава разбра, че животът на Айнар е към своя край. Единственият въпрос, който си задаваше, бе дали е възможно да живее като Лили. Или и този живот щеше да приключи и най-сетне да намери покой. Щяха ли Айнар и Лили да си отидат от този свят ръка за ръка? Кости, погребани в блатото.

Айнаp знаеше, че и това няма да пише в некролога му. В него щяха да опишат всичко освен живота, който бе водил. Влакът забави ход, Айнар отвори очи, а кондукторът се проникна в коридора:

– Дрезден! Дрезден!

ГРЕТА СЕДЕШЕ НА КАДИФЕНАТА табуретка. Косата ѝ па- даше в очите, а Едвард IV трепереше в скута ѝ. Откакто Айнар замина за Дрезден, тя не успяваше да се концентрира върху работата си. Мислеше само за него, как отива към лабораторията на професор Болк. Представяше си как Лили се изгубва на улицата, а Айнар се страхува от масата за прегледи в кабината на професора. Грета искаше да го придружи, но той не ѝ позволи; каза, че трябва сам да се справи. Не го разбираше. Имаше друг влак за Дрезден, който тръгваше три часа след влака на Айнар и Грета си бе купила билет. Щеше да пристигне в Общинската женска болница половин ден след него и съпругът ѝ нямаше да може да направи нищо. Лили би искала Грета да е до нея. Но докато си събираше багажа и правеше планове да остави Едвард IV при Анна, Грета спря. Айнар я бе помолил да не идва: повтаряше си внимателно подобраните му думи отново и отново, помнеше как трудно ги изрече.

Грета остаряваше. Когато се огледаше в огледалото, виждаше бледите линии от двете страни на устата, които ѝ приличаха на входа на пещера – вярно, преувеличаваше, но все пак. Обещаваха си, че няма да се притеснява за бръчките и за няколкото бели косъма на слепоочията, които изглеждаха като кучешки косми, заплели се в метла. Но въпреки това се притесняваше, макар да ѝ бе трудно да си признае. Вместо това остави мисълта да я човърка, докато месеците и годините минаваха и тя се чувстваше все по-добре в ролята си на американска художничка в чужбина, а Калифорния се отдалечаваше все повече, сякаш силното земетресение, което един физик от Калифорнийския технологичен институт прогнозираше, вече се бе случило и бе запратило цялото западно крайбрежие в Тихия океан; Пасадена се отдалечаваше като заблуден кораб, като изгубен остров, избледняваше като спомен.

Карлайл обаче бе тук. Цяла есен той обикаля из Париж, изкалял крачолите на панталоните си в дъжда. Болката в крака му се появяваше и изчезваше с облаците, прииждащи от Атлантическия океан; двамата с Лили излизаха навън, сгушени под чадъри, Лили загърната с розовия дъждобран, който изглеждаше толкова тежък, че Грета се притесняваше да не я повали на земята. Грета и Карлайл си бяха разменили остри думи относно лечението на Айнар. Брат ѝ заяви директно, че според него тя прави лоша услуга на мъжа си. Накрая обаче се примири и рече: "Той ще съжалява за решението си". От тази критика я заболя и това не ѝ даваше мира цяла есен, докато Карлайл сменяше компресите върху челото на Лили, играеше с нея покер и я водеше на опера. "Жалко, че не можеш да дойдеш – казваше ѝ Лили с тънкото си гласче. – Не се претоварвай с работа!"

Понякога работата я обременяваше, все едно само тя се трудеше на целия свят, а всички останали излизаха да се забавляват. Сякаш всички грижи се бяха стоварили върху нейните рамене, но ако се предадеше и преклонеше глава, малкият им интимен свят щеше да се разруши. Замисли се за Атлас, който носеше света на раменете си; но при нея не бе същото – тя не само носеше света на раменете си, но бе и неговият създател. Поне такава чувство имаше понякога. От време на време страшно се уморяваше и ѝ се искаше да сподели, но нямаше с кого, затова говореше на Едвард IV, докато той ядеше от кучешката си купичка пилешка кожа и хрущяли.

Нямаше с кого да сподели освен с Ханс.

Ден след като Айнар замина за Германия, Ханс дойде да види. Идваше направо от бръснарницата и кожата на тила му се бе зачервила от подстрижката. Разказа ѝ каква идея за

изложба му хрумнала: искаше да изложи портрети на Лили в едно от частните девически училища. По смеха му си личеше, че е много доволен от хрумването.

Грета знаеше, че през последните една-две години се бе виждал с други жени: една актриса от Лондон; една наследници фабрики за конфитюри. Ханс се стараеше Грета да не разбира за тях и не споменаваше с кого е прекарал уикенда в Нормандия. Но споделяше с Айнар и Грета научаваше новините от Лили: "Актриса, чието име е изписано на светлинното табло от Кеймбридж Съркъс! – докладваше Лили. – Ханс сигурно е ми щастлив!". "Да, вероятно", отвърщаше Грета.

– Къде се дяна Айнар? – попита Ханс.

– Замина за Германия на лечение.

– В Дрезден ли?

– Нима ти е казал? – Грета погледна към триножниците и картините, подпрени до стената и по столовете. – Лили отиде с него. Тук е толкова тихо без тях.

– Разбира се, че ще отиде с него. – Ханс коленичи на пода и започна да разглежда последните картини на Грета. – Той ми каза.

– Какво?

– За Лили. И за доктора в Дрезден.

– Какви ги говориш?

– Стига, Грета. Наистина ли мислеше, че няма да разбере? – Той я погледна в очите. – Защо се страхуваш да ми кажеш?

Грета се облегна на прозореца. Леденият дъжд барабанеше тихо по стъклото. Имаше половин дузина нови портрети на Лили, седнала пред тоалетката, с перлената огърлица от Грета на шията. На картините бузите ѝ бяха румени, а червените гримове в кутията контрастираха със сребристобялата ѝ кожа. Лили бе облечена с рокля без ръкави с обло деколте, а косата ѝ бе навита на букли. – Наистина ли разпознаваш Айнар на платната?

– Да, вече го разпознавам – отвърна Ханс. – Каза ми миналата есен. Чудеше се как да постъпи, дали да избере доктор Бюзон или професор Болк. Един ден се появи в галерията и, без да каже и дума, влезе в кабинета ми. Навън валеше и целият бе мокър, затова първоначално не забелязах, че плаче. Изглеждаше по-блед и от Лили на картините. Мислех си, че ще припадне. Задъхваше се, а вената на гърлото му пулсираше бясно. Само го попитах какво има и той ми разказа всичко.

– А ти какво му каза?

– Казах, че това обяснява много неща.

– Например?

– Отношенията ви.

– Моля?

– Да, това обяснява защо винаги си толкова потайна. В известен смисъл смяташ, че това е и твоя тайна, не само неговата.

– Той ми е съпруг!

– Убеден съм, че ти е било трудно. – Ханс се изправи. Бръснарят бе пропуснал няколко косъмчета на бузата му.

– На него му е много по-тежко. – Грета изпита облекчение; най-накрая Ханс знаеше. Вече нямаше нужда от недомлъвки в негово присъствие. – И какво мислиш за тайната ни?

– Така го е създала природата. Не мога да го виня за нищо. – Ханс я прегърна. Миришеше на ментов одеколон, а косата на тила му погъделичка китката ѝ.

– Според теб правилно ли постъпих, като го изпратих при Болк? Нали не смяташ, че допуснах грешка?

– Не. Това вероятно е единственият му шанс.

Ханс и Грета стояха прегърнати до прозореца, а долу на улицата колите бавно минаваха през локвите. Но Грета си каза, че прегръдката не бива да продължава дълго, защото още е омъжена за Айнар. Скоро ще трябва да се отдръпне и да прати Ханс в галерията с новите картини. Едната му ръка бе на кръста ѝ, другата на хълбока ѝ. Тя бе положила глава върху гърдите му и с всяко вдишване долавяше аромата на мента. Но не успяваше да го отблъсне. Щом не можеше да е с Айнар искаше да е с Ханс, затова затвори очи и зарови нос във врата му, но тъкмо когато се отпусна с въздишка и усети как самотата ѝ приключва, във входната врата се завъртя ключът на Карлайл.

АЙНАР ПЛАТИ НА ШОФЬОРА пет райхсмарки и таксито си тръгна. Фаровете му осветиха зимния скелет на една азалия, пробягаха по улицата и се стопиха в мрака. След миг единствената светлина на алеята пред сградата идваше от фенера над входната врата. Дъхът на Айнар излизаше на облачета пара, а студът се просмукваше в краката му. До вратата имаше черен гумен звънец, но Айнар не го натисна веднага. По буквите на металната табела се събираше влага: "Общинска женска клиника Дрезден". На друга табела бяха изписани имената на лекарите: "Д-р Юрген Вилдер, д-р Петер Шойнеман, д-р Карл Шерес, професор Алфред Болк".

Айнар натисна звънеца и зачака. Отвътре не се чуваше никакъв шум. Клиниката приличаше повече на имение в квартал с липи, брезии и огради от ковано желязо. От храстите долетя шумоленето на някакво животно, котка или плъх, криещо се от студа. Спускаше се мъгла и Айнар за миг забрави къде е. Облегна чело на металната табела и затвори очи.

Позвъни отново. Този път чу вътре да се отваря врата – приглушено като шума от животинчето в храстите.

Най-накрая на входа се появи жена със семпла сива пола с тиранти и го изглежда изпитателно. Сивата ѝ коса бе подстригана до брадичката. Очите ѝ също бяха сиви. Изглеждаше все едно редовно не си доспива, сякаш излишъкът от кожа на гърлото не ѝ позволяваше да отпусне глава на възглавницата.

– Да? – каза тя.

– Аз съм Айнар Вегенер.

– Кой?

– Идвам при професор Болк.

Жената приглади плохите на полата си.

– Професор Болк?

– Той тук ли е?

– Обадете се по телефона утре.

– Утре ли? – Нещо сякаш го стисна за гърлото.

– Да не би момичето ви да е тук? – попита жената. – Затова ли дойдохте?

– Не ви разбирам – отвърна Айнар. Жената плъзна очи по него, по чантата с дрехите на Лили.

– Имате ли стая, в която да отседна? – попита Айнар.

– Но това е женска клиника.

– Да, знам.

Той се обърна и пое по тъмната улица, след което спря на ъгъл, осветен от конусовидна лампа, окачена на жица над кръстовището. Накрая хвана такси и почти на зазоряване успя да се настани в хотел "Хьорициш" близо до гарата в Стария град. Облепените с тапети на лозници стени на хотела бяха достатъчно тънки, за да разбере какви са тарифите на проститутката в съседната стая. Айнар легна облечен върху завивките на леглото. Чу как на гарата пристига влак с пищащи по релсите колела. Няколко часа по-рано на същата гара жена с палто от заешка кожа го помоли да я вземе със себе си и само при спомена лицето му почервения от срам. Нейният глас и гласът на проститутката в съседната стая забумтяха в главата му заедно с образа на червените им устни и гънките на тънките им поли. Айнар затвори очи и се уплаши за Лили.

Когато на другия ден се върна в клиниката, се оказа, че професор Болк не може да го приеме.

– Той ще ви се обади – каза фрау Кребс, която носеше същата сива пола от снощи.

Щом чу това, Айнар се разплака на входа на клиниката под фенера. Денят бе също толкова студен колкото предишната вечер и той трепереше, докато вървеше по хрущящия под краката му чакъл. Нямаше друга работа, затова се скита из града, гладени уморен.

По магазините на Стария площад бе пълно с хора, скрили се от вятъра. По пътеките между щандовете на дрогерия "Херман Рош" обикаляха банкови чиновници, излезли в обедна почивка. Сградите бяха опушени от сажди, по-тъмни и от небето, а по навесите бяха изписани имената на магазини, чиито каси все по-рядко отчитаха приходи с всеки следващ месец на рецесия: КАРЛ ШНАЙДЕР, МАРИЕН АПОТЕКЕ, ЗАЙДЕНХАУС, РЕНЕР КАУФХАУС и ДРОГЕРИЯ ХЕРМАН РОШ. В центъра на площада спираха автомобили, а две момчета с туидени шапки и къси панталони, с посинели от студ крака и ожулени колене, ги паркираха. Жена с накъдрена на букли коса слезе от джипа си; синята рокля ѝ бе толкова тясна, че коремът ѝ заплашваше да разкъса копчетата. Момчетата паркираха колата ѝ в тясна пролука, след което се разсмяха подигравателно, докато жената си слагаше червило, без да ги забелязва.

По-малкото момче вдигна очи, видя Айнар и отново се разсмя. Приличаха на братя с острите си носове и жестокия смях. Айнар осъзна, че вече не се смеят на дебелия жена, която пресичаше трамвайната линия на път за дрогерията, където днес продаваха на половин цена вода за уста "Одол" и помада "Шупен". Смееше се на него, на изпитното му лице и на развяващото се около тънките му като клечки крака плато. Айнар видя през стъклото как дебелия жена попипва шишетата с вода за уста. Прииска му се да е на нейно място, да разглежда цените на пирамидата от шишета, да пусне в кошницата си кутия с помада. Представи си как жената се прибира в дома си в Лошвиц и подрежда тоалетните продукти в шкафа на съпруга си над мивката.

Айнар продължи да обикаля из града и да зяпа витрините. В един галантериен магазин имаше разпродажба и пред вратата се виеше опашка от жени. Зарзаватчия зареждаше зеле. Айнар спря пред витрината на магазин за хвърчила. Вътре мъж с очила, кацнали на върха на носа, огъваше дървени пръчки на работния тезгях. Заобикаляха го хвърчила с всевъзможни форми: пеперуда, вятърна мелница, дракони и птици. Имаше хвърчило с формата на орел, както и едно малко и черно, с жълти, ококорени като на прилеп очи.

Айнар отиде до операта и си купи билет за "Фиделио". Знаеше, че там се събират хомосексуалисти и се притесни, че жената на гишето с мръсно стъкло ще го помисли за един от тях. Момчето бе младо и красиво, със зелени очи, но дори не погледна към него, докато прибираще предпазливо парите през отвора, сякаш не бе сигурна дали иска да ги приеме. Айнар отново се почувства изтощен от факта, че светът не вижда истинската му същност.

После изкачи стъпалата, четирийсет и едно, до Терасата на Брюл на брега на река Елба. Покрай алеята имаше засадени дръвчета, подкастрени във формата на квадрати, а под тях разположена желязна ограда, на която хората се облягаха, за да се полюбуват на красивата река. Откъм водата духаше вятър. Айнар вдигна яката на палтото си. Мъж с количка продаваше наденички в хлебче и вино в малки чаши. Той подаде на Айнар сандвича и му наля ябълково вино. Айнар постави внимателно чашата на коляно и отхапа от топлата наденичка с хрупкава кожа по краищата. След това пийна вино и затвори очи.

– Знаете ли как се нарича това място? – попита продавачът.

– Моля?

– Терасата на Брюл. Наричат я Балкона на Европа. – Мъжът се усмихна и разкри няколко липсващи зъба. Чакаше Айнар да изпие виното и да върне чашата. От терасата се виждаха куполите на Японския дворец, зад него – скосените покриви на Новия град и вили с дървета в

градините, а отвъд тях – просторната шир на Саксония. Застанал на терасата, Айнар имаше чувството, че целият свят лежи в краката му и го очаква.

– Колко ви дължа? – попита той продавача.

– Петдесет пфенига.

Айнар му подаде монета от алуминий и бронз. Реката бе сива и бурна.

Изпи виното и върната чашата на продавача, а той я избърса в ризата си.

– Успех, господине! – пожела му мъжът и продължи нататък с количката.

Айнар го проследи с поглед как се отдалечава покрай жълтите каменни фасади със зелени медни покриви. Дрезден бе изключително красив град с величествените сгради в стил рококо – Музея за съвременно изкуство, Фрауенкирхе, Историческия музей, елегантния площад пред операта – прекрасен фон за портрет на дребен мъж, бутащ количка с наденички. Небето над града бе притъмняло като пред буря. Айнар бе уморен и измръзнал и докато стоеше на Терасата на Брюл, изпита чувството, че миналото му се променя.

Минаха още два дни преди професор Болк да му прати вест, че е готов да го приеме. Айнар се върна в Общинската женска клиника една слънчева сутрин по мокрия блещукащ тротоар. На дневна светлина клиниката изглеждаше по-голяма – бежово имение със сводести прозорци и часовник над входа. Разположена бе в малък парк сред дъбове, брези, върби и зеленики.

Фрау Кребс го посрещна и го поведе по коридор с лъснат махагонов под. От двете страни имаше редици от врати и Айнар срамежливо надзърташе през тях с любопитство. Стаите от едната страна на коридора бяха облени от слънчева светлина, а вътре под всеки прозорец имаше по две легла със завивки, пухкави като чували с брашно.

– В момента момичетата са в зимната градина – каза фрау Кребс. На врата ѝ, точно под косата, имаше родилно петно с цвят на малиново сладко.

Фрау Кребс му съобщи, че клиниката разполага с трийсет и шест легла. На втория етаж се намираха хирургията, отделението по вътрешни болести и гинекологията. От другата страна на вътрешния двор имаше сграда с надпис над вратата "Патология".

– Патологията се намира в най-новата ни сграда – заяви гордо фрау Кребс. – Там е лабораторията на професор Болк.

Правоъгълната сграда бе построена от жълти тухли, които напомниха на Айнар – за негов срам – за белега от шарка на Грета.

Първият преглед при професор Болк приключи бързо.

– Срегнах се с жена ви – каза той.

Айнар седна на масата за прегледи. Стана му страшно горещо в костюма, а колосаната яка го стисна за гърлото. Фрау Кребс влезе и подаде на професора папка. Черните ѝ обувки скърцаха по пода. Професорът носеше очила със златисти рамки, които отразяваха светлината от лампата и криеха цвета на очите. Той бе висок и по-млад, отколкото Айнар очакваше; имаше красиво лице. Сега разбра, защо Грета го бе харесала: движения му бяха бързи, но елегантни, и докато говореше, ръцете му махаха хипнотизиращо: сякаш летяха като птици във въздуха, кацваха в ъгъла на бюрото до трите дървени кутии с документи, докосваха гърлото на Айнар и подчертаваха всяко изречение с равномерно почукване като на кълвач.

Професор Болк го помоли да се съблече и да се качи на кан- тара. Преслуша го със студена слушалка.

– Разбрах, че сте художник – отбеляза професорът. – Ужасно слаб сте, господин Вегенер.

– Вече нямам особен апетит.

– Защо? – професорът взе затъкнатия зад ухото си молив и записа нещо в картоната.

– Не знам.

– Поне опитвате ли се да хапнете нещо, дори да не сте гладен?

– Трудно ми е. – Айнар си спомни как му прилошаваше миналата година; събуждаше се в слънчевия апартамент със свит стомах, сякаш едва предишната вечер бе минал на рентгена на доктор Хекслер. Спомни си за кофата до леглото, която Грета изпразваше всяка сутрин. Тя не се оплакваше, а само го погалваше по челото.

Стаята за прегледи бе облицована със зелени плочки до средата на стените; Айнар зърна лицето си в огледалото над мивката и изведнъж реши, че вероятно е най-тежко болният пациент в Женската болница в Дрезден, защото повечето жени идваха тук не болни, а бременни след една-единствена нощ с някой младеж, когото повече нямаше да видят.

– Какво рисувате? – попита професор Болк.

– Напоследък нищо.

– Защо?

– Заради Лили – призна Айнар. Все още не бе станало въпрос за Малката Лили и той се зачуди дали професор Болк изобщо знае за нея; дали бе чувал за хубавото момиче с изящна шия, което се опитва да излезе от сухата, болна кожа на стария Айнар?

– Съпругата ви каза ли какво възнамерявам да направя? – попита професорът. Дори на фона на зелените плочки и ярката светлина от лампата лицето на професор Болк изглеждаше свежо и бяло като хляб. Само лицето на Айнар ли беше зеленикаво? Той попипа с пръсти бузата си и усети потта. – Спомена ли какви процедури искам да приложа?

Айнар кимна.

– Каза ми, че веднъж завинаги ще ме превърнете в Лили. – Грета не му бе казала само това. Каза му и "Това е единственият ти шанс, Айнар".

– Искате ли да се видим за вечеря в "Белведере"? – попита професор Болк. – Знаете ли къде се намира? От другата страна на река Елба. До Терасата на Брюл.

– Да, знам.

Професорът постави изненадващо влажна длан на рамото му и рече:

– Айнар, чуй ме внимателно, разбирам те. Разбирам какво искаш.

Вечерта се срещнаха в "Белведере". Ресторантът сияеше в бяло и златисто, а навън вечерната мъгла се спускаше над синята река Елба и далечните хълмове на Лошвиц. До станциите на келнерите имаше палми в саксии. Оркестърът на сцената свиреше увертюри на Вагнер.

Келнер с фрак им донесе бутилка шампанско в сребърна кофа.

– Но ние не празнуваме нищо – каза професор Болк, докато келнерът отваряше бутилката. Корковата тапа излезе с пукване и жените на съседните маси източиха обгърнати от дебели кадифета вратове, за да видят какво става.

– А може би трябва – каза Айнар тихо сред звъна на сребърните ножове за риба, които келнерът поставяше на масата. Помисли си за Лили. По-рано се чудеше дали да не прати нея на вечерята в "Белведере".

Професор Болк се зае да обезкостява пъстървата си. Айнар наблюдаваше как ножът с извит като кукичка връх разрязва тънката кожа и разкрива розовата плът.

– Да ти призная, когато за пръв път срещнах човек като теб, не бях съвсем сигурен какво да му кажа. В началото си мислех, че няма как да му помогна.

Айнар ахна.

– Нима познавате и друг като мен?

– Грета не ти ли разказа за първия ми пациент – професорът се приведе над масата – в твоето положение?

– Не, не ми е казвала.

– Имаше един мъж, на когото исках да помогна. Но той избяга, преди да започнем. Уплаши

се. Но е напълно разбираемо.

Айнар си помисли: "Избягал е преди да започнете с какво?" Професор Болк несъмнено си мислеше, че Айнар е много по-информиран. Разказа му за предишния си пациент, който бил убеден, че е жена, и започнал да се нарича Зиглинде Таненхаус дори когато се обличал като мъж. Работел като кондуктор във влака от Вьолфниц за Клоцше и настоявал да се обръщат към него с "госпожице". Пътниците, естествено, не разбирали защо. Само се взирали озадачено в синята му униформа и черната му вратовръзка.

– Но в деня на първата операция той изчезна – обясни професорът. – Измъкнал се от стаята си в клиниката и, незнайно как, минал незабелязано покрай фрау Кребс. Накрая се върнал на работа, но вече облечен с женска униформа, тъмносиня пола с платнен колан.

Келнерът дойде да им налее още вино. Айнар се досещаше какво му обещава професорът. Ножът за риба блещукаше на светлината от големия свещник на поставката зад тях. Айнар предполагаше, че процедурата ще е един вид размяна. Щеше да замени увисналата плът между краката си с нещо друго.

Навън река Елба течеше черна, а един ярко осветен параход мина под моста. Професор Болк каза:

– Бих искал да започнем следващата седмица.

– Следващата седмица? Не може ли по-рано?

– Първо трябва да те преместим в клиниката, за да си почиваш и да сложиш някой и друг килограм. Ще трябва да си напълно отпочинал. Иначе съществува риск от инфекция.

– Каква инфекция? – попита Айнар, но в този момент пристигна келнерът и вдигна съдовете и приборите, след което помете трохите с малка сребърна четка.

Айнар се прибра с такси в хотела. Проститутката от съседната стая бе излязла някъде и той спа непробудно, като се размърда само веднъж, когато на гарата пристигна влак. На сутринта стана и се изкъпа в дъното на коридора, в студено помещение с паянтова врата. Облече кафява пола, бяла блуза с плетена на една кука яка и вълнена жилетка, и си сложи малка шапчица, килната настрани. Лицето му изглеждаше бледо в запотеното от дъха му огледало. Възнамеряваше да постъпи в клиниката като Лили, тъй като тя щеше да си тръгне оттам през пролетта. Не го правеше нарочно, просто това бе естествен развой на събитията. В банята на хотела, на фона на шума от влаковете, долитащи през дъските на вратата, Айнар Вегенер затвори очи и когато ги отвори, беше Лили.

ФРАУ КРЕБС, чието лице бе осеяно от спукани капиляри, прие Лили в клиниката и ѝ нареди да облече една от белите болнични нощници, които се завързваха на кръста с шнур. После я заведе до стая в дъното на коридора, където Лили трябваше да си почива цяла седмица. Вътре имаше легло с метална поставка за крака. Фрау Кребс дръпна пердето на прозореца. Стаята гледаше към малък парк, спускащ се до брега на река Елба. Водата бе стоманеносиня и Лили зърна как група моряци на палуба на товарен кораб са се сгушили в палтата си заради студа.

– Тук ще ти хареса – каза фрау Кребс. Облаците в небето се разкъсаха и сноп светлина проряза кръг върху водната повърхност, който заблестя като златната огърлица на шията на Лили.

Фрау Кребс се покашля.

– Професор Болк ми каза, че ще дойдеш, но забрави да ми каже името ти. Типично за него.

– Казвам се Лили.

– Лили чия?

Навън облаците се разпръснаха и отвориха голяма светлосиня дупка в небето, реката засия,

а моряците с дебелите палта вдигнаха очи към синевата. Лили се замисли и отговори:

– Елбе. Лили Елбе.

Следобед слезе да пие чай в зимната градина. Намери един метален стол и седна встрани от останалите, а слънцето погали лицето ѝ през стъклото. Денят се бе прояснил и сега небето бе синьо. Помещението се затопли достатъчно, за да се изпълни въздухът с аромата на папрати и бръшляна, виещ се по метални решетки на стените. Зимната градина гледаше към Елба, набраздена от вълни заради поривите на вятъра, който бе пропъдил облаците. Белите гребени ѝ напомниха за протока Категат в Дания и за пейзажите на Айнар. Преди години Лили седнаше на плетения стол във Вдовичи дом и гледаше картините му. Разглеждаше ги безпристрастно, все едно бяха дело на отдавна починал роднина, с когото се гордееше.

През тази седмица Лили спеше до късно; имаше чувството, че колкото повече си почива, толкова повече се уморява. Следобед пиеше чай и хапваше сладкиш в зимната градина. Сядаше на металния стол, поставяше чашата на коляно и кимаше плахо на другите момичета, които се събираха в градината да клюкарстват. От време на време някое от тях се размиваше толкова силно, че Лили поглеждаше нататък: събрани в кръг млади жени с дълги коси, лътяща от здраве кожа и кореми, издуващи болничните нощници. Лили знаеше, че повечето пациентки са тук по тази причина, и ги гледаше крадешком, не с презрение или жалост, а с интерес и копнеж, защото момичетата разговаряха непринудено и никое от тях – ако се съдеше по гръмкия им смях, отекващ из зимната градина като сребърен куршум, който заплашваше да разбие стъклата – май не се притесняваше, че през следващите няколко месеца ще живее в Общинската женска болница в Дрезден. Клиниката приличаше на общество, което още не я бе приело. "Може би един ден и аз ще съм като тях", каза си тя, докато слънцето галеше коленете и китките ѝ, обърнати навън за да усетят топлината, която бе започнала да прониква постепенно в тялото ѝ.

Лили знаеше, че професор Болк иска от нея да напълнее. Всеки следобед фрау Кребс ѝ носеше оризов пудинг с бадеми в пълнежа – по датски. Първия път, когато гребна от крема и усети в устата си твърдия, грапав бадем, Лили вдигна очи и, забравила къде се намира, каза на датски:

– *Tak, tak.*

На третия ден от постъпването си в клиниката, докато седеше в зимната градина, забеляза през стъклото, че навън са поникнали минзухари. С ярките си цветове и сгушени на вятъра изглеждаха толкова смели в кафявата пръст, която през следващите няколко седмици щеше постепенно да се превърне в зелен килим. Днес реката имаше цвета на масло и течеше лениво, а по нея се носеше шлеп, пренасящ стока, увита с черен брезент и стегната с въжета.

– Как мислите, дали тази година ще се запролети по-рано?

– Моля? – попита Лили.

– Забелязах, че гледате минзухарите.

Едно момиче бе седнало незабелязано на съседния стол и сега се премести срещу Лили от другата страна на бялата желязна маса.

– Май са подранили – отвърна Лили.

– Сигурна съм, че тази година пролетта ще настъпи по-рано – рече момичето с разпиляна по раменете руса коса и чипо носле. Оказа се, че името ѝ е Урсула и е сираче от Берлин. Още нямаше двацет години и се бе озовала в Дрезден по обичайната причина.

– Мислех си, че го обичам – сподели ѝ Урсула по-късно.

На другия ден слънцето грееше още по-силно. Лили и Урсула се запътиха към парка, облечени с пуловери с високи яки и кожени шапки с наушници, взети назаем от фрау Кребс. Тръгнаха по алеята към минзухарите, които вече бяха поникнали на всякъде. Навън, край река Елба, на вятъра, който бе по-мразовит, отколкото изглеждаше от зимната градина, Урсула

попита.

– А ти защо си тук, Лили?

Лили се замисли, прехапа устни и скри ръце в ръкавите. На- края отговори:

– Аз съм болна отвътре.

– Разбирам – каза Урсула.

От този момент нататък всеки следобед двете пиеха чай заедно. Избираха си шоколадови бонбони от многобройните кутии, които Урсула бе измъкнала от последното си работно място.

– Заради тези бонбони загах – заяви Урсула, взе бонбон с формата на мида и го лапна. Разказа на Лили за магазина за шоколад на булевард "Под липите", където работела. Най-богатите мъже в Берлин ходели там по обед или в пет часа и с праметнати на лакът палта купували триетажни кутии с бонбони, увити в златист станиол и завързани със сатенени панделки.

– Сигурно си мислиш, че се влюбих в някой от тях – рече Урсула и остави чашата с чай в чинийката. – Но не стана така. Влюбих се в момчето, което бъркаше шоколада в работилницата отзад. Той сипваше торбите с орехи, калъпите масло, кофите с мляко и какаото на прах в казаните. Казаните бяха толкова големи, че вътре можеха да се сгушат двама влюбени. Казваше се Йохен и имаше лунички по цялото тяло. Пристигнал в Берлин от Котбус край границата с Полша, за да забогатее, но се трудеше на стоманените казани и въртеше ръчката на миксера, и ако не внимаваше, остриетата щяха да сграбчат кльощавата му ръка и да я завъртят стотици пъти за по-малко от минута.

Минали четири месеца преди Урсула и Йохен да си проговорят, тъй като на продавачките с розови униформи било забранено да общуват с помощниците от работилницата, където винаги било горещо и миришело на пот и горчив шоколад, а разговорите се въртели предимно около половите органи на момичетата зад стъклените щандове в предната част на магазина. Но един ден се наложило Урсула да отиде отзад, за да попита кога ще е готова следващата партида с нуга. Йохен, едва седемнайсетгодишен, килнал шапка назад и отвърнал: "Днес няма да има повече нуга. Кажи на онзи глупак просто да се прибере у дома и да се извини на жена си". Сърцето на Урсула се изпълнило с любов.

Лили се досещаше как се е развила историята след това: първата целувка в задната стая; прегръдките край стоманените казани; страстта късно вечер в притихналия магазин до неподвижните миксери; любовните стенания.

"Колко тъжно", помисли си тя, загледана в блещукащите води на реката. За пет дни двете с Урсула се бяха сприятелили! Въпреки положението, в което се бе озовала Урсула, Лили мечтаеше нещо такова да се случи и на нея. Да, каза си тя. И с мен ще е така: любов от пръв поглед, пламенна и изпепеляваща страст.

На следващата сутрин професор Болк дойде в стаята ѝ и каза:

– Моля те, днес не яж нищо. Дори не слагай сметана в чая си. Утре е денят.

– Наистина ли? – попита Лили. – И няма да се откажете?

– Запазих операционната. Сестрите вече получиха графика. Качила си няколко килограма. Няма да се отказваме. Утре е твой ден, Лили. – След тези думи професорът си тръгна.

Лили слезе на закуска в столовата със сводести прозорци и под, настлан с борови дъски, където дългата маса бе отрупана с чинии с колбаси, панери с хлебчета и кана с кафе. Лили си сипа кафе и седна сама на маса в ъгъла. С помощта на нож за масло разпечата плика с писмо от Грета.

Скъпа Лили,

Харесва ли ти в Дрезден? Какво мислиш за професор Болк? Сигурна съм, че вече

сте се запознали. Той има много добра репутация. Носи му се славата, а може би след всичко това ще се прочуе още повече.

В Париж не се случва нищо интересно. Откакто замина, работата не ми спори. Ти си идеалният модел и сега не мога да намеря друг толкова красив. Ханс дойде на гости вчера. Притеснява се за пазара на картини. Казва, че продажбите намаляват, не само тук, а из цяла Европа. Но това не ме притеснява, както знаеш. Когато му го казах, той заяви, че ми е лесно да говоря така, защото за нашите картини с Айнар винаги ще се намерят купувачи. Не знам защо го каза, но сигурно щеше да е прав, ако Айнар още рисуваше. Лили, ти мислила ли си да се захванеш с рисуване? Може да си купиш водни бои и скицник, за да си уплътняваш времето, което сигурно минава много бавно там при теб. Каквото и да говорят, убедена съм, че Дрезден не е Париж.

Дано си добре. Това ме тревожи най-много. Щеше ми се да съм до теб, но те разбирам. Някои неща човек трябва да направи сам. Лили, замисляла ли си се как ще се чувстваш, когато всичко приключи? Ще си свободна! Аз поне така си го представям. А ти? Надявам се и ти да мислиш така.

Пиши при първа възможност. Страшно ми липсваш, на Едвард IV също. Той спи на твоето канапе. Аз почти не мигвам.

Ако имаш нужда от мен, само ми кажи. Ще дойда веднага.

С обич,

Грета

Лили си представи апартамента в Париж: ателието на Айнар, чисто и недокоснато; утринната светлина в ателието на Грета; кадифената табуретка, потънала под тежестта на Карлайл; Грета по мантия, опръскана с боя, с коса, спускаща се като мразовита вода по гърба ѝ; Ханс, надул клаксона на улицата, за да даде знак на Лили да слезе. Прииска ѝ се да се върне там, но в момента бе невъзможно.

Следобед се срещна с Урсула, чиито бузи бяха зачервени от тичане.

– Имам писмо от него! – размахва тя бял плик. – От Йохен е!

– Откъде знае, че си тук?

– Писах му. Не се сдържах, Лили. Стана ми тъжно и му писах колко го обичам, както и че още не е твърде късно. – Косата ѝ бе вързана на опашка и изглеждаше още по-млада с пухкавите си бузи с трапчинки. – Какво ли ми е написал?

– Прочети писмото.

Урсула отвори плика и започна да чете наум. Усмивката ѝ постепенно се стопи, а когато обърна страницата, вече се мръщеше. Накрая прокара ръка под носа си и каза: – Пише, че може и да дойде да ме види, ако успее да спести достатъчно пари и от магазина го пуснат в отпуск.

– А ти искаш ли той да дойде?

– Да. Но не бива да се надявам. Ще му е трудно да си вземе почивен ден. Но казва, че ще дойде, ако има време.

Смълчаха се за няколко минути. Урсула се покашля.

– Разбрах, че ще ти правят операция.

Лили отвърна със сведен поглед, че е вярно.

– Какво ще ти правят? Ще се промениш ли?

– Ще се оправя. Професор Болк ще ме излекува.

– О, зловещият стар Болк. Дано не те повреди. Наричат го Болк Ножа. Винаги е готов да среже някое момиче.

За момент Лили се уплаши.

– Извинявай – каза Урсула. – Не говорех сериозно. Знаеш как клюкарстват момичетата. Нищо не разбират.

– Няма нищо.

По-късно, когато се прибра в стаята, Лили се приготви за лягане. Фрау Кребс ѝ даде малко бяло хапче. "Ще ти помогне да заспиш". Лили изми лице на мивката. Гримът – оранжевата пудра, розовото червило, кафявия молив за вежди – се стече в умивалника заедно с водата. Когато вдигнеше молива, готова да очертае веждите, я обземаше странно чувство, пърхане точно под ребрата. Айнар така ли се чувстваше, когато четката му докоснеше бялото платно? Лили потрепери и изпита съжаление. Наложил се да преглътне, за да не изплюе приспивателното хапче.

На следващата сутрин се чувстваше сънена и замаяна. На вратата ѝ се почука. Сестра с вдигната на кок коса отметна завивките. До леглото я чакаше количка, миришеца на спирт и стомана. Някъде в далечината зърна лицето на професор Болк, който попита:

– Тя добре ли е? Нека първо се уверим, че всичко е наред.

Всичко друго бе като в мъгла. Знаеше, че е рано сутринта и че я карат по коридора на клиниката още преди слънцето да е изгряло над полетата с рапица източно от Дрезден; позна летящите врати с прозорчетата, които се затвориха зад нея преди зората да огрее Терасата на Брюл, откъдето бе видяла река Елба, града и цяла Европа и където бе решила, че ще загърби миналото.

Когато се събуди, зърна жълто перде на прозореца. Отсреща имаше малък гардероб с огледало и ключ, завързан за син шнур с пискюл; за миг си помисли, че е гардеробът от ясен, но после си спомни – макар да ѝ се струваше, че се бе случило на друг човек – онзи следобед, когато бащата на Айнар го завари седнал пред гардероба с жълтия шал на майка си на главата.

Лежеше на легло с метална поставка за крака, през чиито пречки виждаше стаята – все едно гледаше през прозорец с решетка. Тапетите бяха жълти с розови цветчета. В ъгъла върху стол имаше праметното одеяло. Масичката до леглото бе застлана с плетено на една кука каре, а върху него стоеше вазичка с теменужки. Масата имаше чекмедже и Лили се зачуди дали вещите ѝ са в него. Подът бе застлан с бежов килим, протрит на места.

Опита да се надигне, но я преряза силна болка и тя отново се отпусна върху твърдата възглавница. Причерня ѝ пред очите. Помисли си за Грета и се зачуди дали тя е при нея в стаята, например в ъгъла срещу прозореца, накъдето не можеше да погледне, защото нямаше сили. Лили нямаше представа какво ѝ се е случило, поне за момента, докато още усещаше хлороформа в ноздрите си. Знаеше, че е болна и в първия миг ѝ хрумна, че е дете със спукан апендицит в провинциалната болница в Ютланд; беше на десет години и Ханс скоро щеше да пристигне с букетче полски цветя. Но това не бе възможно, защото Лили очакваше и Грета, която беше съпруга на Айнар. Това я накара да се запита шепнешком: *Къде е Айнар?*

Помисли си за всички тях: Грета, Ханс и Карлайл, чийто равен, настойчив глас звучеше разумно и убедително; помисли си за уплашения Айнар, изгубил се в големия си костюм, отделен от останалите, някак си изчезнал завинаги. Лили отвори очи. От тавана висеше крушка с метален лампион. От нея се спускаше дълъг шнур, който стигаше до леглото ѝ и завършваше с кафяво топче. То лежеше върху зеленото одеяло и Лили дълго размишлява дали да извади ръка изпод завивката, за да дръпне кафявото топче и да угаси светлината. Съсредоточи се върху дървеното топче, което приличаше на мънистата по сметалата. Накрая, когато все пак успя да извади ръка, уморатая и болката избухнаха като гореща бяла светлина. Главата ѝ отново тупна на възглавницата и тя затвори очи. Само преди часове, още преди изгрев, в ръцете на професор Алфред Болк, Айнар Вегенер се бе преобразил от мъж в жена, след като двата му тестиса бяха

отрязани от сбръчканото сакче на скротума, и сега Лили Елбе потъна в сън за три дни и три
нощи.

ГРЕТА НЕ МОЖЕШЕ да си намери място. Закопчаваше мантията, прибираше коса с гребена с формата на костенурка, смесляше боите в палитрата, заставаще пред портрета на Лили и изпадаше в недоумение как да го довърши. Картината – горната част от тялото на Лили бе готова, а долната представляваше само очертания с молив – и изглеждаше като рисувана от друг. Взираше се в платното, опънато с пирони, които сама бе заковала, но не можеше да се концентрира. Всичко я разсейваше. На вратата имаше брошура с призив да се запише в някаква библиотека. Едвард IV мляскаше, докато пиеше вода от купичката. През отворената врата в ателието на Айнар се виждаха спретнатото канапе, застлано с чергата в розово и червено – празна и подредена стая, в която вече никой не живееше. Скрин с празни чекмеджета; празен гардероб с една-единствена закачалка. Гърдите ѝ се стегнаха от болка и единственото, за което можеше да мисли, бе как Айнар прекосява Европа в дрънчащ вагон, как пристига в Дрезден вечерта с влажна от мъглата коса, стиснал адреса на клиниката в ръка.

Ханс организира поредната изложба на нейни картини в галерията си и за пръв път Грета не отиде на откриването. Писнало ѝ бе от всичко, но не го каза на Ханс, защото би прозвучало неблагоприятно, капризно. Особено от устата на Грета, за която само преди пет години никой не бе чувал и която тази сутрин даде интервю на красив журналист от Ница с премрежен поглед, който я прекъсна с думите: "Кога осъзнахте колко сте велика?". Да, за пет години бе постигнала толкова много, но въпреки това си мислеше: "Постигнах успех, но какво значение има?" Остана сама, а съпругът ѝ и Лили бяха в Дрезден, също сами.

Повече от седмица след като Айнар замина, в един дъждовен ден, огласян от свистящите спирачки на автомобилите, Грета отиде при Ханс в галерията. Той седеше в кабинета си, а на съседното бюро чиновник пишеше в счетоводния тефтер.

– Не успях да продам всички картини – каза Ханс.

Един от портретите на Лили – под чадър в къпалнята до Сена – стоеше подпряна на бюрото, на което чиновникът дращеше с молив по редовете в тефтера.

– Трябваше да дойдеш на откриването. Някакъв проблем ли има? – попита Ханс и добави: – Запозна ли се с новия ми асистент? Това е мосю Льо Гал.

Чиновникът имаше слабо лице и нещо в меките му кафяви очи напомни на Грета за Айнар. Представи си как Айнар се качва колебливо на трамвай в Дрезден със сведени очи и свенливо прибрани в скута ръце – и потрепери. "Какво причиних на съпруга си?", помисли си тя.

– Мога ли да помогна с нещо? – Ханс се приближи до нея. Чиновникът не вдигаше очи от тефтера. Ханс и Грета не се докоснаха, но Грета усещаше близостта му, докато се взираше в картината: усмивката на Лили бе още по-широка заради опънатата от плувната шапка кожа; очите ѝ бяха тъмни и живи, бездънни. Грета усети нещо на ръката си, но когато вдигна глава не видя нищо, а Ханс се бе върнал до бюрото на чиновника с ръце в джобовете. Дали искаше да ѝ каже нещо?!

Карлайл ги бе заварил прегърнати в онзи мразовит дъждовен следобед, когато вратът на Ханс бе зачервен след посещението при бръснаря. Грета чу завъртането на ключа прекалено късно и за един неловък миг двамата с брат ѝ се вцепениха – тя с глава върху гърдите на Ханс, а Карлайл с ръка върху бравата.

– Не знаех, че... – започна той. Грета се отдръпна от Ханс, който вдигна ръце и рече:

– Не е каквото си мислиш...

– Ще се върна след малко – каза Карлайл и излезе, преди Грета да се опомни.

Вечерта, докато разтриваше болния му крак, тя рече:

– Понякога имам чувството, че Ханс е единственият ми приятел.

А брат ѝ, с разкопчана нощна риза отвърна:

– Разбирам те. Грета, никой не те обвинява, ако това те тревожи.

Сега, в кабинета на Ханс, до чиновника, който чертаеше нещо с молив и линия, Грета каза:

– Още нямам вести от Айнар.

– Тревожиш ли се?

– Не бива, но се тревожа.

– Защо не отиде с него?

– Той не пожела.

Ханс замълча и сви устни; нима я съжаляваше? Много мразеше да я съжаляват.

– Това не ме притеснява – заяви тя. – Разбирам защо пожела да замине сам.

– Грета.

– Да?

– Защо не отидеш да го видиш?

– Той не иска да ходя.

– Вероятно се срамува да те помоли за помощ.

– Не, Айнар не е такъв. А и защо да се срамува? След всичко, което преживяхме, защо би се засрамил чак сега?

– Помисли си какво преживява. Досега не му се е случвало подобно нещо.

– Но тогава защо не пожела да го придружа от самото начало? Ясно заяви, че не иска да ходя с него.

– Вероятно се е страхувал.

– Мислиш ли?

Чиновникът драсна клечка кибрит и запали цигара. Искаше ѝ се Ханс отново да я прегърне, но реши да не се приближава до него. Изправи гръб и приглади плохите на полата си. Осъзнаваше, че е старомодно, но не искаше да се хвърля в обятията му, докато още беше съпруга на Айнар.

– Отиди да го видиш – каза Ханс. – Ако искаш, ще дойда с теб. С радост ще те придружа.

– Не бива да ходя там.

– Напротив.

– А работата ми?

– Ще почака. А може да си вземеш триножника и боите.

– Наистина ли смяташ, че е удачно?

– Ще дойда с теб – повтори Ханс.

– Не, няма смисъл.

– Защо?

На бюрото на чиновника имаше брой на *L'Echo de Par* отворен на отзивите за последната ѝ изложба. Още не бе чела статията, но един параграф ѝ се наби на очи, сякаш бе подчертан: "След безброй портрети на един и същ модел – странно момиче на име Лили – Грета Вегенер става скучна. Пожелавам ѝ да си намери нов модел и нова гама от цветове. Щом е от Калифорния, защо не погледне към жълтите и златни нюанси от родината си? Нарисувайте ми картина на Тихия океан и каньоните!".

– Ако изобщо отида, ще съм сама – каза Грета.

– Сега говориш като Айнар.

– Та аз съм като него.

Смълчаха се за няколко минути, разглеждаха картините и слушаха дъжда и шума от улицата. В Париж бе студено, сутрин влагата се пропиваше под кожата и Грета си представяше, че единственото по-влажно и сиво място на света в момента е Дрезден. Ако отидеше там, щеше да е като да навлезе още по-дълбоко в недрата на зимата.

Ханс отново каза:

– Ако мога да помогна с нещо...

Той пак се приближи до нея и Грета отново изпита онова усещане върху ръката си – все едно перце гали кожата ѝ. Дори през сивия костюм долавяше тихия му пулс.

– Грета.

– Трябва да тръгвам.

– Дали...

– Наистина трябва да тръгвам.

– Добре. – Ханс ѝ помогна да си облече шлифера. – Съжалявам.

Тогава чиновникът попита дрезгаво:

– Да очакваме ли нови картини в скоро време, госпожо Вегенер?

– Не, вероятно по-нататък – отвърна тя и когато излезе на улицата сред пълзящите в дъжда коли и безбройните чадъри по тротоара, реши, че ще опакова сгъваемия триножник и боите и ще си запази цяло купе за следващия влак до Дрезден.

В ДРЕЗДЕН ГРЕТА най-много се изненада, че хората на улицата вървят с наведени глави. Никой не вдигаше очи и не се изненадваше от високия ѝ ръст, а тя бе свикнала да срещат погледа ѝ и да я поздравяват. През първия ден имаше чувството, че е невидима, че е изгубена дълбоко в гънките на Европа. Това предизвиква лека паника у нея, докато вървеше по чакълената алея към входа на Общинската женска болница; паникьоса се, защото изведнъж се уплаши, че ако никой не може да я намери, то тя на свой ред няма да намери Айнар.

Първоначално настана объркване.

– Търся госпожица Вегенер – каза Грета на регистратурата, където фрау Кребс пушеше цигара. Името Вегенер нищо не ѝ говореше. Тя присви устни и поклати глава, при което безупречно подстриганата ѝ коса се развя около брадичката. Грета опита отново: – Тя е слаба и тъмноока. Много срамежлива. Дребно момиче от Дания?

– За Лили Елбе ли говорите?

Грета, която точно в този момент си представи как Айнар вдига лице към слънцето, докато влакът прекосява река Елба по моста на Мариенщрасе, отвърна:

– Да, точно тя.

В стаята мъждукаше преносима газова печка. Жълтите пердета бяха спуснати, а сините пламъци хвърляха танцуващи сенки върху леглото. Грета се държеше за металните тръби на поставката за крака. Лили бе сгушена под одеялото с отпуснати отстрани ръце. Спеше и дишаше през носа.

– Моля ви, не я безпокойте – прошепна от прага фрау Кребс. – Операцията беше тежка.

– Кога я оперираха.

– Преди три дни.

– Как е сега?

– Трудно е да се каже. – Фрау Кребс скръсти ръце пред гърдите си. В стаята бе топло, а тишината се стори на Грета неестествена. Тя седна на стола в ъгъла и праметна одеялото върху скута си. Уморена и измръзнала бе от пътуването. Фрау Кребс я остави насаме с Лили и Грета заспа до леглото.

След няколко часа, когато се събуди, Грета си помисли, че е заспала за кратко на някоя от верандите в Пасадена. Тогава обаче зърна Лили, която помръдна върху възглавницата. Клепачите ѝ потрепнаха.

– Моля те, не се тревожи за мен – каза Лили, премигна сънено и отвори очи. Все още бяха кафяви и лъскави като козината на животинче. Единственото, останало от съпруга ѝ – очите, в които Грета виждаше целия му живот.

Тя отиде до леглото и погали крака на Лили през одеялото. Мускулите на прасеца бяха толкова меки, но може и само да си въобразяваше – както може би си въобразяваше, че вижда извивките на женски гърди под завивката.

– Знаеш ли какво се случи с мен? – попита Лили. Лицето ѝ изглеждаше по-налято, бузите и гърлото по-месести, дотолкова, че адамовата ябълка се бе скрила сред плътта. И това ли си въобразяваше? "

– Само онова, за което бяхме говорили.

– Лили ли съм сега? Превърнах ли се в Лили Елбе?

– Ти винаги си била Лили.

– Да, но ако погледна там долу, какво ще видя?

– Не мисли по този начин – каза Грета. – Това не е единственото, което те прави Лили.

– Операцията успешна ли е?

– Така каза фрау Кребс.

– Как изглеждам? Кажете ми, Грета, как изглеждам?

– Много си красива.

– Наистина ли съм жена?

Част от Грета се вцепени от шока. Съпругът ѝ бе мъртъв. Усети изтръпване, все едно душата му премина през нея. Грета Уод отново бе вдовица, което ѝ напомни как ковчегът на Теди с гравирани по капака райски птици бе потънал в земята. Но нямаше да се налага да погребва Айнар. Него бе изпратила с влак за Германия и сега вече го нямаше – все едно влакът бе изчезнал завинаги сред студената януарска мъгла. Помисли си, че ако извика името му, то ще отеква безспир до края на живота ѝ.

Грета се наведе към Лили. Отново изпита порив да я прегърне, затова положи длани върху лицето ѝ. Вените на слепоочията ѝ пулсираха лекичко. Грета остана така, седнала на болничното легло с потната глава на Лили в ръце. Пердетата бяха открехнати и навън се виждаше зелена пролетна трева, простираща се към Елба. Реката отразяваше препускащите в небето облаци. На другия бряг две момчета по пуловери се приготвяха да се качат в кану.

– Здравейте – каза глас от прага. Младо момиче с чип нос. – Вие трябва да сте Грета.

Грета кимна и момичето влезе тихо. Носеше болнична нощница и халат, краката ѝ бяха обути с пантофи. Лили отново бе заспала и стоята изглеждаше мрачна. Газовата печка в ъгъла цъкаше цък-цък-цък.

– Аз съм Урсула. Сприятелихме се – кимна тя към Лили. – Ще се оправи ли?

– Да, струва ми се. Но фрау Кребс каза, че е понесла тежко операцията.

– Спи почти непрекъснато, но веднъж я заварих будна и изглеждаше щастлива.

– Страхуваше ли се преди операцията?

– Не. Тя обожаваше професор Болк и би направила всичко за него.

– Той е добър лекар – каза Грета.

Урсула носеше кутийка, опакована със станиол и надпис, "Под липите" с декоративен шрифт. Подаде я на Грета с думите:

– Ще ѝ я предадете ли, когато се събуди?

Грета ѝ благодари и чак тогава забеляза издутия ѝ корем. Имаше странна форма.

Разположен бе твърде високо и изглеждаше неравен.

– А вие как сте?

– О, аз съм добре – отвърна Урсула. – С всеки изминал ден се уморявам все повече. Но това е нормално.

– Добре ли се държат с вас?

– Фрау Кребс е добра. В началото изглежда строга, но е добра. И другите момичета също. Но Лили ми е любимката. Толкова е мила. Тревожи се за всички освен за себе си. Тя ми разказа за вас. Липсвахте ѝ.

За момент Грета се зачуди какво има предвид Урсула, но пропъди мисълта. Нямаше значение.

– Нали ще ѝ кажете, че съм се отбила? И ще ѝ дадете бонбоните, нали?

Грета отседна в хотел "Белвю". Вечер, след като се прибереше от болницата, се опитваше да рисува. До прозорците ѝ достигаше светлината от шлеповете, превозващи въглища. Грета понякога отваряше прозореца и чуваше шумоленето на гребя от някоя туристическа лодка, стъргането на товарните кораби и дрънченето на трамваи.

Започна портрет на професор Болк на голямо платно, което купи от магазин на Алунцфрасе и занесе до хотела навито на руло. Докато вървеше по Моста на Август с полукръглите издадени тераси, пред очите ѝ се разкри почти цял Дрезден: Терасата на Брюл с прясно боядисани в зелено пейки; извисяващия се купол на Фрауенкирхе, опушен от автомобилните газове и от мините в Плауншер Грунд; дългата сребриста редица от прозорци на музея "Цвингер". Порив на вятъра изтръгна навитото платно изпод мишницата ѝ, но тя успя да го хване тъкмо когато се разтвори с плющене като платно на кораб. Мъчеше се да го навие отново, когато ръка докосна рамото ѝ и познат глас каза:

– Нека ти помогна.

– Прибирах се в хотела – рече Грета, а професор Болк хвана платното за единия край и го нави като щора на прозорец.

– Явно планираш голяма картина – каза той.

Всъщност Грета още нямаше представа какво точно ще рисува; моментът не ѝ се струваше подходящ за портрет на Лили.

– Ще ме изпратите ли до хотела? – посочи тя към парка с кестените пред "Белвю", който приличаше на квадратен спасител на високия си стол, оглеждащ наперено плажа на Елба.

– Искам да ми разкажете за операцията и какво ще се случи с Лили. – Грета имаше чувството, че професорът я избягва; пристигна в Дрезден преди два дни, а той още не бе отговорил на съобщенията, които оставяше на регистратурата при фрау Кребс. Спомена дори на Урсула, че иска професор Болк да ѝ се обади. Но той така и не я потърси. Затова сега го заведе в апартамента си в "Белвю". Настаниха се на столове до прозореца и пиеха кафето, донесено от прислужница с дантелена лента, закачена с фиби в косите.

– Първата операция мина успешно – обясни професор Болк. – Процедурата беше съвсем проста. Разрезът заздравява нормално.

Той разказа на Грета какво се бе случило в голямата операционна, където една сутрин преди зазоряване Айнар се бе превърнал в Лили. Обясни ѝ, че всички изследвания – кръвната картина, пробите от урината и ежечасното измерване на температурата – показват, че Лили се възстановява по план. Всичко било стерилно, тъй че Лили не получила инфекция. – Най-големият проблем в момента е болката.

– Какво ѝ давате за нея?

– Всеки ден ѝ слагаме инжекция с морфин.

– Това крие ли риск?

– Съвсем малък. Постепенно ще намаляваме дозата през следващите няколко седмици. Но точно сега има нужда от него.

– Разбирам.

Сега, когато Болк бе до нея, притесненията ѝ относно лекаря изчезнаха. Той бе не по-различен от другите заети и важни мъже – трудно бе да го открие човек, но хванеш ли го насаме, ти отделяше цялото си внимание.

– Притесняваше ме кървенето – продължи професорът. – Нямаше причина за подобно кръвотечение. Мислех си, че има нараняване на някой от вътрешните органи.

– Какво например?

– Не знам. Да речем, спукан далак. Или разкъсване на стомашната лигавица. Има безброй възможни причини. – Докторът кръстоса крака. Грета се уплаши за Лили и сърцето ѝ се разтуптя.

– Но тя е добре, нали? С основание ли се тревожа?

– Отворих я – рече Болк.

– Какво имате предвид?

– Отворих корема ѝ. Знаех, че нещо не е наред. Оперирал съм достатъчно коремни кухини.

Грета затвори очи за миг и видя как скалпел оставя кървава дияра по корема на Лили. Реши обаче да спре дотук, за да не си представи как професор Болк и фрау Кребс разтварят кожата.

– Айнар наистина е жена. Поне отчасти.

– Но аз вече знам това – каза Грета.

– Не. Не разбирате. – Професорът си взе курабия с формата на звезда от подноса. – Това е нещо забележително. – Очите му блестяха от интерес и Грета видя, че той е от лекарите, които искат някоя болест или хирургическа процедура да бъде кръстена на тях.

– В корема му намерих нещо, омотано в червата. – Доктор Болк преплете пръсти и изпука кокалчетата. – Намерих яйчници. Недоразвити, разбира се. Малки. Но бяха там.

В този момент Грета реши да нарисова професор Болк: широките му рамене; отпуснатите ръце; дългия врат, обгърнат от колосана яка; сбръчканата нежна кожа около очите. Тя се облегна назад. В съседния апартамент бе отседнала оперна певица и през стената се чуваше как пее партията на Ерда от "Зигфрид": гласът ѝ се извисяваше като ястреб в полет. Заприлича ѝ на гласа на Анна, но това бе невъзможно, защото Анна се бе върнала в Копенхаген и за пръв път от няколко години отново пееше в Кралската опера. Грета си помисли, че когато Лили се възстанови, ще я заведе на опера. Представи си как ще се държат за ръце в тъмния салон на "Земперопер", докато Зигфрид изкачва планината, за да достигне до Брунхилда.

– Какво означава това? – попита след малко Грета. – Яйчниците истински ли са?

– Означава, че сега съм още по-уверен в успеха. Постъпваме правилно.

– Наистина ли това е причината за кървенето?

– Вероятно. Обяснява почти всичко друго.

Не, помисли си Грета, яйчниците не обясняваха всичко.

– Искам да опитам нова процедура за присаждане. Правено е с тестиси, но никога с женски органи. Искам да взема тъкан от здрави яйчници и да я присадя върху яйчниците на Лили. Нужно е обаче да изберем подходящия момент и да намерим подходящите яйчници.

– Колко време ще отнеме? Сигурен ли сте, че е възможно?

– Няма да отнеме много дълго. Вече съм се спрял на едно момиче.

– От клиниката ли?

– Да, момичето е от Берлин. Когато пристигна, мислехме, че е бременна. Но се оказа, че има тумор в корема. Професорът се изправи да си тръгва. – Тя не знае, разбира се. Какъв е смисълът да ѝ казваме сега? Но може да се окаже подходяща, остава ѝ около месец. – Той стисна

ръката на Грета.

След като Болк си тръгна, Грета отвори кутията с бои, извади шишенцата, застла пода с брезент, а през стената до гласът на оперната певица, бавен и мрачен, изкачващ нотната стълбица в самота.

НЯКОЛКО СЕДМИЦИ ПО-КЪСНО Грета и Лили седяха в градината на клиниката. Брезите и върбите бяха осеяни с пъпки. Живите плетове все още не се бяха раззеленили докрай, но глухарчетата се подаваха измежду плочите на пътеката. Двама градинари копаеха дупки за редица от черешови фиданки с увити в зебло корени. Храстите се разлистваха.

На поляната върху карирано одеяло в кръг седяха няколко бременни момичета и плетяха венци от трева. Белите им болнични нощници потрепваха на вятъра. Часовникът над входа на клиниката удари дванайсет на обед.

Облак затули слънцето и поляната потъна в мрак. Черешовите фиданки се катурнаха и от стъклената врата на клиниката излезе някой. Грета не видя ясно кой е. Носеше бяла лекарска престилка, развяваща се като знаменцата на туристическите корабчета по Елба.

– Виж, професорът! – каза Лили.

Той вървеше към тях и когато облакът премина, слънцето огря лицето му и проблесна върху очилата. Щом стигна до пейката, професорът коленичи и каза:

– Утре ще е.

– Кое? – попита Лили.

– Следващата операция.

– Защо така изведнъж? – попита Лили.

– Защото сме готови с тъканта за присаждане. Трябва да направим операцията утре.

Грета бе казала на Лили за процедурата, за тъканта от яйчници, която професор Болк щеше да присади в корема ѝ.

– Мисля, че всичко ще мине по план. – На слънчевата светлина кожата по лицето на Болк изглеждаше тънка и сините му вени прозираха през нея. На Грета ѝ се прииска Ханс да бе дошъл в Дрезден. Така би могла да обсъди въпроса с него, да поиска съвет, а той щеше да склочи пръсти пред устата си, докато обмисляше какво да каже. Изведнъж се почувства изтощена.

– А ако не мине по план? – попита тя.

– Ще изчакаме. Тъканта трябва да е от младо момиче.

– Още ми е трудно да повярвам – каза Лили. Тя не гледаше към Грета или Болк, а към кръга от момичета, които сега се бяха излегнали.

След като професорът си тръгна, Лили поклати глава.

– Още не мога да повярвам – повтори тя, без да откъсва очи от момичетата. – Той ми помага, Грета, точно както ти ми обеща. Превръща ме в момиченце. – Лицето на Лили изглеждаше спокойно, върхът на носа ѝ червенееше. Тя прошепна: – Струва ми се, че е способен да извърши чудеса.

Вятърът духна косата на Грета през рамото и тя погледна към прозорците, зад които се намираше лабораторията на професор Болк – тухлените стени, остъкления коридор, който я свързваше с останалата част от клиниката. Грета нямаше право да влиза там, но си представяше как изглежда операционната с форма на амфитеатър, металните носилки на колела и лавиците с буркани, пълни с формалдехид. Щората на един от прозорците се вдигна и за момент Грета видя силует, привел глава над някаква задача, след това друг човек – също само черен силует спусна отново щората и жълтата тухлена сграда отново стана неодушевена като преди.

– Значи утре е денят – каза тя, притегли главата ѝ в скута си и двете затвориха очи, за да се насладят на слабото слънце. Слушаха приглушените възклицания на момичетата на поляната и

далечния плясък на лодка по Елба. Грета си спомни за Теди Крос, когото някога също бе смятала за способен на чудеса. Като онзи път с крака на Карлайл. Грета и Теди бяха женени едва от няколко месеца и живееха в испанската къща в Бейкърсфийлд, където първите горещи ветрове започваха да брулят евкалиптите.

Грета беше бременна с малкия Карлайл, гадеше ѝ се и лежеше на дивана от "Гръмпс". Един ден Карлайл пристигна с жълтата си кола на гости, за да разгледа няколко потенциални нефтени находища.

През онази пролет ягодовите полета приличаха на зелен ки-лим, обрамчен от жълтите макове по хълмовете. В Бейкърсфийлд бяха започнали да се стичат мъже от Лос Анджелис и Сан Франциско, тъй като се бе разчуло, че в района може да има нефт. Фермерът, който държеше парцела южно от ниви на семейство Крос, се бе натъкнал на нефт, докато копаел кладенец. Теди бе сигурен, че и родителите му ще намерят нефт, а Грета тайничко се чудеше дали Теди иска да забогатее заради някакво странно желание да ѝ е равен в това отношение. Късно следобед, след като се погрижеше за Грета, той отиваше по черния път до земята на семейството му и копаеше под издължената сянка на един стар дъб. Използваше уред с кръгло свредло, което можеше да се удължава с различни накрайници; и докато слънцето блещукаше по мъхестите листа на ягодите, Теди копаеше дупка в земята.

И тогава Карлайл пристигна в Бейкърсфийлд. По онова време още се придвижваше с ръчно изработени патерици, които стигаха до лактите му и имаха релефни дръжки от слонова кост. Имаше и резервен чифт от сребро, който госпожа Уод го караше да използва за официални събития. Карлайл по-късно ѝ разказа, че през първата му вечер в испанската къща, докато Грета спяла, Теди го закарал да му покаже кладенеца.

– Не искам да ги разочаровам. – Теди говорел за родителите си в дървената къщурка с процепи между дъските, достатъчно големи, че да пропускат вятъра. Дупката в земята била широка колкото човешки крак и заобиколена от дървена платформа. Теди извадил проба от почвата с чаша, вързана на въже. Разгледали я съсредоточено. Теди погледнал към Карлайл все едно очаквал, че само защото учи в Станфорд, ще може да види нещо в чаша с черна пръст.

– Според теб там долу има ли нефт?

Карлайл погледнал кривия дъб в края на нивата и нагоре към вечерното небе и отвърнал:

– Не съм сигурен.

Прекарали там половин час под залязващото слънце, докато вятърът навявал прахоляк в краката им. Стъмвало се и звездите започнали да изгряват.

– Да се прибираме – предложил Теди и Карлайл, който никога не бе винил Теди Крос за всичко случило се с Грета, отвърнал:

– Добре.

Теди тръгнал към колата, а Карлайл го последвал, но патерицата му се заклешила в процепа между две дъски на платформата и куцият му крак пропаднал в кладенеца. Щял да се разсмее, само че го пронизала непоносима болка в крака. Теди чул вика му и хукнал обратно.

– Добре ли си? Можеш ли да станеш?

Карлайл не можел да стане, защото кракът му се бил заклешил в дупката. Теди се заел да разковава дъските с лост и те се разцепвали с трясък, отекващ из околните полета. Койотите в хълмовете виели, а Карлайл плачел, притиснал глава в рамото си. Минал цял час, преди да го измъкнат, а кракът му бил счупен. Нямало кръв, но кожата на прасеца изглеждала по-тъмна от слива. Теди завел Карлайл до колата и поел на запад в нощта, през цялата долина, а полетата се сменяли от ниви с ягоди в лехи със зеле, лозя и накрая орехови градини. Превалили планината и стигнали до Санта Барбара. Чак в полунощ доктор с монокъл се заел да намести крака на Карлайл, докато сестрата от нощната смяна топяла марли в леген с гипс. Много по-късно, почти

призори, Теди и Карлайл най-сетне изтощени пристигнали обратно в испанската къща.

Грета все още спяла.

– Спи откакто излязохте – каза Акико, чиито очи били черни като кожата по прасеца на Карлайл. А когато Грета се събуди, се чувстваше твърде зле, за да забележи гипса, от който сипеше бял прах, откъдето минеше Карлайл. Грета забеляза праха и се чудеше вяло – както винаги, когато ставаше въпрос за домакинска работа – откъде се е взел, след което просто го изтупваше от табуретката. Осъзнаваше смътно, че Карлайл е получил някакво нараняване, но само толкова.

– О, добре съм – каза Карлайл и Грета не го разпитва повече, защото единственият начин, по който можеше да опише как се чувства, бе, че все едно е отровена. Поглеждаше към гипса и затваряше уморено очи. А когато лятото бе в разгара си, живакът удряше 43°C и Грета най-накрая роди, свалиха гипса на Карлайл. Бебето беше мъртво, но кракът на Карлайл бе в най-доброто си състояние от онзи ден, когато с Грета бяха шестгодишни. Той все още малко куцаше, но вече не се нуждаеше от патериците и можеше да слиза от втория етаж на испанската къща, без да се държи за парапета.

– Единственото хубаво нещо, което се случи в Бейкърсфийлд – казваше понякога Грета.

След този случай до края на брака им Грета мислеше за Теди Крос като за човек, способен на чудеса – когато го видеше да присвива съсредоточено устни, ѝ се струваше, че може да постигне каквото си науми. Но когато Лили каза същото за професор Болк, Грета погледна към Елба, преброи лодките, преброи момичетата на поляната и отвърна:

– Ще видим.

ЛИЛИ СЕ СЪБУДИ С ПИСЪК. Нямаше представа колко дълго е спала, но усещаше действието на морфина, тъй като клепачите ѝ тежаха твърде много, за да отвори очи.

Пронизителните ѝ писъци отекнаха по коридорите на Женската клиника и накараха сестрите и бременните момичета да настръхнат. Пареща болка раздираше долната половина на тялото ѝ. Ако имаше сили, щеше да надигне глава и да погледне към корема си, за да види дали там не гори огън.

Имаше чувството, че се рее над леглото и гледа надолу към себе си: малката Лили с изваяно от професор Болк тяло лежеше завързана под одеялото с разперени ръце, кожата от вътрешната страна на китките ѝ – зеленикава и гола. Краката ѝ бяха вързани с конопени въжета, от които висяха торби с пясък. Имаше по четири от всяка страна, закачени за въже, прокарано върху пищялите ѝ, за да не се сгърчват при спазмите.

Непозната сестра дотича в стаята. Имаше големи гърди и мустаци. Тя извика:

– Какво има? – и бутна Лили обратно върху купчината възглавници.

Струваше ѝ се, че пищи някой друг. За миг си помисли, че е Айнар: може би призракът му се надигаше у нея. Мисълта бе прашина и тя отпусна глава назад и затвори очи. Но продължаваше да пищи – не можеше да спре. Устните ѝ бяха напукани и разранени в ъгълчетата, а езика си усещаше като тънко, сухо парче плът.

– Какво ти е? – попита я сестрата. Не изглеждаше безкрайно заинтересована, все едно бе виждала подобно нещо и преди. Беше млада, с гердан от стъклени мъниста, впит в гърлото. Лили погледна сестрата с почти скрит в гънките на шията гердан и помисли, че я е виждала и преди. Косъмчетата над горната устна – и те ѝ бяха познати, както и гърдите, опънали престилката.

– Не бива да мърдаш, само ще стане по-зле. Опитай да лежиш непълно неподвижно.

Сестрата сложи на лицето ѝ зелена гумена маска; с крайчеца на окото си Лили я видя как отвърта дюзата на бутилката и пуска етер. Имаше смътен спомен, че се бе будила с писъци и преди; сестрата бе дотичала с подскачащи под престилката гърди и се надвеси над Лили, за да ѝ измери температурата. Нагласи въжетата върху краката ѝ и пхна гладкия стъклен термометър под езика ѝ. Всичко това се бе случвало и преди. Особено конусовидната гумена маска, която прилягаше плътно върху носа и устата ѝ, сякаш някоя от фабриките по Елба с бълващи пушек комини я бе отляла от разтопена пластмаса и гума специално за нея.

Минаха няколко седмици, преди болката да започне да утихва, но накрая професор Болк ѝ спря етера. Сестрата, чието име бе Хана, развърза торбите с пясък и освободи краката на Лили. Те бяха прекалено слаби и посинели, за да може да върви по коридора, но все пак отново можеше да седи по час-два всяка сутрин, преди ежедневната инжекция с морфин да се забие в ръката ѝ като жило на оса.

Сестра Хана караше Лили с инвалидна количка в зимната градина, където я оставяше да си почива до прозорец и саксия с папрат. Месец май беше и рододендроните навън бяха напращели от цвят. Покрай стената на лабораторията на Болк в наторените лехи лалетата се протягаха към слънцето.

Лили гледаше как на поляната сред глухарчетата бременните момичета си бърбят. Слънцето огряваше белите им вратове. Имаше нови лица. Всъщност в клиниката непрекъснато постъпваха нови момичета, мислеше Лили, докато пиеше чай и подръпваше одеялото в скута си, където под

синята болнична нощница марлите и превръзката с йод незарасналите рани още смъдяха. Урусла я нямаше вече в клиниката и този факт объркваше Лили. Но бе твърде уморена и упоена, за да се замисли по-сериозно по въпроса. Веднъж попита фрау Кребс за Урусла, но тя само намести възглавницата ѝ и каза:

– Не се тревожи за нея. Всичко е наред.

Грета можеше да идва само за по няколко часа всеки следобед. Правилата, които професор Болк бе въвел, а фрау Кребс зорко прилагаше, гласяха, че свиждания се провеждат само следобед. Сутрин и вечер момичетата в клиниката можеха да прекарват заедно времето си на групички, сякаш положението им скрепваше някакъв вид приятелство, което не можеше да се споделя от външни лица. Тъй че всеки ден Грета идваше веднага след обяда, когато по устните на Лили все още имаше капчици картофена супа, и оставаше до късно следобед, когато сенките се издължаваха, а главата на Лили започваше да клюма.

Лили чакаше с нетърпение да зърне как Грета влиза в остъклената зимна градина с лице, скрито зад букет цветя – първо нарциси, а после с напредването на пролетта розови антиринуми и божури. Лили чакаше търпеливо в инвалидната количка, заслушана в потропването на обувките ѝ по плочките. Другите момичета често шушукаха за Грета ("Коя е високата американка с прекрасната дълга коса?") и разговорите им – безгрижните гласове на момичета, чиито гърди напращаваха от мляко – радваха Лили.

– Веднага щом те изпишат – казваше Грета, докато се настаняваше на шезлонг и вдигаше крака върху дългата бяла възглавница – ще се върнем в Копенхаген и ще излезем на разходка.

Грета ѝ обещаваше това, откакто пристигна от Париж: щяха да вземат влака, а после ферибот до Дания; да отворят отново апартамента във Вдовичи дом, който стоеше затворен от години; щяха да отидат на пазар във "Фонесбек".

– А защо не може да отидем сега? – питаше Лили. От пет години не се бяха връщали в Копенхаген. Лили си спомняше смътно как Айнар даваше указания на хамалите с навити до лактите ръкави да внимават много със сандъка, в който бяха платната му. Спомняше си как Грета изпразваше чекмеджета на гардероба от ясен и преместваше вещите в малък сандък с кожени каиши, който Лили повече не видя.

– Още не си приключила тук – напомняше ѝ Грета.

– Защо?

– Потърпи още мъничко. След това ще се приберем у дома. – Колко красива бе Грета с разкроената пола и ботите на висок ток, отпуснала се на шезлонга. Лили знаеше, че Грета обича най-много нея. Сега, когато дори в личните ѝ документи пишеше, че е Лили Елбе, бе сигурна, че Грета няма да се промени. Това ѝ помагаше да преживее самотните нощи в болничната стая под тежкото одеяло, да издържа болката, която се промъкваше и я сграбчваше като крадец. Лили непрекъснато се променяше, но не и Грета.

Професор Болк понякога идваше при тях.

– Няма ли да поседнете при нас? – питаше Грета по три-четири пъти, но професорът винаги идваше само колкото да изпие чашата чай, която Лили му сипваше.

– Процедурата изглежда действа – Каза професорът един ден.

– По какво познавате? – попита Грета.

– Виж я само, не ти ли изглежда добре?

– Да, но вече нямам търпение всичко да приключи – отвърна Грета и се изправи до професор Болк.

– Превръща се в красива млада дама – рече той.

Лили ги наблюдаваше и тъй като бе на нивото на краката им, се почувства като дете.

– Тук е вече от три месеца – каза Грет – Започва да мисли за живота навън. Няма търпение

да...

– Престанете да говорите за мен, все едно ме няма – прекъсна я Лили. Гневните думи излязоха неволно от устата ѝ, както се случваше с храната през първите дни след операциите.

– Не е вярно – коленичи Грета пред нея, но после добави: – Права си. Как се чувстваш, Лили?

– Добре съм, като изключим болката, но и тя отслабва. Фрау Кребс и сестра Хана казват, че когато спре да ме боли, ще ме изпишат. – Лили се приведе напред в инвалидната количка. Постави ръце на облегалките и опита да се изправи.

– Не ставай, ако не се чувстваш готова – каза Грета.

Лили опита отново, но ръцете не я държаха. Чувстваше се куха, почти безтегловна, изпразнена от болестта и хирургическия нож.

– Скоро ще съм готова – заяви тя. – Може би следващата седмица. Ще се приберем в Копенхаген, професоре. Грета каза ли ви?

– Да.

– И ще заживеем в стария си апартамент във Вдовичи дом. Трябва да ни дойдете на гости. Ходили ли сте в Копенхаген? От прозореца ни се разкрива прекрасна гледка към купола на Кралския театър и се усеща мирисът на море.

– Лили, няма да си готова за изписване следващата седмица възрази Грета.

– Ако състоянието ми продължи да се подобрява със същите темпове, защо не? Утре ще направя първите си крачки. Нека утре пробваме да се разходя в парка.

– Лили, забрави ли, че те чака още една операция? – попита професорът и вдигна папка с документи пред гърдите си.

– Нова операция ли?

– Само още една – успокои я Грета.

– Но защо? Не направихте ли вече всичко? – Лили не го каза на глас, но си мислеше: *Та нали възстановихте яйчниците ми и отстранихте тестисите?* Не, никога не би могла да го изрече. Би било ужасно унижително, дори пред Грета.

– Само още една процедура – каза професор Болк. – Трябва да отстраним...

И Лили – която разсъждаваше според настроението си, която бе призрак на момиче, едновременно неостаряващо и без възраст, с наивността на девойка, която изличаваше десетилетия от житейския опит на един мъж, която всяка сутрин попипваше гърдите си като нетърпеливо момиче, което се моли за първата си менструация – затвори очи от срам. Професорът я уведоми, че там долу, под марлите и превръзката с йод, кафява като рядката яхния, която Айнар трябваше да преглъща през войната, малко над прясната, все още заздравяваща рана има едно последно парче кожа, което все още принадлежеше на Айнар.

– Трябва само да я изрежем и да сгънем наново... – Лили не можеше да понесе подробностите, затова погледна към Грета, в чийто skut лежеше отворен бележник. Грета рисуваше Лили и когато срещна погледа ѝ, остави молива и каза:

– Права е. Не може ли да побързате със следващата операция? Защо чакате?

– Още не е възстановила силите си.

– Мисля, че е достатъчно силна – зави Грета.

Продължиха да спорят, а Лили затвори очи и си представи Айнар като момче как гледа Ханс, докато играе тенис. Спомни си за влажната длан на Хенрик, хванал ръката ѝ на Бала на художниците. И пламенния поглед на Карлайл през онази влажна сутрин на пазара. И Грета, присвила съсредоточено очи, докато Лили позираше върху лакирания сандък.

– Искам да ме оперирате веднага – каза тя.

Професор Болк и Грета млъкнаха.

- Какво каза? – попита той.
- Каза ли нещо? – попита Грета.
- Моля ви, просто ме оперирайте веднага.

Навън, в парка новите момичета, които Лили не познаваше, събираха книгите и одеялата и се прибираха в клиниката. Върбите докосваха с клони поляната на Общинската женска клиника, а по-нататък един заек се шмугна в храстите. По река Елба се носеха шлепове, а на отсрещния бряг слънцето блещукаше по медните покриви на Дрезден и по величествения, почти сребрист купол на Фрауенкирхе.

Лили затвори очи и си представи как след време ще прекоси Новия кралски площад в сянката на статуята на Кристиан V, а красив непознат ще я зърне и ще изпита порив да докосне ръката ѝ и да признае любовта си.

Когато Лили отвори очи, видя, че Грета и професорът гледат към вратата в дъното на зимната градина. На прага стоеше висок мъж. Той тръгна към тях, елегантен силует с праметната на ръка палто. Лили видя как Грета се взира в мъжа и прибира коса зад ушите си. Пръстите ѝ погладиха белега на бузата. Тя потри ръце и гривните ѝ иззвънтяха, след което прошепна дрезгаво:

- Виж, Ханс е дошъл.

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ

Четвърта част

**Копенхаген,
1931 г.**

ПРИБРАХА СЕ ВЪВ ВДОВИЧИ ДОМ. Сградата изглеждаше запусната. Докато живееха в Париж, Грета бе наела мъж на име Пулсен да се грижи за поддръжката. Пращаше му чек веднъж месечно заедно с бележка с инструкции. "Улиците вероятно се нуждаят от почистване", пишеше му тя. Или "Моля ви, сменете пантите на прозорците". Но Пулсен не бе изпълнил нито една от заръките, а само бе чистил фоайето и събирал боклука. Когато Грета и Ханс пристигнаха в Копенхаген една снежна сутрин, Пулсен бе изчезнал.

Боята по фасадата бе избледняла до светлорозово. По горните етажи первазите на прозорците бяха осеяни с курешките на чайки. Едно от стъклата на апартамента, където предишната нощ деветдесетгодишна припряна старица бе починала, задушена в чаршафите си, беше счупено. А стените на площадката на последния етаж бяха покрити с мърсотия.

На Грета ѝ трябваша няколко седмици, за да приготви апартамента за Лили. Ханс и помогна, като нае майстори да боядисат и да полират подовите.

– Лили обмисляла ли е вариант да живее сама? – попита той един ден.

Грета отвърна стъписано:

– Какво? Без мен ли?

Постепенно тя въведе Лили в кипящия живот на Копенхаген. В по-топлите следобеди двете се разхождаха хванати за ръце през парка с голите живи плетове. Лили вървеше бавно вдигнала вълнения шал върху устата си; от операциите ѝ бе останала постоянна болка, която се изостряше, щом преминеше действието на морфина. Грета усещаше ускорения пулс на китката ѝ и казваше:

– Не бързай. Почини си малко.

Вероятно щеше да настъпи ден, в който Лили да пожелае да живее самостоятелно. Виждаше го в очите ѝ, в начина, по който наблюдаваше младите жени с пакети хлебчета от пекарната в ръце, които минаваха забързано през парка всяка сутрин, жени, достатъчно млади, че в очите им все още да блести надежда. Чуваше го и в гласа на Лили, когато четеше на глас съобщенията за сватби във вестника. Грета се ужасяваше от момента, в който този ден щеше да настъпи; понякога се чудеше дали би се съгласила с операциите, ако от самото начало бе осъзнавала, че Лили ще си тръгне от Вдовичи дом с малък куфар в ръка. През първите месеци след завръщането им в Копенхаген, Грета вярваше, че с Лили могат да живеят щастливо на последния етаж на Вдовичи дом и да го напускат за не повече от един следобед. Понякога, докато седяха край железната печка, си мислеше, че последните няколко години на бурни промени са приключили и сега двете с Лили могат да рисуват и да живеят спокойно заедно. Нима не търсеше точно това? Искаше да има свобода, но да е обичана и влюбена.

– Дали някога ще се влюбя? – бе започнала да пита Лили с настъпването на пролетта, когато мрачната сивота на залива постепенно бе заменена от лазурно синьо. – Възможно ли е подобно нещо да се случи дори на мен?

Заедно с пролетта, през 1931 г. дойдоха свиването на пазара, обезценяването на валутите и черният облак на разруха в икономиката и във всяко друго отношение. Грета четеше във вестниците, че американците започват да напускат Европа. Дори видя своя сънародничка да си купува билети за пътуване със самолет и кораб от гишетото на Германските аеролинии – жена с кожена яка и дете на ръце. Дори най-добрите картини оставаха непродадени по стените на

галериите. Лили се появи в един променен, по-мрачен свят.

Всяка сутрин Грета трябваше да буди Лили, тъй като понякога тя не успяваше да се събуди сама. Вадеше от гардероба пола, блуза с метални копчета и пуловер с ръкави на снежинки. Помагаше на Лили да се облече и ѝ поднасяше кафе, черен хляб и съомга, поръсена с копър. Чак към обед Лили се разсънваше с уста, суха от морфина.

– Явно съм била много уморена – извиняваше се тя, а Грета кимваше и отвърщаше:

– Нормално е.

Грета се опитваше да рисува, когато Лили излизаше сама – до рибния пазар или на курса по грънчарство, на който я записа. Бяха минали едва шест години, но на Грета ѝ се струваше, че е живяла за последно в апартамента с витаещата миризма на херинга много по-отдавна. Някои неща не се бяха променили: сирените на фериботите за Швеция и Борнхолм, следобедната светлина, която влизаше косо през прозорците малко преди слънцето да залезе зад силуетите на високите сгради. Застанала пред триножника си, Грета мислеше за Айнар и Лили, затваряше очи и в съзнанието ѝ прозвънтяваше спомен, но след миг разбираше, че просто китайската перачка минава по улицата. Грета бе убедена, че тя не съжалява за нищо.

Кралската администрация им даде развод толкова светкавично, че Грета се притесни. Разбира се, не можеха да живеят повече като съпрузи, след като сега и двете бяха жени, а Айнар лежеше в ковчег от спомени. Въпреки това чиновниците с черни папионки и треперещи нервно пръсти я изненадаха, когато оформиха документите с нетипична за тях готовност. Очакваше – дори разчиташе, – че бюрократите, както обикновено, ще се бавят дълго; дори понякога си представяше как молбата ще се изгуби в някоя папка. Макар да не искаше да си признае, и тя като много млади жени от Пасадена мислеше, че разводът е знак за липса на морал; по-точно, Грета смяташе че това е признак на слабохарактерност. Улавяше се с изненада, че се тревожи прекалено какво ще си помислят хората за нея – например, че е толкова фриволна и слабохарактерна, че просто се е омъжила за неподходящ мъж. Не, Грета не искаше да мисли за себе си по този начин. Настояваше да издадат смъртен акт на Айнар Вегенер, но властите не се съгласиха, макар всички в службата да бяха запознати със случая. Един чиновник с дълъг нос и завити бели мустаци призна, че е права.

– Обаче, за съжаление, не мога да променя закона – каза той иззад купчина документи, която стигаше почти до мустациите му.

– Но съпругът ми е мъртъв – опита се да го убеди Грета и удари с юмруци по едно от бюрата, зад които седяха бюрократите с навитите ръкави, сметалата, жълтия мирис на тютюн и подострените моливи. – Трябва да го обявите за мъртъв! – опита тя отново с по-мек тон при последното си посещение в Държавната служба.

От стената я гледаше една от ранните ѝ картини: хер Оле Скрам, заемал поста заместник-министър в правителството само за месец и запомнен единствено със забележителната си смърт пред очите на хиляди хора при един злополучен полет с балон. Но молбите ѝ останаха без отговор. И така Айнар Вегенер официално изчезна, без помен и гроб.

– Лили трябва да има свой живот – каза Ханс един ден. – Добре ще е да излиза сама и да си намери приятели.

– Не я спирам. – Грета го бе срещнала под входната арка на Художествената академия. Беше април и от Балтийско море духаше студен източен вятър. Грета вдигна яка. Около нея минаваха студенти с ръкавици без пръсти.

– Ти също – добави Ханс.

Грета потръпна, но не отговори. Отсреща виждаше парка. Пред статуята на Кристиан V момче с дълъг до коленете син шал целуваше момиче. Ханс винаги ѝ напомняше за онова, което ѝ липсваше; за онова, без което си втълпяваше, че може да живее, докато чакаше Лили да се

прибере, а сърцето ѝ се разтуптяваше при всеки шум на стълбището. От какво се страхуваше толкова?

– Искаш ли утре да отидем до Елсинор? – предложи той.

– Няма да имам време.

Вятърът се усили и засвири през колонадата на Академията, олющена от преминаващи камиони. Грета и Ханс влязоха в едно от страничните крила, където подовете не се полираха, стените бяха боядисани в светложелто, а парапетът на стълбището беше бял.

– Кога ще осъзнаеш, че тя вече не ти принадлежи?

– Никога не съм твърдяла подобно нещо. Имам работа. Не мога да си взема дори един почивен ден.

– Защо?

Изведнъж Грета изпита усещане за загуба, сякаш жестокостта на прогреса и отминаващото време в този миг ѝ отнеха студентските дни в Академията; сякаш собственото ѝ минало вече не ѝ принадлежеше.

– Айнар е мъртъв – промълви тя.

– Но Лили е жива.

Ханс беше прав. Все пак Лили бе жива и вероятно в момента бе вкъщи и чистеше апартамента с огряно от слънцето лице. Лили с изящните ръце и почти черни очи, която вчера бе казала "Мисля да си намеря работа".

– Не виждаш ли, че ми е тъжно? – попита Грета.

– А ти не виждаш ли, че искам да ми споделяш тези неща?

– Ханс, трябва да тръгвам.

Тогава Грета осъзна, че са стигнали до стълбите, където с Айнар се целунаха за пръв път и се влюбиха. Белият парапет и дървените стъпала, износени от тълпата се по тях студенти с недовършени картини под мишница. Прозорците бяха затворени заради студа. Коридорът бе пуст и тих. Къде се бяха дянали студентите? Грета чу някъде да се хлопва врата, но след миг отново настана тишина. Нещо недоловимо премина от Ханс към нея и излетя през прозореца на двора, под дългата сянка на Академията, а момчето със синия шал целуваше момичето си отново и отново, и отново.

ЛИЛИ СЕДЕШЕ НА ПЛЕТЕНИЯ СТОЛ и се чудеше дали моментът е подходящ, за да каже на Грета. През прозореца се виждаха мачтите на риболовните корабчета по канала. Грета рисуваше мълчаливо портрет на Лили в гръб и само гривните ѝ подрънкваха, докато очертаваше силуета с молив. Парещата болка в корема продължаваше да я тормози, затова Лили се научи да търпи, но устната ѝ бе разранена от прехапване. Професор Болк бе обещал, че след време болката ще изчезне.

Спомни си за момичетата в клиниката. В деня преди изписването ѝ професор Болк организира празненство в нейна чест на двора. Две момичета изнесоха маса на поляната, а трето донесе от стаята си иглика в саксия с изрисувани зайчета. Момичетата се опитаха да застелят масата с жълта покривка, но вятърът все я обръщаше. Лили, седнала на почетното място върху студен метален стол, гледаше как платът плющи, докато момичетата се опитваха да го завържат в четирите края. Слънцето сияеше през жълтата покривка върху саксията в скута ѝ.

Фрау Кребс ѝ даде кутия с панделка.

– От професора е. Помоли ме да ти я предам. Наложил му се да замине за Берлин, за да присъства на операция. Помоли ме и да се сбогувам с теб от негово име.

Панделката бе завързана стегнато и Лили не успя да я развърже, тъй че фрау Кребс извади джобно ножче от престилката си и я срязва, което разочарова момичетата, защото искаха да вържат панделката в косите на Лили.

Кутията бе голяма, а под меката хартия имаше двойна сребърна рамка. От едната страна имаше портрет на Лили, излегнала се във високата трева на брега на Елба; явно Грета му бе дала снимката, защото Лили никога не се бе разхождала покрай реката с професор Болк. От другата половина на рамката я гледаше дребен мъж с шапка; имаше тъмни очи и кожа, толкова бяла, че почти сияеше, а вратът му изглеждаше крехък в пристегнатата яка.

Сега, от мястото си на плетения стол Лили виждаше двойния портрет върху библиотеката. Чуваше как моливът на Грета дращи по платното. Косата на Лили бе разделена на път по средата и се спускаше до раменете. Носеше кехлибарения гердан усещаше закопчалката студена на тила си. В съзнанието ѝ изникна образът на набитата жена с масивни крака и мазолести длани, която някога бе носила гердана; Лили, разбира се, не я познаваше, но я виждаше с гумени или платнени ботуши как събира торфен мъх с гердана на гърди.

Лили не се тревожеше какво помни и какво не. Знаеше, по-голямата част от живота ѝ, от предишния ѝ живот, е като книга, която бе чела в детството: хем историята ѝ бе позната, хем я бе забравила. Спомняше си нива за торфен мъх, кална през пролетта и осеяна с дупки, в които живееше семейство червени лисици. Спомняше си ръждясала мотика, която се забива в торфа. Както и дрънкането на кехлибарените мъниста върху нечия шия. Помнеше силуета на високо момче с голяма глава, което върви покрай нивата. Не помнеше кое точно е момчето, но знаеше, че когато беше малко, уплашено дете, бе видяла същия този силует, черен и плосък, в далечината. Когато силуетът се бе приближил с вдигната над очите ръка, сърцето се бе разтуптяло – в това бе сигурна. Помнеше и как си бе казала, че е влюбена.

– Изчерви се – каза Грета.

– Наистина ли? – Лили усети топлината по врата си и капките пот по лицето. – Нямам представа защо.

Но това не бе вярно. Преди няколко седмици бе тръгнала към банката, за да сложи в сейф брошката с перли и диаманти, която Грета ѝ бе подарила. Но преди това се отби в един магазин, за да купи две четки на Грета. Продавачът – стар мъж с меки и розови пръсти – се качи на стълба, за да свали от високия рафт шише с терпентин за мъж с къдрава коса до ушите. Лили не виждаше лицето на купувача, но се подразни, че поиска най-голямата бутилка от най-високия рафт.

– Ще отида да си купя ръкавици и ще се върна след малко – каза мъжът на продавача, който още стоеше покачен несигурно върху стълбата. Когато мина покрай Лили, купувачът рече:

– Извинете, *froken*.

Лили се прилепи до една етажерка, за да му направи място, и затаи дъх. Косата му докосна бузата ѝ и я лъхна аромат на пшеница.

– Извинете – повтори мъжът.

Тогава Лили го позна и сведе глава, защото не знаеше как да постъпи. Притесни се дали изглежда добре, лицето ѝ сигурно бе обрулено от вятъра. Впери очи в детските водни бои на най-долния рафт. Коленичи, за да види цената на един комплект от дванайсет цвята в червена кутия, и отметна коса от лицето си.

Тогава Хенрик я видя и постави ръка на рамото ѝ.

– Лили? Ти ли си?

Излязоха навън. Хенрик стискаше торбичката с шишето терпентин. Изглеждаше малко остарял – кожата около очите му бе по-суха и синкава. Косата му бе потъмняла и бе изгубила блясъка си. Вратът ѝ ръцете му изглеждаха заякнали. Вече не бе красив като момиче – красотата му бе станала мъжествена.

Отидоха в кафенето на ъгъла и се настаниха на една от масите. Хенрик ѝ разказа за себе си; за морските пейзажи, които се продавали по-добре в Ню Йорк, отколкото в Дания; за автомобилната катастрофа в Лонг Айленд, при която едва не загинал, когато колелото на колата се откачило и го ударило по челото; разказа ѝ за годеницата си от Сътън Плейс, която го зарязала просто защото вече не го обичала.

– Забравих! – възкликна внезапно Лили. – Забравих да купя четки на Грета.

Хенрик се върна с нея, но магазинът вече бе затворил. Двамата спряха под полюшващата се метална табела.

– Имам много неупотребявани четки в ателието – каза той. Ако искаш, да отидем да вземем няколко. – Очите му имаха формата на капки. Лили бе забравила колко къси и гъсти са миглите му. Отново я лъхна ароматът на пшеница.

– Малко се притеснявам – каза Лили, когато Хенрик приведе лице към нейното.

– Престани. Моля те не се тревожи за мен.

Табелата на магазина продължаваше да подрънква.

Двамата се отправиха към ателието на Хенрик от другата страна на пристанището, където по-късно, след като ѝ наля червено вино, почерпи я с ягоди и ѝ показа картините си, той я целуна.

– Още повече се изчерви – каза Грета, светна лампата и започна да плакне четките в буркан. – Искаш ли хапче? Добре ли си?

Не знаеше какво да отговори. След като се върнаха в Копенхаген, Лили я бе попитала:

– Наистина ли искаш да живеем заедно? Две жени в този апартамент?

– Да не се тревожиш какво ще кажат хората? Това ли те притеснява?

А Лили, която не бе сигурна защо го каза, отвърна:

– Не, това изобщо не ме притеснява. Просто... мислех за теб.

Не, не биваше още да ѝ казва за Хенрик. Дори не знаеше откъде да започне. От целувката в

ателието му? От начина, по който той я бе прегърнал през рамо, докато прекосяваха парка по здрач и срещаха бавачки с деца на път за вкъщи? Или с това как косматата му ръка я погали по шията и се плъзна по меките ѝ гърди? С писмото от Хенрик, което китайската перачка ѝ предаде скришом на следващия ден и в което той ѝ се обясняваше в любов? Откъде наистина би могла да започне? От срещата им в магазина бяха минали само три седмици, но Лили имаше чувството, че животът ѝ е започнал наново. Как да каже това на Грета?

– Ще изляза да се разходя – каза Лили и стана.

– Не съм приключила. Ще поседиш ли още няколко минутки?

– Искам да изляза, преди да се е стъмнило.

– Да дойда ли с теб?

– Няма нужда.

– Сама ли ще се разхождаш?

Лили кимна и в гърдите ѝ се надигна противоречива емоция: едновременно обичаше и мразеше Грета, задето винаги бе толкова загрижена за нея.

Лили отвори гардероба, за да вземе палтото и шала си. Грета прибираше боите, четките и триножника. Едвард IV се разлая в краката на Лили. Навън последните слънчеви лъчи гаснеха. Фериботът за Борнхолм наду сирена и докато обличаше синьото палто с бамбукови копчета, на Лили ѝ мина през ум да отиде на пристанището, да се качи на ферибота и да седне в залата откъм носа с изглед към островчето.

Но все още не бе готова да отплава.

– Ще се върна – каза тя.

– Ами... добре. Сигурна ли си, че не искаш да дойда с теб?

– Не тази вечер.

– Добре. – Грета вдигна Едвард IV и застана по средата на стаята под лампата, докато Лили се приготвяше да излезе.

Лили искаше да се измъкне за малко. Хенрик ѝ бе казал, че ще работи до късно в ателието си. "Потърси светещия прозорец", пишеше на бележката, която пристигна в апартамента скрита в прането.

– Ще се бавиш ли?

Лили поклати глава.

– Не знам. – Готова бе за излизане. Трябваше да каже на Грета за Хенрик, но нямаше да е тази вечер. – Лека нощ – промълви тя и когато отвори вратата, се сблъска с Ханс, който тъкмо вдигаше ръка, за да почука.

Ханс влезе, а Лили остана на прага. Изглеждаше уморен. Вратовръзката му бе разхлабена. Покани ги на вечеря.

– Аз тъкмо излизах – каза Лили.

Грета отбеляза, че Лили е много заета напоследък. По тона, с който разказа на Ханс за работата, която си бе намерила на щанда за парфюми във "Фонесбек", личеше, че е ядосана.

– Наеха ме, защото знам френски – обясни Лили.

Управителката, жена в прилепнала черна блуза, помоли Лили да говори с акцент на клиентите. "Говори като францужойка. Представи си, че играеш роля, а магазинът е твоята сцена."

Всеки ден Лили подреждаше стъклени шишенца върху сребърен поднос със сведена глава и тихо питаше минаващите клиенти дали искат да пробват парфюмите.

– Трябва да тръгвам – каза тя и целуна Ханс по бузата.

Той предложи да я придружи, но Грета му каза, че Лили иска да остане сама.

– Все пак ще дойда за малко – рече той. – Грета, после ще се върна и ще вечеряме.

Навън бе влажно. Отсреща някаква жена чукаше на вратата на доктор Мьолер. Лили и Ханс спряха неловко пред входа Вдовичи дом.

– Накъде? – попита той.

– Мислех да отида до Кристиансхавн, но няма нужда да ме изпращаш чак до там. Много е далеч.

– Как е Грета напоследък?

– Познаваш Грета. Тя си е все същата.

– Това не е вярно. Свиква ли с живота тук?

Лили се замисли какво точно има предвид той. Нали това бе най-хубавото в Грета – че не се променяше, – все рисуваше, все кроеше планове и прибираще коса зад ушите?

– Тя е добре. Но мисля, че ми е сърдита.

– Защо?

– Понякога се питам дали не си е мислила, че всичко ще остане постарому.

– Едва ли – възрази Ханс. – Тя добре знаеше, че всичко ще се промени.

Доктор Мьолер отвори на жената, чиято ръка бе гипсирана. От прозореца на моряка долетя крясък.

– Къде отиваш, Лили? – Ханс взе ръцете ѝ и започна да ги разтрива. Понякога Лили се учудваше, че не се разтапя от мъжкото докосване. Не можеше да повярва, че плътта и костите ѝ издържат на тежестта на мъжките пръсти. Най-силно чувстваше това, когато беше с Хенрик, чиито ръце притискаха всички прешлени на гръбнака ѝ. Обгръщаха раменете ѝ, докато тя очакваше, че всеки момент ще се нагъне като листче хартия, но това не се случваше, а Хенрик продължаваше да я гали и целува.

– Познаваме се отдавна – каза Ханс.

– Мисля, че съм влюбена. – Лили му разказа за Хенрик, за целувките им в ателието му вечер и как единствената мисъл в главата ѝ е да не се връща никога повече във Вдовичи дом.

– Подозирах, че има подобно нещо – рече Ханс. – Защо не си казала на Грета?

– Тя ще ревнува и ще ми каже да спра да се срещам с него.

– Откъде знаеш?

– Предишния път стана така.

– Но това не беше ли много отдавна?

Лили се замисли. Разбира се, Ханс беше прав. Но той не познаваше Грета, както я познаваше Лили. Не бе изпитвал върху себе си гневния ѝ поглед всеки път когато тръгнеше да излиза или когато се прибираще късно нощем. Какво ѝ бе казала Грета преди време? "Не съм ти майка, но искам да знам къде ходиш."

– А няма ли право да знае?

– Грета ли? – Лили трябваше да признае, че Грета не се държеше винаги по този начин. Та нали едва миналата седмица дойде да я чака на служебния вход на магазина и ѝ каза: "Извинявай, ще трябва да отменим уговорката. Ханс ме покани на вечеря. Нали нямаш нищо против?". А онзи ден, когато се събудиха от следобедна дрямка, ѝ рече: "Сънувах, че се омъжваш".

– Да те изпратя ли до моста? – попита Ханс.

– Няма нужда. Връщай се при Грета. – Тогава ѝ хрумна, че Ханс и Грета много са се сближили: вечеряха заедно на дългата маса в апартамента; играеха покер, докато Лили се прибереше; Грета изненадващо бе започнала да разчита на него и все по-често се случваше да каже: "Ще попитам Ханс".

– Искаш ли да се ожениш за нея? – попита го Лили.

– Не съм ѝ предлагал.

– Но ще го направиш, нали?

– Ако тя ми позволи.

Лили не изпита ревност, а облекчение, макар в същия момент да я споходи спомен: Ханс и Айнар пред къщата в блатото; престилката, закачена до печката; Грета, която върви след него по коридорите на Художествената академия; Грета пред олтара на църквата "Св. Олбан" на сватбата им; вечно забързаната Грета. Животът на Лили се бе преобразил и тя бе благодарна за това.

– Грета няма да се омъжи за мен, докато не се увери, че ти си добре.

– Тя ли ти го каза?

– Нямаше нужда да го изрича на глас.

Горе морякът отново кресна и затръшна прозореца. Лили и Ханс се усмихнаха. Под светлината на уличната лампа Ханс отново заприлича на малко момче с вирнат перчем и румени бузи. Дъхът им излизаше на облачета пара, които се смесваха в нощта.

– Ти си курва! – изкрещя морякът, както обикновено.

– Аз ли сбърках нещо? – попита Лили.

– Не – отвърна Ханс и я целуна по челото на раздяла. – Но Грета също не е виновна.

СЛЕД КАТО ПОМИСЛИ ВНИМАТЕЛНО, Грета реши да не довършва последния портрет на Лили. Не бе изобразила правилно врата – изглеждаше твърде дебел в основата; а и гърбът бе твърде широк, разстоянието между раменете изпълваше почти цялото платно по ширина. Портретът беше грозен и Грета го нави на руло и го изгори в желязната печка в ъгъла.

Това не бе първата ѝ неуспешна картина и нямаше да е последната. Опитваше се да довърши портретите, които започна, когато се прибра в Копенхаген, но нещо все не се получаваше. Лили изглеждаше или прекалено едра, или със странен цвят на лицето, или пък порцелановата белота, която се опитваше да придаде на бузите ѝ, излизаше като вкиснало мляко. Веднъж, докато Лили беше на работа, Грета реши да наеме модел от Художествената академия. Избра най-дребното момче, което намери – слаб като тръстика русокос младеж с гъсти мигли и пуловер, загащен в панталона. Постави лакирания сандък до прозореца и помоли момчето да се качи отгоре и да прибере ръце зад гърба.

– Гледай си в краката – инструктира го тя и застана зад триножника. Платното беше бяло и повърхността му изведнъж ѝ се стори прекалено неравна, за да скицира върху нея. Нарисува с молив извивката на главата му и очертанията на торса. Но след час портретът започна да ѝ прилича на карикатура с огромни лъскави очи и тяло с формата на пясъчен часовник. Тогава даде на момчето десет крони и го изпрати да си върви.

Пробва и с други модели: красива жена, която работеше като готвачка в хотел "Палас", и мъж с лъскави от помада мустаци, чиито гърди се оказаха окосмени като черен килим.

– Пазарът се свива – каза Ханс, когато се върна за вечеря след като изпрати Лили.

Галерията на "Кристалгаде" бе затворена, прозорците – опръскани с бяла боя. Собственикът бе изчезнал; някои разправяха, че избягал в Полша заради неплатени дългове; други твърдяха, че работел като докер на пристанището. И той бе само един от многото. Фабриката за порцелан "Хенингсен" която бе поръчала двајсет нови пещи, за да произвежда чинии за Америка, фалира. Циментовите заводи на хер Пецхолт преустановиха работа. От фабриката за маргарин на Ото Мьонцет се носеха слухове и мирис на прегоряло масло. А от летището, което преди жужеше като кошер, сега потегляше само по някой и друг емигрант и от време на време кацаше по някой товарен самолет.

– Вече никой не купува нищо – каза Ханс, загледан в картините, които Грета бе подредила из стаята. – Ще ми се икономи- ката да се съживи малко, преди да ги изложи. Сега моментът не е подходящ. Може би другата година.

– Чак тогава? – Грета стана и погледна творбите си. Не бяха красиви; никоя не притежаваше онова сияние, с което се бе прочула. Бе забравила как да пресъздава светлината, от която лицето на Лили оживяваше. Единствената картина, която имаше някакви достойнства, бе портретът на доктор Болк: висок и достолепен с вълнения си кариран костюм. Другите бледнееха в сравнение с него. Грета го осъзна чак сега и забеляза, че Ханс, сбърчил чело, се опитва да намери подходящите думи, с които да ѝ го каже.

– Мисля да отида до Америка – каза Ханс. – Да видя какво е положението там.

– В Ню Йорк ли?

– И в Калифорния.

– Калифорния? – Грета се облегна на стената сред картините и си представи как Ханс сваля

шапка при първата си среща с горещото слънце над Пасадена.

В момента Карлайл пътуваше за Копенхаген през Хамбург. Бе ѝ писал, че зимата в Пасадена била суха и през март маковите лехи вече били изсъхнали. Съобщи ѝ това в писмото, което изпрати в отговор на бележката ѝ "Айнар е мъртъв". Карлайл бе написал: "Пасадена е обхваната от суша, а река Лос Анджелис пресъхна. Защо двете с Лили не дойдете на гости? Как е тя? Щастлива ли е?". Грета прибра писмото в джоба на мантията си.

Понякога Грета се промъкваше незабелязано в универсалния магазин и гледаше Лили над щандовете с ръкавици от агнешка кожа и сгънати на триъгълник копринени шалове: Лили зад стъклената витрина с кехлибарения гердан върху униформата и падаща в очите ѝ коса. Когато минаваха клиенти, Лили вдигаше пръст и дамите спираха и поднасяха шишенце с парфюм към носовете си. Усмиваха се, купуваха, а Грета наблюдаваше, скрита зад обезценените чадъри. Шпионира по този начин няколко пъти, за последно когато се прибра вкъщи и намери телеграма от Карлайл: "Пристигам в събота".

А сега Ханс ѝ казваше, че мисли да отиде до Калифорния.

– Не искаш ли да дойдеш с мен? – рече той.

– В Калифорния ли?

– Да. Не ми казвай, че нямаш време.

– Не мога.

– Защо?

Грета не му каза, защото и сама разбираше, че ще прозвучи нелепо. Но кой щеше да се грижи за Лили? Тогава си представи как Карлайл се е излегнал на шезлонг на палубата на "Естония".

– Грета, ще се нуждая от помощта ти.

– Моля?

– В Америка.

Тя отстъпи крачка назад. Ханс изглеждаше много по-висок от нея. Защо досега не бе забелязвала колко е висок? Става късно, а още не бяха вечеряли. Едвард IV пиеше вода от купичката си. Ханс бе приятелят от детство на съпруга ѝ. Но вече не гледаше на него по този начин; сякаш част от него – спомените за него – бяха изчезнали заедно с Айнар.

– Поне си помисли.

– Ще ти дам имената на хора, с които да се свържеш. Ще ти напиша препоръки, ако това ти трябва. Няма никакъв проблем.

– Не те каня заради това. Не разбираш ли?

– Какво?

Той положи ръка на кръста ѝ.

– А Лили?

– Тя ще се оправи и сама – отвърна Ханс.

– Не мога да я оставя.

Ръката му се плъзна по хълбока ѝ. Капаците тракаха от поривите на пролетния вятър и Грета си спомни за къщата на хълма в Пасадена, където през лятото горещите ветрове блъскаха клоните на евкалиптите в мрежите на прозорците.

– Ще се наложи – каза Ханс и я прегърна. Грета усещаше ударите на сърцето му; собственото ѝ сърце също биеше учестено.

КАРЛАЙЛ ПРИСТИГНА, но не се настани в във Вдовичи дом, а отседна в хотел "Палас" в стая с изглед към фонтана с трите дракона пред Кметството. Каза, че му харесвали шумовете от площада – звънтенето на трамваите и виковете на продавача на курабийки. Харесвало му да

гледа дългата тухлена стена на парка "Тиволи", който отново щеше да отвори врати тази година, и поклащащите се кабинки на виенското колело. Казваше, че обича да ходи в магазина при Лили, която бе спечелила значка за най-много продажби през месеца. Казваше, че му харесва да я гледа как работи, как върви по търговската улица и си бъбри с другите продавачки в еднакви сини униформи, които излизаха от служебните входи. Карлайл каза на Грета, че според него Лили трябва да живее самостоятелно.

– Защо? – попита Грета.

– Защото е голяма жена.

– Не съм много сигурна. А и това зависи от нея.

– Наистина ли?

– Разбира се – отвърна Грета, която не виждаше в близнака си свой огледален образ.

Една вечер предишната седмица Грета стоеше пред сградата срещу служебния вход на "Фонесбек". Все още не се бе стъмнило и тя така бързаше, когато излезе от Вдовичи дом, че бе забравила да съблече мантията си. Пъхна ръце в джобовете и попипа снимките на Теди и Айнар, писмата и халките им. Бе се сгушила във входа на жилищен блок с изтривалка от конски косъм.

Само след няколко минути металната врата се отвори и уличката се огласи от бърборенето на момичета, чиито обувки по-тропваха върху капака на шахтата на тротоара.

Грета чакаше Лили да се присъедини към групичката, която отиваше към турското кафене, където млади хора седяха на пода върху бродирани възглавници.

– До утре! – казаха две момичета на останалите.

– Лека нощ! – пожела им друго.

– Приятно прекарване! – помахаше трето през рамо.

Момичетата имаха гладки и пухкави бузи, а конските им опашки се полюшваха, докато се отдалечаваха надолу по улицата и завиха по "Стрьогет". Лили още говореше с друга групичка момичета – едно с торба с покупки в ръка, а друго с шина на ръката. Грета не чуваше какво си говорят, но останалите девойчета пожелаха на Лили приятна вечер и тя остана сама пред входа. Погледна си часовника и вдигна очи към схлупеното облачно небе.

По паважа мина жена на колело, което подскачаше по неравностите. Лили завърза шала на главата си и тръгна надолу по улицата. Грета я проследи с поглед как се отдалечава в синьото си палто с плавна походка; обувките ѝ потракваха равномерно сред лекия дъждец.

Грета тръгна след нея. Лили явно не бързаше, тъй като се отместваше от пътя на другите хора и спря пред витрината на магазин за домашни потреби. На витрината имаше пирамида от кутии с препарат за почистване и снимка на жена, която мие печката си. Лили се обърна и отново погледна часовника; после сведе поглед към глезените си, които от това разстояние изглеждаха тънки като на дете. След това тръгна с бърза крачка, сви по уличка с изгорели лампи и излезе край канала Слотсхолмс, на чиято извита ограда бяха завързани малки рибарски лодки, а една забравена есетра висеше на кука. Осветената Борса на другия бряг хвърляше отблясъци по повърхността на водата, а извитата ѝ медна кула сияеше в нощта. Лили продължи да върви покрай канала, вперила очи в лодките със скърцащи мачти.

По едно време спря и отвори чантата си. Тъмнината не позволи на Грета да види очите ѝ, докато търсеше и вдеше носна кърпа, портмоне с монети и накрая кутийката, в която държеше хапчетата си. Лили я отвори, извади едно хапче и го лапна. На Грета ѝ се стори, че събърчва чело, докато преглъща горчивата таблетка.

За момент понечи да се обади на Лили, но размисли. Проследи я как продължава нататък към Книпелсбро. Априлските ветрове духаха откъм Балтийско море и когато Лили стигна до втория мост, духнаха шала ѝ. Тя спря и го завърза наново. Огледа се и в двете посоки на улицата, макар да не идваха коли. Морето беше бурно. Грета чуваше как ледената вода се плиска в моста и

как Шведския ферибот се отправя на последния си курс за вечерта.

Не знаеше къде точно в Кристиансхавн отива Лили, но се досещаше, че има среща с някой мъж. Спомни си за една стара песен *Живял някога в блатото старец...* Хвана се за студената ръждясала ограда на канала. Вкопчи се с две ръце, докато гледаше как Лили върви по моста, а шалът ѝ се развява като детска ръка, която маха за сбогом.

В КРАЯ НА ПРОЛЕТТА лъскавите зелени пъпки на върбите в парка се бяха разпукнали, а розовите храсти вече имаха листа. . Зимният покров се бе вдигнал от небето и дните ставаха все по-дълги.

Лили, която бе заякнала още повече, прие – както дете приема майчина целувка – предложението на Хенрик за брак. Той ѝ предложи предишната вечер, преди да отплава за Ню Йорк на борда на "Алберт Херинг". Бе опаковал багажа, боите и четките си в дървени сандъци с очукани дръжки и повтаряше:

– Към Ню Йорк! Към Ню Йорк!

Лили, която бе казала на колегите си в магазина за пред стоящото му пътуване, вдигна глава и попита:

– Без мен ли?

Стояха в ателието на Хенрик в Кристиансхавн, а през про- зореца долиташе мирисът на канала. Ателието бе опразнено с изключение на сандъците и кутията с боите, върху които с червени букви пишеше ХЕНРИК САНДАЛ, НЮ ЙОРК. След като изнесоха мебелите, по ъглите останаха прах и пера, малки валма, потрепващи на течението от прозореца. Хенрик, който наскоро бе подстригал къдравата си коса късо, отвърна:

– Разбира се, че не. Питам те и преди, и пак ще те попитам. Ще се омъжиш ли за мен?

Лили отдавна мечтаеше за това. Знаеше, че един ден ще се омъжи; понякога, като се замислеше, ѝ се струваше, че най-хубавото нещо на света би било да стане нечия съпруга. Съпругата на Хенрик. Осъзнаваше, че е глупаво и не би могла никога да го сподели с Грета, която размишляваше по съвсем различен начин. Но Лили мислеше така. Представяше си как ще пазарува на втория етаж на "Фонесбек", където бяха мъжките дрехи, ще попипва плата на ризите, докато намери най-хубавата за Хенрик. Представяше си как се прибира с мрежа, пълна със съомга, картофи и магданоз за вечеря. Представяше си леглото им в тъмното, как дюшекът ще натежи, когато Хенрик легне до нея.

– Има нещо, което трябва да знаеш, преди да се оженим – каза Лили. Спомни си за онази вечер в парка преди години, когато си бе тръгнала, а той викаше името ѝ след нея.

– Можеш да ми споделиш всичко.

– Когато се родих, не се казвах Лили Елбе.

– Вече знам това. Нали ти казах. Знам коя си.

– Не. Знаеш коя бях. – Лили му разказа за професор Болк, за клиниката край Елба, за фрау Кребс, която се бе грижила за нея. Не бе разказвала тази история на никого. Знаеха я само хората от най-близкия ѝ кръг – Грета, Ханс, Карлайл, Анна. Лили не бе споделяла с никой друг подробностите за почти невъзможната си трансформация. Не бе канила никого сред кръга на най-близките си, тъй като понякога ѝ се струваше, че е вече запълнен и няма място за други.

– Предположих, че се е случило нещо подобно – каза Хенрик. Лили не забеляза ужас или отвращение по лицето му. Дори сега често очакваше точно това: щом светът разбере истината, да извърне отвратно глава. – Не съм изненадан.

Тя го попита какво мисли за нея; дали я намира за някакъв вид изрод. Защото мнението на самата Лили за себе си непрекъснато се променяше: понякога поглеждаше в огледалото и въздъхваше доволно; друг път виждаше само човек с неустановен пол да наднича от яката на

роклята ѝ. Грета ѝ Ханс ѝ бяха казали да не разсъждава по този начин. Но когато бе сама, съмненията се завръщаха.

Хенрик заяви, че няма какво друго да ѝ каже, освен че я обича!

– Влюбен съм в необикновена жена.

Някога Лили мислеше, че не би могла да обича мъж, който знае каква е истинската ѝ същност. Веднъж дори си каза, че ще отблъсне всеки, който забележи истината. Затова онази вечер в парка бе обърнала гръб на Хенрик. Сега, го хвана за ръка.

– Още ли ме обичаш, след като разбра?

– О, Лили – погали я той по рамото. – Кога ще ми повярваш!

– Затова не мога да тръгна веднага за Ню Йорк с теб – каза тя. – Трябва да се върна в Дрезден още веднъж. – Обясни му, ч професор Болк иска да довърши метаморфозата докрай, но не му разказа подробностите. Не искаше Хенрик да се тревожи. А и можеше да се опита да я разубеди. Дори да ѝ каже, че е невъзможно.

Миналата година, преди да си тръгне от клиниката, професор Болк ѝ бе обещал, че може да направи още нещо за Лили, което окончателно ще я превърне в жена. Нещо, което Грета определи като "истинска лудост". Нещо толкова прекрасно, че приличаше на невероятен сън, но професор Болк бе заявил с басовия си глас, че е напълно постижимо. Докато я подготвяха за изписване, Болк ѝ съобщи, че яйчниците са трансплантирани успешно. Искаше да опита да ѝ трансплантира матка, за да може да забременее.

– Искате да кажете, че ще мога да стана майка? – попита го Лили.

– Нали изпълних всичко, което обещах. И това мога да направя.

Грета обаче я разубеди.

– Защо ти е? – махна тя с ръце. – Още повече, това е напълно невъзможно. Как, за бога, ще го направи?

През годината, която измина оттогава, Лили често пишеше на професор Болк и му съобщаваше как върви възстановяването ѝ, разказваше му за работата си в парфюмерията, за трудностите на Грета с рисуването и за Хенрик. Професор Болк, макар и по-рядко, ѝ отговаряше с писма, напечатани на машина от фрау Кребс върху тънка хартия. "Чудесни новини. Ако някога решиш да се подложиш на последната операция, за която говорихме, моля те, пиши ми. Още по-уверен съм в успеха ѝ."

И сега Лили възнамеряваше да се подложи на операцията. Още не беше казала на Грета. Но бе убедена, че трябва да се върне в Дрезден, за да може професор Болк да довърши онова, което бе започнал. За да докаже на света – не, не на света, а на себе си, – че наистина е жена и че целият ѝ предишен живот като дребен мъж на име Айнар е просто най-голямата грешка на природата, която сега щеше да бъде поправена завинаги.

– Тогава ела в Ню Йорк в края на лятото – предложи Хенрик, седнал върху сандъка, който на другия ден хамалите щяха да натоварят на кораба за Ню Йорк. – Там ще се оженим.

НЯКОЛКО СЕДМИЦИ ПО-КЪСНО, една сутрин в началото на лятото Лили позираше на Грета. Носеше бяла рокля с остро деколте, обточена с дантела, а косата ѝ бе прибрана назад с фиби. Грета ѝ даде малък букет с бели рози. Помоли я да кръстоса глезени и да вдигне брадичка. Имаше толкова много да разказва на Грета – за Хенрик и за решението да се върне в Дрезден. Защо бе премълчала толкова важни неща? Една малка тайна се бе разраснала до размерите на цял свят, за който Грета не знаеше нищо. Лили се разкайваше: как можа да допусне дългогодишната им близост да се стопи така.

Грета работеше върху портрета почти от седмица и резултатът бе чудесен: светлината караше лицето на Лили да оживее и всичко изглеждаше безупречно – дълбоките ѝ очи,

паяжината от венички по слепоочията, свенливата руменина по шията. Докато рисуваше, Грета обясняваше това на Лили – как изглежда, как върви картината.

– Този портрет ще стане прекрасен – заяви Грета. – Най-накрая се получава. От толкова дълго не успях да предам образа ти, че вече започнах да се притеснявам.

През изминалата година Лили виждаше, че картините на Грета изглеждат прибързани, с лоша композиция. На едни от тях Лили приличаше на гротеска с воднисти черни зеници, щръкнала коса и подути лъскави устни, а вените по слепоочията ѝ бяха яркозелени. На други платна пък изобщо не си приличаше или цветовете бяха твърде бледи, позата необмислена. Не всички бяха лоши, но някои бяха плачевни и Лили знаеше, че на Грета ѝ е трудно. Не беше като през годините в Париж, когато всичко изпод четката ѝ излизаше блестящо, когато непознати поглеждаха портретите на Лили, поглаждаха брадички и питаха: "Кое е това момиче?". Но най-изненадващо беше, че Грета изгуби желание за работа. Все по-често минаваха цели дни, в които не рисуваше, дни, в които Лили се чудеше, докато беше на работа, с какво се занимава Грета през цялото това свободно време. "Все още свиквам с Копенхаген", казваше понякога Грета. "Мислех си, че повече няма да се върнем тук." Друг път твърдеше, че просто не е в настроение да рисува – което бе толкова нехарактерно за Грета, че Лили питаше: "Всичко наред ли е?".

Но тази сутрин в началото на лятото най-новият портрет изглеждаше превъзходно. Грета бърбореше ведро, както цяла седмица досега.

– Разказвала ли съм ти за онзи случай, когато помолих майка да ми позира, докато бях в Пасадена през войната? Разпореждаше се с всички, за домакинството, за градината, обикаляше двора и гледаше дали някое дърво не е подкастрено. Ако някой градинар пропуснеше и едно листо по моравата, лошо му се пишеше. Един ден я помолих да ми позира, а тя помисли и отговори, че ще трябва да уговоря графика с иконома господин Ито. Предвидихме пет сесии в трапезарията, където сутрин светлината бе подходяща. Тогава се виждах с Теди Крос и майка знаеше, но не искаше да чува нищо по въпроса. Бях на осемнайсет, влюбена до уши и можех да мисля и говоря единствено за Теди. За начина, по който произнасяше думите бавно и отчетливо. За извивката на раменете му. За косата му. Но майка не искаше да слуша за Теди. В мига, в който отворех уста, тя ми правеше знак да замълча. И така, пет поредни дни я рисувах седнала начело на масата, с гръб към прозореца с пълзящите цветя. Заради есенните горещини над горната ѝ устна избиваха капчици пот. А аз не можех изобщо да ѝ споделя как се чувствам.

– Хубав ли стана? – попита Лили.

– Портретът ли? О, никак не ѝ хареса. Каза, че изглеждала злобна. Но не беше права. Изглеждаше като майка, която се опитва да предпази дъщеря си, но осъзнава, че не може. Наясно бе, че няма да ми попречи да се виждам с Теди. Знаеше го много добре и седя неподвижно като труп със стиснати устни пет дни поред.

– Къде е сега?

– Картината ли? В Пасадена. В коридора на втория етаж.

Лили реши, че е време да каже на Грета. Не можеше повече да пази тайната от нея. В живота на Айнар имаше един ужасен период – откакто Ханс замина от Синия зъб до деня, в който срещна Грета в Академията, – когато той си нямаше никого, с когото да споделя тайни. Лили помнеше какво е да преглъщаш мислите и чувствата си, без да има на кого да разкажеш за тях. Но тогава се появи Грета и промени живота на Айнар. Лили помнеше и това – как Айнар бе осъзнал, че най-сетне самотата си отива. Не биваше да крие от Грета нито миг повече.

– Искях да ти кажа нещо.

Грета промърмори, вперила очи в платното; намести гребена с формата на костенурка в косите си. Ръката ѝ се движеше пъргаво: мацваше тук и там, топваше четка в боите и продължаваше. Портретът бе почти готов.

Но откъде да започне? За кое да ѝ каже първо? Как преди няколко седмици, преди да се качи на "Алберт Херинг", Хенрик бе извадил от джоба на палтото си диамантен пръстен; за смутените погледи, които си размениха, когато пръстенът успя да се плъзне само до кокалчето на пръста ѝ; за телеграмата от Ню Йорк, в която описваше апартамента на Източна трийсет и седма улица, където щяха да живеят; за последното писмо от професор Болк, в което я питаше кога пристига и казваше, че няма търпение да я види отново. Откъде да започне?

– Много ми е трудно – каза Лили. Представи си как по лицето на Грета ще се изпише шок; как ще свие разгневено юмруци. Де да имаше друг начин, по който да ѝ съобщи. – Не знам от де да започна.

Грета остави четката.

– Влюбена ли си?

В апартамента на долния етаж се затръшна врата. Изкънтяха тежки стъпки. Отвори се прозорец.

Лили се облегна назад на плетения стол. Не можеше да повярва, че Грета позна. Не можеше да повярва, че Грета вече знае – защото бе убедена, че ако знаеше, Грета щеше да се опита да я разубеди. И чак тогава Лили осъзна колко е грешала за Грета. Отново бе сгрешила.

– Да.

– Сигурна ли си?

– Напълно.

– Той обича ли те?

– Още не мога да повярвам, но ме обича.

– Тогава нищо друго няма значение, нали?

Лили си припомни за вечерите, в които Грета ѝ решише косата, опряла гърди в гърба ѝ. Спомни си за леглото им и как спяха, хванати за кутретата. И как утринната светлина падаше върху отпочиналото лице на Грета, а Лили я целуваше по бузата и си мислеше "Ех, да можех да съм красива като теб!

– Радваш ли се за мен?

Грета отвърна, че се радва. След което я попита кой е мъжът.

Лили си пое въздух и ѝ каза, че е Хенрик.

– Хенрик – каза Грета. Лили тръпнеше в очакване на реакцията. Чудеше се дали Грета го помни и дали ще приеме новината по-тежко, тъй като ставаше въпрос именно за него. Но лицето на Грета изглеждаше напълно спокойно.

– Той те обича още оттогава, нали?

Лили кимна. Почти се засрами. Помисли си за белега на челото на Хенрик от автомобилната катастрофа и изпита силно облекчение, че скоро ще има възможност да целува назъбената линия всяка нощ. – В края на лятото ще се оженим.

– Ще се жените – промълви Грета.

– Винаги съм го искала.

Грета започна да затваря шишенцата с боите.

– Чудесна новина – каза тя. Не поглеждаше към Лили, докато избърсваше всяко шишенце поотделно с крайчеца на мантията си и го затваряше с коркова тапа. След това прекоси стаята и коленичи пред навито на руло празно платно. – Понякога все още поглеждам към теб и си мисля "Доскоро ние с теб бяхме женени и обитавахме онова тъмно кътче между двама души, където живее бракът".

– Ти беше женена за Айнар.

– Знам. Но всъщност бяхме аз и ти.

Лили я разбра. Помнеше какво бе усещането да се влюби в Грета. Помнеше какво беше да се

чуди разсеяно кога Грета пак ще се появи на вратата. Помнеше малката снимка на Грета, която Айнар носеше в джоба на ризата си.

– Опитвам се да свикна с всичко това – каза Грета. Говореше толкова тихо, че Лили едва я чуваше. На улицата прозвуча клаксон, чу се изсвистяването на спирачки и настъпи тишина. Явно за малко не бе станала катастрофа, предните брони на два автомобила проблеснали една срещу друга на улицата пред Вдовичи дом под слънцето над Копенхаген, което се издигаше ли, издигаше и щеше да стои в небето до късно вечерта.

– Къде ще се ожените? – попита Грета.

– В Ню Йорк.

– Ню Йорк ли? – Грета търкаше ноктите си с малка четка на мивката. – Разбирам.

На долния етаж морякът викна на жена си:

– Прибрах се!

– Но има нещо, което искам да направя преди това – рече Лили. С напредването на деня в апартамента ставаше все по-топло. Вдигната ѝ на кок коса натежаваше, роклята лепнеше по гърдите ѝ. В *Nationaltidende* пишеха, че се задават рекордни горещини и Лили едновременно се радваше и дразнеше.

– Искам да се върна в Дрезден.

– Защо?

– За последната операция.

Сега вече по лицето на Грета се изписа реакция: присви очи ноздрите ѝ потрепнаха, бузите ѝ почервеняха гневно.

– Знаеш, че според мен идеята е много лоша.

– А според мен не е.

– Но, Лили... Професор Болк е добър лекар, но дори той не може да направи подобно нещо.

Никой не може. Нали се разбрахме миналата година?

– Вече реших. Грета, не разбираш ли? Искам със съпруга ми да имаме деца.

Слънцето блестеше по купола на Кралския театър. Лили Елбе и Грета Уод, както бе започнала да се нарича отново, бяха сами в апартамента. Кучето им, Едвард IV, спеше пред гардероба със сковано от артрит тяло. Неотдавна Лили спомена, че може би е време да приспят стария Едвард, но Грета възрази бурно.

– Професор Болк си разбира от работата – каза Лили.

– Не му вярвам.

– Но аз му вярвам.

– Мъж не може да забременее. Това ти обещава професорът. Никога няма да се случи. Нито на теб, нито на някой друг. Подобно нещо е невъзможно!

От думите на Грета я заболя и очите ѝ се насълзиха.

– Никой не вярваше и че мъж може да се превърне в жена. Нали? Че кой би повярвал? Само ти и аз. Ние повярвахме и виж какво излезе. Получи се, защото бяхме убедени, че ще възможно. – Лили се разплака. Ядоса се на Грета най-много, защото не я подкрепи.

– Обмисли го внимателно, Лили. Помисли още малко.

– Вече обмислих всичко.

– Не. Не бързай. Помисли още.

Лили замълча и се обърна към прозореца. На долния етаж се чува тежки стъпки и изстърга иглата на грамофон.

– Притеснявам се за теб – каза Грета.

Слънцето се местеше по пода, навън автомобил наду клаксон, а морякът крещеше на жена си. Лили изпита непознато досега усещане. Грета вече не можеше да ѝ казва какво да прави.

Картината бе готова и Грета я обърна, за да я покаже на Лили. През дантелитея ръб на роклята се виждаха краката ѝ, а букетът от рози приличаше на нещо загадъчно, което разцъфва в скута ѝ. "Де да бях и наполовина толкова красива", помисли си Лили. И тогава реши да изпрати картината на Хенрик като сватбен подарък.

– Професор Болк ме очаква следващата седмица.

Отново започваше да изпитва болка и погледна часовника си. Нима бяха минали осем часа, откакто за последно пи хапче? Затършува из чантата си за емаилираната кутийка.

– Двамата с фрау Кребс вече са ми приготвили стая – каза тя и започна да отваря чекмеджетата из кухнята в търсене на кутийката. Уплаши се колко бързо се завърна болката; само преди миг не я болеше, а сега вече бе непоносима. Приличаше на завръщането на зъл дух.

– Виждала ли си кутията с хапчетата ми? – попита Лили. – Мисля, че я сложих в чантата. Или пък я оставих на перваза? Виждала ли си я, Грета? – От пронизващата болка дишането ѝ се учести. – Знаеш ли къде е? – След това добави тихо: – Искаш ли да дойдеш с мен в Дрезден? Да ми помагаш, докато се възстановявам. Професорът каза, че бе било добре да дойдеш, защото ще имам нужда от близък до себе си. Нали ще дойдеш, Грета? За последно?

– Аз бях дотук – каза Грета

– За какво говориш? – Болката се засилваше толкова бързо, че на Лили ѝ причерня пред очите. Тя седна и се преви. Щом намереше хапчетата, щеше изпита облекчение само след няколко минути. Но в момента имаше чувството, че нож прорязва корема ѝ. Замисли се за яйчниците – ще работят, бе обещал професор Болк. Имаше чувството, че ги усеща в себе си, подути и пулсиращи, все още заздравяващи близо година след операцията! Къде се дяха хапчетата и какво имаше предвид Грета: Аз бях дотук. Лили погледна към другия край на стаята, където Грета разкопчаваше мантията си и я окачваше до кухненската врата;!

– Съжалявам – рече тя. – Не мога.

– Не можеш да намериш хапчетата? – Лили преглътна сълзите си. – Провери в гардероба. Може там да съм ги оставила. – Изведнъж на Лили ѝ се строи, че ще припадне: горещината, изчезналите хапчета и пламтящата агония в корема ѝ, и Грета която обикаляше из апартамента и повтаряше "не мога", "няма".

Тогава Грета бръкна дълбоко в най-долното чекмедже на гардероба от ясен, извади малката емаилирана кутийка, подаде я на Лили и каза с разтреперан от сълзи глас:

– Съжалявам, но не мога да дойда с теб. Не искам да ходя. Грета сви рамене, но движението прерасна в треперене. – Ще трябва да отидеш в Дрезден сама.

– ЩОМ ГРЕТА НЕ ИСКА, аз ще дойда с теб – каза Карлайл.

Той бе дошъл в Копенхаген за лятото и вечер след работа Лили понякога му гостуваше в хотел "Палас". Сядаха до отворения прозорец и гледаха как сенките пълзят по площада, млади мъже и жени с летни дрехи се срещаха на път за джаз клубовете.

– Грета винаги е правила каквото си поиска – казваше Карлайл.

А Лили възразяваше:

– Не е вярно. Променила се е.

Започнаха да се подготвят за пътуването. Купиха билети за ферибота до Гданск, а един ден в обедната почивка Лили си взе два нови халата от сектора за женско облекло във "Фонесбек". Каза на управителката, която скръсти ръце още щом Лили заговори, че заминава след една седмица.

– Възнамеряваш ли да се върнеш? – попита недоволно жената, която приличаше на буца въглен с черната си блуза.

– Не. После заминавам за Ню Йорк.

Това усложняваше още повече пътуването до Дрезден. Професор Болк ѝ каза, че ще трябва да остане там един месец. "Ще те оперираме веднага", написа ѝ той в телеграма. "Но възстановяването ще продължи дълго". Лили показа телеграмите на Карлайл, който ги прочете по същия начин като сестра си – с килната настрани глава и листа далеч от очите. Но Карлайл не се опитва да я разубеди. Прочете кореспонденцията и попита:

– Какво точно ще прави Болк?

– Той знае, че искам да имам деца – отвърна Лили.

Карлайл кимна и се намръщи.

– Но как?

Лили изведнъж се уплаши, че ще се опита да ѝ попречи.

– По същия начин, по който превърна Айнар в мен.

Карлайл я огледа от глава до пети; Лили усещаше как погледът му се плъзга по кръстосаните глезени, по скута, по малките ѝ гърди, по гърлото, което се издигаше като стебло от кехлибарения гердан.

Той стана.

– Сигурно много се вълнуваш. Предполагам, че цял живот си мечтала за това.

– Още от малка.

– Разбира се. Това е мечтата на всяко момиченце.

Лили изпита облекчение, че Карлайл ще я придружи. Моли Грета в продължение на няколко дни да размисли. Грета я бе прегърнала и ѝ бе казала: "Според мен допускаш грешка. Няма да ти помогна да сгрешиш".

Лили опакова куфара си и купи билетите за ферибота малко уплашена.

Каза си, че се отправя на приключение: ферибота до Гданск, нощния влак до Дрезден, едномесечния престой в Общинската женска клиника. Оттам щеше да замине за Ню Йорк. Писа на Хенрик, че ще пристигне най-късно на първи септември. Лили беше пътешественичка и потегляше към свят, който само тя можеше да си представи. Когато затвореше очи, виждаше всичко ясно: апартамента в Ню Йорк, изсвирването на полица от улицата, бебе в скута ѝ. Представяше си малка масичка, застлана с каре, и двойна сребърна рамка с две снимки, на едната тя и Хенрик на сватбата, а на другата – първото им дете с дълга кръщелна роба.

Лили трябваше да опакова всичките си вещи, за да са готови, когато дойде време да ѝ ги изпратят. Дрехите: роклите с къси ръкави от лятото в Мантон; роклите с бродерии от Париж и палтото от заешка кожа с качулката. Осъзна, че не иска да носи повечето от тях в Ню Йорк. Сега ѝ изглеждаха евтини, все едно ги бе купувал друг човек, все едно тялото на друга жена ги бе протрило от носене. Късно следобед, докато Лили разпределяше багажа си в сандъци и заковаваше капаците с пирони, Грета попита:

– Какво ще правиш с картините на Айнар?

– Моля?

– Много от тях са в ателието ми. Мислех, че ги искаш.

Лили се обърка. Картините му вече не висяха в апартамента и сега, неясно защо, не можеше да си спомни съвсем как изглеждат: малки златни рамки, пейзажи на замръзнала земя, но какво друго?

– Може ли да ги видя?

Грета донесе навитите на руло платна, завързани с дебел ка- нап. Започна да ги разпъва на пода, а Лили имаше чувството, че ги вижда за пръв път. Повечето бяха пейзажи от блато: на един то бе изобразено през зимата, сковано от скреж под схлупеното небе; на друг през лятото, с покрит с мъх торф под вечерното слънце; на трети имаше изобразена само пръст, синьо-сива заради примесите и варовика в почвата. Картините бяха малки и красиви, а Грета продължаваше

да разгъва нови на пода – десет, двайсет и повече – като килим от полски цветя, които разцъфваха пред очите ѝ.

– Наистина ли ги е нарисувал всичките?

– Някога беше много продуктивен – отвърна Грета.

– Кое е това място?

– Не позна ли блатото?

– Като че ли не. – Това я притесни, защото знаеше, че би трябвало да познава мястото, но то изглеждаше като отдавна забравено лице от миналото.

– Не помниш ли?

– Съвсем смътно. – На долния етаж пуснаха грамофона и зазвуча полка в изпълнение на акордеон и хорн.

– Блатото Синия зъб – каза Грета.

– Където е роден Айнар?

– Да. Както и Ханс.

– Ходила ли си там?

– Не, но съм го виждала на картини и съм слушала толкова много за него, че когато затворя очи, си го представям ясно.

Лили разглеждаше картините – блатото, заобиколено от лески и липи, както и един стар дъб, който сякаш растеше около голям камък. Спомни си, макар споменът да не бе неин, как върви след Ханс по пътека със затъващи в калта ботуши. Спомни си как хвърля задигнати от кухнята на баба си вещи в блатото и ги гледа как потъват безследно: чиния, метална купа, престилка с връзки от пушица. Имаше спомени как изрязва торф на блокчета и копае в нивата за торфен мъх. И Едвард I, дребно кученце, което един ден се подхлъзна от обрасъл с лишеи камък и се удави в черната вода.

Грета продължаваше да разгъва платна и затискаше ъглите им с шишенца с боя и чинийки от кухнята.

– Айнар е от това блато – каза тя, застанала на четири крака, с падаща пред очите коса. Методично разгъваше всяка картина, слагаше тежести в ъглите и я подравняваше с десетките други малки платна, които представляваха голяма част от творчеството на Айнар.

Лили я наблюдаваше. Грета подреждаше съсредоточено картините. Гривните ѝ подрънкваха. Холът във Вдовичи дом с прозорци, гледащи на север, юг и запад, се изпълни с приглушените цветове от платната на Айнар: сиво, бяло, охра, кафяво като кал и черно като нощно блато.

– Той работеше неуморно по цял ден – каза Грета тихо с тон, който Лили досега не бе чувала.

– Ще успееш ли да ги продадеш?

Грета спря. Подът бе покрит почти изцяло и тя се изправи и се огледа къде да стъпи. Озовала се бе в ъгъла до желязната печка.

– Не ги ли искаш?

Лили подозираше, че допуска грешка, но въпреки всичко каза:

– Не знам колко голям ще е апартаментът. На Хенрик едва ли ще му харесат. А и нали трябва да окачим неговите картини. Той предпочита по-модерния стил. Все пак ще сме в Ню Йорк,

– Просто си помислих, че ще искаш да ги задържиш. Вземи поне няколко.

Лили затвори очи и също видя блатото, семейство бели кучета, баба, застанала до печката, и Ханс, легнал върху слюдест камък. След това, изненадващо, видя младата Грета в зеления коридор на Кралската художествен академия с пакет нови четки в ръка. "Открих магазина", каза Грета в този забравен спомен.

– Не че не ги искам – каза Лили сега, през един от последните си дни във Вдовичи дом,

който скоро също щеше да се превърне в спомен от миналото. Но от чие минало? – Просто не мога да ги взема.

Лили потрепери, защото изведнъж я споходи усещането, че всичко около нея принадлежи на някой друг.

ДЕН СЛЕД КАТО ЛИЛИ И КАРЛАЙЛ заминаха за Дрезден се разрази буря. Грета поливаше бръшляна в саксията на масичката в хола. Стаята бе сива в облачния ден, а Едвард IV спеше до сандъка. Морякът на долния етаж бе излязъл в морето и вероятно в момента бурята го застигаше. Прогърмя гръмотевица, последвана от кикота на жена му.

Странно, помисли си Грета, как бяха минали годините с вечния кръговрат на изгреви над Дания и, на другия край на света, залези над Аройо Секо и планината Сан Габриел. Бе прекарала години в Калифорния и Копенхаген, години в Париж, години, в които бе омъжена, и години, в които не бе омъжена, а ето я сега в празния Вдовичи дом с всичко, прибрано в заключени сандъци. Лили и Карлайл щяха да пристигнат в Дрезден по-късно днес, ако дъждът не ги бе забавил. Вчера си взе довиждане с Лили на пристанището. Около тях гъмжеше от хора – някои пренасяха куфари, други държаха кучета, един колоездачен отбор качваше велосипедите си на ферибота. И Ханс бе там, и Карлайл, и Грета, и Лили, както ѝ стотици други хора, които си взимаха довиждане. Група деца, водени от директорка. Слаби мъже, които търсеха работа. Графиня, тръгнала към минералните бани в Баден-Баден. И Грета и Лили, хванати за ръце и забравили за света около тях. За последен път Грета забрави за всичко друго и останаха само те двете с Лили, прегърнати. Обещаха да си пишат. Лили обеща да се грижи за себе си и каза с едва доловим глас, че ще се видят в Америка. На Грета ѝ бе трудно да си го представи, но каза, че наистина ще се видят. При тази мисъл по гръбнака ѝ, по западния ѝ гръбнак пролази зловеща тръпка, защото имаше чувството, че тази раздяла се дължи на нейния провал.

Сега Грета чакаше Ханс да пристигне. Навън кулите и керемидените покриви чернееха в бурята, а куполът на Кралския театър бе изгубил блясъка си. Ханс наду клаксон от улицата и Грета взе Едвард IV, угаси лампите и заключи вратата.

Бурята продължаваше и пътят бе хлъзгав. Дъждът брулеше жилищните блокове. Локви преливаха по тротоарите. Грета и Ханс видяха как пълна жена с велосипед се блъска в задницата на камион. Грета притисна длан върху устата си, когато видя как жената затваря очи от страх.

Излязоха от града и поеха през полетата. Ливадите с тимотейка, власатка и ежова главица бяха подгизнали и завирени тук-там. Червените и бели детелини покрай пътя се превиваха под тежестта на капките. А отвъд полетата се виждаха плитки езерца.

Морето бе бурно и докато пътуваха с ферибота до Орхус, Ханс и Грета останаха в колата. Вътре миришеше на мократа, накъдрена от влагата козина на Едвард IV. Седяха смълчани и когато сложи длан върху таблото, Грета усети вибрациите от двигателите на кораба. Ханс я попита дали да отиде за кафе и тя се съгласи. Той взе Едвард IV със себе си и когато остана сама в колата, Грета се замисли за пътуването на Лили и Карлайл; след няколко часа вероятно щяха да са в клиника, в стаята с изглед към върбите в парка и към река Елба. Помисли и за професор Болк, чийто портрет така и не успя да продаде; сега стоеше навит на руло зад гардероба. Реши, че когато се прибере в Копенхаген след няколко дни и приключи с опаковането на мебелите, дрехите и картините си, ще му го изпрати. Професорът можеше да го окачи над рецепцията на фрау Кребс в сива дървена рамка. Или над дивана в кабинета си, където след няколко години несъмнено щяха да го посещават и други отчаяни жени като Лили.

Пристигнаха в Синия зъб по тъмно. Голямата тухлена къща тънеше в мрак; баронесата явно вече си бе легнала в покоите на третия етаж. Прислужник с почти опадала бяла коса отведе

Грета до стая с дантелена покривка на леглото. Той включи лампите, отвори прозорците и попита насмешливо:

– Нали не ви е страх от жаби?

Грета вече ги чуваше как крякат в блатото. Когато прислужникът излезе, Грета отвори прозорците още по-широко. Нощта бе ясна и на лунната светлина тя видя блатото в пролука между ясените и брястовете. Приличаше на мокро поле или на голямата морава в Пасадена, подгизнала след януарските дъждове. Спомни си за земните червеи, изпъзели след зимните порои по настланите с плочи пътеки в опит да се спасят от удавяне. Не ѝ се вярваше, че беше от децата, които ги срязваха на две с нож за масло, задигнат от килера, след което ги поднасяше на Карлайл в чиния със сребърен похлупак.

Завесите бяха от синя дантела и се спускаха чак до пода, надиплени като булчино було. Ханс почука на вратата и каза:

– Стаята ми е в дъното на коридора, ако ти потрябва нещо.

В гласа му имаше нещо особено. Грета усещаше, че е притиснал една свита длан върху вратата, а другата е поставил леко върху бравата. Представи си го в коридора, под светлината на фенера на върха на стълбите. Представи си как е опрял чело във вратата.

– Благодаря – отвърна тя. Последва тишина, нарушавана само от жабешкия хор и советите в короните на брястовете.

– Добре, лека нощ – каза Ханс и на Грета ѝ се стори, че чува как се отдалечава по чорапи по застлания с черга коридор. И техният миг ще дойде, каза си тя. Всичко с времето си.

На другия ден Грета се запозна с баронеса Аксгил в трапезарията. Стаята гледаше към блатото, което блещукаше между дърветата. В ъглите имаше папрати в саксии, поставени на железни стойки, и колекция от бялосини порцеланови чинии, окачени по стените. Баронеса Аксгил беше мършава, с дълги крайници и ръце с криволичещи изпъкнали вени. И нейната глава бе голяма, вратът ѝ – жилест. Побелялата ѝ коса бе прибрана на стегнат кок, който опъваше кожата на лицето ѝ. Баронесата седна начело на масата. Ханс зае мястото срещу нея, а Грета се настани по средата. Прислужникът сервира пушена съомга, твърдо сварени яйца и триъгълни филийки хляб. Баронеса Аксгил каза единствено:

– Не помня кой е Айнар Вегенер. Вкъщи идваха толкова мно- го момчета. Косата му рижа ли беше?

– Не, кафява – отвърна Ханс.

– Да. Кафява – повтори баронесата и продължи да подава лентички бекон на Едвард. – Сигурна съм, че е бил възпитано момче. Кога е починал?

– Преди около година – отвърна Грета и огледа трапезарията, което ѝ напомни за друга трапезария отвъд океана, където се разпореждаше жена, доста подобна на баронесата.

По-късно Ханс я поведе по пътека покрай нива за торфен мъх към стара къща със сламен покрив и дървени стрехи, от чийто комин излизаше дим. Не се приближиха до двора, където имаше курник с кокошки, а три малки деца ровеха в калта с пръчки. Руса жена стоеше на прага, примиждала на слънцето, и гледаше децата – две момчета и едно момиче. Дребното конче в съседното заграждение кихна и децата се разсмяха. Старият Едвард IV потрепери, опрян в крака на Грета.

– Не ги познавам – каза Ханс. – Но живеят тук от доста време.

– Дали ще ни пуснат вътре, ако ги помолим да разгледаме?

– Нека не го правим – каза Ханс, сложи ръка на кръста ѝ и не я отмести през целия път обратно през полето. Високата трева гъделичкаше прасците им, а Едвард IV се тътреше след тях.

На гробището имаше дървен кръст с името Вегенер.

– Баща му – обясни Ханс.

Обрасъл с трева гроб в сянката на елша. Гробището се намиреше до бяла варосана църква, а теренът бе неравен и каменист; росата по тревата съхнеше на слънцето и изпълваше въздуха с благоухание.

– Картините му са у мен – каза Грета.

– Задръж ги.

– Какъв беше като малък?

– Момче с тайна. По нищо друго не се различаваше от нас.

Небето бе ясно и безоблачно, листата на елшата шумоляха на вятъра. Грета реши да не мисли за миналото, а за бъдещето. Лято в Ютланд, не по-различно от летата в детството на Айнар, когато несъмнено е бил едновременно щастлив и тъжен. Грета Уод, застанала сред тревата със сянка, падаща върху гробовете, щеше да се прибере у дома без него.

По обратния път към Копенхаген Ханс попита:

– Още ли си съгласна да заминем за Калифорния?

Дванайсетцилиндровият двигател на автомобила бе мощен и Грета потреперваше от вибрациите. Денят бе слънчев и пътуваха със свален гюрук, а около глезените ѝ плющеше някаква хартиена лента.

– Моля? – провикна се тя и отметна развяната около лицето си коса.

– Заедно ли ще заминем за Калифорния?

В този миг, докато вятърът развяваше косата и полите на роклята ѝ, а хартиената лента плющеше, в главата ѝ нахлуха хаотични спомени: стоята ѝ в Пасадена с рози под сводестия прозорец; малката къща край Аройо Секо, обитавана в момента от наематели – семейство с бебе; тъмните прозорци на старата работилница на Теди Крос на улица "Колорадо", която след пожара бе превърната в печатарска работилница; членовете на Дружеството за изкуства и занаяти в Пасадена с нахлупените баретки. Как би могла да се върне там? Но в главата ѝ изникваха и други спомени: обраслия с мъх двор на къщичката, където на светлината, проблясваща през клоните на авокадото, нарисуваше първия портрет на Теди Крос; бунгалата, които Карлайл строеше по уличките около булевард "Калифорния", за да се настанят там младоженци от Илинойс; акрите портокалови градини. Грета вдигна очи към светлосиньото небе, което ѝ напомни за чиниите на баронесата по стените в трапезарията. По това време през юни тревата в Пасадена вече бе изсъхнала, листата на палмите – покафенели, а прислужниците вече бяха изнесли леглата на верандите. В задната част на къщата им имаше веранда с окачени мрежи против насекоми. Като малка Грета ги отваряше, взираше се в хълмовете Линда Виста от другата страна на Аройо Секо и рисуваше пейзажи. Представи си как ще разопакова боите и триножника си на верандата и отново ще нарисуваше онзи изглед: сивкавокафявите евкалипти, зеленикавите стволоче на кипарисите, розовата стена на имение, надзъртащо измежду олеандрите, сив парапет в далечината.

– Готова съм да замина – каза Грета.

– Моля? – викна Ханс.

– Калифорния много ще ти хареса. Ще забравиш за целия останал свят. – Тя протегна ръка и погали бедрото на Ханс. Двамата щяха да заминат за Пасадена, където никой нямаше да разбере напълно какво точно бе преживяла. Момичетата от Ловния клуб, несъмнено вече омъжени, с играещи тенис деца, щяха да знаят единствено, че се е върнала с датски барон. Грета вече чуваше клюките: "Горката Грета Уод. Отново вдовица. С последния ѝ съпруг, някакъв художник, се случило нещо странно. Умрял при загадъчни обстоятелства. Май в Германия, доколкото чух. Но няма защо да се тревожим. Нали се върна, при това с барон. Точно така, малката радикалка се е прибрала в Пасадена и веднага щом се оженият, представяте ли си, ще стане баронеса!".

Това бе част от живота, който я очакваше, но мисълта, че ще се прибере у дома, я

успокояваше. Ханс ѝ се усмихна, стиснал волана.

В Копенхаген я чакаше писмо от Карлайл. След като го прочете, Грета го прибра в страничния джоб на един от куфарите. Имаше толкова много неща, които трябваше да се пренесат в Америка: четките, боите, десетките тефтери и скици на Лили. В типичен свой стил Карлайл бе лаконичен: операцията продължила по-дълго, отколкото Болк предвиждал – почти цял ден. Лили си почивала, спяла от морфина, който ѝ инжектирали. "Налага се да остана в Дрезден по-дълго от планираното", пишеше Карлайл. "Възстановяването ще отнеме повече време, отколкото мислехме. Професорът е добър човек. Изпраща ти поздрави. Каза, че няма място за тревога. Щом той не се тревожи, значи и ние не бива да го правим, нали?"

СЕДМИЦА ПО-КЪСНО Грета Уод и Ханс Аксгил се качиха на самолет за първата част от пътуването си до Пасадена. Щяха да кацнат в Берлин, после в Саутхемптън, а оттам щяха да вземат кораб. Самолетът блестеше в прекрасния летен ден на летището. Грета и Ханс гледаха как кльощаво момче товари куфарите им в сребристия корем на машината. По-нататък група хора се бе събрала около платформа, на която мъж с цилиндър държеше реч. Мъжът беше брадат, а датското знаме, закачено в ъгъла на катедрата, плющеше на вятъра. Зад него се виждаше "Граф Цепелин", дълъг и тъмносив като огромен релефен куршум. Хората около платформата развяха датски знамена. Бе прочела в *Politiken*, че "Граф Цепелин" ще лети до Полярния кръг. Тълпата под реещия се над пистата цепелин пляскаше бурно с ръце.

– Дали ще успеят? – обърна се тя към Ханс, който се наведе за чантата си от телешка кожа. Самолетът бе готов за излитане.

– Защо не?

Мъжът, който държеше реч, бе някакъв политик, когото Грета не разпозна. Вероятно бе кандидат за парламента. Зад него, с шапка от тюленова кожа, стоеше капитанът на "Граф Цепелин" Франц Йозеф Ланд със сериозно изражение. Веждите му бяха свъсени над очилата и изглеждаше угрижен.

– Време е да се качваме – каза Ханс.

Грета го хвана под ръка и двамата се качиха на самолета. През прозорчето се виждаше цепелинът. Събралите се хора се отдръпнаха настрана. Мъже по ризи и тиранти започнаха да развързват въжетата на цепелина. Капитанът помахаше за довиждане от прага на малката кабина.

– Като че ли се чуди дали ще се върне – каза Грета, докато затваряха вратата на самолета.

ПЪТУВАНЕТО С "ИМПЕРАТРИЦАТА НА БРИТАНИЯ" мина гладко. Пасажерите седяха по раираните шезлонги на палубата и Грета се сети за челната стойка, която бе направила като малка. Сглоби триножника, завъртя винтовете в дупките на краката. Извади празно платно и го закова за рамката. И на палубата на кораба започна да рисува по памет: хълмовете на Пасадена, извисяващи се над Аройо Секо, сухи и кафяви в началото на лятото, дръвчетата с опаднали цветове и последните дневни лилии, съсухрени в жегата. Затвореше ли очи, виждаше образите им ясно.

Сутрин Ханс преглеждаше документи в каютата и се подготвяше за пристигането им в Калифорния, където щяха да се оженят в градината на семейното имение. Следобед излизаше на палубата и седеше на шезлонг до Грета.

– Най-накрая потеглихме – казваше той.

– Към дома – отвръщаше Грета. – Досега изобщо не предполагах, че искам да се прибера.

"Как се стигна дотук?", питаше се непрекъснато тя, докато потапяше четка в боите. Промяната в миналото, безбрежното бъдеще; бе действала и прибързано, и предпазливо, и накрая се стигна дотук. Ханс бе толкова красив, излегнал се на шезлонга, наполовина на сянка, с

Едвард IV сгушен в краката му. Корабът плаваше неуморно напред. Носът му пореше океана, разделяше на две набраздената от вълнички вода, която само допреди миг бе едно цяло. Грета и Ханс работеха под косите лъчи на слънцето, сред мириса на сол, докато залезът не се спуснеше червен над спокойното море, лампичките по перилата на кораба светваха и вечерният хлад ги караше да се приберат в каютата, където най-накрая можеха да са заедно.

ЧАК В КРАЯ НА ЮЛИ Лили започна да се буди за достатъчно дълги периоди през деня, за да разбере какво става около нея. През последните шест седмици само се пробуждаше за малко и отново заспиваше, а докато спеше, от устата ѝ течеше слюнка, между краката и от корема ѝ – кръв. Фрау Кребс сменяше сутрин и вечер превръзките на раната и изхвърляше старите марли, които приличаха на червено кадифе. Лили усещаше кога фрау Кребс я превързва и чакаше с нетърпение убождането от инжекцията с морфин, а често и натиска на гумената маска с етер върху лицето. Знаеше и че някой поставя компреси на челото ѝ и ги сменя, щом се затоплят.

Понякога се будеше нощем и виждаше Карлайл, заспал на стола в ъгъла, с облепната назад глава и отворена уста. Не искаше да го буди – толкова мило от негова страна бе да стои неотлъчно до нея. Казваше си, че трябва да го остави да си почива; обръщаше глава и поглеждаше лъскавото му в съня лице и сключените около възглавницата на стола пръсти. Надяваше се той да спи непробудно до сутринта: наблюдаваше как гърдите му се вдигат и спускат и си спомняше за деня, който бяха прекарвали заедно преди тази последна операция. Карлайл я заведе на плажа на Елба, където плуваха срещу течението и се излежаваха на слънце върху одеяло.

– От теб ще излезе прекрасна майка – каза ѝ той.

Лили се замисли защо на Карлайл му е толкова лесно да си я представи като майка, а на Грета толкова трудно. Понякога, когато затвореше очи, долавяше уханието на бебешка пудра. Дори усещаше тежестта на бебе в ръцете си. Сподели това с Карлайл, а той отвърна:

– Да, представям си го.

На брега на реката Карлайл избърса мократа си ръка. Косата му бе прилепнала около лицето.

– На Грета просто ѝ е трудно – каза той.

По реката мина туристическо корабче, бълващо черен пушек. Лили си играеше с пискюлите на одеялото и вплиташе в тях стръкчета трева.

– Айнар ѝ липсва – продължи Карлайл.

– Разбирам я. – Споходи я онова странно усещане, което се появяваше винаги щом станеше въпрос за Айнар: все едно през тялото ѝ преминаваше призрак. – Тя дали ще дойде да ме види?

– Тук в Дрезден? Вероятно. Не виждам защо да не дойде.

Лили се обърна на една страна и се взря във виещия се от комина на корабчето дим.

– Ще ѝ пишеш, нали?

Няколко дни след операцията, когато температурата на Лили спадна, Карлайл писа на Грета. Но Грета не отговори. Той ѝ писа пак и отново не получи отговор. Обади ѝ се по телефона, но чу в слушалката само прашене и безкраен звън. Изпрати ѝ телеграма, но му казаха, че не е доставена. Чак когато се обади в банката, откри, че Грета се е върнала в Калифорния.

Сега, в малките часове на нощта, Лили не искаше да буди Карлайл, но не успяваше да лежи тихо. Болката се завръщаше и тя стисна одеялото уплашено. Съсредоточи поглед върху крушката на тавана, прехапа устни, но скоро болката обхвана цялото ѝ тяло и тя запищя, умоляваше за инжекция морфин. Извика, че иска етер. Нададе стон за хапчетата с кокаин. Карлайл се разбуди, вдигна глава, за миг я погледна объркано и Лили разбра, че още е сънен и не знае къде се намира. Но след малко той се събуди напълно и отиде да потърси сестрата от нощната смяна,

която също бе заспала на поста си. След минута ѝ сложиха маската с етер и Лили не се пробуди до сутринта

– По-добре ли си днес? – питаше професор Болк по време на сутрешната визитация.

– Мъничко – отвръщаше несигурно Лили.

– Болката отслабва ли?

– Малко – лъжеше тя. Опитваше се да се надига на лакти в леглото. Щом професорът влезеше в стаята, Лили изведнъж се притесняваше как изглежда. Защо не чукаше на вратата, за да има време да си сложи кораловото червило и руж, макар гримовеите да бяха на масичката, до която не можеше да достигне. Сигурно изглеждам ужасно, мислеше си Лили, докато професорът, толкова елегантен с изгладената си престилка, преглеждаше данните в картоната ѝ.

– Утре ще опитаме да те вдигнем на крака – казваше професорът.

– Ако утре не съм готова, то вдругиден със сигурност ще успея. Да, вдругиден.

– Мога ли да ти помогна с нещо друго?

– Вече направихте толкова много за мен.

Когато професорът тръгнеше да излиза, Лили му задаваше въпроса, който най-много я вълнуваше:

– Хенрик ме чака в Ню Йорк. Ще успея ли да пристигна до септември?

– Разбира се.

Гласът на професора ѝ вдъхваше увереност. След това Лили задрямваше и сънуваше безсмислици, но имаше смътното усещане, че всичко ще бъде наред.

Понякога чуваше как професорът и Карлайл говорят пред врата на стаята ѝ.

– Какво ново?

– Нищо. Състоянието ѝ остава непроменено. Опитвам се да я стабилизирам.

– С какво мога да ѝ помогна?

– Оставете я да спи. Нуждае се от почивка.

Лили се обръщаше настрани и се унасяше в сън, тъй като искаше да спазва стриктно препоръките на лекаря. Професорът винаги бе прав.

Един ден я събуди глас в коридора. Женски. Звучеше познато като спомен от миналото, меден и плътен.

– Как я лекува? – попита Анна. – Няма ли други варианти?

– Започна да се тревожи през последните два дни – отвърна Карлайл. – Едва вчера призна, че инфекцията е трябвало вече да отшуми.

– Какво можем да направим?

– И аз това се чудя. Болк каза, че няма какво да се направи.

– Лили пие ли някакви лекарства?

В този миг в коридора с трясък се сблъскаха две колички и заглушиха гласовете им. Лили чу само как фрау Кребс казва на някаква сестра да бъде по-внимателна.

– Трансплантацията е неуспешна – каза Карлайл. – Ще трябва да извади матката. От колко време си тук?

– От седмица. Имам две представления на "Кармен" в операта.

– Да, вярно. С Лили видяхме афиша преди операцията. Тя ми спомена, че ще пристигнеш в края на лятото. Очакваше с нетърпение да те гледа.

– Както и да се омъжи.

– Имаш ли вести от Грета? – попита Карлайл.

– Получих писмо. Вече сигурно е пристигнала в Пасадена. Знаеш ли за, нея и Ханс?

– Вече и аз трябваше да съм се прибрал.

Лили не чу какво каза Анна. Тя защо още не бе влязла в стаята? Представи си я как нахлува

през вратата и дърпа жълтото перде от прозореца. Сигурно носеше зелена копринена туника с мъниста по яката и тюрбан от същия плат. Устните ѝ несъмнено бяха кървавочервени и щяха да оставят следа от целувка по бузата ѝ. Лили понечи да извика: "Анна! Анна, няма ли да влезеш да ме видиш?". Но гърлото ѝ бе пресъхнало и не успя да отвори уста, а само да обърне глава към вратата.

– Има ли надежда?

– Болк не казва нищо. – Гласовете им замлъкнаха и Лили остана да лежи неподвижно, с туптящо в гърдите сърце. Къде отидоха?

– Тя спи ли? – чу се отново гласът на Анна.

– Да. Обикновено се пробужда в ранния следобед между инжекциите с морфин. Можеш ли да дойдеш утре след обяд? Но ако искаш, надникни да я видиш за малко. После ще ѝ кажа, че си идвала.

Лили чу как вратата се открява. Усети, че в стаята влиза човек – въздухът се раздвижи и температурата се покачи едва доловимо. Парфюмът на Анна долетя до леглото. Лили го разпозна от парфюмерийния щанд на "Фонесбек". Продаваха го в малки шишенца със златен пискюл на гърлото, но не помнеше името му. "О дьо Прованс" или нещо подобно. Или пък беше "Ла фий дьо Прованс"? Не помнеше и не можеше да отвори очи, за да поздрави Анна. Не можеше да говори, не виждаше нищо, не можеше дори да вдигне ръка за поздрав. Осъзнаваше, че Карлайл и Анна стоят до леглото, но нямаше как да им го каже.

На следващия ден след обяд Карлайл и Анна облякоха Лили топло и я преместиха в инвалидната количка.

– Денят е прекрасен, трябва да излезеш навън – каза Карлайл, докато я увиваше с одеяло. Анна нави около главата ѝ дълъг розов шал на тюрбан като своя. След това закараха Лили в парка на клиниката до храстите.

– Приятно е на слънце, нали, Лили? – каза Анна. – Харесва ли ти навън?

На поляната седяха и други момичета. Тъй като бе неделя, някои имаха посетители, донесли списания и шоколадови бонбони. Жена с рокля на точки подаде на едно от момичетата кутия, опакована със златист станиол от магазина на булевард "Под липите".

Лили видя фрау Кребс в зимната градина, загледана в поляната с момичетата и виещата се река Елба. Отдалеч изглеждаше дребна като дете. След миг тя изчезна. Днес бе почивният ѝ ден. Момичетата обичаха да обсъждат какво прави фрау Кребс в свободното си време, макар истината да бе, че просто копае в градината си.

– Искаш ли да се разходим? – попита Карлайл, освободи спирачния лост на количката и я подкара по тревата. Колелата пропадаха в заешки дупки и макар на всяка неравност да я пронизваше болка, Лили бе много доволна, че е навън с Карлайл и Анна.

– Ще отидем ли до реката? – попита Лили, когато видя, че Карлайл подминава пътеката към брега.

– И дотам ще отидем – отвърна Анна, докато минаваха през завесата на върбите. Движеха се бързо и Лили стискаше здраво облегалките, докато количката подскачаше по камъни и коренища.

– Първо ще излезем за малко от клиниката.

– Но това е забранено – възрази Лили. – Какво ще каже фрау Кребс?

– Никой няма да разбере – успокои я Анна. – А и ти си голяма жена. Можеш да излезеш, когато си поискаш.

Минаха през портата на клиниката и се озоваха на улицата. Карлайл и Анна бутаха количката през квартала, покрай големите къщи, скрити зад тухлени зидове. Денят бе слънчев и топъл, но по улицата духаше вятър и развяваше клоните на брястовете. В далечината издрънча

трамвай.

– Дали ще забележат, че ме няма? – попита Лили.

– И какво, ако забележат? – отвърна Карлайл. Със съсредоточеното си изражение и начина, по който махна с ръка, ѝ напомни за Грета. На Лили дори ѝ се стори, че чу подрънкването на сребърни гривни. Споходи я спомен – като приказка, която някой ѝ бе разказал отдавна – как Грета води Айнар по улицата покрай парка. Спомни си топлата ѝ ръка и как сребърните гривни докосваха пръстите му.

След малко минаха по Моста на Август и пред очите на Лили се разкри цял Дрезден: Операта, католическата Хофкирхе, Художествената академия и купола на Фрауенкирхе, който сякаш се рееше във въздуха. Стигнаха до Терасата на Брюл. Мъж с количка продаваше наденички в хлебчета и ябълково вино. Пред количката му се бе струпала опашка от поне десет човека със зачервени от слънцето лица.

– Мирише хубаво, нали, Лили? – каза Карлайл, докато я буташе към стълбите.

До терасата водеха четирийсет и едно стъпала, а горе бе пълно с хора, които се разхождаха и стояха облежнати по оградата. Покрай стълбите стояха бронзовите скулптури на Шилинг – Утро, Пладне, Вечер и Нощ. По стъпалата имаше тънък слой пясък и от подножието им Лили виждаше как жена с дълга жълта пола и сламена шапка се изкачва, хваната подръка с мъж.

– Как ще се качим? – попита Лили.

– Не се тревожи – каза Карлайл и обърна количката назад, след което я изтегли на първото стъпало.

– Но кракът ти...

– Нищо ми няма – отвърна Карлайл.

– И гърбът ти...

– Грета не ти ли е казвала за прочутите ни западняшки гръбнаци?

И при тези думи Карлайл – който, доколкото Лили знаеше, никога не бе обвинил Грета за куция си крак – започна да изтегля количката по стълбите. При всеки подскок я пронизваше страховита болка и Анна стисваше ръката ѝ.

От терасата се разкриваше гледка към Японския дворец от другата страна на Елба. Движението по реката бе натоварено – корабчета, шлепове с въглища, гондоли с формата на дракони и гребни лодки под наем. Карлайл пусна спирачката на инвалидната количка между две пейки под дърветата с квадратни корони до оградата. С Анна застанаха от двете страни на Лили, с ръце върху облегалката на количката. По терасата се разхождаха млади двойки хванати за ръце, момчета купуваха на момичетата си кесийки с гроздови бонбони. На тревистия бряг от другата страна на Елба четири момченца пускаха бяло хвърчило с дълга опашка.

– Виж колко високо лети хвърчилото! – посочи Анна. – Сякаш се е издигнало над града.

– Дали ще го изпуснат? – зачуди се Лили.

– Искаш ли хвърчило? – попита я Анна. – Утре ще ти купим.

– Как наричаха тази тераса? – рече Карлайл. – Балкона на Европа?

Мълчаха известно време, след което Карлайл каза:

– Ще отида да купя наденички от дребния човек с количката. Гладна ли си, Лили? Искаш ли нещо?

Лили не бе гладна; вече не хапваше почти нищо и Карлайл го знаеше. Опита се да отвърне "Не, благодаря", но не успя да изрече думите.

– Имаш ли нещо против, да те оставим тук, докато намерим количката? – попита Анна. – Няма да се бавим повече от две минутки.

Лили кимна и стъпките на Карлайл и Анна се отдалечиха с хрущене по чакъла. Лили затвори очи. Това е балконът на целия свят, помисли си тя. На моя свят. Слънцето галеше

клепачите. Двойката на съседната пейка хрупаше бонбони. Водата се плискаше по корпуса на корабче. Издрънча трамвай, камбаната на катедралата заби. И поне веднъж Лили спря да мисли за обгърнатото в мъгла раздвоено минало и за изпълненото с възможности бъдеще. Нямаше значение коя е била и в кого се бе превърнала. Тя беше госпожица Лили Елбе. Момиче от Дания в Дрезден. Млада жена, излязла на разходка с приятели. Млада жена, чиято най-близка приятелка бе заминала за Калифорния и я бе оставила сама. Помисли за всеки от тях – Хенрик, Анна, Карлайл, Ханс, Грета. Всеки от тях бе допринесъл за раждането на Лили Елбе. Сега разбра какво бе имала предвид Грета: с останалото Лили трябваше да се справи сама.

Отвори очи и видя, че Карлайл и Анна още не са се върнали. Не се разтревожи, щяха да се върнат, а тя да ги чака тук в количката. Момчетата на отсрещния бряг тичаха и сочеха към небето. Хвърчилото им летеше над върбите, издигаше се все по-нагоре, по-високо от моста. Летеше над Елба, бял ромб, устремен към слънцето, който опъваше въжето в ръцете на момчетата. Но след миг въженцето се скъса и хвърчилото отлетя. На Лили ѝ се стори, че вятърът донесе виковете на момчетата, но това бе невъзможно; намираха се твърде далеч. Чу обаче друг приглушен вик; откъде ли дойде? Момчетата скачаха по тревата. Детето, което държеше макарата, получи плесник от другарчетата си. А над тях хвърчилото трептеше на вятъра, носеше се като прилеп албинос, като призрак, издигаше се, спускаше се, летеше над Елба, летеше към нея.

ТОЗИ РОМАН Е ОТЧАСТИ ВДЪХНОВЕН от историята на Айнар Вегенер и съпругата му. Написах романа, тъй като бях заинтригуван от отношенията между двама души с толкова необичаен брачен живот. На тези страници ще откриете действителни факти за трансформацията на Айнар, но самата история, местата и времето, по което се развиват събитията, както и чувствата и мислите на героите, са плод на въображението ми. В началото на 1931 г. когато се разчула новината, че мъж е сменил пола си, забележителната история на Айнар Вегенер била отразена във вестници по целия свят. (Интересно е, че самата Лили Елбе е изпратила историята на пресата. Освен това тя също е писала статии за себе си и е съставила собствения си некролог под псевдоним.) Голяма част от тези статии ми помогнаха много, докато пишех книгата, особено статиите в *Politiken* и други датски вестници. Друг незаменим източник на информация бяха дневниците и кореспонденцията на Лили Елбе, редактирни и публикувани от Нилс Хойер в книгата "От мъж в жена". Дневниците и писмата съдържат основни факти за трансформацията на Айнар, особено първата поява на Лили в ателието му, загадъчното кървене и влошаването на здравето му, както и за пътуването му до Дрезден и престоя му в Общинската женска клиника. За пасажите в романа, които описват тези събития, съм дълбоко признателен на Хойер и неговия сборник. Въпреки това съм променил толкова много елементи от историята на Айнар Вегенер, че героите в книгата ми са изцяло плод на художествена измислица. Читателите трябва да знаят, че този роман не е точна биографична справка за Айнар Вегенер, както и че всички останали герои нямат никаква връзка с действителни лица от настоящето или миналото.

БЛАГОДАРНОСТИ

МНОГО ХОРА ДОПРИНЕСОХА за издаването на тази книга и бих искал да благодаря на всички тях за помощта.

Благодаря на първите си читатели: Майкъл Лоуентал, Лей Бутала, Дженифър Маршал, Мичел Уотърс, Чък Адамс. Благодаря на бившите си и настоящи колеги в "Рандъм Хаус", които не се уплашиха от писателя в редиците си: Ан Годоф, Алберто Витале, Брус Хари, Джой Деменил, Леа Уидърспуун, Кати Хемйнг, Саша Алпер, Бенджамин Дрейър, Кортни Ходел. Благодаря и на екипа на "Вайкинг": Джонатан Бърнам, който редактира първите чернови, на неуморната редакторка Барбара Гросман, на Айван Хелд, Хал Фесенден, Лий Бътлър, Джим Герати, Пол Словак, Гретхен Кос, Аманда Патън, Пол Бъкли и на Алекс Гиганте за правните съвети; за усърдната работа върху изданието благодаря на Лин Голдбърг и Марк Фортиър, За любезната помощ в Копенхаген благодаря на Лизелоте Нелсон, Сузане Андерсен, Мете Палудан, на прекрасните ми преводачи Кирстен Нилсен, Луис Сория и Петер Хееринг. За помощта със събитията, развиващи се в Германия, и за помощта му при издаването благодаря на Георг Ройхлайн. Благодаря и на Бил Контарди, Ерик Прайс, Тод Сигал и Стивън Морисън, които с бащинска грижа следяха как върви романът.

И накрая искам да благодаря на Илейн Костър, моя приятелка и агент.

сканиране и обработки: **buba** – 2016 г.

David Ebershoff
THE DANISH GIRL

Copyright © David Ebershoff, 2000
All rights reserved.

Penguin Books
Published by the Penguin Group

Translation copyright © 2016 by Locus Publishing Ltd.

Дейвид Еберсхоф
МОМИЧЕТО ОТ ДАНИЯ

© Катя Перчинкова, превод, 2016
© Огнян Илиев, художествено оформление, 2016
© Саша Александрова, редактор
© Митко Ганев, компютърен дизайн
© Локус Пъблишинг ЕООД, 2016
Формат 60х90/16
Печатни коли 20

ISBN 978-954-783-233-6

intense – част от Локус Пъблишинг ЕООД
мобилен: 0877 700 785
София, 2016 Печат "Алианс Принт"

Скандинавска високоалкохолна напитка. – Бел. Прев.